

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΤΑΙΡΙΚΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ &
ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΜΕΝΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

ΟΛΓΑ-ΕΛΕΝΗ ΑΣΤΑΡΑ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΑΘΗΝΑ, 2015

**«Λέγεται και είναι αλήθεια
Ότι μια εταιρεία δεν έχει συνείδηση.
Όμως μια εταιρεία ευσυνείδητων ανθρώπων
είναι μια εταιρεία με συνείδηση.»
Henry David Thoreau
«Περί του καθήκοντος της Πολιτικής Ανυπακοής»**

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
Εισαγωγή.....	1
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	5
Κεφάλαιο 1 ^ο : Η Βιώσιμη Ανάπτυξη Ορισμός, Εξέλιξη, Μορφές, και Δράσεις.....	5
1.1 Η έννοια της Ανάπτυξης και τα όρια της.....	5
1.2 Εννοιολογική προσέγγιση της Βιώσιμης Ανάπτυξης	8
1.3 Διεθνείς Δράσεις για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	14
1.4 Η πολιτική της Ευρωπαϊκή Ένωσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	27
1.5 Τα Κύρια χαρακτηριστικά της Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	33
1.6 Τα νέα μοντέλα της Ανάπτυξης οδηγούν στη Βιώσιμη Ανάπτυξη.....	40
Βιβλιογραφία 1 ^ο Κεφαλαίου	44
Κεφάλαιο 2 ^ο : Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και η Σύνδεσή της με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	48
2.1 Η ιστορική διαμόρφωση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης	48
2.2 Η σύγχρονη μορφή της ΕΚΕ	60
2.3 Ο ορισμός της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....	69
2.2 Μελέτες Περίπτωσης Επιχειρήσεων που εφαρμόζουν την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και χαρακτηριστικά τους	72
2.3 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και Βιώσιμη Ανάπτυξη	86
2.4 Η Ευρωπαϊκή διάσταση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης	105
Βιβλιογραφία 2 ^ο Κεφαλαίου.....	119
Κεφάλαιο 3 ^ο : Η Υπεύθυνη Επιχειρηματικότητα, η Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση και οι δείκτες ΕΚΕ	124
3.1. Η επιχειρηματικότητα	124
3.2 Οι Κοινωνικά Υπεύθυνες Επενδύσεις	131
3.3 Δείκτες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....	133
3.3.1 Δείκτης Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Corporate Responsibility Index CRI).....	133
3.3.2 Δείκτης Εταιρικής Υπευθυνότητας (CRI) στην Ελλάδα.....	133
3.3.3 Δείκτης FTSE4GOOD.....	136
3.3.4 Δείκτης DOW JONES SUSTAINABILITY.....	137
3.3.5 Κοινωνικό Βαρόμετρο ASBI.....	138
Βιβλιογραφία 3 ^ο Κεφαλαίου.....	140
Κεφάλαιο 4 ^ο : Τα οφέλη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης & η σύνδεσή της με την Χρηματοοικονομική Αποδοτικότητα των Επιχειρήσεων	144
4.1 Οφέλη Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για την Επιχείρηση	144
4.2 Η σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την Χρηματοοικονομική Αποδοτικότητα.....	151
4.3 Η Επίδραση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στις μετοχές.....	156
4.4 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων στην Ελλάδα	157
Βιβλιογραφία 4 ^ο Κεφαλαίου.....	162
Κεφάλαιο 5 ^ο : Η Αποτίμηση της ΕΚΕ και των Απολογισμών ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI για τις επιχειρήσεις.....	166
5.1: Το Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ (Global Compact)	166
5.2: Το Global Reporting Initiative (GRI) και η γέννηση των Κοινωνικών Απολογισμών – Απολογισμών Βιωσιμότητας/ΕΚΕ των επιχειρήσεων-οργανισμών	173

5.3: Η Σημασία των Απολογισμών Βιωσιμότητας για τις επιχειρήσεις κατά GRI και Οικουμενικού Συμφώνου του ΟΗΕ	180
5.4: Τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν ΕΚΕ και Απολογισμούς Βιωσιμότητας - Ο βιομηχανικός τομέας της επιχείρησης και η επίδραση του στην εφαρμογή της ΕΚΕ	187
Βιβλιογραφία 5 ^ο Κεφαλαίου	201
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	204
Κεφάλαιο 6 ^ο : Περιγραφή και Μεθοδολογία της Ερευνητικής Διαδικασίας	204
6.1 Η Μεθοδολογία της Ερευνητικής Διαδικασίας	204
6.2 Καταγραφή και επεξεργασία των δεδομένων	209
6.3 Περιγραφικά μέτρα	212
6.4: Αποτελέσματα Τέστ Ελέγχου Υποθέσεων	232
Κεφάλαιο 7 ^ο : Συμπεράσματα.....	294
Παράρτημα 1: Πίνακες Ελέγχου Στατιστικής Σημαντικότητας (Mann Whitney) και Ελέγχου Συνάφειας (Pearson chi square)	301
Παράρτημα 2: Πίνακες Περιγραφικών Μέτρων.....	400

Πίνακας Σχημάτων

Σχήμα 1: Οι θεωρίες σύνδεσης της ΕΚΕ & της Β.Α. σε πέντε ομάδες	87
Σχήμα 2: Σχέση μεταξύ των τριών Ρ (της τριπλής προσέγγισης), της Εταιρικής Βιωσιμότητας (Corporate Sustainability) και της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Corporate Social Responsibility).....	90
Σχήμα 3: Γενικό μοντέλο της Εταιρικής Βιωσιμότητας/ Εταιρικής Υπευθυνότητας και των διαστάσεων τους	91

Πίνακας Γραφημάτων

Γράφημα 1: Ποσοστά κατά τύπο-ομάδα επιχειρήσεων	212
Γράφημα 2: Ποσοστά των επιχειρήσεων ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας.....	213
Γράφημα 3: Ποσοστά Επιχειρήσεων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας	216
Γράφημα 4: Δήλωση της υιοθέτησης της ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό	217
Γράφημα 5: Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ	218
Γράφημα 6: Δήλωση υιοθέτησης της ΕΚΕ στο site των επιχειρήσεων.....	219
Γράφημα 7: Τομέας δραστηριοποίησης της ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος	220
Γράφημα 8: Τομέας δραστηριοποίησης της ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς	221
Γράφημα 9: Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	222
Γράφημα 10: Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον	223
Γράφημα 11: Δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων σε φιλικές δράσεις	224
Γράφημα 12: Επιχειρήσεις που εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	225
Γράφημα 13: Επιχειρήσεις που εφαρμόζουν Συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας	226
Γράφημα 14: Επιχειρήσεις που εφαρμόζουν Περιβαλλοντικές πολιτικές.....	227
Γράφημα 15: Ποσοστά επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ ανά κλάδο οικονομικής δραστηριοποίησης	228

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1: Σύγκριση Μεταξύ Φιλελεύθερης και Κοινοτικής Σκέψης.....	51
--	----

Πίνακας 2: Λόγοι υιοθέτησης πρακτικών επιχειρηματικής ηθικής σε παγκόσμιο επίπεδο	79
Πίνακας 3: Εισηγμένες επιχειρήσεις του Χρηματιστηρίου Αθηνών που συμπεριλαμβάνονται στο δείκτη FTSE4GOOD	137
Πίνακας 4: Κριτήρια αξιολόγησης επιχειρήσεων	138
Πίνακας 5: Τι είναι το Οικουμενικό Σύμφωνο και τι δεν είναι	167
Πίνακας 6: Ανάλυση των GRI οδηγιών για τον Απολογισμό ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας..	175
Πίνακας 7: Οι δείκτες αποδοτικότητας του συνόλου των επιχειρήσεων.....	214
Πίνακας 8: Δείκτες αποδοτικότητας των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ	227
Πίνακας 9: Δείκτες αποδοτικότητας των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ.....	229
Πίνακας 10: Συγκριτική απεικόνιση των Χρηματοοικονομικών Αποδόσεων των Επιχειρήσεων ανά έτος, στην προ και μετά κρίσης περίοδο και στο σύνολο των ετών 2006-2012 (σε κάθε στήλη αναφέρεται ο αριθμός των επιχειρήσεων και η διάμεση τιμή μέσα στην παρένθεση)	230
Πίνακας 11: Δείκτες Αποδοτικότητας	232

Περιεχόμενα Εικόνων

Εικόνα 1: Η πυραμίδα των τεσσάρων τομέων ευθύνης των επιχειρήσεων	56
Εικόνα 2: Δημιουργία μιας "κοινής/ κοινωνικής αξίας" (shared value) μέσω μιας πλατφόρμας 5000+ επιχειρήσεων	117

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλω να ευχαριστήσω όλους όσους με βοήθησαν και πίστεψαν σε μένα για την ολοκλήρωση της διδακτορικής μου διατριβής

Ειδικότερα θέλω να ευχαριστήσω:

Την επιβλέπουσα μου Αναπληρώτρια καθηγήτρια κα Ρόιδω Μητούλα για την εμπιστοσύνη και καθοδήγηση που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής.

Την καθηγήτρια κα Ελένη Θεοδοροπούλου για την εμπιστοσύνη προς το πρόσωπο μου, και την καθοριστική της καθοδήγησή προς την ολοκλήρωση του διδακτορικού.

Τον ομότιμο καθηγητή κο Ιωσήφ Στεφάνου για την πίστη του προς εμένα, καθώς και την πολύτιμη καθοδήγησή του.

Τον Επίκουρο καθηγητή κο Πέτρο Καλαντώνη τόσο για τη συμβολή του στην επιλογή του θέματος της διδακτορικής μου διατριβής όσο και για τις πολύτιμες συμβουλές και την καθοδήγησή του στο δύσκολο μέρος της στατιστικής ανάλυσης και της δομής της διδακτορικής διατριβής.

Ειδικές ευχαριστίες απευθύνω στον καθηγητή κο Παναγιώτη Καλδή για την βοήθεια, εμπιστοσύνη, πίστη, καθοδήγηση και συμπαράσταση που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της εκπόνησής της.

Ευχαριστώ επίσης την κα Αργυρώ Ανταράκη για τη σημαντική της βοήθεια στην στατιστική ανάλυση, την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κα Χριστίνα Μπενέκη για πίστη της σε μένα καθώς και για την πολύτιμη βοήθειά της και την κα Σουζάννα Παπαφάγου για όλα όσα έκανε.

Τέλος θέλω να ευχαριστήσω θερμά την οικογένειά μου το σύζυγο μου Στέλιο και την κόρη μου Νεφέλη, για την υπομονή, την αγάπη και την υποστήριξη που μου παρείχαν προκειμένου το έργο αυτό να φτάσει σε ένα αίσιο τέλος.

Αφιερώνω την εργασία αυτή
Στη μνήμη του πατέρα μου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Δεν υπάρχει κάτι πιο δυνατό σ' αυτό τον κόσμο από μια ιδέα για την οποία έχει έρθει η ώρα να πραγματοποιηθεί.

Με βάση την παραπάνω ρήση του Victor Hugo επέλεξα το θέμα αυτής της διδακτορικής διατριβής. Με την αντίληψη δηλαδή ότι έχει έρθει η ώρα οι έλληνες ερευνητές να ασχοληθούμε με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και την επίδρασή της στην Αποδοτικότητα των Επιχειρήσεων. Ένα αντικείμενο που έχει απασχολήσει τους ερευνητές σε διεθνές επίπεδο αλλά στην Ελλάδα έχουν γίνει πολύ λίγες έρευνες και αποσπασματικές με προεξέχουσες αυτές των Skoulidis & Chymis, 2014 που εφαρμόζουν τα πέντε σημεία του Campel για την κατασκευή Εθνικού Δείκτη ΕΚΕ και του Karagiorgou, 2010 που αξιολογεί την αποδοτικότητα των ΕΚΕ πρακτικών στο Χρηματιστήριο Αθηνών με βάση τους Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI.

Η δική μου έρευνα διαφέρει από τις παραπάνω γιατί εξετάζει την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων μέσα από ένα πλήθος δευτερογενών δεδομένων (1514 επιχειρήσεις) και σε σειρά χρόνων 2006-2012. Επιπρόσθετα συγκρίνει τους δύο τύπους επιχειρήσεων τις εισηγμένες που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και τις εισηγμένες που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ αναφορικά με τους δείκτες αποδοτικότητας που όπως ορίζονται και μέσα στη μεθοδολογία είναι οι ROE, ROA, EPS, ΑΠ1 & ΑΠ2. Πράγματι, οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν ΕΚΕ υπερέχουν σε μέση αποδοτικότητα από τις επιχειρήσεις που δεν εφαρμόζουν ΕΚΕ και μάλιστα στατιστικά σημαντικά. Αυτό το εύρημα συνοδεύεται και από άλλα ευρήματα που οδηγούν την ΕΚΕ ακόμα και στο δύσκολο ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον να παίζει ένα σπουδαίο ρόλο για τις Κοινωνικά Υπεύθυνες Επιχειρήσεις. Να προσδίδει σε αυτές ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα ενισχύοντας την αξία τους. Όλα αυτά συνηγορούν στην αναγνώριση ακόμα και κάτω από τις ιδιαίτερες συνθήκες της οικονομικής κρίσης, μιας υπεύθυνης επιχειρηματικότητας από τη πλευρά ενός μεγάλου μέρους των εισηγμένων επιχειρήσεων και της ανάγκης να εφαρμοστούν διαδικασίες που θα βοηθήσουν στην αξιολόγηση των Επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ. Επίσης στην ανάγκη για διάχυση της πληροφόρησης προκειμένου οι επενδυτές να γνωρίζουν όχι μόνο για τις αποδοτικές επιχειρήσεις αλλά πλέον πολύ περισσότερο τις Κοινωνικά Υπεύθυνες που είναι και αποδοτικές.

Εισαγωγή

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη έχει απασχολήσει συστηματικά τους ερευνητές τα τελευταία 40 χρόνια και έχει ανανεώσει την ελπίδα των πολιτών και των κρατικών παραγόντων για την επίτευξη μιας ανάπτυξης που δεν θα επιβαρύνει, δεν θα καταστρέφει αλλά θα προστατεύει τους φυσικούς και κοινωνικούς πόρους στο μέτρο που θα είναι εφικτό και το οικονομικό όφελος. Οι επιχειρήσεις αφουγκραζόμενες αυτή την αλλαγή, και προσαρμοζόμενες στις ασφυκτικές πιέσεις τόσο της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας όσο και της κοινωνίας των πολιτών, υιοθέτησαν τον όρο Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Στην πορεία του χρόνου οι όροι Βιώσιμη Ανάπτυξη και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη συνδυάστηκαν, συνέκλιναν και στο πλαίσιο των επιχειρήσεων γίνονται αντιληπτές ως ταυτόσημες έννοιες. Αυτό υποστηρίζεται μεταξύ άλλων και από τους Keijzers (2002) Marewijk (2003) και Montiel (2008) οι οποίοι διατείνονται ότι σήμερα πολλοί θεωρούν τις έννοιες αυτές ως συνώνυμες. Κάτω από τις διεθνείς πρωτοβουλίες τις ευρωπαϊκές και εθνικές στρατηγικές ΕΚΕ, την επίδραση των διεθνών προτύπων ΕΚΕ κατά Global Reporting Initiative και Global Compact και τις μελέτες που άρχισαν να αποδεικνύουν και να υποστηρίζουν σθεναρά τη συσχέτιση μεταξύ Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και αποδοτικότητας επιχειρήσεων, ο αριθμός των επιχειρήσεων που άρχισαν να την υιοθετούν αυξήθηκε.

Αντικείμενο αυτής της έρευνας είναι ο εννοιολογικός προσδιορισμός της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, η σύνδεση μεταξύ τους, η σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την Υπεύθυνη επιχειρηματικότητα και την Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση, η σύνδεση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την Χρηματοοικονομική Αποδοτικότητα των Επιχειρήσεων και η Αποτίμηση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης μέσα από τους Απολογισμούς Βιωσιμότητας/ Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης κατά GRI. Επειδή σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι Κοινωνικά Υπεύθυνες επιχειρήσεις είναι αποδοτικότερες, στόχος της έρευνας αυτής είναι ακριβώς η διερεύνηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις που δεν την έχουν υιοθετήσει. Η επιλογή των επιχειρήσεων του δείγματος μας έγινε από τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθήνας εφόσον το Χρηματιστήριο αντανάκλα την επιχειρηματική αγορά κάθε χώρας και οικονομίας. Συγκεκριμένα, η έρευνά μας ασχολείται με τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθήνας για τα έτη 2006-2012 και ειδικότερα φιλοδοξεί να απαντήσει στα ερωτήματα:

1ο: Η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπερτερεί έναντι των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ; και

2ο: Οι επιχειρήσεις εφαρμόζουν πρακτικές ΕΚΕ ως μέσο για την προβολή τους ή ακόμα και για λόγους δημοσίων σχέσεων/ ενίσχυση της αξίας της επιχείρησης;

3ο: Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ΕΚΕ και της Β.Α.;

Προκειμένου να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα εξετάζουμε δεδομένα των εισηγμένων επιχειρήσεων στο Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας για τα έτη 2006-2012. Των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και των επιχειρήσεων που δεν την έχουν υιοθετήσει. Με τη χρήση δεικτών και την εφαρμογή στατιστικών μέτρων ανάλυσης διερευνούμε αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει και αυτών που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και παρατηρούμε ότι: Η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπερτερεί έναντι των επιχειρήσεων που δεν την έχουν υιοθετήσει. Επίσης βρίσκουμε ισχυρές ενδείξεις ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ ΕΚΕ και Β.Α. στο πλαίσιο των επιχειρήσεων, καθώς και ότι η οικονομικά αποδοτικές επιχειρήσεις του δείγματος μας εφαρμόζουν δράσεις ΕΚΕ στο μεγαλύτερο ποσοστό τους αλλά παράλληλα ενσωματώνουν αυτές τις δράσεις που θεωρητικά τουλάχιστον, τις κάνουν πιο υπεύθυνες κοινωνικά.

Η συνεισφορά της εργασίας αυτής στο επιστημονικό πεδίο είναι ότι σκοπεύει να εμβαθύνει προς την κατεύθυνση της κατανόησης και της εξέλιξης της λειτουργίας της εγχώριας αγοράς και των επιχειρήσεων που την απαρτίζουν ως προς την ΕΚΕ. Ειδικότερα, η Ελλάδα ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αν και έχει κάνει βήματα προς την υιοθέτηση της ΕΚΕ, η αλήθεια είναι ότι υστερεί σύμφωνα και με τις έρευνες που έχουν γίνει μέχρι τώρα στην μέτρηση των επιδόσεων της ΕΚΕ εφόσον στερείται ενός εθνικού χρηματιστηριακού δείκτη ΕΚΕ (κατά Syriopoulos & Merikas (2005)) ή κάποιου άλλου συστήματος αξιολόγησης της δραστηριότητας των επιχειρήσεων στην ΕΚΕ που λειτουργούν σε άλλες χώρες όπως στις Η.Π.Α. και στην Αγγλία. Οι τελευταίες αυτές χώρες έχουν εξαιρετικά ανεπτυγμένη φιλοσοφία ως προς την υιοθέτηση δράσεων ΕΚΕ και την αξιολόγηση των Κοινωνικά Υπεύθυνων επιχειρήσεων. Σε αντίθεση με την Ελλάδα, που την τελευταία δεκαετία έχει κάνει κάποια βήματα στην υιοθέτηση της ΕΚΕ αλλά στερείται αξιολόγησης και κατά συνέπεια βρίσκεται πολύ πίσω ακόμα σε σύγκριση με αυτές τις χώρες κατά Skouloudis & Evangelinos (2009).

Ως εκ τούτου, το εύρημα της σύνδεσης της ΕΚΕ με την Χρηματοοικονομική Αποδοτικότητα των επιχειρήσεων αποτελεί μια σημαντική ένδειξη προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης της ΕΚΕ ως παράγοντα –μεταξύ άλλων- για την αξιολόγηση των επιχειρήσεων. Έτσι η αξιολόγηση της ΕΚΕ των επιχειρήσεων θα βοηθήσει στην πληρέστερη αξιολόγησή τους - εφόσον όπως φαίνεται και από τη βιβλιογραφία η ΕΚΕ αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις επιχειρήσεις - και συνεπώς στην βελτίωση της πληροφόρησης των επενδυτών. Ειδικότερα η δημιουργία ενός δείκτη αξιολόγησης ΕΚΕ όπως αυτών άλλων χωρών θα μπορούσε να εξεταστεί από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς στο πλαίσιο της δημιουργίας μιας περισσότερο αποτελεσματικής αγοράς¹

Αναλυτικότερα, στο 1^ο Κεφάλαιο δόθηκε η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης, η ιστορική της Εξέλιξη, οι Διεθνείς και Ευρωπαϊκές δράσεις που πραγματοποιήθηκαν προκειμένου να προωθήσουν την έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης καθώς και να θέσουν περιοριστικούς όρους, να δημιουργήσουν τις συνθήκες εκείνες που θα ευνοήσουν την επίτευξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Στο 2^ο Κεφάλαιο προσεγγίζεται η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Ιστορικής της Εξέλιξης, δίνονται οι σημαντικότεροι ορισμοί της ΕΚΕ που συγκλίνουν σε πέντε κοινά στοιχεία. Παρατίθενται παραδείγματα εφαρμογής της ΕΚΕ από μεγάλες επιχειρήσεις καθώς επίσης και οι παράγοντες που διαμόρφωσαν τη σύγχρονη μορφή της ΕΚΕ. Επιπρόσθετα παρέχεται το πλαίσιο σύνδεσης των εννοιών της Β.Α. με την ΕΚΕ που φαίνεται να συγκλίνουν παρά τις διαφορές τους, στο επίπεδο των επιχειρήσεων.

Στο 3^ο Κεφάλαιο εξετάζεται η επιχειρηματικότητα και ιδιαίτερα η υπεύθυνη επιχειρηματικότητα που συνδέεται με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Επίσης στο ίδιο πλαίσιο αναλύονται οι Κοινωνικά Υπεύθυνες Επενδύσεις και οι δείκτες ΕΚΕ με βάση τους οποίους γίνεται η αξιολόγηση των Κοινωνικά Υπεύθυνων Επιχειρήσεων.

Στο 4^ο Κεφάλαιο αναλύονται τα οφέλη της ΕΚΕ για τις υπεύθυνες επιχειρήσεις, και δίνονται μέσα από τη βιβλιογραφία στοιχεία από διάφορες έρευνες για τη σύνδεση της χρηματοοικονομικής αποδοτικότητας με την ΕΚΕ, καθώς και

¹ Efficient market theory: Η θεωρία της Αποτελεσματικής Αγοράς στηρίζεται στις παρακάτω προϋποθέσεις: 1. Ένας μεγάλος αριθμός των επενδυτών αναλύουν και εκτιμούν χρεόγραφα με σκοπό το κέρδος, 2. Νέες πληροφορίες εισέρχονται στην αγορά ανεξάρτητα από άλλες ειδήσεις και κατά τυχαίο τρόπο, 3. Οι τιμές των μετοχών προσαρμόζονται γρήγορα στις νέες πληροφορίες 4. Οι τιμές των μετοχών θα πρέπει να αντανakλούν όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες. Available at: <http://www.investopedia.com/articles/basics/04/022004.asp>

στοιχεία των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί στο ελληνικό επιχειρηματικό πεδίο με αντικείμενο την ΕΚΕ.

Στο 5^ο Κεφάλαιο πραγματοποιείται μια αποτίμηση της ΕΚΕ υπό το πρίσμα των νεότερων τάσεων που υπάρχουν την τελευταία δεκαπενταετία για δημοσιοποίηση των πρακτικών ΕΚΕ μέσω των προτύπων που προωθεί το Global Reporting Initiative σε συνεργασία με το Global Compact. Αναλύεται η σημασία των Απολογισμών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης/ Βιωσιμότητας κατά GRI (Global Reporting Initiative) και τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας.

Στο 6^ο Κεφάλαιο παρουσιάζονται οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις της έρευνας, και τα αποτελέσματα της ποσοτικής ανάλυσης. Ειδικότερα περιγράφονται τα χαρακτηριστικά του δείγματος και προσδιορίζονται οι υπό εξέταση μεταβλητές καθώς και οι τεχνικές ποσοτικής ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκαν. Επίσης στην ενότητα αυτή διατυπώθηκε τόσο η κύρια ερευνητική υπόθεση όσο και οι επιμέρους υποθέσεις.

Στο τελευταίο Κεφάλαιο αναφέρονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν τόσο από τα αποτελέσματα της ποσοτικής ανάλυσης όσο και από τη σύγκριση αυτών με τα ευρήματα της ερευνητικής βιβλιογραφίας. Το κυριότερο συμπέρασμα αυτής της έρευνας είναι ότι αναδεικνύει τη σημασία της σύνδεσης της ΕΚΕ με την Χρηματοοικονομική Αποδοτικότητα ακόμα και εν μέσω οικονομικής κρίσης και φωτίζει το δρόμο προς τη δημιουργία ενός Χρηματιστηριακού δείκτη ΕΚΕ για την αξιολόγηση των κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Κεφάλαιο 1^ο: Η Βιώσιμη Ανάπτυξη Ορισμός, Εξέλιξη, Μορφές, και Δράσεις

Προκειμένου να διερευνηθεί και να γίνει κατανοητό το αντικείμενο αυτής της έρευνας θα πρέπει αρχικά να καθοριστεί η έννοια της Ανάπτυξης, να οριστεί η Βιώσιμη Ανάπτυξη, να προσδιοριστεί το πλαίσιο της εξέλιξής της και οι Διεθνείς Δράσεις μέσα από τις οποίες έχει λάβει τη σύγχρονη μορφή της.

1.1 Η έννοια της Ανάπτυξης και τα όρια της

Ο όρος ανάπτυξη στα οικονομικά αναφέρεται στην αύξηση της πραγματικής παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών σε μία οικονομία με την πάροδο του χρόνου. Ιστορικά συνδέθηκε με απόλυτα ποσοτικά μεγέθη, όπως με τη μεγέθυνση της οικονομίας και την αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) κατά κεφαλή πληθυσμού. Το ΑΕΠ κατά κεφαλή έχει καθιερωθεί ως ένας παγκόσμιος δείκτης που χρησιμοποιείται για τη μέτρηση του επιπέδου ανάπτυξης μιας χώρας (Mitoula, et.al., 2008). Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται σε πραγματικούς όρους, δηλαδή διορθωμένους ως προς τον πληθωρισμό, και όχι σε ονομαστικούς όρους.

Η ανάπτυξη αναφέρεται στη μακροχρόνια τάση (δεκαετίες, αιώνες) και όχι στη βραχυχρόνια διακύμανση (τρίμηνα, εξάμηνα, έτη) του παραγόμενου προϊόντος. Επιπλέον δεν μπορεί και δεν αντικατοπτρίζει το πλήρες εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου της ολοκληρωμένης οικονομικής ανάπτυξης και πολλές φορές υποεκτιμά τον παραγωγικό δυναμισμό μιας χώρας (π.χ. μη μέτρηση ιδιοκατανάλωσης προϊόντων και υπηρεσιών) (Mitoula et.al., 2008).

Ορισμένες φορές υπάρχει σύγχυση σχετικά με τη χρησιμοποιούμενη στα ελληνικά ορολογία. Αυτό συμβαίνει γιατί στην ελληνική βιβλιογραφία χρησιμοποιείται ο όρος «οικονομική ανάπτυξη» σε αντιστοιχία με τον αγγλικό όρο economic growth (οικονομική μεγέθυνση), αλλά επίσης χρησιμοποιείται ο όρος «ανάπτυξη» σε αντιστοιχία με τον αγγλικό όρο development economics (οικονομικά της ανάπτυξης). Οι έννοιες αυτές χρησιμοποιούνται ως συνώνυμες και συνδέονται με την παραγωγική διαδικασία και την απόδοση των τριών τομέων της οικονομίας. Όμως, τα αντικείμενα των δύο αυτών πεδίων μελέτης διαφέρουν. Ο όρος economic

growth αναφέρεται στη μακροχρόνια αύξηση του δυνητικού προϊόντος που μπορεί να παράγει μια (αναπτυγμένη) οικονομία. Ο όρος development economics αναφέρεται στη διαδικασία ανάπτυξης των υπανάπτυκτων και αναπτυσσόμενων χωρών χαμηλού κατά κεφαλή εισοδήματος (Daly, 1977).

Για να μην υπάρχει σύγχυση στην ορολογία, οι περισσότεροι οικονομολόγοι συγγραφείς χρησιμοποιούν τον όρο «μεγέθυνση» σε αντιστοιχία με τον αγγλικό όρο economic growth και τον όρο «ανάπτυξη» σε αντιστοιχία με τον αγγλικό όρο development economics. Υπό αυτή την έννοια, μεγέθυνση είναι ο μακροχρόνιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, ενώ ως ανάπτυξη ορίζεται η αύξηση - σε κάποια χρονική περίοδο - της οικονομικής ευημερίας που απολαμβάνει ο λαός μιας χώρας. Σημαντικότερος δείκτης της ανάπτυξης είναι ο μακροχρόνιος ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλή ΑΕΠ, ενώ χρησιμοποιούνται και άλλοι δείκτες, όπως για παράδειγμα δείκτες που σχετίζονται με το επίπεδο υγείας, μόρφωσης και μακροβιότητας. Πάντως όταν ο πληθυσμός μιας χώρας έχει την τάση να παραμένει σε μια χρονική περίοδο περίπου σταθερός τότε ανάπτυξη και μεγέθυνση δεν διαφέρουν μεταξύ τους (Mitoula et.al., 2008).

Σε κάθε περίπτωση σημειώνεται ότι και η ανάπτυξη και η μεγέθυνση αναφέρονται στα πραγματικά αποπληθωρισμένα μεγέθη, δηλαδή αναφέρονται στην αύξηση της ποσότητας και ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και παρεχόμενων υπηρεσιών. Αντίθετα η ονομαστική ανάπτυξη ή /και μεγέθυνση αφορούν στην αύξηση των τιμών των προϊόντων και των συντελεστών της παραγωγής (Σαρτζετάκης, Παπανδρέου, 2002).

Καθώς ο όρος μεγέθυνση αναφέρεται στην αξία και όχι στην ποσότητα των παραγομένων αγαθών ανοίγει ένα παράθυρο στην πιθανότητα η μεγέθυνση να στηρίζεται στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας χωρίς να προϋποθέτει αύξηση της χρησιμοποιούμενης ποσότητας των φυσικών συντελεστών παραγωγής. Ο κλάδος της πληροφορικής είναι το κύριο παράδειγμα στο οποίο μπορεί να βασιστεί μια τέτοια προσέγγιση. Παρά την ύπαρξη τέτοιων μεμονωμένων παραδειγμάτων, το κύριο μέρος της βιομηχανικής παραγωγής ακολουθεί πιο παραδοσιακούς ρυθμούς και προς το παρόν η αποδέσμευση της μεγέθυνσης από την αύξηση των συντελεστών παραγωγής είναι ανέφικτη. Στη βάση αυτών των παρατηρήσεων, υποστηρίζεται ότι βιωσιμότητα και μεγέθυνση είναι έννοιες ασύμβατες εκτός εάν υπάρξει σημαντική αύξηση της υποκατάστασης στην χρήση των εισροών ή εάν υπάρξει συνεχής τεχνολογική

πρόοδος σε θέματα διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος (Σαρτζετάκης, Παπανδρέου, 2002).

Γεννάται το ερώτημα αν μπορούν να υπάρξουν όρια στην «οικονομική ανάπτυξη» και πως προσδιορίζονται ποσοτικά και ποιοτικά. Η έννοια των ορίων στην οικονομική δραστηριότητα υποστηρίζεται από τους Kneese et.al. (1970) & Meadows et.al. (1972) οι οποίοι θεωρούν ότι όσο μεγαλύτερη είναι η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων από τις ανθρώπινες δραστηριότητες τόσο μεγαλύτερη θα είναι η απόθεση των υπο-προϊόντων τους πίσω σ' αυτό, με πιθανότητα να τεθεί σε κίνδυνο η δυνατότητα αυτοκαθορισμού της φύσης.

Επιπρόσθετα πάνω στην έννοια των ορίων και ειδικότερα των οικολογικών ορίων εργαστήκαν οι Malthus (1798) και Ricardo (1817) καθώς και ο Marx (1867) ο οποίος εργάστηκε πάνω στην έννοια των κοινωνικών ορίων. Ο Malthus υποστήριξε τα «απόλυτα όρια» (absolute limits) και τη δημιουργία μιας «στατικής μορφής οικονομικής ανάπτυξης» (stationary state, steady-state economy), καθώς η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού και η συνεπακόλουθη οικονομική ανάπτυξη θα υποσκέλιζε τη δυνατότητα παραγωγής φυσικών πόρων και αφομοίωσης αποβλήτων. Ο Ricardo από την άλλη υιοθέτησε μια πιο αισιόδοξη άποψη, σύμφωνα με την οποία αυτό που πραγματικά απειλεί την Οικονομία είναι τα «σχετικά όρια» (relative limits). Ειδικότερα, θεώρησε ότι η σπανιότητα/ έλλειψη φυσικών πόρων, εξαρτάται από τα αυξανόμενα κόστη άντλησής τους. Καθώς η εξάντληση των πιο οικονομικά εκμεταλλεύσιμων πόρων θα γίνεται αισθητή, η προσοχή θα στραφεί στη χρήση των πόρων, η άντληση/ εκμετάλλευση των οποίων δεν θεωρείται οικονομική. Το αποτέλεσμα θα είναι η αύξηση του κόστους εκμετάλλευσης/ άντλησης κι έτσι θα προκύψει ο περιορισμός της οικονομικής δραστηριότητας που στηρίζεται σ' αυτούς τους πόρους. Ενώ ο Marx, υποστήριξε ότι η ανάπτυξη περιορίζεται από κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες μέσα στην εθνική οικονομία και κοινωνία, αναπτύσσοντας με αυτό τον τρόπο την έννοια των κοινωνικών ορίων (social limits).

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό πως η έννοια και οι θεωρίες της ανάπτυξης αποτελούν ένα πολύπλευρο και σύνθετο φαινόμενο το οποίο εξελίσσεται, επηρεάζεται και διαμορφώνεται σε συνάρτηση με τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της εποχής του. Σχετικά με την έννοια των ορίων, ως οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες ενσαρκώνονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στον ορισμό της Βιώσιμης Ανάπτυξης που παρουσιάζεται στο επόμενο υπο-κεφάλαιο.

1.2 Εννοιολογική προσέγγιση της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Την έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development) εισήγαγε για πρώτη φορά το 1987 η Παγκόσμια Επιτροπή Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης (The World Commission on Environment and Development – WCED), ορίζοντάς την μέσω της τότε Νορβηγού πρωθυπουργού Gro Harlem Brundtland ως «ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς όμως να δεσμεύει ή να υπονομεύει την ικανότητα των επερχόμενων γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες» (Jonathan H., 2000).

Η στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Παγκόσμιας Επιτροπής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης, στηρίζεται στον συνδυασμό τριών ίσης σημασίας & αξίας πυλώνων: της αποτελεσματικής οικονομίας, της κοινωνικής ισότητας και δικαιοσύνης και της προστασίας του περιβάλλοντος. Επίσης, προάγει την αντίληψη ότι για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη, απαιτείται συνεργασία και συντονισμένες δράσεις σε διεθνές, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, συνέργεια του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αλλά και όλων των πολιτών².

Η βιώσιμη ανάπτυξη – μπορεί επίσης να περιγραφεί ως μία θεωρία «επανενσωμάτωσης του ανθρώπου στη φύση» και ακολουθεί έναν αιώνα όπου επικράτησε η αντίληψη ότι η οικονομική πρόοδος επιτυγχάνεται μόνο μέσα από την έντονη βιομηχανοποίηση, το εμπόριο και την αστικοποίηση. Αντιλαμβάνεται τις φυσικές πρώτες ύλες, συμπεριλαμβανομένου και του συστήματος διατήρησης ζωής του πλανήτη, σαν σημαντικά κεφάλαια, των οποίων η ποσότητα και παραγωγικότητα πρέπει να διατηρηθούν ως θεμελιώδης συνθήκη για την ανθρώπινη πρόοδο και ανάπτυξη (Victor, 1991).

Με δεδομένα τα οικολογικά προβλήματα που η ανθρώπινη δραστηριότητα έχει ήδη προκαλέσει στα γήινα οικοσυστήματα, η τεχνολογία καλείται πλέον σήμερα όχι να οδηγήσει στην εντατική αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, αλλά στην περιβαλλοντική βελτίωση μέσα από «καθαρότερες» παραγωγικές διαδικασίες, καθώς και «καθαρότερη» κατανάλωση από τον τελικό χρήστη των παραγόμενων από αυτές προϊόντων (Pearce & Atkinson, 1993).

² <http://www.un-documents.net/a42r187.htm>

Η διαδικασία προσδιορισμού της έννοιας της Βιώσιμης Ανάπτυξης έχει συντελέσει στον εμπλουτισμό και την διεύρυνση του όρου ανάπτυξη. Διακινδυνεύοντας την υπεραπλούστευση, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η συζήτηση περί Βιώσιμης Ανάπτυξης διευρύνει την έννοια της ανάπτυξης στις εξής δύο κατευθύνσεις:

1. η ανάπτυξη πρέπει να ειδωθεί με τον ευρύτερο δυνατό τρόπο συμπεριλαμβάνοντας μεταξύ άλλων κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα και όχι μόνον οικονομικά, και
2. η ανάπτυξη πρέπει να επιτυγχάνεται με τρόπο ώστε να μην μειώνει τις δυνατότητες των μελλοντικών γενεών ενώ συγχρόνως να διασφαλίζει την ενδογενεακή ισότητα.

Η διεύρυνση ως προς την πρώτη κατεύθυνση είναι φανερό ότι απαιτεί αλλαγές στην θεώρηση της οικονομίας ως ενός συστήματος κυκλικής ροής. Και αυτό γιατί ενώ η οικονομική έννοια της κυκλικής ροής υποθέτει ένα κλειστό θερμοδυναμικό σύστημα, η ολοκληρωμένη αντίληψη του κοινωνικού-οικολογικού και οικονομικού συστήματος αναφέρεται ξεκάθαρα σε ένα οικονομικό σύστημα ανοικτό προς και από το περιβάλλον. Η διεύρυνση προς την δεύτερη κατεύθυνση, απαιτεί την ενσωμάτωση της αξιολόγησης της ενδο- και διαγενεακής ισότητας, δηλαδή την αξιολόγηση καθαρά ηθικών αξιών (Σαρτζετάκης, Παπανδρέου, 2002).

Η εξάλειψη της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες, και η μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων στις ανεπτυγμένες χώρες είναι επιβεβλημένες όχι μόνο στη βάση ηθικών αξιών αλλά και εξαιτίας των σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων τις οποίες έχουν στο φυσικό περιβάλλον. Σύμφωνα με την δεύτερη αυτή θεώρηση, η ενδογενεακή ισότητα προβάλλει ως προϋπόθεση για την διαγενεακή ισότητα. Μείωση της αποτελεσματικότητας για χάρη της ισότητας στατικά μπορεί να αποβεί προς όφελος της διεύρυνσης των δυνατοτήτων ανάπτυξης διαχρονικά. Η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στις επόμενες γενιές χρειάζεται περαιτέρω διασαφήνιση η οποία προς το παρόν επιστρέφει στο ερώτημα σχετικά με το εάν το φυσικό κεφάλαιο είναι συμπληρωματικό ή υποκατάστατο των άλλων συντελεστών παραγωγής (Σαρτζετάκης, Παπανδρέου, 2002).

Ωστόσο, τα χαρακτηριστικά της Βιώσιμης Ανάπτυξης θα μπορούσαν να αποδοθούν ως προς το (Mitoula et. al., 2008):

- χώρο:

- κάθετη θεώρηση του χώρου τοπικό περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο ανάπτυξης,
 - οριζόντια θεώρηση του χώρου ισόρροπη ανάπτυξη των υπό ανάπτυξη χωρών
- χρόνο: μακροπρόθεσμοι στόχοι/ διάρκεια και βραχυπρόθεσμη δράση, ισότητα ευκαιριών για ανάπτυξη ανάμεσα στις τωρινές γενιές και τις μελλοντικές.
 - Θεματολογία: τρεις θεματικές ενότητες οι οποίες εξετάζονται ως προς το αντικείμενο κάθε φορά καθώς κι τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις. Οικονομία (οικονομική ανάπτυξη), Κοινωνία (κοινωνική ανάπτυξη) και Περιβάλλον.
 - Ολοκλήρωση: η όσο το δυνατόν πλήρης ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και η εξέταση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων που υπεισέρχονται σε αυτήν.

Έτσι, η αντίληψη για το τι είναι βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να διαφέρει ανάμεσα στους επιστήμονες, αναλόγως του επιστημονικού χώρου από τον οποίο προέρχονται, αλλά και τους διάφορους τομείς που ασχολούνται με τη διαχείριση των φυσικών πόρων. Η έννοια «δανείζεται» στοιχεία τόσο από τις φυσικές επιστήμες όσο και από τις κοινωνικές. Όραμα για τους οικολόγους, πρόκληση για τους οικονομολόγους, ιδεολογικό σύνθημα για όσους εργάζονται για να κινητοποιήσουν τον απλό πολίτη υπέρ της προστασίας της φύσης. Κατά συνέπεια είναι χρήσιμο η Βιώσιμη Ανάπτυξη να ιδωθεί ως ένας γενικός όρος «ομπρέλα» κάτω από τον οποίο μπορούν να βρουν έκφραση διάφορες πλευρές της Οικολογικής ιδεολογίας.(Mitoula et al., 2008).

Ενδεικτά αναφέρονται οι δύο σχολές που ξεχωρίζουν στη θεώρηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης: Η τεχνολογική (technocentric) και η οικοκεντρική (ecocentrism). Η πρώτη σχολή στην πιο ακραία της θέση υποστηρίζει ότι δεν πρέπει να τεθούν περιορισμοί σε καταναλωτές ή στον τρόπο λειτουργίας των αγορών. Επιπρόσθετα, υποστηρίζει την αδιατάρακτη λειτουργία της αγοράς (χωρίς παρεμβάσεις από το κράτος) μεταθέτοντας την περιβαλλοντική προστασία στις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογία για να ξεπεραστούν τα προβλήματα που

δημιουργεί η ανάπτυξη. Αυτή η θέση αντιστοιχεί στην «πολύ ήπια ή ασθενή βιωσιμότητα».

Η άλλη σχολή (οικοκεντρική) σε μια από τις πιο ακραίες της θέσεις αντιπροσωπεύεται από την οικο-κεντρική άποψη που υποστηρίζει την ιδέα της «βαθιάς, πράσινης οικονομίας» (deep green economy). Οι υποστηρικτές (Daly, 1977) της υιοθετούν την άποψη πως τα τρέχοντα επίπεδα ανάπτυξης δεν θα πρέπει ούτε να αυξηθούν, ούτε να μειωθούν. Η νοοτροπία των ορίων στην ανάπτυξη υπερισχύει και επιβάλλει μηδενική οικονομική ανάπτυξη (zero economic development) και μηδενική αύξηση πληθυσμού (zero population growth) με απώτερο σκοπό την εγκθίδρυση μιας «σταθερής κατάστασης στην οικονομία».

Τα δύο αυτά στρατόπεδα πέρα από τις παραπάνω ακραίες θέσεις έχουν να επιδείξουν και πιο μετριοπαθής που αλληλεπικαλύπτονται, καθώς διάφορες αποχρώσεις της υπάρχουν μέσα σε κάθε άνθρωπο, κοινωνικό και οικονομικό θεσμό ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν κάθε φορά.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι επιχειρήσεις καλούνται να εντάξουν στη στρατηγική τους πρακτικές βιώσιμης ανάπτυξης και κοινωνικής πολιτικής. Οι βασικότεροι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή την απαίτηση είναι (Γαλάνης Γ., 2007):

- Το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, εντός του οποίου λειτουργούν οι επιχειρήσεις.
- Η αμεσότητα της ενημέρωσης και η πληθώρα πληροφοριών.
- Η ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια.
- Η απαξίωση ή ανεπάρκεια του Δημοσίου τομέα στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες.
- Η απαίτηση από την πλευρά των stakeholders (ενδιαφερόμενα μέρη βλ. θεωρία Ενδιαφερομένων μερών στο 2^ο Κεφάλαιο).

Η κυρίαρχη αντίληψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ότι «το κλειδί για την μακροπρόθεσμη ευημερία στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο είναι η βιώσιμη ανάπτυξη, η εξεύρεση δηλαδή τρόπων βελτίωσης της ποιότητας της ζωής χωρίς να προκαλούν βλάβη στο περιβάλλον ή τις μελλοντικές γενεές των ανθρώπων», (Καλογιάννης, 2002).

Σύμφωνα με τη Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης η βιώσιμη ανάπτυξη είναι: «μία συνεχής πορεία αλλαγής και προσαρμογής, και όχι μία στατική κατάσταση, με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών του παρόντος, χωρίς όμως να μειώνεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιηθούν και τις δικές τους ανάγκες, μέσα από την ισόρροπη και ισότιμη επιδίωξη και των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης: οικονομία, περιβάλλον, κοινωνία».

Ο Αμπελιώτης (2008), εκτός από τους τρεις πυλώνες, σημειώνει ότι πρέπει η βιώσιμη ανάπτυξη να αναπτύσσεται και σε κάθετο επίπεδο: διεθνές, περιφερειακό, εθνικό, τοπικό και οικιακό, θα πρέπει και η συμπεριφορά του νοικοκυριού να εμπεριέχει στοιχεία που οδηγούν σε βιωσιμότητα.

Μερικά από τα προβλήματα του πυλώνα Περιβάλλον, τα οποία παραμένουν άλυτα, είναι:

- η απώλεια της βιοποικιλότητας,
- ο περιορισμός των δασών,
- η υποβάθμιση των εδαφών-ερημοποίηση,
- η υποβάθμιση της ατμοσφαιρικής ποιότητας των υδάτων,
- η κλιματική αλλαγή και
- οι ανανεώσιμοι πόροι.

Στον Οικονομικό πυλώνα, τα προβλήματα απαντώνται κυρίως στον τομέα της οικονομικής μεγέθυνσης, κυρίως εμφανίζεται με την διαδικασία της μεγέθυνσης να στηρίζεται στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας χωρίς να προϋποθέτει αύξηση της χρησιμοποιούμενης ποσότητας των φυσικών συντελεστών παραγωγής, ενώ στον Κοινωνικό πυλώνα ο περιορισμός της φτώχειας και της ανισότητας αποτελούν βασική αποστολή της βιώσιμης ανάπτυξης.

Επισημαίνεται ότι οι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης περιλαμβάνουν την προστασία του περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής σε ένα πλαίσιο διαλόγου μεταξύ ανεπτυγμένων και υποανάπτυξη κρατών. Προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω, είναι αναγκαία η θέσπιση και η ψήφιση διεθνών δεσμευτικών κανόνων μέσα από Διεθνείς Δράσεις (Σύνοδοι, Συμβάσεις, Διασκέψεις). Κατά συνέπεια το επόμενο κεφάλαιο θα

περιγράψει συνοπτικά αυτές τις δράσεις και θα αναφερθεί στα αποτελέσματα αυτών των διεθνών δράσεων.

1.3 Διεθνείς Δράσεις για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η πρώτη αναφορά στη Β.Α. περιλαμβάνει τον πρώτο πυλώνα της έννοιας αυτό της Οικονομίας και αναφέρεται από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), που ιδρύθηκε στο Παρίσι 14 Δεκ, 1960. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι ένας σκοπός της οργάνωσης μεταξύ άλλων είναι να προωθήσει πολιτικές που έχουν σχεδιαστεί για να: επιτευχθεί η μέγιστη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη η απασχόληση και η ανύψωση του βιοτικού επιπέδου στις χώρες-μέλη, ενώ παράλληλα να επιτευχθεί η διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, και να συμβάλει στην ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας. Οι αρχικές χώρες μέλη ήταν η Αυστρία, το Βέλγιο, Καναδάς, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ. Μεταγενέστερες χώρες μέλη: η Ιαπωνία, η Φινλανδία, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία, το Μεξικό, η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, Κορέα³. (Subsidy Reform and Sustainable Development, OECD).

Το 1968 ιδρύεται η Λέσχη της Ρώμης, με επικεφαλή τον Ιταλό βιομήχανο Aurelio Peccei και τον σκοτσέζο επιστήμονα Alexander King, η οποία έχει συσταθεί από 36 ευρωπαίους οικονομολόγους και επιστήμονες. Στόχος είναι να ακολουθήσει μια ολιστική προσέγγιση και κατανόηση και να προτείνει λύσεις για την «παγκόσμια προβληματική». Διενεργήθηκε μια παγκοσμίων διαστάσεων μελέτη για την μοντελοποίηση και ανάλυση των δυναμικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ της βιομηχανικής παραγωγής, του πληθυσμού, των περιβαλλοντικών ζημιών, της κατανάλωση τροφίμων και της χρήση των φυσικών πόρων η οποία δημοσιεύθηκε αργότερα ως "The Limits to Growth" με συγγραφείς τους Donella H. Meadows, Dennis L. Meadows, Jørgen Randers, and William W. Behrens III (Meadows et.al., 1972).

Οι διεθνείς επιπτώσεις αυτής της δημοσίευσης στους τομείς της πολιτικής, της οικονομίας και της επιστήμης μπορεί να περιγραφεί καλύτερα ως «Big Bang» αφού μέσα σε μια νύχτα, η Λέσχη της Ρώμης είχε αποδείξει την αντίφαση στην απεριόριστη και ανεξέλεγκτη αύξηση της υλικής κατανάλωσης σε έναν κόσμο σαφώς

³ http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/environment/subsidy-reform-and-sustainable-development_9789264019379-en#page3

πεπερασμένο σε πόρους και έφερε το θέμα στην κορυφή της παγκόσμιας ατζέντας. Στις αρχές του 21ου αιώνα, τα διεθνή προβλήματα, όπως η αυξανόμενη παγκόσμια ανισότητα, οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και η υπερβολική χρήση των φυσικών πόρων έχουν αποδείξει ότι η Λέσχη των θεμελιωδών απόψεων της Ρώμης είναι σε γενικές γραμμές σωστή και έδωσαν νέο ενδιαφέρον για τις δραστηριότητές του: απεριόριστη κατανάλωση και ανάπτυξη σε έναν πλανήτη με περιορισμένους πόρους δεν μπορεί να συνεχιστεί επ' αόριστον και είναι πράγματι επικίνδυνο.

Στο σημείο αυτό αξίζει να παρατηρήσει κάποιος ότι εκτός από την οικονομική διάσταση του προβλήματος η μελέτη εστιάζει στην περιβαλλοντικές καταστροφές από την αλόγιστη χρήση πόρων και επιπρόσθετα στις ανισότητες που προκύπτουν από την άνιση κατανομή του πλούτου. Επομένως πλέον λαμβάνεται υπόψη και η κοινωνική διάσταση του προβλήματος.

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη για την Ορθολογική Χρήση και Διατήρηση της βιόσφαιρας που χρηματοδοτήθηκε από την Οργανισμό Εκπαίδευσης Επιστήμης και Πολιτισμού των Ηνωμένων Εθνών, λαμβάνει χώρα το 1968 στο Παρίσι.. Αυτό παρέχει ένα φόρουμ για πρόωρες συζητήσεις της έννοιας της οικολογικά βιώσιμης ανάπτυξης. Η Διακυβερνητική Διάσκεψη των ειδικών επιστημόνων πάνω στην επιστημονική βάση για την ορθολογική χρήση και διατήρηση των πόρων της βιόσφαιρας, που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι το 1968, συνέστησε την καθιέρωση ενός διακυβερνητικού προγράμματος της διεπιστημονικής έρευνας, η οποία εγκρίθηκε από τη Γενική Διάσκεψη της UNESCO το 1971 ως Man And Biosphere (MAB) ή στην ελληνική Άνθρωπος και Βιόσφαιρα⁴.

Ένα από τα ιδιαίτερα επιτεύγματα του προγράμματος MAB υπήρξε η έννοια και η πρακτική της βιόσφαιρας ως ένα μοναδικό είδος προστατευόμενης περιοχής στην οποία η διατήρηση της βιοποικιλότητας, των οικοσυστημάτων και των τοπίων έχει συμφιλιωθεί με την ανάπτυξη προς όφελος του τοπικού πληθυσμού, του οποίου η πλήρης συμμετοχή επιδιώκει τη διαχείριση των αποθεματικών. Ο Άνθρωπος και η Βιόσφαιρα (MAB) είναι ένα διακυβερνητικό πρόγραμμα που εμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και στις αρχές του 1970, ακόμη και πριν από τη σύγκληση τον Ιούνιο του 1972 της Διάσκεψης της Στοκχόλμης των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, που έστρεψαν την προσοχή στα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα.

⁴ <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/man-and-biosphere-programme/>

Με ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ επιτρέπεται η διεξαγωγή της Διάσκεψης για το ανθρώπινο περιβάλλον το 1972. η οποία πραγματοποιήθηκε στη Σουηδία και ήταν η πρώτη μεγάλη παγκόσμια περιβαλλοντική διάσκεψη. Σύνδεσμοι από τον ΟΗΕ, συγκάλεσαν 113 χώρες για να συζητήσουν τα σύγχρονα περιβαλλοντικά ζητήματα. Η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον συγκλήθηκε κυρίως για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της περιφερειακής ρύπανσης και όξινης βροχής της Βόρειας Ευρώπης. Σε αυτήν την "οικολογική ατζέντα» αντιτάχθηκε η Ομάδα των 77 και το πρώην ανατολικό μπλοκ. Τελικά η United Nations Conference on Human Environment (UNCHE) υιοθέτησε τη Διακήρυξη της Στοκχόλμης, για την ίδρυση είκοσι έξι αρχών συμπεριφοράς και ευθύνης -η οποία χρησίμευσε ως βάση για τις μελλοντικές νομικά δεσμευτικές πολυμερείς συμφωνίες- και το σχέδιο δράσης για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, που καθορίζει 109 συστάσεις στους τομείς των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, της περιβαλλοντικής διαχείρισης και της υποστήριξης θεσμικών μέτρων. Η εφαρμογή της διακήρυξης και των συστάσεων προοριζόταν για τις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς⁵.

Η Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Ανθρώπινο περιβάλλον ήταν πολύ σημαντική γιατί παρείχε την πρώτη διεθνή αναγνώριση των περιβαλλοντικών ζητημάτων. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης υποστηρίζεται με επιχειρήματα συνοχής ότι μπορεί να παρουσιάσει μια ικανοποιητική λύση στο δίλημμα περιβάλλον ή οικονομική ανάπτυξη. Επιπρόσθετα η Διάσκεψη οδηγεί στη δημιουργία πολυάριθμων εθνικών οργανισμών προστασίας του περιβάλλοντος και το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP).

Γίνεται αντιληπτό ότι το 1972 ήταν μια πολύ σημαντική χρονιά για τη δημοσιοποίηση των σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων, την προσπάθεια για την ευρεία συνειδητοποίησή τους καθώς και την ίδρυση περιβαλλοντικών οργανισμών που θα είχαν ως στόχο την προστασία και την ρήξη με όσα υποστήριζε μέχρι τότε η σχολή του οικονομικού φιλελευθερισμού και ειδικότερα η οικονομία της αγοράς. Στο πλαίσιο δημοσιεύεται η έκθεση της Λέσχης της Ρώμης με τίτλο: «The limits to growth» Η έκθεση αποτελεί ένα εξαιρετικά αμφιλεγόμενο θέμα συζήτησης, επειδή προβλέπει τρομερές συνέπειες, αν δεν υπάρξει μια επιβράδυνση της «ανάπτυξης» (ο ρυθμός άντλησης των πρώτων υλών από τη φύση). Οι βόρειες χώρες

⁵ <http://www.unesco.org/new/en/unesco-world-conference-on-esd-2014/about-the-conference/background/>

επικρίνουν την έκθεση επειδή δεν δίνει το απαιτούμενο βάρος στις τεχνολογικές λύσεις, ενώ οι χώρες του Νότου εξοργίζονται επειδή φαίνεται να υποστηρίζει την εγκατάλειψη της οικονομικής ανάπτυξης. Η συζήτηση που ακολούθησε, ωστόσο, αυξάνει την ευαισθητοποίηση των διασυνδέσεων μεταξύ των διαφόρων γνωστών παγκόσμιων προβλημάτων. Οι συγγραφείς κάνουν χρήση της έννοιας ότι η σταθερότητα περιβαλλοντικών και οικονομικών θα μπορούσε να είναι «βιώσιμη μακριά στο μέλλον»

Το 1980 η Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN), μαζί με το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP) και το World Wildlife Fund (WWF) συνεργάζονται με την UNESCO και δημοσιεύουν την «Παγκόσμια Στρατηγική Διατήρησης» (World Conservation Strategy)⁶. Η στρατηγική ορίζει την ανάπτυξη ως την τροποποίηση της βιόσφαιρας και την αξιοποίηση των ανθρωπίνων, οικονομικών, έμβιων και μη έμβιων πόρων προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανθρώπινες ανάγκες και να βελτιωθεί η ποιότητα της ανθρώπινης ζωής. Η ενότητα "Προς την Αειφόρο Ανάπτυξη» εντοπίζει τους βασικές παράγοντες της καταστροφής των οικοσυστημάτων, όπως η φτώχεια, η πίεση του πληθυσμού, η κοινωνική ανισότητα και οι όροι του εμπορίου. Απευθύνει έκκληση για μια νέα διεθνή αναπτυξιακή στρατηγική με τους στόχους της επανόρθωσης των ανισοτήτων, για την επίτευξη μιας πιο δυναμικής και σταθερής παγκόσμιας οικονομίας, τονώνοντας την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης και αντιμετωπίζοντας τις χειρότερες επιπτώσεις της φτώχειας. «Βιώσιμη ανάπτυξη» ορίζεται ως η συντήρηση των ουσιωδών οικολογικών διαδικασιών και των συστημάτων υποστήριξης της ζωής, η διατήρηση της γενετικής βιοποικιλότητας και η βιώσιμη αξιοποίηση των ειδών και των οικοσυστημάτων.

Το 1985, η Παγκόσμια Μετεωρολογική Εταιρεία, το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP) και το Διεθνές Συμβούλιο Επιστημονικών Ενώσεων (ICSU) συγκαλούν μια συνάντηση στο Villach της Αυστρίας. Σ' αυτή την συνάντηση αναφέρονται στην συσσώρευση του διοξειδίου του άνθρακα και άλλων αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα. Η συνάντηση προβλέπει την υπερθέρμανση του πλανήτη.

Η Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN) πραγματοποιεί μια Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1986 στην Οτάβα. Οι

⁶ <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/WCS-004.pdf>

συμμετέχοντες βλέπουν την αειφόρο ανάπτυξη ως μια αναδυόμενο λύση που προκύπτει από δύο στενά συνδεδεμένα παραδείγματα της διατήρησης:

- Ως αντίδραση κατά του laissez-faire της οικονομικής θεωρίας η οποία θεωρεί τους έμβιους πόρους, ως εξωτερικότητες και δωρεάν προϊόντα, και
- Ως εκείνη που βασίζεται στην έννοια της διαχείρισης των πόρων.

Το 1987 δημοσιεύεται η έκθεση "Το κοινό μας μέλλον» (Brundtland Report) η οποία αναφέρετε στο έργο της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (η οποία ιδρύθηκε το 1983). Η έκθεση συνυφαίνει την εξέταση των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων. Στην έκθεση αυτή συνδέθηκε η προστασία του περιβάλλοντος για πρώτη φορά με το θέμα της οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας, και ξεκίνησε η εδραίωση της βιώσιμης ανάπτυξης⁷.

Για πρώτη φορά επίσης δίνεται κάποια κατεύθυνση ώστε να υπάρξει ολοκληρωμένη παγκόσμια λύση. Με τον ορισμό της βιώσιμης ανάπτυξης ως «η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες» η νορβηγή τότε πρωθυπουργός Gro Harlem Brundland δίνει στην έννοια ένα ευρύ πολιτικό περιεχόμενο κι επίσης την κάνει διάσημη.

Η δημιουργία μιας διακυβερνητικής ομάδας το 1989 για την Κλιματική Αλλαγή (Intergovernmental Panel on Climate Change) προήλθε από την ανάγκη για ευρεία και ισόρροπη πληροφόρηση σχετικά με την αλλαγή του κλίματος. Συστάθηκε από τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό (World Meteorological Organization) και το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) ως μια προσπάθεια από τα Ηνωμένα Έθνη να παρέχουν στις κυβερνήσεις του κόσμου, μια σαφή επιστημονική άποψη για το τι συμβαίνει με το κλίμα του πλανήτη⁸.

Η αρχική εργασία του IPCC, όπως αναφέρεται στο ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών 43/53 της 6ης Δεκεμβρίου 1988, ήταν να προετοιμάσει μια συνολική αναθεώρηση και συστάσεις σχετικά με την κατάσταση της γνώσης της επιστήμης για την κλιματική αλλαγή, τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, των πιθανών στρατηγικών ανταπόκρισης και στοιχείων που θα συμπεριληφθούν σε μια ενδεχόμενη μελλοντική διεθνή σύμβαση για το κλίμα.

⁷ <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

⁸ <https://www.ipcc.ch/meetings/session02/second-session-report.pdf>

Τα επιστημονικά στοιχεία που ανέκυσαν από την πρώτη έκθεση αξιολόγησης της IPCC το 1990 αποκάλυψαν τη σημασία της αλλαγής του κλίματος ως ένα θέμα που αξίζει μια πολιτική πλατφόρμα μεταξύ των χωρών για την αντιμετώπιση των συνεπειών της. Ως εκ τούτου, έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στο να οδηγήσει στη δημιουργία της σύμβασης πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (United Nations Frame Convention on Climate Change), τη διεθνή συνθήκη κλειδί για τη μείωση της υπερθέρμανσης του πλανήτη και την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.

Η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (United Nations Conference on Environment and Development) με τίτλο Σύνοδος Κορυφής της Γης (Earth Summit) που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992 είχε ως αποτελέσματα τη δημοσίευση της Agenda 21, τη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα, τη Σύμβαση-Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή, τη Διακήρυξη του Ρίο, και μια δήλωση με μη δεσμευτικές αρχές για τα δάση⁹.

Το βασικότερο αποτέλεσμα της Διάσκεψης του Ρίο αποτέλεσε η σύνταξη της παραπάνω αναφερόμενης Έκθεσης, γνωστής ως Ατζέντα 21 που αναφέρεται στις υποχρεώσεις και τους στόχους της Διεθνούς Κοινότητας για την επίτευξη μίας καλύτερης ζωής και στους στόχους της βιωσιμότητας για τον 21^ο αιώνα. Η Ατζέντα 21 περιλαμβάνει 40 κεφάλαια που καλύπτουν όλα τα θέματα που σχετίζονται με το τρίπτυχο Οικονομία-Κοινωνία-Περιβάλλον, από την καταπολέμηση της φτώχειας έως τα θέματα αναπτυξιακής συνεργασίας και την ανάγκη για δημιουργία κατάλληλων θεσμών. Η Διάσκεψη του Ρίο ήρθε να ισχυροποιήσει τις σχέσεις μεταξύ περιβάλλοντος και ανάπτυξης και να φέρει τα θέματα του περιβάλλοντος σε πρώτο πλάνο, εισάγοντας τα συγχρόνως στην προβληματική της βιώσιμης ανάπτυξης, που μέχρι τότε ουσιαστικά σχετιζόνταν πιο πολύ με την ισόρροπη σχέση οικονομίας και κοινωνίας. (Παπαϊωάννου et.al., 2005)

Κατά τη σύνοδο κορυφής οι αντιπροσωπείες των εθνών ενέκριναν το 1990 ως έτος αναφοράς σύμφωνα με το οποίο οι βιομηχανικές χώρες θα συμφωνήσουν να λάβουν εθελοντικά μέτρα για τη μείωση των εκπομπών στα επίπεδα εκείνης της χρονιάς. Οι περισσότερες χώρες, εκτός της Γερμανίας και της Μεγάλης Βρετανίας, δεν έχουν καταφέρει να επιτύχουν τον στόχο αυτό. Η Επιτροπή για την Αειφόρο Ανάπτυξη (Commission on Sustainable Development) δημιουργήθηκε τον Δεκέμβριο

⁹ http://www.sustainable-environment.org.uk/Action/Earth_Summit.php

του 1992 για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική παρακολούθηση της UNCED, να παρακολουθεί και να υποβάλει έκθεση σχετικά με την εφαρμογή των συμφωνιών σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Επίσης συμφωνήθηκε να γίνει αξιολόγηση σε πέντε έτη της προόδου των αποτελεσμάτων της Συνάντησης Κορυφής της Γης δηλαδή το 1997 από τη συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών σε ειδική σύνοδο.

Η πλήρης εφαρμογή της Ατζέντας 21, το πρόγραμμα για την περαιτέρω εφαρμογή της Agenda 21 και των υποχρεώσεων προς τις αρχές του Ρίο, αξιολογήθηκαν και επανεξετάστηκαν με ιδιαίτερη έμφαση στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (WSSD) που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ, Νότια Αφρική από 26 Αυγούστου έως 4 Σεπτεμβρίου 2002.

Στη συνέχεια με το Πρωτόκολλο του Κιότο έγινε μια προσπάθεια αντιμετώπισης των σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων που είχαν προκύψει από τις κλιματικές αλλαγές και την αντιμετώπιση τους. Αποτέλεσε μια διεθνή συμφωνία που συνδέεται με τη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή. Το κύριο χαρακτηριστικό του Πρωτοκόλλου του Κιότο είναι ότι θέτει δεσμευτικούς στόχους για τις 37 βιομηχανικές χώρες και την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου (GHG). Αυτά ανέρχονται κατά μέσο όρο σε πέντε τοις εκατό από τα επίπεδα του 1990 κατά τη διάρκεια της πενταετούς περιόδου του 2008– 2012. Η βασική διάκριση μεταξύ του πρωτοκόλλου και της σύμβασης είναι ότι, ενώ η Σύμβαση ενθαρρύνει τις βιομηχανικές χώρες για τη σταθεροποίηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, με το Πρωτόκολλο δεσμεύονται να το πράξουν. Αναγνωρίζοντας ότι οι ανεπτυγμένες χώρες είναι κυρίως υπεύθυνες για τα σημερινά υψηλά επίπεδα των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, ως αποτέλεσμα πάνω από 150 χρόνια βιομηχανικής δραστηριότητας, το πρωτόκολλο δίνει μεγαλύτερη επιβάρυνση για τις ανεπτυγμένες χώρες με βάση την αρχή των «κοινών αλλά διαφοροποιημένων ευθυνών»¹⁰.

Το Πρωτόκολλο του Κιότο υιοθετήθηκε στο Κιότο της Ιαπωνίας, στις 11 Δεκεμβρίου 1997 και τέθηκε σε ισχύ στις 16 Φεβρουαρίου 2005. Μέχρι σήμερα 184 συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης, έχουν επικυρώσει το Πρωτόκολλο. Οι λεπτομερείς κανόνες για την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου εγκρίθηκαν κατά την Διάσκεψη των μελών (Conference of the Parties) COP 7 στο Μαράκες, το 2001, και

¹⁰ http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php

ονομάζονται "συμφωνίες του Μαράκες". Σύμφωνα με τη Συνθήκη, οι χώρες πρέπει να επιτύχουν τους στόχους τους κυρίως μέσω εθνικών μέτρων. Ωστόσο, το Πρωτόκολλο του Κιότο προσφέρει ένα πρόσθετο μέσο επίτευξης των στόχων τους μέσω τριών μηχανισμών που βασίζονται στην αγορά.

1. την εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών,
2. την κοινή εφαρμογή, και
3. το μηχανισμό καθαρής ανάπτυξης.

Συγκεκριμένα ο τρίτος Μηχανισμός του Πρωτοκόλλου ο Μηχανισμός καθαρής ανάπτυξης (Clean Development Mechanism or CDM), ενθαρρύνει την επένδυση φιλοπεριβαλλοντικών προγραμμάτων σε αναπτυσσόμενες χώρες, δηλαδή σε χώρες του Παραρτήματος II του Πρωτοκόλλου. Αυτός ο μηχανισμός επιτρέπει τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου με σημαντικά χαμηλότερο κόστος, μέσω της χρηματοδότησης από τις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες σχετικών επενδυτικών προγραμμάτων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τον μηχανισμό αυτό μπορεί να επιλέξει οποιαδήποτε ανεπτυγμένη χώρα προκειμένου να μειώσει τις ποσοστώσεις εκπομπών αερίων της.

Ο δεύτερος Μηχανισμός η Από κοινού εφαρμογή (Joint Implementation) αφορά μόνο τις χώρες του Παραρτήματος I του Πρωτοκόλλου (όπως π.χ. οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης). Σύμφωνα με τον μηχανισμό αυτό δίνεται η δυνατότητα σε μια χώρα του Παραρτήματος I να επενδύσει σε φιλοπεριβαλλοντικά προγράμματα ανάπτυξης σε μια άλλη χώρα (εντός του Παραρτήματος I πάντοτε) όπου το κόστος επένδυσης είναι μικρότερο απ' αυτό που ισχύει σε εθνικό επίπεδο.

Ο πρώτος μηχανισμός η Εμπορία Εκπομπών (Emissions Trading System) επιτρέπει την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων με οικονομικά αποτελεσματικό τρόπο μέσω συναλλαγών αδειών που παρέχουν το δικαίωμα εκπομπής συγκεκριμένης ποσότητας αερίων του θερμοκηπίου κατά τη διάρκεια μιας καθορισμένης περιόδου. Ο Μηχανισμός συναλλαγών των αδειών (δικαιωμάτων) αυτών αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία που προβλέπονται από το Πρωτόκολλο του Κιότο.

Η Διάσκεψη Κορυφής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, ήταν επιφορτισμένη με μεγάλες προσδοκίες καθώς ένα μεγάλο τμήμα της διεθνούς κοινότητας την αντιμετώπιζε ως μια μοναδική ευκαιρία για να πραγματοποιηθεί ένα βήμα πέρα των κεκτημένων της δεκαετίας που μεσολάβησε από τη Διάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Κατά συνέπεια υπήρξε έντονος προβληματισμός και απογοήτευση καθώς θεωρήθηκε ότι η

Παγκόσμια Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ ήταν ανεπιτυχής, δεδομένου ότι δεν υπήρξαν οι αναμενόμενες δεσμεύσεις, με την περιβαλλοντική διάσταση της Βιώσιμης Ανάπτυξης να χάνει έδαφος έναντι των θεμάτων του εμπορίου και μιας έντονα προβαλλόμενης ανάγκης για οικονομική ανάπτυξη - ξεκομμένης από την κοινωνική συνιστώσα - και με τις αρχές του Ρίο να επαναδιαπραγματεύονται και να υποβαθμίζονται¹¹.

Ένα άλλο τμήμα της διεθνούς κοινότητας θεώρησε ότι η Διάσκεψη ήταν επιτυχής, στο βαθμό που κατάφερε, έστω και μετά από συμβιβαστικές διατυπώσεις, να διαφυλάξει τις βασικές θέσεις που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος, στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών και στην εξάλειψη της φτώχειας. (Παπαϊωάννου et.al., 2005)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπάθησε να πιέσει προς πιο φιλοπεριβαλλοντικές προσεγγίσεις παίζοντας ένα πρωτοπόρο ρόλο ενώ οι αναπτυσσόμενες χώρες (**G77+Κίνα**) άσκησαν πίεση κυρίως προς την κατεύθυνση της δέσμευσης περαιτέρω χρηματοδοτήσεων από πλευράς των ανεπτυγμένων κρατών και της άρσης τόσο των δασμών επί των προϊόντων τους όσο και των επιδοτήσεων που διαστρεβλώνουν τους κανόνες της αγοράς. Τέλος, ο άξονας των πλουσιότερων ανεπτυγμένων κρατών εκτός της ΕΕ (Ιαπωνία, ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία - **JUSCANZ**), επιχείρησε κατά κύριο λόγο την αποφυγή δεσμεύσεων και, σε πολλές περιπτώσεις, την επαναδιαπραγμάτευση των ήδη κερκτημένων.

Τα προϊόντα της Διάσκεψης ήταν 3: το Σχέδιο Εφαρμογής (**Johannesburg Plan of Implementation – JPoI**), η Πολιτική Διακήρυξη (**Political Declaration**), που και τα δύο μαζί αποτέλεσαν τις Πρωτοβουλίες τύπου I - ή αλλιώς το πακέτο των «δεσμευτικών κειμένων» - και οι **Πρωτοβουλίες τύπου II** (Type II Partnership Initiatives) που αφορούν σε εθελούσιες συγκεκριμένες πρακτικές δράσεις με τη συμμετοχή πολλών κοινωνικών εταίρων με στόχο την υλοποίηση του JPoI. Το τελικό Σχέδιο Εφαρμογής, που αποτέλεσε το βασικό αντικείμενο των διαπραγματεύσεων, επιχειρεί σε 10 κεφάλαια, να καλύψει όλα τα θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, από την εξάλειψη της φτώχειας μέχρι την προστασία των μικρών αναπτυσσομένων νησιωτικών κρατών.

Η Διάσκεψη στο Μπαλί το 2007, πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή των 192 χωρών που είχαν συνυπογράψει τη Σύμβαση-Πλαίσιο του ΟΗΕ για την

¹¹ <http://www.johannesburgsummit.org/>

Κλιματική Αλλαγή. Κατέληξε σε συμφωνία για έναν οδικό χάρτη διαπραγματεύσεων ο οποίος καθόριζε τα βασικά θέματα που θα έπρεπε να αντιμετωπιστούν το Δεκέμβριο του 2009 στη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης Στο τελικό κείμενο γίνεται αναφορά στην ανάγκη περιορισμού των εκπομπών αερίου και στη χρηματοδότηση των αναπτυσσόμενων χωρών του πλανήτη, ώστε να υιοθετήσουν «καθαρότερες» μορφές τεχνολογίας. Επίσης, για πρώτη φορά γίνεται αναφορά στο θέμα της αποψίλωσης των δασών, ενώ δημιουργείται Ταμείο για τη στήριξη των θυμάτων των κλιματικών αλλαγών¹².

Είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι η ΕΕ ζητούσε σαφή δέσμευση των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών για μείωση των εκπομπών αερίου από 25% έως 40% με χρονικό ορίζοντα το 2020. Η θέση αυτή προκάλεσε την έντονη αντίδραση του άξονα των πλουσιότερων από τα ανεπτυγμένα κράτη ΗΠΑ, Καναδάς και η Ιαπωνία. Τελικώς η συμφωνία επετεύχθη, αφού στο τελικό κείμενο δεν γίνεται σαφή αναφορά σε συγκεκριμένο ποσοστό μείωσης των εκπομπών αερίου. Εντούτοις θα πρέπει να αναφερθεί ότι αρκετές οργανώσεις που μάχονται για την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και εκπρόσωποι χωρών εξέφρασαν την άποψη ότι το αποτέλεσμα της Διάσκεψης του Μπαλί είναι φτωχό¹³.

Η Διάσκεψη της Κοπεγχάγης 2009 κινήθηκε στο ίδιο επίπεδο και είχε παρόμοια αποτελέσματα με τη Διάσκεψη στο Γιοχάνεσμπουργκ. Ειδικότερα η Συμφωνία της Κοπεγχάγης αναγνωρίζει ότι απαιτούνται βαθιές περικοπές στις παγκόσμιες εκπομπές ρύπων σύμφωνα με την επιστημονικές έρευνες, αναλύσεις και θέσεις. Καθορίζει όμως εθελοντικές δεσμεύσεις για περιορισμό των ρύπων χωρίς να ορίζει τα ανώτερα ποσοστά και τις χρονικές δεσμεύσεις.

Αναλυτικά, η Συμφωνία της Κοπεγχάγης :

- αναγνωρίζει το στόχο της διατήρησης της μέγιστης μέσης παγκόσμιας αύξησης της θερμοκρασίας κάτω από 2° C, και την ανάγκη για επανεξέταση το 2015 για πιθανή επιδίωξη της διατήρησης της μέγιστης μέσης παγκόσμιας αύξησης της θερμοκρασίας κάτω από 1,5° C σύμφωνα με τις νέες επιστημονικές γνώσεις.
- ζητεί την εισαγωγή στόχων μείωσης των εκπομπών για τις ανεπτυγμένες χώρες και δράσεις μετριασμού από τις αναπτυσσόμενες χώρες έως τις 31 Ιανουαρίου 2010.

¹² <http://news.in.gr/science-technology/article/?aid=857481>

¹³ <http://news.in.gr/science-technology/article/?aid=857481>

- αναγνωρίζει την ανάγκη για ενισχυμένη δράση για την προσαρμογή και ανάπτυξη της προσαρμοστικότητας στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, τα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη και την Αφρική.
- περιγράφει τα κύρια στοιχεία των υποχρεώσεων των αναπτυγμένων χωρών για νέα και πρόσθετη χρηματοδότηση, τόσο για την προσαρμογή όσο και το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής στις αναπτυσσόμενες χώρες, συμπεριλαμβανομένου ενός προγράμματος ταχείας χρηματοδότησης (30 δισ. δολάρια ΗΠΑ) για την περίοδο 2010-2012 και τις ανάγκες μακροπρόθεσμης οικονομικής βοήθειας (100 δισ. δολάρια ΗΠΑ ετησίως το 2020). Η χρηματοδότηση αυτή θα προέλθει από μια ευρεία ποικιλία πηγών, δημοσίων και ιδιωτικών, διμερών και πολυμερών.
- τονίζει τη σημασία της καθιέρωσης αξιόπιστης παρακολούθησης, υποβολής εκθέσεων και εξακρίβωσης.
- τονίζει την ανάγκη για τη δημιουργία μηχανισμών άμεσης μείωσης των εκπομπών από την αποψίλωση των δασών, την υποβάθμιση των δασών και άλλων αλλαγών χρήσεων γης.
- αναγνωρίζει την ανάγκη να ενισχυθεί η δράση για την ανάπτυξη τεχνολογίας και μεταφορά τεχνογνωσίας¹⁴.

Με τη Διάσκεψη του Κανκούν στο Μεξικό το 2010 η παγκόσμια κοινότητα συμφώνησε ότι θα πρέπει να ισχύσουν τα ακόλουθα προκειμένου να μην εγκαταλειφθεί το όραμα της προσδοκώμενης βιώσιμης ανάπτυξης.

- η αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας να διατηρηθεί κάτω από τους 2 βαθμούς Κελσίου ,
- τα βιομηχανικά έθνη να δημιουργήσουν ταμείο οικονομικής ενίσχυσης του αναπτυσσόμενου κόσμου για τα επόμενα τρία έτη προκειμένου τα φτωχά κράτη να προσαρμοστούν στην πράσινη τεχνολογία
- να χρηματοδοτηθούν τα έθνη που έχουν δασικό πλούτο προκειμένου να τον προστατέψουν από την υλοτομία και τη γεωργία, και
- να διατηρηθεί σε ισχύ το Πρωτόκολλο του Κιότο το οποίο επιβάλλει στα πλούσια κράτη δεσμευτικούς περιορισμούς για τις εκπομπές ρύπων και εκπνέει στις 31 Δεκεμβρίου του 2012

¹⁴ http://unfccc.int/meetings/copenhagen_dec_2009/meeting/6295.php

Η τελευταία Διάσκεψη για τις κλιματικές αλλαγές της Ντόχα στο Κατάρ το Δεκέμβριο του 2012, είχε ως στόχο να δοθεί μια παράταση στο Πρωτόκολλο του Κιότο μέχρι το 2020, οπότε αναμένεται να υπογραφεί ένα πιο φιλόδοξο πλάνο περιβαλλοντικής προστασίας. Ειδικότερα οι αντικειμενικοί στόχοι ήταν οι πραγματικές μειώσεις των εκπομπών σε παγκόσμιο επίπεδο, η ουσιαστική δέσμευση για την παροχή πόρων με σκοπό τον περιορισμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και η δημιουργία των προϋποθέσεων για την επίτευξη μιας δίκαιης και φιλόδοξης παγκόσμιας συμφωνίας έως το 2015. Όμως όλες αυτές οι προσδοκίες κατέληξαν σε μια αδύναμη συμφωνία, η οποία αποκλίνει τόσο σημαντικά από τις επιταγές της επιστήμης, ώστε να εγείρονται θέματα ηθικής ευθύνης όσον την διαμόρφωσαν¹⁵.

Οι αναπτυγμένες χώρες ανέφεραν ότι εξαιτίας της παγκόσμια ύφεσης, δεν είναι σε θέση να αναλάβουν σοβαρές δεσμεύσεις για τη χρηματοδότηση των προσπάθειών των φτωχών χωρών να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή. Γι' αυτό ζήτησαν παράταση. Αντίθετα οι αναπτυσσόμενες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων στην κλιματική αλλαγή μικρών νησιωτικών κρατών και των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών, επεδίωκαν την έκδοση μιας απόφασης για τη δημιουργία ενός διεθνούς μηχανισμού για την αντιμετώπιση των απωλειών και ζημιών που προκαλούνται από την κλιματική αλλαγή. Ο μηχανισμός θα άνοιγε την πόρτα σε ενδεχόμενη αποζημίωση από τις πλούσιες προς τις φτωχές χώρες για την αντιμετώπιση των ακραίων καιρικών φαινομένων. Σε αυτό δεν συμφώνησε μια ομάδα χωρών (Ρωσία, Ιαπωνία, Καναδάς, Νέα Ζηλανδία) με το επιχείρημα ότι οι μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες με επικεφαλής την Κίνα και την Ινδία είναι αυτές που θα πρέπει να ενταχθούν ραγδαία στον καθορισμό των στόχων για τον περιορισμό των εκπομπών τους.

Παρατηρείται μέσα από τις Διεθνείς Δράσεις Διασκέψεις και Συνόδους για την θέσπιση δεσμευτικών κανονισμών και νόμων προκειμένου να επιτευχθεί η Βιώσιμη Ανάπτυξη ότι αυτό αποτελεί μια δύσκολη, πολυπαραγοντική και εξαιρετικά σύνθετη διαδικασία. Παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το πώς η Ευρωπαϊκή Ένωση συμμετέχει στις Διεθνείς αυτές Διασκέψεις και πώς ενσωματώνει τους διεθνείς κανονισμούς στο εσωτερικό της δίκαιο και ακόμα πώς η Ευρωπαϊκή Ένωση

¹⁵ http://www.wclimate.com/wp-content/uploads/2013/05/WCS-2012-Report_FINAL.pdf

αντιμετωπίζει γενικά το θέμα της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Είναι προτεραιότητα ή όχι για την Ευρώπη η προαγωγή της Βιωσιμότητας στην ανάπτυξιακή της πολιτική;

1.4 Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η ΕΕ προσεγγίζει την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από διάφορες στρατηγικές και πολιτικές. Οι σημαντικότερες από αυτές ελήφθησαν την τελευταία δεκαετία και αποτέλεσαν το εφαλτήριο για την φιλοπεριβαλλοντική εξωτερική πολιτική της Ε.Ε.

Το Εαρινό Συμβούλιο Κορυφής που πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2000 στη Λισσαβόνα οδήγησε στην υιοθέτηση μία μακρόχρονης δεκαετούς Στρατηγικής με στόχο να καταστήσει την Ευρώπη την «ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας» (Council of the European Union, 2000). Στόχος της Στρατηγικής αυτής είναι η επίτευξη μίας υγιούς και δυνατής οικονομίας, η οποία θα έχει σαν αποτέλεσμα την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας παράλληλα με την ανάπτυξη κατάλληλης κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής, ώστε να εξασφαλίζεται η βιώσιμη ανάπτυξη στην ΕΕ καθώς και η εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Η Στρατηγική της Λισσαβόνας διατρέχει όλους τους τομείς πολιτικής και δραστηριοτήτων της ΕΕ. Το 2005 αποτέλεσε το έτος για την Αναθεώρηση της Στρατηγικής και την Ενδιάμεση Αξιολόγηση της επιτευχθείσας, έως σήμερα προόδου, θέμα που έχει τεθεί ως βασική προτεραιότητα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπό τη νέα της Σύνοδο (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2004)¹⁶. (Παπαϊωάννου et.al., 2005)

Το 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, αναγνωρίζοντας ότι η Στρατηγική της Λισσαβόνας δεν είναι ολοκληρωμένη λόγω του ότι καλύπτει μόνο τους δύο πυλώνες της «βιώσιμης ανάπτυξης», δηλαδή την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία, αποφάσισε την προσθήκη μίας τρίτης, περιβαλλοντικής, διάστασης στη Στρατηγική της Λισσαβόνας (Council of the European Union, 2001), που οδήγησε στην διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (European Commission, 2002). Η Στρατηγική αυτή είχε ως στόχο το σχεδιασμό βιώσιμων πολιτικών λύσεων που θα λαμβάνουν υπόψη σε μεγαλύτερο βαθμό την αλληλεξάρτηση μεταξύ τομέων όπως οι μεταφορές και το περιβάλλον ή η υγεία και η φτώχεια, και θα στηρίζονται στην αλληλοσυσχέτιση τους, οι οποίοι μέχρι τότε δρούσαν ανταγωνιστικά. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

¹⁶ <http://www.european-council.europa.eu/council-meetings/conclusions>

περιλαμβάνει σύνολο μέτρων που αφορούν στις εσωτερικές πολιτικές της ΕΕ με έμφαση σε θέματα όπως η αποδέσμευση (decoupling) της περιβαλλοντικής υποβάθμισης από την οικονομική ανάπτυξη, η αλλαγή των καταναλωτικών και παραγωγικών προτύπων, η ολιστική θεώρηση και ο συντονισμός όλων των τομεακών πολιτικών καθώς επίσης η εσωτερίκευση του εξωτερικού κόστους - κοινωνικού και περιβαλλοντικού – και η κοστολόγηση των επιπτώσεων των επιμέρους πολιτικών σε προϊόντα και υπηρεσίες.

Ενόψει της Διάσκεψης του Γιοχάνεσμπουργκ, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη εμπλουτίστηκε με μία «εξωτερική διάσταση» που κάλυπτε τις δράσεις της ΕΕ προς την Διεθνή Κοινότητα και περιλάμβανε το σύνολο των ποσοτικών και ποιοτικών στόχων που η ΕΕ πρότεινε για το Σχέδιο Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη επρόκειτο να αναθεωρηθεί το 2005 στο πλαίσιο αναθεώρησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Σημαντικό εργαλείο για την εφαρμογή της αποτελεί το 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον το οποίο περιλάμβανε επιμέρους στρατηγικές για σημαντικούς περιβαλλοντικούς τομείς όπως η κλιματική αλλαγή, η βιοποικιλότητα, το περιβάλλον και η υγεία, οι φυσικοί πόροι και τα απορρίμματα/απόβλητα, θέτοντας παράλληλα πέντε προϋποθέσεις για την επίτευξη των στόχων: την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, την ενσωμάτωση της έννοιας της προστασίας του περιβάλλοντος σε όλες τις τομεακές πολιτικές, την συνεργασία μεταξύ όλων των κοινωνικών εταίρων, την πληροφόρηση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών με στόχο την αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων (European Commission, 2001)

Η αρχή της περιβαλλοντικής ενσωμάτωσης αναγνωρίζει ότι η περιβαλλοντική πολιτική δεν μπορεί να επιτύχει από μόνη της τις βελτιώσεις στην προστασία του περιβάλλοντος αν δεν πραγματοποιηθεί μία διεργασία ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας σε επιμέρους τομείς όπως για παράδειγμα η αλιεία, οι μεταφορές και η ενέργεια. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης η σημασία της περιβαλλοντικής ενσωμάτωσης έχει αναγνωρισθεί και η συμβολή της για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης επισημαίνεται στο άρθρο 6 της Συνθήκης της ΕΕ (Council of the European Union, 2004).

Ωθηση στην περιβαλλοντική ενσωμάτωση σε θεσμικό επίπεδο στην ΕΕ δόθηκε το 1998 με την ενεργοποίηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της αποκαλούμενης Διαδικασίας του Κάρντιφ, με την οποία ζητήθηκε από τους

διάφορους σχηματισμούς του Συμβουλίου να αναπτύξουν στρατηγικές προς την κατεύθυνση αυτή. Έως τώρα η Διαδικασία του Κάρντιφ έχει καλύψει εννέα τομείς: την γεωργία, την ενέργεια, τις μεταφορές, την αναπτυξιακή συνεργασία, την βιομηχανία, την εσωτερική αγορά, την αλιεία, τις οικονομικές σχέσεις και το εμπόριο και την εξωτερική πολιτική. Η διαδικασία αυτή έχει ήδη οδηγήσει σε βελτιώσεις στους επιμέρους τομείς, όμως για να πραγματοποιηθεί πραγματική πρόοδος θα πρέπει όλοι οι τομείς να υλοποιήσουν τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει, γεγονός που απαιτεί πολιτική στήριξη στο υψηλότερο επίπεδο, πιθανώς με το να συμπεριληφθεί η περιβαλλοντική ενσωμάτωση ως τακτικό θέμα στην ατζέντα του Εαρινού Συμβουλίου της ΕΕ (Council of the European Union, 2004).

Το 2005 άρχισε η διαδικασία επανεξέτασης της Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη η οποία κρίθηκε επιτακτική λόγω της επιδείνωσης των τάσεων που είναι αντίθετες προς την βιώσιμη ανάπτυξη, (π.χ. αυξανόμενες πιέσεις στους φυσικούς πόρους, τη βιοποικιλότητα και το κλίμα), των περιορισμένων αποτελεσμάτων της Ευρωπαϊκής οικονομίας, των νέων διεθνών δεσμεύσεων που είναι δυνατόν να συμβάλουν στη παγκόσμια βιώσιμη ανάπτυξη, (π.χ. το πρόγραμμα εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ που αποφασίστηκε στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Βιώσιμη Ανάπτυξη), των νέων απειλών για την ασφάλεια, όπως η τρομοκρατία, των φυσικών καταστροφών (πλημμύρες) και της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και της αναγκαιότητας για καθορισμό εθνικών στρατηγικών για την αειφόρο ανάπτυξη στα περισσότερα νέα κράτη μέλη.

Έχοντας υπόψη των πιο πάνω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσα από μια διαδικασία δημόσιου διαλόγου ολοκλήρωσε την Αναθεωρημένη Στρατηγική για την Βιώσιμη Ανάπτυξη, η οποία και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τον Ιούνιο του 2006. Οι βασικοί στόχοι της Αναθεωρημένης αυτής Στρατηγικής είναι:

- Προστασία του Περιβάλλοντος - Διατήρηση της ικανότητας της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την ποικιλία, πρόληψη και μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος και την προώθηση αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.
- Κοινωνική Δικαιοσύνη και συνοχή - Προώθηση μιας δημοκρατικής, υγιούς, ασφαλούς και δίκαιης κοινωνίας, που βασίζεται στην κοινωνική ένταξη και τη συνοχή, Με σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα και την πολιτιστική

ποικιλομορφία, και τη διασφάλιση της ισότητας ανδρών και γυναικών καθώς και την καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης.

- Οικονομική ευημερία - Προώθηση μιας ακμάζουσας, καινοτόμου, πλούσιας σε γνώσεις, ανταγωνιστικής και οικολογικά αποτελεσματικής οικονομίας, που να εξασφαλίζει ψηλό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και ποιότητα εργασίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Ανάληψη των διεθνών ευθυνών - Ενθάρρυνση της εφαρμογής, σε παγκόσμιο επίπεδο, δημοκρατικών θεσμών βασιζόμενων στην ειρήνη, την ασφάλεια και την ελευθερία και προάσπιση της σταθερότητας των θεσμών αυτών και ενεργός προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο.

Οι κύριες προκλήσεις στην επίτευξη των πιο πάνω στόχων είναι:

- Ο περιορισμός των κλιματικών αλλαγών το κόστος και οι αρνητικές συνέπειες για την κοινωνία και το περιβάλλον και η παραγωγή καθαρής ενέργειας
- Η διασφάλιση Βιώσιμων συστημάτων μεταφορών ώστε αυτά να ανταποκρίνονται στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες.
- Η προώθηση Βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής.
- Η βελτίωση της διατήρησης και διαχείρισης των φυσικών πόρων ώστε να αποφευχθεί η υπερεκμετάλλευση τους.
- Η προαγωγή της καλής Δημόσιας υγείας και η βελτίωση της προστασίας έναντι των κινδύνων που απειλούν την υγεία.
- Η δημιουργία μιας κοινωνίας στην οποία να διευκολύνεται η κοινωνική ένταξη, η οποία να λαμβάνει υπόψη την αλληλεγγύη μεταξύ και εντός των γενεών και να εξασφαλίζει και βελτιώνει την ποιότητα ζωής των πολιτών.
- Η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο και ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβιβάζονται με την παγκόσμια βιώσιμη ανάπτυξη και με τις διεθνείς της δεσμεύσεις¹⁷.

Στις 3 Μαρτίου 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την τελική πρόταση για τη στρατηγική Ευρώπη 2020, μία στρατηγική για την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Η στρατηγική Ευρώπη 2020 είναι η απάντηση της Ευρώπης στην παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία την επηρέασε σημαντικά αλλάζοντας

17

<http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environment.nsf/All/97100E5511AAC492C225795200325062?OpenDocument>

άρδην τα οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα. Ειδικότερα η στρατηγική ΕΕ 2020 θέτει στο προσκήνιο τρεις θεμελιώδεις προτεραιότητες:

- Έξυπνη ανάπτυξη
- Βιώσιμη ανάπτυξη
- Ανάπτυξη χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς

Επιπλέον, τίθενται πέντε βασικοί ευρωπαϊκοί στόχοι με χρονικό ορίζοντα επίτευξης έως το 2020, οι οποίοι αντανakλούν τις τρεις αυτές προτεραιότητες και οι οποίοι συμφωνήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2010. Οι ευρωπαϊκοί στόχοι είναι οι ακόλουθοι:

- 75 % του πληθυσμού μεταξύ 20-64 ετών θα πρέπει να απασχολείται με τη μεγαλύτερη συμμετοχή των νέων, των μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων, των χαμηλής ειδίκευσης εργαζομένων και την καλύτερη ενσωμάτωση των νόμιμων μεταναστών.
- 3% του ΑΕΠ τόσο με συμμετοχή δημοσίων όσο και ιδιωτικών κεφαλαίων θα πρέπει να επενδύεται σε Έρευνα και Ανάπτυξη. Η Επιτροπή θα επεξεργαστεί έναν δείκτη ο οποίος θα αντανakλά και την ένταση της Έρευνας και Ανάπτυξης.
- Η επίτευξη των στόχων "20/20/20" για το περιβάλλον και την ενέργεια θα πρέπει να πραγματοποιηθεί. Οι στόχοι περιλαμβάνουν τη μείωση των εκπομπών θερμοκηπίου κατά 20% (σε σύγκριση με τα επίπεδα το 1990), την αύξηση του ποσοστού της συμμετοχής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας στο 20% και την αύξηση κατά 20% της ενεργειακής αποτελεσματικότητας.
- Το ποσοστό ατόμων που εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο θα πρέπει να είναι κάτω από 10% και τουλάχιστον 40% των ατόμων μεταξύ 30 και 34 ετών θα πρέπει να έχει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- 20 εκατομμύρια λιγότερα άτομα θα πρέπει να βρίσκονται στον κίνδυνο φτώχειας. Ο στόχος αυτός αναφέρεται στο κίνδυνο της φτώχειας και του αποκλεισμού σε σχέση με τρεις δείκτες : Τον κίνδυνο της φτώχειας, την υστέρηση σε υλικά αγαθά και τα νοικοκυριά που τα μέλη του είναι άνεργα. Τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα στο να θέσουν τους εθνικούς τους στόχους, με αναφορά στους πιο κατάλληλους δείκτες με βάση τα εθνικά τους χαρακτηριστικά και τις προτεραιότητές τους.

Κατά συνέπεια γίνεται αντιληπτή η σημαντική συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην επίτευξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης για τα κράτη-μέλη της αλλά και για την Παγκόσμια κοινότητα. Αποτελεί κεντρικό και στρατηγικό στόχο της που επιδιώκεται κυρίως τις τελευταίες δύο δεκαετίες και φαίνεται να διαπερνά όλες τις πολιτικές της Ευρώπης. Ποια είναι όμως τα χαρακτηριστικά που έχει λάβει η Βιώσιμη Ανάπτυξη στη νεότερη εποχή και πως συνδέεται με τις επιχειρήσεις και την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ως πρακτική των επιχειρήσεων;

1.5 Τα Κύρια χαρακτηριστικά της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης όπως παρουσιάστηκε παραπάνω έχει τρεις βασικούς πυλώνες (οικονομική ανάπτυξη, περιβαλλοντική προστασία και κοινωνική συνοχή) στους οποίους στηρίζεται η στρατηγική της υλοποίησής της. Ταυτόχρονα χαρακτηρίζεται από κάποιες αναγκαίες και αλληλένδετες προϋποθέσεις, όπως είναι η **αποσύνδεση, η εξοικονόμηση, η αξιοποίηση της τεχνολογίας, η δημιουργία απασχόλησης και ο παρεμβατισμός.**

ΑΠΟΣΥΝΔΕΣΗ

Βασική επιδίωξη είναι η επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης χωρίς επιδείνωση περιβαλλοντικών προβλημάτων. Η αποσύνδεση επιτυγχάνεται όταν η ανάπτυξη απεξαρτάται από τις εισροές ενέργειας και πρώτων υλών. Η αποσύνδεση θεωρείται ισχυρή όταν δεν επέρχεται καθόλου αύξηση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, πράγμα που έχει παρατηρηθεί σε χώρες του ΟΟΣΑ στις περιπτώσεις εκπομπών πολλών αέριων ρύπων.

Ωστόσο, η ασθενής αποσύνδεση είναι πιο συνήθης. Στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ η περιβαλλοντική υποβάθμιση συνεχίζεται μεν αλλά, τις τελευταίες δεκαετίες, έχει μερικά αποσυνδεθεί ο ρυθμός αύξησης της περιβαλλοντικής υποβάθμισης για την ενέργεια, το νερό και τους φυσικούς πόρους, από τον ρυθμό ανάπτυξης. Π.χ., η ολική τελική ενέργεια στις χώρες του ΟΟΣΑ αυξήθηκε κατά 17% μεταξύ 1980 και 1998, αλλά ο λόγος της ολικής πρωτογενούς ενέργειας προς το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 16% στην ίδια περίοδο. Όμως, για την παραγωγή στερεών αστικών αποβλήτων ή την χρήση αυτοκινήτων δεν έχει εμφανιστεί ακόμα ούτε ασθενής αποσύνδεση στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ (Χατζημπίρος, 2007).

Η αποσύνδεση προωθείται με την θέσπιση υποχρεώσεων για τους χρήστες ώστε να κάνουν λογική χρήση των πόρων, π.χ. πληρωμή του πλήρους κόστους για τη χρήση κάθε φυσικού πόρου, με αφαίρεση περιβαλλοντικά επιβλαβών επιδοτήσεων. Προωθείται επίσης με την καινοτομία που οδηγεί σε καθαρότερες τεχνολογίες παραγωγής. Η ανάγκη αντιμετώπισης της παγκόσμιας φτώχειας δεν επιτρέπει πάντοτε τη μείωση της κατανάλωσης αγαθών. Μπορούν όμως να βρεθούν τρόποι ώστε να

μειωθεί η περιβαλλοντική βλάβη από την κατανάλωση, π.χ. με την υποκατάσταση των πιο βλαβερών προϊόντων.

Η κατάλληλη περιβαλλοντική πολιτική μπορεί να φέρει αποσύνδεση. Αυτή προϋποθέτει (Χατζημπίρος, 2007):

- αποτελεσματική κρατική παρέμβαση,
- κοινωνική συμμετοχή στις αποφάσεις,
- Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη,
- δραστηριοποίηση μη κυβερνητικών οργανώσεων,
- εθελοντισμό.

Επίσης, χρειάζεται να αξιοποιούνται εργαλεία όπως:

- οι ήπιες τεχνολογίες,
- η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων,
- η ανάλυση κύκλου ζωής,
- οι πιστοποιήσεις.

Πολλά μέτρα βασίζονται στην λειτουργία της αγοράς, όπως η διόρθωση των τιμών με την επιβολή φορολογίας ή με εμπορεύσιμες άδειες, ώστε να ενσωματώνεται το εξωτερικό κόστος.

ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ

Επιδίωξη αποτελεί η αλλαγή του σπάταλου τρόπου ζωής, με συγκράτηση της υπερβολικής κατανάλωσης πόρων. Είναι π.χ. απαραίτητη η μείωση της σπατάλης νερού και ενέργειας ή της αλόγιστης χρήσης του ιδιωτικού αυτοκινήτου. Αυτό απαιτεί ευαισθητοποίηση/εκπαίδευση των πολιτών, ώστε να αναπτύξουν περιβαλλοντική συνείδηση και να συμπεριφέρονται πιο ορθολογικά. Παρουσιάζονται όμως μεγάλες δυσκολίες και αντιστάσεις, ιδίως σε ομάδες με χαμηλό οικονομικό ή μορφωτικό επίπεδο και μη ανεπτυγμένη κοινωνική συνείδηση. Σε περιπτώσεις που οι άνθρωποι είχαν να επιλέξουν μεταξύ του προσωπικού οφέλους από την οικονομική αύξηση και της αποφυγής υποβάθμισης των φυσικών πόρων, συχνά προτίμησαν την λιγότερο βιώσιμη επιλογή (Χατζημπίρος, 2007).

Πολύ αποτελεσματική εξοικονόμηση μπορεί να επιτευχθεί με τεχνολογικές βελτιώσεις και καινοτομίες. Στον αγροτικό τομέα, η άρδευση με κατάλληλα συστήματα μπορεί να μειώσει την σπατάλη νερού. Στα κτήρια, μεγάλη μείωση της ενεργειακής σπατάλης για θέρμανση και κλιματισμό επιτυγχάνεται με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών. Παρόμοιες δυνατότητες υπάρχουν στον τομέα των μεταφορών, σε προϊόντα που γρήγορα μετατρέπονται σε απορρίμματα κ.λπ.

Στις ΗΠΑ υπήρξε μεγάλη επιτυχία στο να ενθαρρυνθούν οι πολίτες να ανακυκλώνουν τα απορρίμματα, αλλά αποτυχία στο να μειώσουν την οδήγηση αυτοκινήτου. Έρευνες έδειξαν ότι το πιο επίμονο ποσοστό πληθυσμού που οδηγεί αυτοκίνητο αποτελείται από εργαζόμενες γυναίκες που έχουν ανάγκη τα οχήματά τους για να προλαβαίνουν τις υποχρεώσεις σχετικά με την εργασία, τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών. Η λύση βέβαια είναι να βρεθούν τρόποι για να διευκολυνθεί η κινητικότητά τους με χαμηλότερη κατανάλωση φυσικών πόρων (Χατζημπίρος, 2007).

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Η τεχνολογία μπορεί να μετατραπεί από σημαντικό μέρος του προβλήματος σε καθοριστικό στοιχείο της λύσης. Η βιώσιμη ανάπτυξη δεν χρειάζεται λιγότερη ή πιο πρωτόγονη τεχνολογία. Οι περισσότερες από τις παλιές τεχνολογίες δεν είναι περιβαλλοντικά φιλικές, αφού υστερούν στην εξοικονόμηση πόρων και στην αποσύνδεση.

Σήμερα είναι αναγκαία η άμεση τεχνολογική αντιμετώπιση παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων όπως (Χατζημπίρος, 2007):

- η κλιματική αλλαγή,
- η ατμοσφαιρική ρύπανση,
- η οξίνιση και διάβρωση των εδαφών,
- η εξάντληση και ρύπανση των υδατικών πόρων,
- η αύξηση της ποσότητας και επικινδυνότητας των αποβλήτων.

Χάρη στην χρήση βελτιωμένων και αποδοτικότερων τεχνολογιών μπορούν να επιτευχθούν χαμηλότερες εισροές υλικών και ενέργειας και χαμηλότερες εκροές ρύπων.

Γενικά, ο τρόπος εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων συνδέεται άμεσα με το είδος της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας. Ήπιες τεχνολογίες είναι όσες εξασφαλίζουν ανανεωσιμότητα των πόρων και προστασία του περιβάλλοντος, ενώ δεν δημιουργούν κοινωνικούς κινδύνους, όπως π.χ. καταστροφικά ατυχήματα.

Το τελευταίο χαρακτηριστικό επιδέχεται διαφορετικές ερμηνείες, π.χ. η πλειοψηφία των οικολογικών κινημάτων θεωρεί ότι η υπερβολική συγκέντρωση εξουσίας από τους τεχνοκράτες αποτελεί κοινωνικό κίνδυνο. Η ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και η χρησιμοποίηση ηπιότερων τεχνολογιών είναι σε ένα βαθμό ζήτημα οικονομικό, διότι αυξάνεται σημαντικά το κόστος εκμετάλλευσης, άρα και το κόστος του τελικού προϊόντος, καθιστώντας την ανάπτυξη πιο ακριβή.

Η υλική βάση μιας τέτοιας εξέλιξης προκύπτει με επιταχυνόμενο ρυθμό, μέσω νέων προϊόντων που επιτρέπουν παραγωγή φιλικότερη προς το περιβάλλον. Παραδείγματα αποτελούν (Χατζημπίρος, 2007):

- οι καθαρότερες τεχνολογίες παραγωγής ενέργειας, βιομηχανικών και αγροτικών προϊόντων,
- οι διάφορες αντιρρυπαντικές τεχνολογίες,
- η ανακύκλωση στερεών, υγρών και αέριων αποβλήτων,
- η εξοικονόμηση ενέργειας, νερού και άλλων φυσικών πόρων,
- η υποκατάσταση επικίνδυνων ή τοξικών προϊόντων,
- η υποκατάσταση μη αναγκαίων μεταφορών μέσω πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.

Τεχνολογίες αιχμής, όπως η βιοτεχνολογία ή τα νέα υλικά μπορούν, με κατάλληλη πολιτική, να εξυπηρετήσουν το τρίπτυχο αειφορία-ανταγωνιστικότητα-απασχόληση. Σημαντικές περιβαλλοντικές βελτιώσεις των τελευταίων ετών προέκυψαν από τεχνικές λύσεις, όπως η υποκατάσταση ουσιών που καταστρέφουν το στρατοσφαιρικό όζον, η αμόλυβδη βενζίνη, οι καταλυτικοί μετατροπείς, η μετάβαση από κάρβουνο και πετρέλαιο σε φυσικό αέριο, χωρίς να επηρεαστούν αρνητικά τα επίπεδα ζωής.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Πολλές δυνατότητες έχει η χρήση οικονομικών εργαλείων για την ταυτόχρονη επίτευξη περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων. Ορόσημο αυτού του προβληματισμού ήταν η Λευκή Βίβλος, που συντάχθηκε με πρωτοβουλία του τότε προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής J. Delors, χωρίς τελικά να υιοθετηθεί¹⁸.

Κεντρική διαπίστωσή του ότι το αναπτυξιακό μοντέλο βασίζεται σε μη βέλτιστη χρήση των βασικότερων οικονομικών συντελεστών, δηλαδή της εργασίας και των φυσικών πόρων, με αποτέλεσμα αυξημένη ανεργία και υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η πρόκληση ήταν να αυξηθεί η απασχόληση και να μειωθεί η χρήση ενέργειας και άλλων φυσικών πόρων.

Κύριο μέσο για την επίτευξη του διπλού στόχου θα ήταν μια πράσινη φορολογική μεταρρύθμιση που θα διόρθωνε τις τιμές, ώστε να εσωτερικευθεί το εξωτερικό οικολογικό και κοινωνικό κόστος, με μετάθεση της φορολογικής επιβάρυνσης από την εργασία στην κατανάλωση φυσικών πόρων. Οι διορθωμένες τιμές θα αποτελούσαν μόνιμο κίνητρο για να ανακοπεί η υποκατάσταση της εργασίας από ενεργοβόρα και σπάταλη τεχνολογία, θα προωθούσαν, δηλαδή, την απασχόληση και θα μείωναν την επιβάρυνση του περιβάλλοντος

Οι δραστηριότητες προστασίας του περιβάλλοντος, όπως (Χατζημπίρος, 2007):

- η εξοικονόμηση ενέργειας και άλλων πόρων,
- η αντιρρυπαντική τεχνολογία,
- η υποκατάσταση τοξικών υλικών,
- η ανακύκλωση αποβλήτων,
- η εφαρμογή νέων μεθόδων καθαρότερης παραγωγής,
- η οργάνωση και αξιοποίηση της προστασίας της φύσης κ.λπ.

δημιουργούν πολλές θέσεις εργασίας. Η αυξημένη απασχόληση δεν αποτελεί βέβαια αυτόματη συνέπεια όλων των περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων και απαιτείται μια

¹⁸ http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/growth_wp_com_93_700_parts_a_b.pdf

ενεργός στρατηγική προσανατολισμού των δαπανών προς επενδύσεις με υψηλή ένταση εργασίας.

Ωστόσο, η πράσινη φορολογική πολιτική συναντά πολλές αντιδράσεις, διότι εκφράζονται φόβοι ότι θα αυξηθεί το κόστος και θα μειωθεί η ανταγωνιστικότητα, εφόσον δεν πραγματοποιηθούν παρόμοια βήματα από όλους τους ανταγωνιστές στο διεθνή χώρο.

ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΣ

Η προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος μόνο με τους μηχανισμούς της αγοράς είναι ουτοπία. Η διαμορφούμενη παγκοσμιοποιημένη αγορά παρουσιάζει διάφορες ανεπάρκειες και, ειδικότερα, αδυναμία να εξασφαλίσει ταυτόχρονα οικονομική ανάπτυξη, πλήρη απασχόληση και περιβαλλοντική προστασία. Χρειάζονται λοιπόν διορθωτικές παρεμβάσεις, με δράσεις του δημόσιου τομέα. Η ολοκληρωμένη περιβαλλοντική πολιτική, με νομοθετική, διοικητική, επιστημονική/τεχνολογική, οικονομική και ιδεολογική διάσταση, απαιτεί δημόσια παρέμβαση, από το κράτος ή διακρατικούς οργανισμούς αλλά και από την κοινωνία των πολιτών.

Ορισμένα περιβαλλοντικά προβλήματα χρειάζονται οργανωμένη διαχείριση του χώρου από την πολιτεία. Εργαλεία όπως (Χατζημπίρος, 2007):

- το κτηματολόγιο,
- ο καθορισμός χρήσεων γης,
- ο σχεδιασμός των αστικών κέντρων

προωθούν αποτελεσματικά την προστασία του περιβάλλοντος. Ειδικά η θέσπιση κανόνων για τις χρήσεις γης συμβάλλει στην βιωσιμότητα, αφού μειώνει την απώλεια πολύτιμων φυσικών και πολιτιστικών πόρων, όπως τα δάση, οι ακτές και τα τοπία, αποτρέποντας συγκρούσεις μεταξύ μη συμβατών χρήσεων.

Τα οικονομικά εργαλεία αποτελούν σημαντικό τρόπο παρέμβασης για την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης αλλά και της απασχόλησης. Οι φόροι, οι επιδοτήσεις, τα δικαιώματα εκπομπών κ.λπ. είναι μερικές φορές αποτελεσματικότερα εργαλεία από τις παραδοσιακές νομικές ρυθμίσεις και την καταστολή. Ωστόσο έχουν εφαρμοσθεί μόνο σε ορισμένους τομείς (π.χ. γεωργία,

ενέργεια, μεταφορές) και μικρή πρόοδος έχει σημειωθεί προς μια οικολογική αναθεώρηση των φόρων.

Μια πιο ευέλικτη, αποκεντρωμένη, ανοικτή και συμμετοχική προσέγγιση προβάλλεται τα τελευταία χρόνια, θέτοντας ευρείς στόχους που μπορούν να επιτευχθούν με εθελοντικές ρυθμίσεις ή με μέτρα βασισόμενα στους νόμους της αγοράς. Οι τάσεις αυτές ενισχύθηκαν μετά την Σύνοδο στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, όπου αμφισβητήθηκε, κυρίως από τις ΗΠΑ και τις αναπτυσσόμενες χώρες, η νομοθετική προσέγγιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, προς όφελος εργαλείων φιλελεύθερης λογικής, όπως είναι οι εθελοντικοί περιβαλλοντικοί έλεγχοι, η περιβαλλοντική σήμανση των προϊόντων και τα εμπορεύσιμα δικαιώματα εκπομπών.

Βέβαια, απαραίτητη είναι η ενσωμάτωση των απαιτήσεων της περιβαλλοντικής πολιτικής σε όλες τις άλλες αναπτυξιακές πολιτικές και παράλληλα, η ανάπτυξη κοινής ευθύνης, με συναίνεση εμπλεκομένων κυβερνήσεων, βιομηχανίας και ευρύτερου κοινού γύρω από τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Προφανώς, η επιτυχία συναρτάται τόσο με τις νέες δυνατότητες της τεχνολογίας, όσο και με την ανάπτυξη της κοινωνικής συνείδησης και του γενικού μορφωτικού επιπέδου.

Γενικά, σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν διαμορφωθεί διάφορα μοντέλα ανάπτυξης που ενσωματώνουν τις παραπάνω προϋποθέσεις και φιλοδοξούν να κάνουν πραγματικότητα το όραμα της βιώσιμης ανάπτυξης. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν οι κατηγορίες των μοντέλων ανάπτυξης που ενσωματώνουν τα χαρακτηριστικά της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.6 Τα νέα μοντέλα της Ανάπτυξης οδηγούν στη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Τα αναπτυξιακά μοντέλα αποτελούν μακροχρόνιες στρατηγικές συνολικής ανάπτυξης με εσωτερική συνοχή σκοπών, στόχων και μέσων επίτευξής τους. Περιλαμβάνουν όχι μόνο την οικονομική ανάπτυξη αλλά και τις αναπτυξιακές διαδικασίες του κοινωνικού τομέα, του περιβάλλοντος, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, της τεχνολογίας, του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής. Μεταξύ των μοντέλων ανάπτυξης υπάρχουν όχι μόνο διαφορές αλλά και ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά (Μπαμπάνας, 2011).

Μπορούμε να διακρίνουμε τρεις μεγάλες κατηγορίες αναπτυξιακών μοντέλων:

1. τα δυτικά,
2. τα ασιατικά και
3. τα μικτά μοντέλα ανάπτυξης.

Τα δυτικά αναπτυξιακά μοντέλα διαμορφώθηκαν κάτω από την επίδραση δυο εκσυγχρονιστικών διαδικασιών: του βιομηχανικού μετασχηματισμού και του αστικού μετασχηματισμού. Έχουν ως κυρία χαρακτηριστικά τις αναπτυγμένες οικονομικές και κοινωνικές υποδομές, την αφθονία κεφαλαίων, το καλά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό, την προηγμένη εκπαίδευση, έρευνα και τεχνολογία, την αποτελεσματική δημόσια διοίκηση, τη δυναμική ανάπτυξη και το υψηλό σχετικά επίπεδο ανάπτυξης και διαβίωσης (Μπαμπάνας, 2004).

Διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες (Μπαμπάνας, 2011):

1. στα ευρωπαϊκά και
2. τα αγγλοσαξονικά αναπτυξιακά μοντέλα.

Στα μοντέλα ανάπτυξης της Ηπειρωτικής Ευρώπης ανήκουν τέσσερα περιφερειακά αναπτυξιακά μοντέλα:

1. το Σκανδιναβικό Βορειοευρωπαϊκό,
2. το Δυτικοευρωπαϊκό,
3. το Νοτιοευρωπαϊκό και

4. το Ανατολικοευρωπαϊκό Μοντέλο Ανάπτυξης.

Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι το γεγονός ότι τα Αγγλοσαξονικά Μοντέλα δίνουν έμφαση στην αποτελεσματικότητα, την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα παραμελώντας την κοινωνική προστασία, ενώ τα Ευρωπαϊκά Μοντέλα προσπαθούν να συνδυάσουν την αποτελεσματικότητα, την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα με την κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη.

Τα ασιατικά αναπτυξιακά μοντέλα έχουν τις ρίζες τους στο λεγόμενο ασιατικό τρόπο παραγωγής και στην κομφουκιανή φιλοσοφία¹⁹. Έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά απ' αυτά των δυτικών μοντέλων. Έχουν διαφορετικούς στόχους και μέσα, διαφορετική κοινωνική δομή, διαφορετική σχέση ατόμου και οικογένειας με την επιχείρηση και το κράτος, διαφορετικές σχέσεις ιδιοκτησίας με εντονότερα τα στοιχεία της συλλογικής ιδιοκτησίας και διαφορετικές, λιγότερο διαφοροποιημένες ανάγκες. Ιστορικά τα ασιατικά μοντέλα ανάπτυξης είχαν γενικά στατικό χαρακτήρα. Εξαίρεση αποτελούν ορισμένες ασιατικές χώρες που εφάρμοσαν δυναμικά μοντέλα ανάπτυξης, όπως η Ιαπωνία τον 20^ο αιώνα, οι λεγόμενες ασιατικές τίγρεις στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα καθώς και η Κίνα και η Ινδία τις τελευταίες δεκαετίες (Μπαμπάνας, 2011).

Τα μικτά αναπτυξιακά μοντέλα αποτελούν συνδυασμό ορισμένων χαρακτηριστικών δυτικών και ασιατικών μοντέλων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ιαπωνία, οι λεγόμενες τίγρεις, οι λατινοαμερικανικές χώρες, η Ρωσία και ορισμένες άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Πολλές υπό ανάπτυξη χώρες ακολουθούν διαφορετικά μοντέλα ανάπτυξης. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του προτείνει για τις υπό ανάπτυξη χώρες ένα ιδιόμορφο μοντέλο ανάπτυξης με διαφορετικούς από τα παραπάνω μοντέλα στόχους και ενέργειες.

Όσον αφορά τα εθνικά μοντέλα ανάπτυξης, μπορούμε να διακρίνουμε:

¹⁹ Ο Κομφούκιος υπήρξε διάσημος κινέζος διανοητής και κοινωνικός φιλόσοφος, οι διδασκαλίες και η φιλοσοφία του οποίου επηρέασαν βαθιά τη ζωή και τη σκέψη της Ανατολικής Ασίας. Υπήρξε ιδρυτής της Σχολής Ρου (Ru) της κινεζικής σκέψης. Οι διδασκαλίες του, όπως διατηρήθηκαν στα Ανάλεκτα έθεσαν τα θεμέλια πολλών μεταγενέστερων κινέζικων απόψεων για την εκπαίδευση και την συμπεριφορά του ιδανικού άνδρα, πώς ένα τέτοιο άτομο θα πρέπει να ζει τη ζωή του και να αλληλοεπιδρά με τους άλλους, και τα σχήματα της κοινωνίας και της διακυβέρνησης στα οποία θα πρέπει να συμμετέχει.

1. επιτυχημένα: σε αυτά ανήκει το Σουηδικό, το Δανικό, το Φινλανδικό και το Ιρλανδικό Μοντέλο.
2. αποτυχημένα μοντέλα: όπου ανήκουν τα μοντέλα ανάπτυξης ορισμένων χωρών της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης, της Λατινικής Αμερικής και πολλών άλλων υπό ανάπτυξη χωρών.

Αυτός ο διαχωρισμός των μοντέλων σε επιτυχημένα και αποτυχημένα βασίζεται στην αξιολόγησή τους με βάση πολλά κριτήρια. Ο Βέλγος καθηγητής Αντρέ Σαπίρ συγκρίνει τα μοντέλα με βάση δύο κριτήρια:

- 1) την αποτελεσματικότητα και
- 2) την ισότητα.

Σύμφωνα λοιπόν με αυτά τα κριτήρια, το Σκανδιναβικό Μοντέλο πληρεί και τα δύο κριτήρια καθώς είναι αποτελεσματικό και ταυτόχρονα εξασφαλίζει την ισότητα ενώ το Μεσογειακό (Νοτιοευρωπαϊκό) Μοντέλο χαρακτηρίζεται από περιορισμένη αποτελεσματικότητα και μεγάλες ανισότητες (Μπέλλος, 2005).

Τα ξένα μοντέλα προσφέρουν πολύτιμες εμπειρίες που πρέπει να μελετηθούν και να αξιοποιηθούν με δημιουργικό τρόπο. Οι νέες τεχνολογίες, η προστασία του περιβάλλοντος, η παγκοσμιοποίηση και η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ενισχύουν το διεθνές χαρακτήρα των αναπτυξιακών μοντέλων. Όμως, οι ιδιόμορφες συνθήκες των χωρών μπορούν να προσδώσουν εθνικό χαρακτήρα στα αναπτυξιακά μοντέλα (Μπαμπάνας, 2011).

Το βασικότερο χαρακτηριστικό των νέων αναπτυξιακών μοντέλων είναι η βιώσιμη ανάπτυξη η οποία οδηγεί σε ένα περιβάλλον και σε μια νέα μορφή οικονομίας και κοινωνίας με διαφορετικά χαρακτηριστικά από τα σημερινά. Έτσι το νέο μοντέλο ανάπτυξης πρέπει να εξασφαλίσει (Μπαμπάνας, 2011):

1. την περιβαλλοντική βιωσιμότητα
2. την οικονομική βιωσιμότητα
3. την κοινωνική βιωσιμότητα και
4. τη βιωσιμότητα της ίδιας της ζωής στον πλανήτη.

Τα περιβαλλοντικά δικαιώματα και οι ευθύνες, συμπεριλαμβανομένης της δέουσας προσοχής στα δικαιώματα των επομένων γενιών, θα πρέπει να ενταχθούν

άμεσα στο υφιστάμενο πλαίσιο της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Με άλλα λόγια, χρειάζεται να προστεθούν και να ενσωματωθούν σε δικαιώματα και υποχρεώσεις όπως το δικαίωμα ψήφου, η ισονομία, η ελευθερία του λόγου και του συνέρχεσθαι.

Βιβλιογραφία 1ου Κεφαλαίου

Ελληνική

Αμπελιώτης, Κ. (2008), *Εισαγωγή στη Βιώσιμη Ανάπτυξη*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Γαλάνης, Γ. (2007), *Η Εικόνα των Επιχειρήσεων και η Σχέση της με την Έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης*, Αθήνα, Το Βήμα της ΕΚΕ.

Καλογιάννης Ε.Σ. (2002), *Εθνική Στρατηγική προς τη Βιώσιμη Ανάπτυξη*, Αθήνα, ΥΠΕΧΩΔΕ

Μητούλα Ρ., Αστάρα Ε.-Ο., Καλδής Π. (2008), *Βιώσιμη ανάπτυξη έννοιες, διεθνείς και ευρωπαϊκές διαστάσεις*, Αθήνα, Rosili.

Μπαμπάνας Σ. (2011), *Από την κρίση στη Βιώσιμη Ανάπτυξη*, Αθήνα, Παπαζήση.

Μπαμπάνας Σ. (2004), *Νέα Διεθνής Οικονομία*, Αθήνα, Παπαζήση

Χατζημπίρος, Κ. (2007), *Οικολογία. Οικοσυστήματα και Προστασία του Περιβάλλοντος*, Αθήνα, Συμμετρία.

Παπανδρέου Α., & Σαρτζετάκης, Ε. (2002), Βιώσιμη Ανάπτυξη: Οικονομική Επιστήμη και Διεθνές Θεσμικό Πλαίσιο, *Αγορά Χωρίς Σύνορα*, Τόμος 8 , No. 2, σελ.103-117,

Ξενόγλωσση

Daly,E.-H. (1991), *Steady State Economics: Second Edition With New Essays*, Island Press, New York.

Harris J.-M. (2000), *Rethinking Sustainability: Power, Knowledge and Institutions*, The University of Michigan Press, USA.

Kneese, A., Ayres, R. & D' Arge, R. (1970), *Economics and the Environment: A materials balance approach*, Resources for the Future, Washington DC.

Malthus, T. (1909), *An essay on the Principle of Population*, First Published in 1798, reprinted by Macmillan, London.

Marx, K. (1983), (1984), *Capital: A Critique of Political Economy, Vols I, II, III*, Lawrence and Wishart, London.

Meadows D.-H., Meadows D.- L., Randers J. & Behrens III, W.-W. (1972), *The limits to growth*, Earth Island, New York.

Pearce, D.-W. & Atkinson, D.-G., (1993), Capital theory and the measurement of sustainable development: an indicator of “weak sustainability”, *Ecological Economics*, No 8, p.p. 103-108.

Victor, P., (1991), Indicators of sustainable development: some lessons from capital theory, *Ecological Economics*, No 4, p.p. 191-213.

Ηλεκτρονική

UN Documents Gathering a body of global agreements, (1987), [on line], Available at: <http://www.un-documents.net/a42r187.htm> [Accessed July 8, 2014].

Growth, competitiveness, employment. The challenges and ways forward into the 21st Century, (1993), [on line], Available at: http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/growth_wp_com_93_700_parts_a_b.pdf [Accessed March 2 2011].

Αειφόρος Ανάπτυξη, (2014), [on line], Τμήμα Περιβάλλοντος, Κυπριακή Δημοκρατία, Available at: <http://www.moa.gov.cy/moa/environment/environment.nsf/All/97100E5511AAC492C225795200325062?OpenDocument> [Accessed at July 10, 2014].

European Council Conclusions, (2014), [on line], Available at: <http://www.european-council.europa.eu/council-meetings/conclusions>, [Accessed May 21, 2014].

World Climate Summit Doha Qatar, 2nd December, 2012, The Business, Finance & Government Forum during COP 18, (2013), [on line], Available at: http://www.wclimate.com/wp-content/uploads/2013/05/WCS-2012-Report_FINAL.pdf [Accessed June 5, 2013].

Copenhagen Climate Change Conference – December 2009,(2009), [on line], Available at: http://unfccc.int/meetings/copenhagen_dec_2009/meeting/6295.php [Accessed at October 9, 2011].

Και ξαφνικά συμβιβασμός στη Διάσκεψη του Μπαλί για το κλίμα, (2007), [on line], Available at: <http://news.in.gr/science-technology/article/?aid=857481> [Accessed at October 9, 2011].

Johannesburg Summit, (2003), [on line], Available at:<http://www.johannesburgsummit.org/> [Accessed July 17, 2010].

Kyoto Protocol, (1997), [on line], Available at: http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php, [Accessed November 10, 2011].

Action-Rio Earth Summit, (1993), [on line], Available at: http://www.sustainable-environment.org.uk/Action/Earth_Summit.php, [Accessed November 10, 2011].

OECD Sustainable Development Studies, Subsidy Reform and Sustainable Development, (2007), [on line], Available at: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/environment/subsidy-reform-and-sustainable-development_9789264019379-en#page3, [Accessed November 10, 2011].

Man and the Biosphere Programme, (2014), [on line], Available at: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/man-and-biosphere-programme>, [Accessed June 5, 2013].

WMO/ UNEP Intergovernmental Panel on Climate Change, (2004), [on line], Available at: <https://www.ipcc.ch/meetings/session02/second-session-report.pdf> [Accessed June 5, 2013].

Background, (2014), [on line], Available at: <http://www.unesco.org/new/en/unesco-world-conference-on-esd-2014/about-the-conference/background/> [Accessed June 5, 2013].

Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, (2004), [on line], Available at: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> [Accessed June 5, 2013].

World Conservation Strategy, (2004), [on line], Available at: <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/WCS-004.pdf> [Accessed June 5, 2013].

Κεφάλαιο 2^ο: Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και η Σύνδεσή της με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η εξασφάλιση της βιωσιμότητας απαιτεί ριζικές μεταρρυθμίσεις στην οικονομία, στην αγορά και στο κράτος. Αυτό όμως δεν μπορεί και δεν είναι αρκετό. Απαιτείται η ευαισθητοποίηση και η δραστηριοποίηση όλων των παραγωγικών-οικονομικών και κοινωνικών μονάδων προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Καίριο ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση διαδραματίζει η εθελοντική πρωτοβουλία των Επιχειρήσεων με τη μορφή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Σ' αυτό το κεφάλαιο η ΕΚΕ θα προσδιοριστεί ιστορικά και εννοιολογικά ενώ θα αναλυθεί εκτενώς και η σχέση της με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που ήδη έχει αρχίσει να διαφαίνεται.

2.1 Η ιστορική διαμόρφωση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Σύμφωνα με τον συγγραφέα N. Capaldi στο άρθρο του *Corporate Social Responsibility and the bottom line* (2005) οι σύγχρονες συζητήσεις για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) έχουν τέσσερις κύριες πηγές. Φιλοσοφική, νομική, πολιτική και γεωπολιτική.

Η φιλοσοφική πηγή της συζήτησης τοποθετείται στις απαρχές της πολιτικής φιλοσοφίας. Πολλοί μοντέρνοι (νεωτεριστές) φιλόσοφοι ξεκινώντας από τον Μακιαβέλι (Machiavelli), και κυρίως τον Χόμπς (Hobbes), τον Λοκ (Locke) και την επακόλουθη αγγλο-αμερικανική παράδοση, απορρίπτουν τις κλασσικές και μεσαιωνικές θεωρήσεις περί συλλογικού κοινωνικού καλού. Οντολογικά μιλώντας υπάρχει μόνο το ατομικό καλό. «Το κοινωνικό καλό αποτελείται από διαδικαστικές νόρμες με τις οποίες συναινούμε ή «συμβατικά» συμφωνούμε». Οι υποστηρικτές του καπιταλισμού τείνουν να συμφωνούν με αυτή τη φιλοσοφική θεώρηση.

Μερικοί σύγχρονοι φιλόσοφοι, ιδιαίτερα ο Rousseau προσπάθησαν να επαναφέρουν ή να αναγεννήσουν σε κάποια μορφή την κλασσική θεώρηση του κοινωνικού καλού. Κριτικοί του καπιταλισμού, μεταξύ των οποίων και ο Marx, τείνουν να ταυτίζονται με αυτή τη φιλοσοφική πλατφόρμα.

Ο Capaldi (2005) τοποθετεί τη νομική προέλευση της συζήτησης για την ΕΚΕ τουλάχιστον πριν από έναν αιώνα. Στη νομική βιβλιογραφία, η συζήτηση τείνει να

εστιάζεται στο οντολογικό status των εταιρειών. Υπάρχουν δύο αναγνωρίσιμες απόψεις στη συζήτηση.

Η πρώτη άποψη αποκαλείται φιλελεύθερη (libertarian) και οι θεωρητικοί της υποστηρίζουν ότι: οι εταιρείες είναι ένα «πλέγμα συμβάσεων» οι οποίες είναι υπό διαπραγμάτευση μεταξύ των ατόμων και είναι σχεδιασμένες έτσι ώστε να ελαχιστοποιούν τα κόστη του εμπορίου. Ο επιχειρηματίας είναι μέρος όλων των συμβάσεων και διατηρεί το εναπομείναν δικαίωμα να πουλήσει ή να διαλύσει την εταιρείες. Οι εταιρείες είναι τεχνητές ή ψεύτικες συμβατικές μηχανές μέσα από τις οποίες άτομα που ενδιαφέρονται για το προσωπικό τους καλό επιδιώκουν το ιδιωτικό τους καλό με ένα σωρευτικό τρόπο. Δεν υπάρχει εταιρικό καλό πάνω από το καλό των αντίστοιχων μελών που έχουν συμπράξει. Το πρωταρχικό εντεταλμένο καθήκον των εταιρικών διευθυντών είναι να μεγιστοποιήσουν την αξία των μετόχων. Ο μεγαλύτερος ρόλος που παίζει ο νόμος είναι να βοηθήσει την συμπραξιακή ελευθερία. Οι συμβάσεις είναι έμφυτα ατελής και αφού μάλλον δεν μπορεί να υπάρχουν μη-συμπράττοντα τρίτα μέλη που επηρεάζονται από τις συμβάσεις, υπάρχει μια σημαντική ανάγκη για ένα παγκόσμιο ενιαίο νομικό σύστημα με άφθονο χώρο για διεκδικήσεις πολιτών.

Η δεύτερη άποψη η οποία γενικά αποκαλείται ως κοινοτική (communitarian) δηλώνει ότι υπάρχει ένα συλλογικό κοινωνικό καλό πάνω από το ατομικό. Επιπρόσθετα οι εταιρείες αποτελούν οι ίδιες συλλογικές νομικές ενότητες με δικά τους δικαιώματα αλλά λειτουργούν μέσα σε/και για ένα μεγαλύτερο κοινωνικό καλό. Άλλωστε ο Dodd το 1932 είχε υποστηρίξει ότι η πρωταρχική και εντεταλμένη ευθύνη των διευθυντικών στελεχών είναι προς το κοινωνικά καλό και όχι στους μετόχους. Η εσωτερική οργάνωση των επιχειρήσεων είναι βασισμένη σε διαδικασίες που έχουν σχεδιαστεί να ενθαρρύνουν την ταυτοποίηση με το κοινωνικό καλό. Αντί των δικαστικών αγώνων οι επιδράσεις του τρίτου μέρους (π.χ. το κοινωνικό καλό) είναι πιο εύκολα διαχειρίσιμες μέσω της νομοθεσίας.

Η πολιτική εκδοχή αυτής της συζήτησης μπορεί έχει δύο διαστάσεις : την τοπική και τη διεθνή διάσταση. Οι χώρες με οικονομίες αγοράς τείνουν να έχουν δικομματικά πολιτικά συστήματα, στην οποία το ένα κόμμα είναι φιλελεύθερο στην αντιμετώπιση ή διαχείριση των οικονομικών και πολιτικών θεμάτων και το άλλο κόμμα πρωταρχικά κοινοτικό με προδιάθεση στις νομικές λύσεις θεμάτων.

Στη διεθνή σκηνή, υπάρχει ένα παρόμοιος διαχωρισμός και συζήτηση με το ένα μέρος να είναι Αγγλο-Αμερικανοί και να τείνουν να ενεργούν υπέρ των μετόχων

και των δικαστικών αγώνων των πολιτών σε ένα πλαίσιο νόμου. Το άλλο μέρος να είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση και σύμφωνα με τον Kapaldi (2005) πρωταρχικά η Γερμανία και η Γαλλία τείνουν να ενεργούν υπέρ των ενδιαφερόμενων μερών, να υποστηρίζουν τις νομικές λύσεις, την κοινωνική αλληλεγγύη κ.λπ.. Πρόσφατο ενδιαφέρον σχετικά το αντίκτυπο της παγκοσμιοποίησης σε ένα μέρος, μια συζήτηση σχετικά με το ποιο μοντέλο πρέπει να κυριαρχήσει διεθνώς.

Ο παρακάτω πίνακας είναι συγκριτικός των δύο σκέψεων

Πίνακας 1: Σύγκριση Μεταξύ Φιλελεύθερης και Κοινοτικής Σκέψης
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΚΕΨΕΩΝ

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ
Το άτομο έχει ελεύθερη θέληση	Η κοινωνία προσδιορίζει (απαρτίζεται από) τα άτομα
Απώτερος στόχος: Προσωπική αυτονομία	Απώτερος στόχος: Κοινωνικό καλό
Μεγαλύτερος φόβος: Τυραννία	Μεγαλύτερος φόβος: Εκμετάλλευση και αποξένωση
Το κάθε άτομο δημιουργεί τη δική του ουσιαστική σημασία: οι δημόσιες πρακτικές είναι βασικές για το ιδιωτικό καλό	Οι ιδιώτες ολοκληρώνονται μέσα από κοινωνικές οργανώσεις, κάθε κοινωνική οργάνωση και κάθε πρακτική αντανακλά το μεγαλύτερο κοινωνικό καλό
Η πολιτική προστατεύει τα δικαιώματα των ιδιωτών	Η πολιτική ορίζει δημοκρατικά το κοινωνικό καλό
Ο νόμος προστατεύει τη συμβασιακή ελευθερία και την ατομική ελευθερία	Νόμος: Κατανομή της δικαιοσύνης
Νομοθεσία: μεγιστοποίηση των ίσων ευκαιριών	Νομοθεσία: Μεγιστοποίηση της ισότητας του αποτελέσματος
Η Εταιρεία είναι πλέγμα ιδιωτών που συμπράττουν	Η εταιρεία είναι μια κοινωνική οντότητα
Ο ρόλος της διοίκησης: Παραγωγή κερδοφόρων προϊόντων ή υπηρεσιών Μεγιστοποίηση της αξίας των μετοχών	Ρόλος της Διοίκησης: Υπαγωγή της παραγωγής στη διανομή Πολύ-θεματική ευθύνη στους μετόχους μέσα στο πλαίσιο του κοινωνικού καλού

Πηγή: Capaldi N., 2005, “Corporate Social Responsibility and the bottom line”,

Ο Kapaldi τοποθετεί τη γέννηση της συζήτησης για την ΕΚΕ στους κόλπους της κοινοτικής φιλοσοφικής σκέψης και υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να διαχωριστεί από θέματα κέρδους και θα πρέπει ως ένα βαθμό να ταυτιστεί με αυτά. Οι συμπληρωματικές υποχρεώσεις είναι συμβατές με αυτή την άποψη εφόσον είναι και οι δύο εθελοντικές και συνεισφέρουν επί της ουσίας. Δεδομένης της εικόνας αυτής ποιες είναι οι κύριες ευθύνες της εταιρείας;

1) Αρνητική: Προσκόλληση στο γράμμα του νόμου- τι να μην κάνει η εταιρεία (παράνομο σύμφωνα με το γράμμα του νόμου),

2) Θετική: Μεγιστοποίηση της αξίας που κερδίζουν οι μέτοχοι μέσω της δημιουργίας καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών από τα οποία απορρέει το κέρδος,

3) Συμπληρωματική: Τι επιπλέον θα πρέπει να κάνουν οι εταιρείες,

4) Τα θετικά και τα αρνητικά μπορούν πιο εύκολα να προσδιοριστούν απ' ότι τα συμπληρωματικά. Υπάρχει μια ξεκάθαρη ιεραρχία προτεραιοτήτων εδώ:

Αρνητικά > θετικά > συμπληρωματικά, και

5) Υπάρχουν πιθανές συγκρούσεις μεταξύ των τριών, αλλά δεν μπορεί μια θετική υπευθυνότητα να προκαλέσει μια αρνητική υπευθυνότητα και δεν μπορεί καμία συμπληρωματική να προκαλέσει μια θετική.

Οι απόψεις του Coase που σύμφωνα με τον Capaldi συνάδουν με τις παραπάνω θέσεις, συνοψίζονται ως εξής:

- 1) Υπάρχουν κάποιες έσω-εταιρικές δομές που έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στη σχέση κόστους-αποτελέσματος απ' ότι οι αγορές που διαχειρίζονται τα κόστη συναλλαγών.
- 2) Κάθε εταιρεία αντιμετωπίζει και τα πολιτικά και τα κοινωνικά κόστη συναλλαγών. Η ύπαρξη των κοστών πολιτικής συναλλαγής είναι ένας λόγος που οι εταιρείες και ολόκληρες οι βιομηχανίες προσλαμβάνουν λομππίστες και
- 3) Συμπληρωματικές υποχρεώσεις μπορεί να είναι παραδείγματα τέτοιων κοινωνικών κοστών συναλλαγής.

Μερικοί θεωρητικοί θα πουν ότι το παραπάνω δεν είναι ΕΚΕ αλλά απλές δημόσιες σχέσεις. Παραταύτα, επισημαίνεται ότι η ΕΚΕ σύμφωνα με τις παραπάνω αναλύσεις σημαίνει την εξυπηρέτηση των κοινωνικών και πολιτικών συμφερόντων χωρίς απ' ευθείας ανταμοιβή αλλά η οποία είναι συνεπής και έμμεσα υπηρετεί την αξία, του μακροπρόθεσμου επενδυτή, και αυτό δεν είναι φιλανθρωπία. Μερικοί θα ισχυριστούν ότι η εταιρεία δεν είναι στ' αλήθεια υπεύθυνη ή γενναιόδωρη αλλά ότι

υπηρετεί το δικό της μακροπρόθεσμο συμφέρον. Αλλά αυτή ακριβώς είναι η ουσία. Οι λόγοι που αυτό το είδος ΕΚΕ χρειάζεται να εισαχθεί στην επιχείρηση είναι ότι:

- 1) Η επιχείρηση σκιάζεται από την κλασική φιλελεύθερη άποψη, μερικές φορές σε βάρος των μετόχων.
- 2) Η αποτυχία στην αναγνώρισή της ΕΚΕ, δημιουργεί ασάφεια στο ρόλο της διοίκησης, μέρος του οποίου είναι να κοιτάζει το μακρο-περιβάλλον το οποίο περικλείει περισσότερο από αγορές και
- 3) Της λείπει η σημαντική επέκταση στην οποία οι αρχηγοί επιχειρήσεων μπορούν είναι πιθανόν και πρέπει να παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη δημιουργία δημόσιας πολιτικής.

Η άποψη που υποστηρίζεται παραπάνω, ότι δηλαδή η επιχείρηση μπορεί να επιδιώκει το κέρδος και παράλληλα να λειτουργεί και να συμβάλλει με τις δράσεις της μέσα σε ένα ευρύτερο περιβάλλον (πέρα των αγορών) δεν είναι τόσο αντίθετη με τις βασικές αρχές του καπιταλισμού αφού και ο ίδιος ο πατέρας του καπιταλισμού Adam Smith με το έργο του Έρευνα για τη φύση και τις αιτίες του *πλούτου των Εθνών* (*Ο πλούτος των Εθνών*) προσέφερε ένα πλαίσιο για τις μοντέρνες επιχειρήσεις και τη σχέση τους με την κοινωνία. Ο Smith υποστήριξε ότι ο καπιταλισμός ενθαρρύνοντας την επιδίωξη του κέρδους και της αποδοτικότητας, επιτυγχάνει τη δημιουργία μεγαλύτερου πλούτου από οποιοδήποτε άλλο οικονομικό σύστημα και μεγιστοποιεί την ελευθερία επιτρέποντας στα άτομα να έχουν την ελευθερία της επιλογής στην εργασία, στις συναλλαγές και στις επενδύσεις, και κατά συνέπεια να κερδίζουν από το κοινό καλό.

Σε αντίθεση με το μοντέλο του Adam Smith, στο οποίο η περιουσία ανήκει σε ιδιώτες οι οποίοι άμεσα αποφάσιζαν πως θα την αξιοποιούσαν, η σύγχρονη επιχείρηση χαρακτηρίζεται από επαγγελματίες διευθυντές οι οποίοι παίρνουν αποφάσεις εκ μέρους των ιδιοκτητών και κατόχων των μετοχών και αυτές οι επιλογές επηρεάζουν δεκάδες χιλιάδες πολίτες (Miller & Ahrens, 1993). Επιπλέον οι επιχειρήσεις χρειάζονται τους πόρους της κοινωνίας εάν είναι να επιβιώσουν και να επεκταθούν. Οι εταιρικοί φόροι υποτίθεται δεν είναι επαρκείς ώστε να πληρώσουν για αυτούς τους πόρους, για αυτό και η εταιρεία θα έπρεπε από μια αίσθηση ευθύνης να βοηθήσει στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων (Bowie, 1995).

Επιπρόσθετα πολυεθνικές επιχειρήσεις ελέγχουν ένα τεράστιο ποσό οικονομικών και παραγωγικών πόρων όπως οι οικονομικοί πόροι, η τεχνολογία και η εργατική δύναμη σε μια τέτοια διάσταση και βαθμό που κανείς δεν μπορεί να

αγνοήσει (Lippke, 1996). Έτσι οι θεωρητικοί του κοινωνικού συμβολαίου²⁰ διατείνονται ότι αυτοί οι πόροι μπορούν να αξιοποιηθούν πέρα από την παραγωγή μερικών ειδών προϊόντων ή υπηρεσιών καθοριστικών για τους καταναλωτές και πλούτο για τους μετόχους. Οι θεωρητικοί του κοινωνικού συμβολαίου υποστηρίζουν ότι η επιχείρηση και η κοινωνία είναι ίσοι εταίροι όπου ο καθένας απολαμβάνει μια σειρά δικαιωμάτων και έχει αντίστοιχες ευθύνες.

Επιπρόσθετα η παραπάνω άποψη αναλύεται και από τον Makeover J., ο οποίος υποστηρίζει ότι 400 χρόνια νωρίτερα, η κοινωνική υπευθυνότητα μετακινήθηκε από την εκκλησία στο κράτος, καθώς η κυβέρνηση αντικατέστησε τους θρησκευτικούς φορείς που ως τότε ήταν η κυρίαρχη κοινωνική δύναμη. Στην αρχή του 21^{ου} αιώνα και κάτω από τις αλλαγές που συντελούνται στο σύγχρονο μοντέλο της παγκοσμιοποίησης, η επιχείρηση εμφανίζεται ως ο επόμενος πιθανότερος υποψήφιος να αναλάβει αυτές τις ευθύνες.

Η αντίθετη άποψη προάγεται από τον Milton Friedman (1970) που ως βασικός εκπρόσωπος του φιλελεύθερου κλασσικού ρεύματος αποκαλεί τις ιδέες της κοινωνικής υπευθυνότητας και της προώθησης επιθυμητών «κοινωνικών» σκοπών σοσιαλιστικές και ότι υπονομεύουν τη βάση της ελεύθερης αγοράς και οικονομίας τις τελευταίες δεκαετίες.

Γενικά χαρακτηρίζει την συμπεριφορά πολλών επιχειρηματιών να απαιτούν κανόνες για μισθούς και τιμές προϊόντων ή υπηρεσιών ή ελέγχους ή πολιτικές εισοδήματος ως «κοντόφθαλμες λογικές». Υποστηρίζει ότι αυτός ο κυβερνητικός έλεγχος των τιμών και των μισθών που προωθείται είναι ο ιδανικός για να καταστρέψει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το σύστημα της αγοράς και να το αντικαταστήσει από ένα κεντρικά ελεγχόμενο σύστημα.

Επιπρόσθετα διατείνεται ότι η αυτή κοντόφθαλμη λογική που τονίζεται σε λόγους των επιχειρηματιών για την «κοινωνική υπευθυνότητα», μπορεί να τους δίνει μια πρόσκαιρη φήμη αλλά από την άλλη βοηθάει στην ενίσχυση της ήδη προνομιακής άποψης ότι η επιδίωξη των κερδών είναι κάτι «μεμπτό» και «ανήθικο»

²⁰ Η θεωρία του κοινωνικού συμβολαίου, βασίζεται στην ελκυστική ιδέα ότι, η ανθρώπινη επικοινωνία και συναναστροφή θα έπρεπε να ρυθμίζεται και να περιορίζεται με βάση εκείνους τους κανόνες συμπεριφοράς που θα μπορούσαν να συναρμολογήσουν άτομα με ελεύθερη βούληση εάν είχαν δικαίωμα ή και δυνατότητα επιλογής. (Hampton, 1993: Heugens, van Oosterhout & Vromen 2004: Lessnoff, 1990) Ο κύριος πόλος έλξης αυτής της θεωρίας είναι ότι βασίζεται στην ιδέα της εθελούσιας ανάληψης υποχρεώσεων, που δεν εξαρτάται από την ύπαρξη συγκεκριμένου περιεχομένου. Για τον λόγο αυτό, όμως, συχνά επικρίνεται για την αδυναμία της να παράγει ουσιαστικούς κανόνες για την ρύθμιση της συμπεριφοράς.

και πρέπει να ελέγχεται και να κατευθύνεται από «εξωτερικές δυνάμεις». Εάν αυτή η άποψη υιοθετηθεί οι «εξωτερικές δυνάμεις» που κατευθύνουν την αγορά δεν θα είναι οι κοινωνικές συνειδήσεις όσο κι αν έχουν καλλιεργηθεί, αλλά η σιδερένια πυγμή των κυβερνητικών γραφειοκρατών. Ο Milton Friedman θεωρεί ότι μέσω της ΕΚΕ οι επιχειρηματίες αποκαλύπτουν μια αυτοκτονική τάση.

Ο Lantos P.G. (2001) από την άλλη πλευρά επαναφέρει την ΕΚΕ στη θετική της θεώρηση. Υποστηρίζει αφενός ότι η ιδέα της ΕΚΕ (Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης) είναι μπερδεμένη με ασαφή όρια και συζητήσιμη ή διαπραγματεύσιμη νομιμότητα και αφετέρου, διακρίνει τρεις μορφές ΕΚΕ:

1. την ηθική,
2. την αλτρουιστική, και
3. τη στρατηγική.

Διαφωνεί στο ότι η ηθική ΕΚΕ είναι υποχρεωτική πρακτική (να αποφεύγουν τις κοινωνικά ζημιογόνες πρακτικές) για όλους τις επιχειρήσεις. Για μια επιχείρηση, η αλτρουιστική ΕΚΕ δεν είναι νόμιμη (να πραγματοποιείς καλές πρακτικές σε βάρος των μετόχων). Τέλος θεωρεί ότι οι εταιρείες θα έπρεπε να περιορίσουν την φιλανθρωπία τους στην στρατηγική ΕΚΕ (καλές πρακτικές τόσο για την κοινωνία όσο και για την επιχείρηση).

Ο Carroll (2000) πρότεινε έναν ορισμό της ΕΚΕ υπονοώντας ότι οι εταιρείες έχουν τέσσερις ευθύνες που πρέπει να εκπληρώνουν για να είναι επιτυχημένα μέλη της κοινωνίας:

- την οικονομική,
- τη νομική,
- την ηθική και
- τη φιλανθρωπική.

Εικόνα 1: Η πυραμίδα των τεσσάρων τομέων ευθύνης των επιχειρήσεων

Πηγή: Carrol (2000) “The four faces of corporate citizenship”,

Ο Lantos θεωρεί ότι μεγάλο μέρος της αβεβαιότητας σχετικά με τη νομιμότητα και με την κυριαρχία της ΕΚΕ πηγάζει από την αποτυχία να διακρίνει τις διαστάσεις της ηθικής και της φιλανθρωπίας (τις οποίες ο ίδιος αποκαλεί αλτρουιστική ή ανθρωπιστική ΕΚΕ) όπως και από την λαθεμένη θεώρηση ότι είναι κατά κάποιο τρόπο αρνητικό για μια επιχείρηση να έχει κέρδη από καλές πρακτικές (τις οποίες ο ίδιος αποκαλεί στρατηγική ΕΚΕ).

Το ενδιαφέρον για καλές ενέργειες προς την κοινωνία ανεξάρτητα από την τελική γραμμή κόστους ή κέρδους, αποκαλείται αλτρουιστική ή ανθρωπιστική ΕΚΕ από τον Lantos. Ο ίδιος θεωρεί ότι αυτή η μορφή ΕΚΕ, δεν είναι κατάλληλη για πρακτική εταιρικής ευθύνης. Από την άλλη μεριά όμως, η φιλανθρωπική ΕΚΕ η οποία χρησιμοποιείται ως εργαλείο μάρκετινγκ για να βελτιώσει την εικόνα της εταιρείας – αυτή που αποκαλεί στρατηγική ΕΚΕ- είναι νόμιμη εφόσον βοηθάει την εταιρεία να ανταπεξέλθει στις οικονομικές της υποχρεώσεις.

Η ΕΚΕ σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται στο Journal of Consumer Marketing, 2001 και ο οποίος αποτελεί μια ουδέτερη προσέγγιση της ΕΚΕ, μπορεί να οριστεί ως η υποχρέωση μιας εταιρείας να μεγιστοποιήσει τις θετικές επιδράσεις και να ελαχιστοποιήσει τις αρνητικές συνέπειες ως ένα μέλος που συνεισφέρει στην κοινωνία με ενδιαφέρον για τις μακροχρόνιες ανάγκες και τα θέλω της. Η ΕΚΕ

σημαίνει ένα καλό διαχειριστή των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων της κοινωνίας.

Ο Freeman (1984) δίνει τον πιο κλασσικό ορισμό για τα ενδιαφερόμενα μέρη ο οποίος ορίζει τα ενδιαφερόμενα μέρη ως οποιαδήποτε ομάδα ή άτομο που μπορεί να επηρεάσει ή να επηρεάζεται από την επίτευξη των στόχων ενός οργανισμού. Οι Bloom and Gundlach (2001) εισάγουν νέα στοιχεία στη θεωρία των ενδιαφερομένων μερών (stakeholders) και υποστηρίζουν ότι οι υποχρεώσεις της εταιρείας στα ενδιαφερόμενα μέρη – ανθρώπους και ομάδες που μπορούν να επηρεάσουν ή που επηρεάζονται από τις εταιρικές πολιτικές και πρακτικές- πάνε πέρα από τις νομικές υποχρεώσεις και τις ευθύνες της εταιρείας στους μετόχους της. Η ολοκλήρωση αυτών των υποχρεώσεων προτίθεται να ελαχιστοποιήσει κάθε ζημιά και να μεγιστοποιήσει τη μακροχρόνια επίδραση οφέλους της εταιρίας στην κοινωνία.

Σύμφωνα και με τον Lantos, υπάρχουν τέσσερα επίπεδα ενδιαφερόμενων μερών (stakeholder groups) στην κοινωνία.

- Το πρώτο επίπεδο είναι το συστημικό / μακροπεριβάλλον/ γενικό περιβαλλοντικό επίπεδο – μεγαλύτεροι κοινωνικοί παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων ολόκληρο το επιχειρηματικό σύστημα, το κοινωνικό σύστημα και επιπρόσθετα την κοινωνία σε ένα μεγαλύτερο μέρος της που συμπεριλαμβάνει φορείς και δυνάμεις όπως οικονομικές, νομικές, πολιτικές, τεχνολογικές, φυσικές, των μέσων ενημέρωσης και κοινωνικοπολιτιστικές δυνάμεις.
- Το δεύτερο επίπεδο των ενδιαφερόμενων μερών είναι το μικροπεριβάλλον της επιχείρησης/ το λειτουργικό/ το περιβάλλον εργασίας- το άμεσο περιβάλλον που αποτελείται από συνεταίρους με σχέση συναλλαγής (όπως οι προμηθευτές και οι διανομείς), συν τους ανταγωνιστές, τους πελάτες, την τοπική κοινότητα και την οικονομική κοινότητα (μέτοχοι, κάτοχοι ομολόγων και πιστωτές).
- Το τρίτο επίπεδο ενδιαφερόμενων μερών σύμφωνα με τον Lantos είναι αυτό που βρίσκεται μέσα στην επιχειρηματικό οργανισμό, που είναι εξέχων ανώτεροι, υφιστάμενοι και άλλοι εργαζόμενοι καθώς και εργατικές ενώσεις.
- Το τέταρτο και τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό επίπεδο ενδιαφερόμενων μερών απαρτίζεται από άλλους σημαντικούς για τη

διαδικασία της λήψης αποφάσεων στην επιχείρηση, όπως τους συνομήλικους, την οικογένεια, τους φίλους κ.λπ.

Η θεωρία των ενδιαφερόμενων μερών αποτελεί το βασικό εργαλείο για την κατανόηση της δομής και των διαστάσεων της σχέσης μεταξύ επιχείρησης και κοινωνίας, έτσι με την θεωρία αυτή έχουμε την απάντηση στην ερώτηση σε ποιούς θα πρέπει η επιχείρηση να είναι υπεύθυνη (Wood, Jones, 1995). Η βασική ιδέα της θεωρίας των ενδιαφερόμενων μερών αναφέρεται στο ότι η επιτυχία ενός οργανισμού εξαρτάται από το πώς διαχειρίζεται τις σχέσεις του με τους βασικούς συμμετέχοντες, όπως οι πελάτες, οι προμηθευτές, οι κοινότητες, οι πολιτικοί, οι ιδιοκτήτες και άλλοι, οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν την ικανότητα του να πετύχει τους στόχους του (Ihlen, 2008).

Στη συνέχεια ο Lantos αναλύει την κατάταξη της EKE σε τρεις κατηγορίες, φαίνεται πώς οι τρεις αμοιβαία αποκλειστικοί τύποι EKE που βασίζονται στη φύση τους (υποχρεωτική ενάντια της επιλεκτικής) και του στόχου τους (για το καλό των ενδιαφερόμενων μερών, της επιχείρησης ή και των δύο) είναι:

- η ηθική,
- η αλτρουιστική, και
- η στρατηγική EKE

Η ηθική EKE είναι ηθικά υποχρεωτική και εκτείνεται πέρα από τις οικονομικές και νομικές υποχρεώσεις που πρέπει να εκπληρώσει η επιχείρηση. Υπάγεται τρόπον τινά στις υποχρεώσεις της να αποφεύγει την πρόκληση ζημιών ή κοινωνικών ατυχημάτων, ακόμα κι αν η εταιρεία δεν έχει τίποτα να κερδίσει από αυτό. Επιπλέον γίνεται αντιληπτό ότι η Ηθική EKE εμπεριέχει «αρνητικά ασφαλιστικά μέτρα» που παίρνει η επιχείρηση προκειμένου να αποφύγει και να διορθώσει δραστηριότητες που μπορεί να βλάψουν άλλους.

Η ανθρωπιστική ή αλτρουιστική EKE επιδιώκει οι εταιρείες να πηγαίνουν πέρα από την προληπτική ή επανορθωτική δράση των κακών που προκαλούν (ηθική EKE) δηλαδή στο να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τις ανεπάρκειες του δημόσιου κοινωνικού κράτους που δεν οφείλεται σ' αυτούς. Σ' αυτό το σημείο ο συγγραφέας συμφωνεί με τον Friedman και συμπεραίνει ότι αν και η ανθρωπιστική ή αλτρουιστική EKE εμφανίζεται μέσα ένα ευγενικό πλαίσιο που προάγει την αρετή, φαίνεται ότι βρίσκεται εκτός του σωστού πλαισίου δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Είναι πιθανό αυτός ο παραπάνω λόγος για τον οποίο η αλτρουιστική ή ανθρωπιστική EKE δεν συναντάται και τόσο συχνά.

Η στρατηγική EKE - η πραγματοποίηση των υποχρεώσεων κοινωνικής πρόνοιας της εταιρείας,- είναι εν' αντιθέσει με τα παραπάνω θαυμαστή αφού δημιουργεί μια win win κατάσταση στην οποία τόσο η εταιρεία όσο και ένα ή περισσότερες ομάδες ενδιαφερόμενων μερών αποκομούν όφελος. Η στρατηγική EKE είναι αυτή την οποία οι περισσότερες επιχειρήσεις εφαρμόζουν αντί της Ανθρωπιστικής EKE, ανεξάρτητα με το αν την εξασκούν σωστά ή όχι.

Ειδικότερα η στρατηγική EKE δομείται στην ακόλουθη ιδέα: ότι ενώ μια επιχείρηση μπορεί να είναι κοινωνικά υπεύθυνη (και ηθική εξίσου), αυτό πολύ συχνά περιλαμβάνει βραχυχρόνια θυσία ακόμα και πόνο, συνήθως καταλήγει σε μακροχρόνιο κέρδος. Αυτή η στρατηγική EKE άρχισε να γίνεται δημοφιλής περίπου στα μέσα της δεκαετίας του 1980 και όπως αναμένονταν εξελίχθηκε και εξελίσσεται ακόμα περισσότερο. Οι δαπάνες σε δραστηριότητες στρατηγικής EKE μπορεί να ιδωθούν ως επενδύσεις στη «Τράπεζα καλής θέλησης» το οποίο αποφέρει οικονομικές αποδοχές.

Δεν υπάρχει κάτι ηθικά μεμπτό για την επιχείρηση με το να κάνει καλό το οποίο βοηθάει τους μετόχους και παράλληλα βοηθάει και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Παραταύτα οφείλεται μάλλον στην κυνική κριτική ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις αποκρύπτουν από τη δημοσιότητα τις δραστηριότητές τους γιατί φοβούνται ότι οι προσπάθειές τους θα φανούν ψεύτικες (υποκριτικές). Η σοφία της στρατηγικής EKE έγκειται στο ότι μερικές από τις πιο επιτυχημένες επιχειρήσεις είναι μεταξύ των πιο κοινωνικά υπεύθυνων με κάποια από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτά των: Body Shop, Ben & Jerry's και Tom's of Maine. Με όλη την προσοχή των media στραμένη στις διεφθαρμένες επιχειρηματικές δραστηριότητες, πολλοί πελάτες επιθυμούν να δουλεύουν με επιχειρήσεις που θεωρούν ότι είναι ηθικές και διαθέτουν κοινωνική συνείδηση.

Φαίνεται από τη βιβλιογραφία ότι η EKE έχει τις ρίζες της σχεδόν στην απαρχή της φιλελευθερισμού καθώς συνυπήρχε ως φιλοσοφικό ρεύμα του συλλογικού καλού κατά τον Jean-Jacques Rousseau και τον Karl Marx σε αντίθεση με το ατομικό καλό που προασπίζονταν οι Thomas Hobbs, John Locke και Adam Smith. Επίσης η EKE έχει μια νομική, πολιτική και γεωπολιτική διάστασή οι οποίες προσδιορίζονταν αντίστοιχα από την κοινοτική θεώρηση, το δικομματικό πολιτικό σύστημα και το διεθνές μοντέλο υποστήριξης των ενδιαφερόμενων μερών έναντι των καθαρά οικονομικών επιδιώξεων του αντίπαλου μοντέλου.

Αν και θεωρείται ότι η ΕΚΕ αποτελεί τη λογική συνέχεια στη μετατόπιση των υποχρεώσεων από την Εκκλησία στο Κράτος και μέσω της Παγκοσμιοποίησης στις επιχειρήσεις υπάρχουν και οι απόψεις που θεωρούν όπως ο Milton Friedman ότι η ΕΚΕ υπονομεύει τη βάση της ελεύθερης αγοράς και οικονομίας τις τελευταίες δεκαετίες.

Επιπρόσθετα συναντάμε στη βιβλιογραφία τρεις κατά κύριο λόγο μορφές ΕΚΕ: την ηθική, την αλτρουϊστική και την στρατηγική. Η θεωρία επίσης των ενδιαφερόμενων μερών δηλαδή των ομάδων ή ατόμων που μπορεί να επηρεάζουν ή να επηρεάζονται από την επίτευξη των στόχων ενός οργανισμού περιλαμβάνει τέσσερα επίπεδα: 1. το συστημικό / μακροπεριβάλλον/ γενικό περιβαλλοντικό επίπεδο, 2. το μικροπεριβάλλον της επιχείρησης/ το λειτουργικό/ το περιβάλλον εργασίας, 3. το περιβάλλον μέσα στην επιχείρηση και 4. το περιβάλλον των συνομιλήκων, της οικογένεια κ.λπ.

2.2 Η σύγχρονη μορφή της ΕΚΕ

Ο Rowe J., 2005, αναλύει τις δύο περιόδους εταιρικής κρίσης οι οποίες είναι υπεύθυνες σύμφωνα με τον συγγραφέα, για το ρόλο που διαδραμάτισαν οι κώδικες δεοντολογίας (codes of conduct) στο να σιωπήσουν τη δημόσια ανησυχία για την αύξηση της εταιρικής δύναμης αλλά και στο να οδηγήσουν την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στη σύγχρονη μορφή της.

Η πρώτη περίοδος αφορά στο χρονικό διάστημα από 1960-1976 όταν οι αναπτυσσόμενες χώρες σε συνεργασία με τα Δυτικά σωματεία και τους κοινωνικούς ακτιβιστές διεκδικούσαν μια «Νέα Διεθνή Οικονομική Τάξη» με την οποία θα ρυθμιζόνταν πιο στενά η δραστηριότητα των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων (Transnational Corporations). Η Δεύτερη περίοδο που κυμαίνεται από 1998 έως σήμερα, και αφορά στις μαζικές διαδηλώσεις κατά της παγκοσμιοποίησης και στα διαβόητα εταιρικά σκάνδαλα τα οποία προκαλούσαν την αύξηση της απαίτησης για ρύθμιση.

Η προσέγγιση αντιμετωπίζει τους «εταιρικούς κώδικες δεοντολογίας» λιγότερο ως κανονισμούς παραδείγματα επιχειρηματικής ηθικής και περισσότερο ως αποτελεσματική επιχειρηματική στρατηγική. Η προσεκτική παρατήρηση της ιστορικής εξέλιξης του κώδικα επιχειρηματικής συμπεριφοράς αποκαλύπτει ότι αυτή άκμασε ως συζήτηση και πρακτική σε περιόδους που οι επιχειρήσεις έγιναν

αντικείμενο έντονης δημόσιας κατακραυγής. Οι δύο πρόσφατες περίοδοι που ο επιχειρηματικός κόσμος περιήλθε σε κρίση προσδιορίζεται χρονικά:

1) Το 1960-1976 όταν οι αναπτυσσόμενες χώρες σε συνεργασία με Δυτικές Ενώσεις και Κοινωνικούς Ακτιβιστές διαδηλώνανε για μια «Νέα Διεθνή Οικονομική Τάξη» που περισσότερα στενά θα ρύθμιζε τις δραστηριότητες των Πολυεθνικών Οργανισμών.

2) Το 1998 και μετά όταν οι μαζικές διαδηλώσεις κατά της Παγκοσμιοποίησης και των μεγάλων εταιρικών σκανδάλων τα (Enron και World com), αύξαναν την απαίτηση για ρυθμίσεις.

Η στρατηγική ελπίδα ότι οι εθελοντικοί μηχανισμοί μπορούν να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις εκείνες για επιχειρήσεις φιλικά διακεείμενες προς τους κανονισμούς προκαλεί προβληματισμούς τη χρονική περίοδο που αποτυπώνεται.

Η απαρχή του όρου που σήμερα αποκαλούμε ΕΚΕ (Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη) ξεκίνησε με την εμφάνιση της σύγχρονης επιχείρησης στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, ενώ με την επιχειρηματική κρίση στα τέλη των δεκαετιών του 1960 και του 1970 η ΕΚΕ άρχισε να παίρνει τη σύγχρονη μορφή της.

Καθώς η Αμερική αναδυόταν ως η κυρίαρχη οικονομική δύναμη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι Πολυεθνικές εταιρείες γινόταν το σύμβολο αυτής της Αμερικανικής Δύναμης. Καθώς όμως η εθνική οικονομική μεγέθυνση που εφαρμόστηκε με τη διεθνοποίηση του Αμερικανικού κεφαλαίου ωφέλησε υλικά το σύνολο των Αμερικανών πολιτών, τα κόστη της Παγκοσμιοποιημένης οικονομίας (ακόμη και αν κυριαρχούσαν οι Αμερικανικές εταιρείες) ήταν αισθητά στο εσωτερικό της χώρας το 1960. Η αυξανόμενη ανεργία στα μέσα της δεκαετίας του 1960 και στις αρχές του 1970 αποδόθηκε από τις εργατικές ενώσεις σε αυξημένες διεισδύσεις εισαγωγής καθώς η Ευρωπαϊκή και Ιαπωνική οικονομική δύναμη μεγάλωναν αλλά και σε μεταφορά κεφαλαίου (capital flight) δηλαδή το κλείσιμο Αμερικανικών εργοστασίων και βιομηχανιών και τη λειτουργία τους στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι άνθρωποι που αποτελούσαν το Αμερικανικό εργατικό κεφάλαιο δεν ήταν η μόνος που είχαν ανησυχίες. Επιπρόσθετα κινήματα για την ασφάλεια του καταναλωτή, την περιβαλλοντική προστασία και την κοινωνική δικαιοσύνη είχαν διαρκώς αυξανόμενη ανησυχία για τη δύναμη, την ευελιξία και τη μη υπεύθυνη στάση των Πολυεθνικών επιχειρήσεων που λειτουργούσαν στην Αμερική και στο εξωτερικό.

Η έλλειψη δημόσιας εμπιστοσύνης προς τις Πολυεθνικές επιχειρήσεις στο εσωτερικό των ΗΠΑ οδήγησε σε ένα περιβάλλον ευνοϊκό σε ρυθμιστικούς κανόνες το οποίο κεφαλαιοποιήθηκε από εργατικά και άλλα κοινωνικά κινήματα. Για τον ιστορικό των επιχειρήσεων Archie Carroll Η εποχή των τελών του 1960 και των αρχών του 1970 ήταν μια περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας κινήματα με σεβασμό προς το περιβάλλον, την ασφάλεια εργασίας, τους καταναλωτές και τους εργαζόμενους σταθεροποιήθηκαν στην μετάβαση από θέση ειδικού ενδιαφέροντος σε θέση κυβερνητικής ρύθμισης.

Μια κριτική διαφορά διαμέσου της δεκαετίας του 1960 ήταν ότι οι ομοσπονδιακές και πολιτειακές κυβερνήσεις δεν ήταν πια απρόθυμες στο να θεσπίσουν νόμους οι οποίοι θα μετέτρεπαν τις προσδοκίες του κοινού σχετικά με τις ευθύνες των επιχειρήσεων σε συγκεκριμένες νομικές προϋποθέσεις. Μια νέα εποχή αλληλεπίδρασης μεταξύ των επιχειρήσεων και των άλλων τομέων της κοινωνίας είχε ανακύψει.

Ο λόγος του Σαλβαντόρ Αλιέντε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1975 αποτελεί έναν από τους πιο μεστούς και ουσιαστικούς λόγους – μαρτυρίες των ανησυχιών των αναπτυσσόμενων χωρών καθώς αιχμαλωτίζει και τη διάθεση της στιγμής. Ειδικότερα λέει:

«Η εθνικοποίηση των βασικών πλουτοπαραγωγικών πηγών αποτελεί μια ιστορική απαίτηση. Η οικονομία μας δεν μπορούσε πια να ανεχτεί την υποτίμηση που προκαλείται από την κατοχή των εσόδων του 80% των εξαγωγών της στα χέρια μιας μικρής ομάδας ξένων εταιρειών που πάντα τοποθετούσαν τα συμφέροντα τους πάνω από την χώρα στην οποία πραγματοποιούν τα κέρδη τους...Είμαστε δυνητικά πλούσιες χώρες και παρά ταύτα ζούμε μια ζωή φτώχειας. Πηγαίνουμε από δω κι από κει εκλιπαρώντας για πίστωση και βοήθεια ενώ είμαστε- ένα τυπικό παράδοξο του καπιταλισμού- μεγάλοι εξαγωγείς πλούτου».

Δεσμευτικοί κατά συνέπεια διεθνείς κώδικες δεοντολογίας για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις ήταν το ζητούμενο το 1974. Ειδικότερα το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών ίδρυσε την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις (UN Commission on Transnational Corporations) μαζί με το Κέντρο των Ηνωμένων Εθνών για τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις (UN Centre on Transnational Corporations) ως το εξειδικευμένο και διοικητικό σώμα. Στο Κέντρο αυτό ανατέθηκαν τρεις εργασίες :

- 1) Τον Έλεγχο και την παροχή εκθέσεων αναφοράς για τις Υπερεθνικές Εταιρείες.
- 2) Την ενδυνάμωση της ικανότητας ανάπτυξης των κρατών στη διαχείριση ή διαπραγμάτευση με τις Πολυεθνικές επιχειρήσεις.
- 3) Τη δημιουργία προσχεδίων προτάσεων για κανονιστικά πλαίσια με τις δραστηριότητες των Πολυεθνικών Επιχειρήσεων.

Το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τον κώδικα δεοντολογίας ξεθώριασε χωρίς τις αναταραχές των αναπτυσσόμενων χωρών του κινήματος της διεθνούς ένωσης εμπορίου και των κοινωνικών ακτιβιστών. Αρκεί να ειπωθεί ότι οι βόρειες προσπάθειες να εκτροχιαστούν οι διαπραγματεύσεις για ένα δεσμευτικό κανονισμό για τις διεθνείς εταιρείες ήταν επιτυχημένες. Μεγάλο ρόλο έπαιξαν και οι οδηγίες του ΟΟΣΑ που ήταν ένα εργαλείο για την ανάλυση του πιο υποχρεωτικού ελέγχου που επεδίωξε ποτέ ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. Το 1976 σηματοδοτείται η είσοδος εθελοντικού κώδικα δεοντολογίας στο στρατηγικό ρεπερτόριο της επιχείρησης με την ΕΚΕ να κάνει την πρώτη επίσημη εμφάνισή της.

Η δεύτερη περίοδος κρίσης που αφορά όπως ειπώθηκε και παραπάνω την περίοδο από το 1998 έως σήμερα περιγράφεται ως εξής. Η δεκαετία του 1980 ήταν μια δεκαετία σχετικά ήρεμη για το πολυεθνικό εταιρικό κεφάλαιο. Το τείχος του Βερολίνου έπεσε, η Σοβιετική Ένωση διαλύθηκε και κατά τη γνώμη πολλών σχολιαστών αυτό έπαθε κάθε εναλλακτικό στο Καπιταλιστικό καθεστώς παραγωγής και κοινωνικής οργάνωσης. Αλλά αντίθετα από ότι αναμένονταν η δεκαετία του 1990 δεν αποτέλεσε το τέλος και την ευτυχισμένη αρχή μιας νέας ιστορίας, καθώς Πολυεθνικές επιχειρήσεις γρήγορα έγιναν «φωτεινά αρνητικά σύμβολα» για παγκόσμιες διαμαρτυρίες κατά της νεοφιλελεύθερης συναίνεσης και των καταστρεπτικών συνεπειών της – κλείσιμο εργοστασίων στο Βόρειο Ημισφαίριο, βάρβαρες συνθήκες εργασίες στο Νότιο Ημισφαίριο, χωρίς όρια εκμετάλλευση των περιβαλλοντικών πόρων σε παγκόσμιο επίπεδο, καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συρρίκνωση της δημοκρατικής λογοδοσίας, συγκέντρωση εταιρειών.

Στη Βόρεια Αμερική, δυναμικές κινητοποιήσεις κατά της εταιρικής κυριαρχίας και δύναμης αποκρυσταλλώθηκαν την 30 Νοεμβρίου του 1999, όταν 60.000 άνθρωποι πλημμύρησαν τους δρόμους του Seattle και πέτυχαν το κλείσιμο της Τρίτης Υπουργικής Συνάντησης του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Η διάδοση των συναισθημάτων κατά των επιχειρήσεων τα οποία επέβαλαν τις μαζικές διαδηλώσεις επιβεβαιώθηκαν από μια δημοσκόπηση του περιοδικού Business Week η

οποία πραγματοποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 2000. Οι δημοσκοπικοί ρώτησαν τους Αμερικάνους τι πιστεύουν για τη δήλωση «Η Επιχείρηση ασκεί τόσο μεγάλη δύναμη πάνω σε τόσες πολλές πλευρές της ζωής μας» 52% συμφώνησε «πολύ» και ένα επιπλέον 30% απάντησε ότι συμφωνεί «κάπως». Είναι πολύ σημαντικό ότι αυτή η τόσο δυνατή αντίληψη προέρχεται από τους θεωρούμενους ως επωφελούμενος της «Ηγεμονίας των ΗΠΑ» και της «Φιλελεύθερης Παγκόσμιας Οικονομικής Τάξης».

Ο Richard Howitt μέλος τότε του Ευρωπαϊκής Βουλής (2002) αναφέρει σχετικά με την προηγούμενη δεκαετία του 1990 ότι τα Διευθυντικά στελέχη δεν μπορούσαν να περιμένουν καμία αλλαγή στο πολιτικό επίπεδο. Οι πιο φωτισμένοι από αυτούς είχαν αρχίσει να παραδέχονται το πρόβλημα και να διατείνονται ότι θέλουν να κάνουν κάτι για αυτό: Η εταιρική κοινωνική ευθύνη γεννιέται ξανά.

Ο Κώδικας Εταιρικής Δεοντολογίας έχει υπάρξει η αγαπημένη αντίδραση στα απειλούμενα κέρδη των εταιρειών είτε ως απάντηση στην απευθείας κριτική είτε ως αγώνας αποφυγής της κριτικής. Κατά συνέπεια οι εταιρείες εργάστηκαν σκληρά τη δεκαετία του 1990 για να περιορίσουν την αυξανόμενη δυσaréσκεια που προκαλείται από την εταιρική κακομεταχείριση. Σύμφωνα με τη Naomi Klein, όλοι οι μεγάλοι εταιρικοί κανονισμοί της δεκαετίας προσχεδιάστηκαν από το τμήμα Δημοσίων Σχέσεων των εταιρειών μπροστά στη θέα της απειλής για έρευνα από τα Μέσα Ενημέρωσης.

Κάθε μεγάλη επιχείρηση διαθέτει στη σύγχρονη εποχή, έναν κανονισμό δεοντολογίας ή τουλάχιστον δεσμεύεται σε συμπεριφορές κοινωνικής υπευθυνότητας στο website και σε βιβλιογραφία των μετόχων. Πράγματι, η ΕΚΕ έχει γίνει μια μεγάλη «βιομηχανία». Ο Dwight Justice της Διεθνούς Συνομοσπονδίας Ενώσεως Ελεύθερου Εμπορίου παρατηρεί ότι η ιδέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης έχει βιομηχανοποιηθεί καθώς σύμβουλοι και επιχειρήσεις προσφέρουν υπηρεσίες ΕΚΕ στις επιχειρήσεις. Μεταξύ των υπηρεσιών συγκαταλέγονται ο κοινωνικός έλεγχος καθώς και οι υπηρεσίες εκτίμησης ρίσκου. Επίσης συνεχίζει ότι η ανησυχία της Ένωσης Εμπορίου σχετικά με αυτή την βιομηχανία είναι ότι βοηθάει τις επιχειρήσεις στον επαναπροσδιορισμό των προσδοκιών της κοινωνίας αντί να δίνει απαντήσεις προς αυτούς. Οι επιχειρήσεις είχαν ως στόχο τον επαναπροσδιορισμό από τότε που η Ακτιβιστές για κοινωνικά και εργασιακά θέματα είχαν ξεκινήσει να δουλεύουν για να επενδύσουν στην λαϊκή δυσaréσκεια και να ζητήσουν περισσότερες ρυθμιστικές διαδικασίες σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Ο John Elkington, (1997) στο *Cannibals with Forks: the Triple Bottom Line of 21st Century Business* συνέβαλε με καθοριστικό τρόπο στον εμπλουτισμό και στη διαμόρφωση της σύγχρονης μορφής της ΕΚΕ. Στο πλαίσιο της Παγκοσμιοποιημένης αγοράς και κοινωνίας υπάρχει μια σημαντική αλλαγή στη διακυβέρνηση: οι διεθνείς οργανισμοί αποκτούν όλο και περισσότερη δύναμη, ενώ οι κυβερνήσεις βλέπουν τον ρόλο τους να έχει σχετικά μικρότερη επιρροή. Κατά συνέπεια οι επιχειρήσεις αποκτούν πιο κεντρική θέση και έτσι πρέπει να γίνουν υπεύθυνες για τις πράξεις τους. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι εξαιτίας αυτής της μετατόπισης της επιρροής, και επιπρόσθετα των παγκόσμιων δημογραφικών και οικολογικών μεταβολών ο καπιταλισμός θα πρέπει να αναδιαρθρωθεί με βιώσιμο τρόπο. Για να επιβεβαιώσει τη δήλωσή του, ο συγγραφέας αποκαλύπτει την τάση των "τριών κυμάτων"²¹ στην επιστήμη της οικολογίας. Διερωτάται σχετικά με το μέλλον του τρίτου, το βιώσιμο κύμα που επρόκειτο να αρχίσει με την αλλαγή του millenium. Ο Elkington εξηγεί τις ριζικές αλλαγές που απαιτούνται από το μέρος των κορυφαίων επιχειρήσεων με την εισαγωγή της Triple Bottom Line προσέγγισης ή αρχής.

Το επιχείρημά του John Elkington είναι ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να προετοιμάζουν τρεις διαφορετικές (και εντελώς ξεχωριστές) αναλύσεις επίδοσης. Η πρώτη αφορά την παραδοσιακή μέτρηση του εταιρικού κέρδους, του λογαριασμού των κερδών και των ζημιών. Η δεύτερη αφορά στην επίδοση της εταιρείας "στον ανθρώπινο λογαριασμό" – μια μέτρηση που δείχνει πόσο κοινωνικά υπεύθυνος είναι ένας οργανισμός μέσω των δραστηριοτήτων του. Το τρίτο είναι η επίδοση του λογαριασμού της εταιρείας για τον πλανήτη ένα μέτρο του πόσο περιβαλλοντικά υπεύθυνη υπήρξε. Η τριπλή γραμμή προσέγγιση (TBL) αποτελείται έτσι από τρία P: το (Profit) κέρδος, τους (People) ανθρώπους και τον (Planet) πλανήτη. Έχει ως στόχο να μετρήσει την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική επίδοση της εταιρείας κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου. Με την εισαγωγή της αρχής της Τριπλής Προσέγγισης ο Elkington είναι συνεπής με την ως τώρα ανασκόπηση της βιβλιογραφίας αφού οι αρνητικές επιδράσεις μιας επιχείρησης παρατηρούνται και στους τρεις τομείς στον οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό. Μόνο μια εταιρεία που παράγει ένα TBL λαμβάνει υπόψη το πλήρες κόστος που συνεπάγεται η

²¹ Τα τρία κύματα της οικολογίας αφορούν περιόδους με διαφορετικό περιβαλλοντικό προσανατολισμό και δράση από τις ΜΚΟ και τους περιβαλλοντολόγους. Το πρώτο κύμα είναι της "Διατήρησης" και ξεκίνησε το 19^ο αιώνα, το δεύτερο είναι το κύμα της «Περιβαλλοντικής Δράσης» και ξεκίνησε τον 20^ο αιώνα και το τρίτο της «Αποκατάστασης και της Συν-δημιουργίας» ή αλλιώς της «Βιωσιμότητας»

επιχειρηματική δραστηριότητα στους παραπάνω τομείς και λαμβάνει μέτρα για να το ελαχιστοποιήσει ή να το αντιστρέψει.

Οι επικείμενες αλλαγές και τάσεις στον 21ο αιώνα αναφέρονται από τον Elkington (1997) ως επαναστάσεις. Προκειμένου να γίνει η μετάβαση μεταξύ των παλαιών και των νέων παραδειγμάτων ακόμα πιο ορατή ο Elkington στηρίζει τον προβληματισμό του με ορισμένες λέξεις-κλειδιά .

Αγορές - από τη συμμόρφωση στις νομικές επιταγές προς τον Ανταγωνισμό για τις ηθικές πρακτικές (Βιώσιμη Ανάπτυξη, ΕΚΕ)

Ο Elkington αναφέρεται στη δήλωσή του σχετικά με την αυξανόμενη επιρροή των επιχειρήσεων. Εξηγεί ότι η βιώσιμη ανάπτυξη θα μεταδίδεται από τις επιχειρήσεις μέσω των αγορών. Επιμένει στο γεγονός ότι ο αυξανόμενος αριθμός των επιχειρήσεων και η απελευθέρωση των αγορών θα δημιουργήσει ακόμη περισσότερα ανταγωνισμό όπου η στάση απέναντι στο "zero impact» θα πρέπει να αντικατασταθεί από καινοτόμες στρατηγικές, οι οποίες επιτρέπουν την επιχείρηση να έχει ένα θετικό αντίκτυπο ή "positive impact". Οι εταιρείες πρέπει να αναπτύξουν βιώσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, χωρίς να ξεχνούν την τριπλή γραμμή προσέγγισης.

Αξίες - από τις σκληρές αξίες του καπιταλισμού σε πιο ηθικές αξίες

Ο Elkington υποστηρίζει ότι ήδη παρατηρείται η ανάδυση ενός ανανεωμένου συνόλου αξιών. Δεν είναι πλέον μια ερώτηση σχετικά με τις σκληρά προκαθορισμένες άκαμπτες αξίες. Τείνουν προς τις τιμές "πολίτης του κόσμου", όπου η ποιότητα αντικαθιστά την ποσότητα και ένα μακροπρόθεσμος προβληματισμός μετατρέπεται σε υποχρέωση. Οι εταιρείες πρέπει να λάβουν υπόψη ότι έχουν ευθύνες έναντι των εμπλεκόμενων φορέων τους. Οι νέες αξίες είναι παγκόσμιες, αλλά οι εταιρείες δεν πρέπει να ξεχάσουν την πολιτιστική πολυμορφία.

Διαφάνεια - από το κλειστό στο ανοιχτό σύστημα

Ο Elkington επικεντρώνεται στις αναδυόμενες πιέσεις των ενδιαφερομένων μερών, με αποτέλεσμα ότι οι εταιρείες δεν μπορούν να υπολογίζουν στην ικανότητά τους να κρατούν μυστικά. Χάρη στην εξέλιξη της τεχνολογίας των πληροφοριών, οι «επιχειρηματικές δράσεις» γίνονται ολοένα και πιο ορατές. Οι Απολογισμοί βιωσιμότητας γίνονται ένα σημαντικό εργαλείο για να δώσουν μια σαφή εικόνα της επιχείρησης, καθώς και για να καταστεί συγκρίσιμη με άλλες. Θα πρέπει να βασίζεται

στον ενεργό διάλογο με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς και μια εξωτερική επαλήθευση. Παγκόσμια πρότυπα λειτουργίας πρέπει να αναπτυχθούν.

Τεχνολογία κύκλου ζωής - από το προϊόν στην λειτουργία

Η τέταρτη επανάσταση οδηγείται από τις εμπειρίες του παρελθόντος, όταν οι νέες τεχνολογίες εισήχθησαν στη βιομηχανική παραγωγή. Αυτό προκάλεσε ακούσιες παράπλευρες συνέπειες. Γεγονότα όπως στο Τσερνόμπιλ, ή Σιωπηλή Άνοιξη της Rachel Carson προκάλεσαν μια μετατόπιση, έτσι ώστε οι επιχειρήσεις πρέπει να επικεντρωθούν σχετικά με την αποδοχή της διαδικασίας της παραγωγής και όχι μόνο στην κοιτίδα τους στην χάραξη της απόδοσης. Το αποτέλεσμα της αυξανόμενης ανησυχίας σχετικά με τις εξωτερικές επιπτώσεις κάνει τις επιχειρήσεις να είναι υπεύθυνες για το σύνολο του κύκλου ζωής των προϊόντων τους.

Συνεργασίες - Από την Υπονόμευση στην Συμβίωση

Ο Elkington επιμένει στο γεγονός ότι για την εφαρμογή της αρχής της τριπλής γραμμής προσέγγισης, είναι υποχρεωτικό να συνεργαστούν και να αναπτύξουν εταιρικές σχέσεις. Ο ρόλος της συμπληρωματικότητας (συνεργασίας) αυξάνεται και η συμβίωση κυβέρνηση-βιομηχανία-ΜΚΟ αποκτά μεγαλύτερη σημασία. Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης καθίσταται ζωτικής σημασίας σε οικονομικές σχέσεις αλλά κερδίζοντας αυτή την εμπιστοσύνη είναι μια μεγάλη πρόκληση για τις επιχειρήσεις

Ωρα - Από την Ευρύτερη στη μεγαλύτερη

Ο Συγγραφέας παραπέμπει σε δύο διαστάσεις του χρόνου που έχουν γίνει ζωτικής σημασίας για τη βιωσιμότητα. Από τη μία πλευρά, οι επιχειρήσεις πρέπει να δράσουν το ταχύτερο δυνατόν, ενώ η μετάδοση των πληροφοριών γίνεται άμεση. Από την άλλη πλευρά, η μακροπρόθεσμη προοπτική απαιτεί μεγαλύτερη προσοχή καθώς η πρόβλεψη αποτελεί βασικό δείκτη της βιωσιμότητας. Προκειμένου να ξεπεραστεί η πολυπλοκότητα του μέλλοντος, ο Elkington, φέρνοντας ως παράδειγμα τη Shell, συνιστά τη χρήση των εργαλείων βάσει σεναρίων.

Εταιρική Διακυβέρνηση - από τον αποκλεισμό στη χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή

Στο κανίβαλοι με πιρούνια, ο John Elkington επικεντρώνεται στην πτυχή της εταιρικής διακυβέρνησης, λέγοντας ότι ένα αυξανόμενο ποσοστό των εταιρικών υποθέσεων δεν περιστρέφονται μόνο γύρω από τη διαδικασία ή το σχεδιασμό του προϊόντος, αλλά και γύρω από την περιβάλλον της επιχείρησης. Η ενσωμάτωση της αρχής της τριπλής προσέγγισης πρόκειται να επιτευχθεί με την ανάπτυξη τρόπων συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών στον καπιταλισμό. Ο συγγραφέας επιμένει επίσης τη σημασία της ποικιλομορφίας στα επίπεδα λήψης αποφάσεων.

Η πορεία της ΕΚΕ προς τη σύγχρονη μορφή της σκιαγραφείται μέσα από δύο περιόδους: η πρώτη περίοδος αφορά στο χρονικό διάστημα από 1960-1976 όταν οι αναπτυσσόμενες χώρες σε συνεργασία με τα Δυτικά σωματεία και τους κοινωνικούς ακτιβιστές διεκδικούσαν μια «Νέα Διεθνή Οικονομική Τάξη» με την οποία θα ρυθμίζονταν πιο στενά η δραστηριότητα των Υπερεθνικών Εταιρειών (Transnational Corporations) και η δεύτερη περίοδο που κυμαίνεται από 1998 έως σήμερα, και αφορά τις μαζικές διαδηλώσεις κατά της παγκοσμιοποίησης και των υψηλούς φήμης εταιρικών σκανδάλων τα οποία προκαλούσαν την αύξηση της απαίτησης για ρύθμιση.

Η ΕΚΕ περιγράφεται στη σύγχρονη μορφή της καλύτερα μέσα από τη θεωρία της τριπλής προσέγγισης του John Elkington (1997). Μέσω αυτής μια εταιρεία οφείλει να ενσωματώνει στην ΕΚΕ στρατηγική της τα τρία P δηλαδή τη μέτρηση: 1. των οικονομικών μεγεθών (profit), 2. των επιπτώσεων στον ανθρώπινο παράγοντα (people) και 3 των περιβαλλοντικών συνεπειών (planet). Επιπρόσθετα τονίζεται η ανάγκη μέσω των αλλαγών που προκύπτουν για τις επιχειρήσεις στον παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον και για την καλύτερη εφαρμογή της τριπλής προσέγγισης να αναπτύξει βιώσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, να ενσταλαχτεί τις νέες αξίες, την διαφάνεια, την τεχνολογία του κύκλου ζωής, να υιοθετήσει τη συμβίωση από την υπονόμευση, και να κάνει σωστή χρήση του χρόνου καθώς και να προωθήσει τη χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή στην εταιρική διακυβέρνηση. Με την ανάλυση του Ellington και τη σύνδεση της ΕΚΕ με τη θεωρία της τριπλής προσέγγισης αρχίζει να γίνεται εμφανής η σύνδεση της ΕΚΕ με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

2.3 Ο ορισμός της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Σύμφωνα με την Βρετανική Κυβέρνηση το 2001 η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αναγνωρίζει ότι τα ευρύτερα εμπορικά συμφέροντα του ιδιωτικού τομέα απαιτούν να διαχειριστεί τις επιπτώσεις του στην κοινωνία και στο περιβάλλον, με ευρύτερη αίσθηση. Αυτό απαιτεί τη δημιουργία ενός κατάλληλου διάλογου ή συνεργασίας με τους ενδιαφερόμενους φορείς, είτε αυτοί είναι οι εργαζόμενοι, πελάτες, επενδυτές, προμηθευτές ή κοινότητες. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη πηγαίνει πέρα από τις νομικές υποχρεώσεις, με την εθελοντική συμμετοχή, και δέσμευση υπό την καθοδήγηση του ιδιωτικού τομέα, η οποία αντικατοπτρίζει τις προτεραιότητες και τα χαρακτηριστικά της κάθε επιχείρησης, καθώς και των τομεακών και των τοπικών παραγόντων

Ειδικότερα η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σύμφωνα με τον Rowe J., 2005 αναφέρεται στην εθελοντική συνεισφορά της οικονομίας, των αγαθών ή των υπηρεσιών στην κοινότητα ή για κυβερνητικούς σκοπούς. Αποκλείει δραστηριότητα που σχετίζεται άμεσα με την παραγωγή και το εμπόριο της εταιρείας. Επιπλέον αποκλείει δραστηριότητα που πραγματοποιείται και θεωρείται προαπαιτούμενη από τη νομοθεσία ή τις κυβερνητικές οδηγίες. Το γεγονός που χαρακτηρίζει τις πρωτοβουλίες ΕΚΕ ως «κοινωνικά υπεύθυνες» είναι ότι οι εταιρείες δεν παρακινούνται από κυβερνητικούς ή διακυβερνητικούς φορείς για να τις πραγματοποιήσουν αλλά επιδιώκονται εθελοντικά.

Η ΕΚΕ (Strategis, 2003) θεωρείται γενικά ως η συμβολή της επιχείρησης στην βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία έχει οριστεί ως η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες, και είναι γενικά κατανοητό ως επίκεντρο για το πώς να επιτευχθεί η ενσωμάτωση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιταγών.

Επιπρόσθετα τονίζεται (Lea, 2002) ότι η εταιρική κοινωνική ευθύνη αφορά την πέρα από τη νομικές υποχρεώσεις που έχουν οι επιχειρήσεις και άλλοι οργανισμοί στην διαχείριση των επιπτώσεων που έχουν για το περιβάλλον και την κοινωνία. Ειδικότερα, αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει τον τρόπο που οι οργανισμοί αλληλεπιδρούν με τους υπαλλήλους τους, προμηθευτές, πελάτες και τις

κοινωνίες στο πλαίσιο των οποίων λειτουργούν, καθώς και την έκταση που προσπαθούν να προστατεύσουν το περιβάλλον

Ο Van Marrewijk, (2001) θεωρεί ότι οι Εταιρείες με μια στρατηγική ΕΚΕ ενσωματώνουν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες τους στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και στις επαφές τους με τα ενδιαφερόμενα μέρη τους και αποδεικνύουν τις επιδόσεις τους σύμφωνα με την τριπλή προσέγγιση. Ο ίδιος συγγραφέας το 2003 προσθέτει την εταιρική βιωσιμότητα στον ορισμό της ΕΚΕ και τονίζει ότι η εταιρική βιωσιμότητα και η εταιρική κοινωνική ευθύνη αναφέρονται σε δραστηριότητες της επιχείρησης - εθελοντικές εξ' ορισμού - επιδεικνύοντας την ενσωμάτωση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών πτυχών σε επιχειρηματικές δραστηριότητες και στις επαφές τους με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2011 ανανεώνει τον ορισμό για την ΕΚΕ ως εξής: « Η ευθύνη των επιχειρήσεων για τις επιπτώσεις τους στην κοινωνία ». Επιπλέον συμπληρώνει ότι για να ανταποκριθούν πλήρως οι επιχειρήσεις στην εταιρική κοινωνική ευθύνη, θα πρέπει να έχουν σε ισχύ μια διαδικασία για την ενσωμάτωση των κοινωνικών, περιβαλλοντικών, ηθικών, ανθρώπινων δικαιωμάτων και των ανησυχιών των καταναλωτών στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στη βασική τους στρατηγική σε στενή συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη τους, με σκοπό:

- Τη μεγιστοποίηση της δημιουργίας κοινής αξίας για τους ιδιοκτήτες / μετόχους τους όσο και για τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη και την κοινωνία στο σύνολό της.

- Τον εντοπισμό, την πρόληψη και τον μετριασμό των ενδεχόμενων δυσμενών συνεπειών τους.

Τέλος η έννοια της ΕΚΕ σύμφωνα με το Στρατηγικό Σχέδιο της Ελληνικής Κυβέρνησης για την ΕΚΕ (2014) περιλαμβάνει την ευθύνη κάθε επιχείρησης ή οργανισμού απέναντι στους ανθρώπους, την κοινωνία και το περιβάλλον για τον τρόπο που τους επηρεάζει από την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Επιπρόσθετα, παρά τους διαφορετικούς ορισμούς που έχουν δοθεί για την ΕΚΕ όλοι συγκλίνουν' σε **τρία σημεία** για τα οποία υπάρχει. Το ένα είναι ο **εθελοντικός χαρακτήρας** της Ε.Κ.Ε. Είναι όλες οι δράσεις που οι εταιρίες εφαρμόζουν πέρα από το νόμο. Το δεύτερο είναι **η στενή σχέση** της με την έννοια της προστασίας του περιβάλλοντος και κατ' επέκταση της βιώσιμης ανάπτυξης και το

τρίτο είναι ότι είναι **στρατηγική επιλογή** της επιχείρησης και όχι απλά μια δευτερεύουσα περιστασιακή επιλογή.

Ο Dahlsrud (2006) τέλος θεωρεί ότι δεν είναι εύκολο να δοθεί ένας ορισμός για την ΕΚΕ εφόσον υπάρχουν πολλοί οι οποίοι περιγράφουν περισσότερο την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ως φαινόμενο και δεν την καθορίζουν ως έννοια. Αυτό θα μπορούσε να είναι και η αιτία της σύγχυσης του ορισμού: δεν είναι τόσο πολύ μια σύγχυση για το πώς η ΕΚΕ ορίζεται, όσο για το τι συνιστά η κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων.

Οι διαθέσιμοι ορισμοί της ΕΚΕ σύμφωνα με τον Dahlsrud αναφέρονται συχνά σε πέντε διαστάσεις:

1. Εθελοντικός χαρακτήρας
2. Ενδιαφερόμενα μέρη
3. Κοινωνική διάσταση
4. Περιβαλλοντική διάσταση και
5. Οικονομική διάσταση

Αυτό που διαφαίνεται από την βιβλιογραφία είναι ότι η δυσκολία στον ορισμό της ΕΚΕ έγκειται στο ότι περιγράφει περισσότερο τι είναι η ΕΚΕ παρά την καθορίζει στενά. Όλοι πάντως φαίνονται να συγκλίνουν στην πλειονότητά τους στις πέντε διαστάσεις που παρουσιάζει παραπάνω ο Dahlsrud και αφορούν τον εθελοντικό χαρακτήρα, τα ενδιαφερόμενα μέρη, την κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική διάσταση.

2.2 Μελέτες Περίπτωσης Επιχειρήσεων που εφαρμόζουν την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και χαρακτηριστικά τους

Όπως ειπώθηκε και στο προηγούμενο υποκεφάλαιο μία από τις πρώτες πλευρές της ΕΚΕ ήταν η εταιρική φιλανθρωπία. Αν και οι πρώιμοι καπιταλιστές όπως ο Andrew Carnegie αποκλήθηκαν φιλάνθρωποι, τις φιλανθρωπικές τους δραστηριότητες τις επιδίωξαν ως μονάδες και όχι εκ μέρους της των επιχειρήσεων. Η εποχή της μοντέρνας εταιρικής φιλανθρωπίας, όταν οι επιχειρήσεις άρχισαν να προσφέρουν για λόγους που δεν σχετίζονταν άμεσα με το εταιρικό όφελος, χρονολογούνται το 1953 ως αποτέλεσμα της αντιδικίας Smith v. Barlow. Σε αυτή την απόφαση «το Ανώτατο Δικαστήριο του New Jersey άνοιξε το δρόμο για την Κατασκευαστική Εταιρεία των A.P. Smith για να δωρίσει το ποσό των 1500 δολαρίων Πανεπιστήμιο του Princeton χωρίς να καταστρατηγεί τα συμφέροντα των μετόχων».

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν το «χρυσό πρότυπο» της εταιρικής φιλανθρωπίας είναι οι φιλανθρωπικές συνεισφορές που θα βελτίωναν την συνολική κατάσταση της ευρύτερης κοινωνίας. Αυτές οι συνεισφορές περιλάμβαναν δωρεές στα πανεπιστήμια, σε τοπικές όπερες ή κάθε άλλο κοινωνικό σκοπό. Το κυρίαρχο δόγμα αυτού του είδους της εταιρικής φιλανθρωπίας είναι ότι «είναι από καρδιάς» από το να επικεντρώνεται σε καθαρό επιχειρηματικό κέρδος. Στην πραγματικότητα υπήρχε ένα στίγμα κολλημένο σε δραστηριότητες που προωθούσαν οφέλη για την εταιρεία. Πολλοί πίστευαν ότι οι τελευταίες δραστηριότητες δεν μπορούν να ιδωθούν ως «φιλανθρωπικές» αλλά ως αυστηρά επιχειρηματικές αποφάσεις.

Ένα πολύ σημαντικό σημείο εξέλιξης παρουσιάστηκε με τη δημοσίευση του άρθρου των Michael Porter και Mark Kramer (2002) στο περιοδικό Harvard Business Review. Οι παραπάνω ερευνητές παρουσίασαν ένα πολύ σημαντικό επιχείρημα προς όφελος ενός νέου τύπου εταιρικής φιλανθρωπίας. Σε αυτό το μέρος του άρθρου οι συγγραφείς παρατήρησαν ότι **σε μακροχρόνιο επίπεδο οι οικονομικοί και οι κοινωνικοί στόχοι δεν είναι εγγενώς αντιφατικοί αλλά συνδέονται ως κομμάτια ενός συστήματος**. Επιπρόσθετα παρατήρησαν ότι πολλές οικονομικές επενδύσεις έχουν κοινωνικά οφέλη και πολλές κοινωνικές επενδύσεις έχουν οικονομικά οφέλη. Κατά συνέπεια αντί να προσπαθούν να κρατήσουν αυτά τα δύο είδη οφέλη ξεχωριστά, **οι επιχειρήσεις θα έπρεπε να δίνουν έμφαση σε προγράμματα που έχουν τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά οφέλη**. Αν και οι Porter και Kramer

εφάρμοσαν τη συγκεκριμένη αρχή στην εταιρική φιλανθρωπία, μπορεί πολύ εύκολα να επεκταθεί σε κυριολεκτικά κάθε μορφή ΕΚΕ.

Οι δύο συγγραφείς έφεραν ως παράδειγμα τέτοιας λειτουργίας την Cisco Networking Academy. Αρχικά η Cisco συνεισέφερε στα σχολεία της περιφέρειας με δικτυακό εξοπλισμό βασικά σαν χειρονομία καλής θέλησης. Έγινε γρήγορα αντιληπτό ότι εκείνα τα σχολεία δεν διέθεταν τους ειδικούς για τη διαχείριση των μηχανημάτων που είχαν δωρίσει. Έτσι μερικοί μηχανικοί της Cisco αποφάσισαν να βοηθήσουν με εκπαιδευτικά σεμινάρια τους δασκάλους που ασχολούνταν για την συντήρηση των συγκεκριμένων μηχανημάτων. Πολύ γρήγορα άρχισαν να συμμετέχουν και μαθητές σε αυτά τα μαθήματα. Σε αυτό το σημείο η ηγεσία της Cisco αντιλήφθηκε ότι υπήρχε μια σημαντική ζήτηση για τέτοια εκπαίδευση, με πάνω από 1 εκατομμύριο μη καταγεγραμμένες θέσεις εργασίας για την Τεχνολογία της Πληροφορίας παγκοσμίως.

Στη συνέχεια, η εταιρεία αύξησε τα προγράμματα και ξεκίνησε συστηματικά να τα προσφέρει σε ολόένα και περισσότερα σχολεία. Κατόπιν ενθάρρυνσης του Υπουργείου Παιδείας της Αμερικής άρχισαν να προσανατολίζουν τις Ακαδημίες τους σε περιοχές με οικονομικές δυσκολίες. Όταν άρχισαν να ενδιαφέρεται ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η Cisco, άρχισε να λειτουργεί Ακαδημίες σε αναπτυσσόμενα κράτη. Μέσα σε 5 χρόνια η εταιρεία ίδρυσε σχεδόν 10.000 Ακαδημίες από τις οποίες αποφοίτησαν πάνω από 115.000 σπουδαστές, από τους οποίους περισσότεροι από τους μισούς βρήκαν δουλειά στη βιομηχανία της Τεχνολογίας της Πληροφορίας. Μέσα από την σχετικώς μικρή επένδυση των 150 εκατομμυρίων δολαρίων, η Cisco αύξησε δραματικά την δεξαμενή εκπαιδευμένων ανώτερων διοικητικών υπαλλήλων σε τεχνολογίες δικτύου. Αυτό δεν ωφέλησε μόνο τους σπουδαστές οι οποίοι εκπαιδεύτηκαν στη διαχείριση δικτύων αλλά και τη Cisco με την αύξηση του αριθμού και της ποιότητα των διαχειριστών δικτύου.

Σε μια σημαντική εμπειρική μελέτη, οι Turban και Greening (1997) έδειξαν ότι **«η ΕΚΕ μιας εταιρείας μπορεί να παρέχει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην προσέλκυση υποψηφίων για εργασία»**. Οι συγγραφείς συνέχισαν υποστηρίζοντας την άποψη ότι η εταιρείες αποκτούν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα όταν γίνονται αντιληπτές ως ιδανικά μέρη για εργασία.

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η Google η οποία ονομάστηκε από το περιοδικό Fortune ως η καλύτερη εταιρεία να δουλεύει κάποιος το 2007. Επιπρόσθετα, πολλοί θα μπορούσαν να υποστηρίξουν ότι είναι κι από τα πιο

ευχάριστα μέρη για τους εργαζομένους αφού προσφέρει: δωρεάν γεύματα, σπα, και δωρεάν ιατρική φροντίδα . Επιπλέον, οι μηχανικοί της Google μπορούν να περνάνε το 20% του χρόνου τους στην εργασία, δουλεύοντας σε θέματα που οι ίδιοι επιλέγουν. Ως αποτέλεσμα όλων αυτών η Google μπορεί να επιλέγει τους καλύτερους από τους καλύτερους όταν προσλαμβάνει προσωπικό. Η εταιρεία των 6000 υπαλλήλων και των 1300 βιογραφικών τη μέρα. Με ένα εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό ανανέωσης υπαλλήλων και πολύ **υψηλό ποσοστό ηθικών υπαλλήλων**, τέτοιοι παράγοντες είναι λογικό να ενισχύουν ή βελτιώνουν την καταληκτική γραμμή της εταιρείας Google στην πάροδο του χρόνου.

Όσον αφορά στους πελάτες, ένας ευχαριστημένος πελάτης είναι βασικό στοιχείο για τις πιο επιτυχημένες εταιρείες. Ένας πελάτης που έχει απολαύσει το προϊόν είναι πολύ πιθανό να ξαναγίνει πελάτης. Το παράδειγμα των Starbucks δείχνει ότι μπορούν να χρεώνουν 5 με 10 φορές παραπάνω την κούπα καφέ απ' ότι τα συνηθισμένα τοπικά καφέ, εν μέρει λόγω των ποιοτικών και απολαυστικών προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχουν στους πελάτες.

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με τα παραπάνω παραδείγματα, γίνεται αντιληπτό ότι η επίτευξη κέρδους μπορεί να συνδυαστεί με πρακτικές ΕΚΕ οι οποίες προωθούν και καλύπτουν κοινωνικές ανάγκες. **Ανάγκες όπως η εκπαίδευση σε νέα τεχνολογία αλλά και δια βίου εκπαίδευση, η διατήρηση ενός υψηλού ποιοτικού επιπέδου διαβίωσης των εργαζομένων μέσα κι έξω από την επιχείρηση αλλά και η εξασφάλιση της ευχαριστημένης πελατείας αποτελούν μερικά από τα αποτελέσματα που έχουν οι πρακτικές στρατηγικής ΕΚΕ.**

Ο Kampf (2007) από την άλλη, εισάγει την πολιτιστική διάσταση στο αντικείμενο της ΕΚΕ. Ειδικότερα φέρνει τα παραδείγματα της αυτοπαρουσίαση των ιστο-σελίδων δύο πολύ μεγάλων εταιρείες των WalMart (ΗΠΑ) και Maersk (Δανία) η οποία βασίζεται στο πολιτιστικό σύστημα το οποίο έχει ανάγκη για τοποθέτηση της WalMart ως Κοινωνικά Υπεύθυνης στην τοπική κοινωνία, σε σχέση με το περιβάλλον και την κοινότητα, στους εργαζομένους της και στο περιβάλλον και διακρίνεται όχι απαραίτητα ως απόδειξη ότι η WalMart είναι περισσότερο Κοινωνικά Υπεύθυνη απ' ότι η Maersk αλλά ότι η WalMart έχει μεγαλύτερη ανάγκη από την Maersk να αποδείξει ότι είναι καλός κοινωνικός εταίρος. Αυτή η ανάγκη και οι διαφορές που συνοδεύουν την συζήτηση για την ΕΚΕ μεταξύ των δύο αυτών ιστοσελίδων των εταιρειών Maersk και WalMart μπορεί να γίνει κατανοητή ως

προκύπτουσα από τις διαφορές των πολιτιστικών συστημάτων της Δανίας και των ΗΠΑ.

Τα παραδείγματα της αυτό-παρουσίασης από τις ιστο-σελίδες των WalMart και Maersk αποκαλύπτουν τις διαφορές στον τρόπο επικοινωνίας της ΕΚΕ, από την πλευρά της ιστο-σελίδας της WalMart συμπεριλαμβανομένων της σε βάθος και τοπικιστικές περιγραφές των προσπαθειών τους να αντιμετωπίσουν τα θέματα της βιοποικιλότητας, της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και της κοινοτικής τους εμπλοκής σε κάθε πολιτεία των ΗΠΑ. Σε αντίθεση με τα παραπάνω, η ιστο-σελίδα της Maersk, επικεντρώνει την επικοινωνία της ΕΚΕ σε προσπάθειες και επιτεύγματα στο εξωτερικό της Δανίας. Η ιστοσελίδα της WalMart είναι εμφανώς μεγαλύτερη και με περισσότερες λεπτομέρειες στο πεδίο της απ' ότι η ιστοσελίδα της Maersk, ακόμα κι αν και οι δύο εταιρείες είναι παγκόσμιοι ηγέτες στις αντίστοιχες βιομηχανίες.

Οι παραπάνω διαφορές μπορούν να γίνουν κατανοητές από την πλευρά της θεωρίας των πολιτιστικών συστημάτων τους, ως επίδειξη των διαφορετικών ρόλων τους οποίους οι κοινωνικοί εταίροι περιμένουν από τις εταιρείες και τις κυβερνήσεις να παίξουν. Το παράδειγμα των δύο εταιρειών με την WalMart να είναι τοποθετημένη σε ένα σύστημα όπου οι εταιρείες έχουν ιστορικά πραγματοποιήσει κοινωνικές και κοινοτικές παροχές προς τις τοπικές κοινωνίες, και την Maersk τοποθετημένη σε ένα σύστημα όπου η Δανέζικη Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση έχει ιστορικά φροντίσει για τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών μέσα από υψηλότερους φόρους. Αυτές οι διαφορετικές σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων και κοινωνικών εταίρων επηρεάζουν τις προσδοκίες των κοινωνικών εταίρων όπως και τη συζήτηση μεταξύ των αντίστοιχων εταιρειών που είναι παρούσες στα Μέσα Επικοινωνίας της Δανίας και των ΗΠΑ.

Επιπρόσθετα, η προοπτική των πολιτιστικών συστημάτων αποκαλύπτει συνδέσεις μεταξύ των εταιρειών και των κοινωνικών εταίρων σύμφωνα με την τοποθέτησή τους σε ένα σύστημα που απαρτίζεται από νομικά, περιβαλλοντικά, ιστορικά και πολιτιστικά μέλη. Κατ' αντιστοιχία και σύμφωνα με το πολιτιστικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται η εταιρεία WalMart πρέπει να επικοινωνήσει και να ορίσει τις προσπάθειες της για ΕΚΕ στις κοινότητες με τις οποίες συνεργάζεται ή δουλεύει. Σε αντίθεση, η Maersk, βρίσκεται σε ένα πολιτιστικό σύστημα το οποίο ήδη είναι αντιληπτό για την συνεισφορά του στην κοινότητα, έτσι η Maersk μπορεί να παρουσιάζει πολύ λιγότερες πληροφορίες απ' ότι η WalMart και να επικεντρώνεται ειδικότερα σε κοινοτικές προσφορές εκτός Δανίας.

Οι επιπλοκές της προσέγγισης των πολιτιστικών συστημάτων για την κατανόηση της καθεστηκυίας τάξης των επιχειρήσεων περιλαμβάνουν:

1. κατάδειξη της αλληλεπίδρασης των εταιρικών μελών-μετόχων ως μέρος ενός μεγαλύτερου συνόλου.
2. βοήθεια για την κατανόηση και τον προσδιορισμό των πηγών, των προσδοκιών και των επιδείξεων της ΕΚΕ σε ένα δεδομένο πολιτιστικό περιεχόμενο.
3. χρήση ως κεντρικού σημείου για την κατανόηση του πώς η ΕΚΕ πλαισιώνεται και αναπτύσσεται μέσα στα πολιτιστικά όρια ενός συγκεκριμένου έθνους και στην
4. επέκταση του ορισμού των Habisch και Jonker (2005) για την κοινωνία ως

...μιας ιστορικά παγιωμένης ισορροπίας μεταξύ τριών κυρίαρχων φορέων: της κυβέρνησης, της κοινωνίας των πολιτών και της αγοράς, η οποία εκπροσωπείται από τους εμπορικούς οργανισμούς

Συμπεριλαμβανομένων των πολιτιστικών διαφορών από την πλευρά του συστήματος παρά από την πλευρά των αξιών όπως υπονοείται από τον Hofstede με τη χρήση των πολιτιστικών διαστάσεων στο σχεδιασμό ερευνητικών ερωτήσεων προσφέρει στους ερευνητές την ευκαιρία να δουν την επιχείρηση τοποθετημένη σε ένα συγκεκριμένο πολιτιστικό σύστημα και να προσθέσουν ιστορικούς και άλλους οικολογικούς παράγοντες για να εξηγήσουν τις υποθέσεις που υπογραμμίζουν τις πρωτοβουλίες ΕΚΕ σε διαφορετικά πολιτιστικά περιεχόμενα. Αυτό το μοντέλο επεκτείνει όπως αναφέρθηκε και παραπάνω τον ορισμό της κοινωνίας των Habisch και Jonker περιλαμβάνοντας μια μεγαλύτερη ομάδα μεταβλητών και μια συστημική αλληλεπίδραση μεταξύ των μεταβλητών η οποία ενσωματώνει τους stakeholders και το περιεχόμενο πέρα από τους τρεις κυρίαρχους φορείς ή ομάδες.

Η προσέγγιση των πολιτιστικών συστημάτων για την κατανόηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δίνει τη δυνατότητα στους ερευνητές να εξερευνήσουν τη σύνδεσή τους μεταξύ της τοπικής κοινωνίας στην οποία είναι τοποθετημένες οι κεντρικές μονάδες των πολυεθνικών και τις επιδράσεις τους στην παγκοσμιοποίηση. Οι επιδράσεις των εταιρειών στην παγκοσμιοποίηση γίνονται συνεχώς και σημαντικότερες καθώς αυξάνεται η συμμετοχή τους στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.. Για τους practitioners (εμπειρικούς μελετητές) η προσέγγιση των ανοιχτών συστημάτων προσφέρει μια προοπτική για την κατανόηση των προσδοκιών των

ενδιαφερομένων μερών (stakeholder) για να επικοινωνήσει την ΕΚΕ τοποθετημένη σε τοπικές κοινωνίες και περιορισμένη από τις πολιτιστικές καταβολές της συγκεκριμένης κοινωνίας.

Επιπρόσθετα, αυτή η έρευνα εγείρει ερωτήματα για την μεγαλύτερη διερεύνηση σχετικά με τη σχέση μεταξύ της κάλυψης των Μέσων Επικοινωνίας, των περιγραφών των προσπαθειών για ΕΚΕ στις ιστοσελίδες, και των πραγματικών πρακτικών ΕΚΕ των εταιρειών –πρακτικών που από τη μια περιγράφονται στις παρουσιάσεις των ιστοσελίδων και από την άλλη πρακτικών που παραλείπεται η παρουσίασή τους στις ιστοσελίδες, αλλά το κοινό γνωρίζει για αυτές. Η οπτική των πολιτιστικών συστημάτων μπορεί ακόμη να είναι χρήσιμη για τις ερωτήσεις των διαφορών μεταξύ των θεμάτων ΕΚΕ που η εταιρείες συζητούν στις εταιρικές τους ιστοσελίδες καθώς αυτές έρχονται αντιμέτωπες με πραγματικές πρακτικές ΕΚΕ στις γύρω κοινότητες, καθώς και πόσο καλά οι εταιρείες αντιδρούν στα Μέσα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας μέσω των ιστοσελίδων τους τόσο γενικά όσο και καταστάσεις κρίσεων.

Ο Alex MacBeath (global leader-privately held business) στο International Business Report 2008, διατείνεται ότι οι επιχειρήσεις που είναι υπεύθυνες γρήγορες και καινοτόμες, θα είναι αυτές που όχι μόνο θα επιβιώσουν της αλλαγής που συντελείται στην παγκοσμιοποιημένη αγορά και κοινωνία αλλά θα αναδειχθούν και νικήτριες.

Για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις η πίεση να δρουν κοινωνικά υπεύθυνα ή αλλιώς με Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ), μπορεί να προέρχεται από τις απαιτήσεις της αλυσίδας προσφοράς με μεγάλες πολυεθνικές να ζητούν ολοένα και περισσότερο απαιτητικά την προσαρμογή ή συμμόρφωση των προμηθευτών σε ηθικές επιχειρηματικές πρακτικές. Επιπρόσθετα η ένταξη της εταιρικής υπευθυνότητας ως βασικής επιχειρηματικής στρατηγικής μπορεί ακόμα και να αυξήσει την έλξη που ασκεί ως εργοδότης.

Σε αντίθεση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις οι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις έχουν μια πολύ δυνατή ομάδα από μετόχους να λάβουν υπόψη, και έχουν σε πολλές περιπτώσεις υιοθετήσει μια ολιστική προσέγγιση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ). Πολλές επιχειρήσεις έχουν γραφτεί στο εθελοντικό πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών με τίτλο Global Compact, μια διαπολιτιστική ηθική πρακτική για επιχειρήσεις που είναι προετοιμασμένες να δεσμευτούν στις αρχές των παρακάτω τεσσάρων κυρίων θεματικών ενοτήτων οι οποίες θα αναπτυχθούν αναλυτικά στο 5^ο Κεφάλαιο:

- Ανθρώπινα Δικαιώματα
- Πρότυπα Εργασίας
- Το Περιβάλλον
- Αντί-διαφθορά

Το Global Compact των Η.Ε. δεν είναι ένα ρυθμιστικό εργαλείο αλλά εξαρτάται από την δημόσια υπευθυνότητα και το ενδιαφέρον των ίδιων των εταιρειών να επεκτείνουν τους στόχους τους χωρίς την επιβολή ή τον έλεγχο των επιχειρηματικών ενεργειών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας της Διεθνούς Επιχειρηματικής Έκθεσης για το 2008 δίνουν έμφαση σε ένα βασικό σημείο – στο ότι δηλαδή η υιοθέτηση των πρακτικών επιχειρηματικής ηθικής είναι θεμελιώδης για την επιτυχία των Ιδιωτικών Επιχειρήσεων.

Ειδικότερα ο κύριος παράγοντας κατά 65% που οδηγεί στην υιοθέτηση πρακτικών ΕΚΕ είναι η ανάγκη των ιδιωτικών επιχειρήσεων «να προσελκύουν και να διατηρούν ένα υψηλών προσόντων στελεχιακό δυναμικό» ώστε να αντιμετωπίζουν τις παρούσες αλλά και τις μελλοντικές απαιτήσεις. Σε πολύ κοντινή απόσταση στη δεύτερη θέση με 63% του ποσοστού έρχεται ο παράγοντας της «διαχείρισης του κόστους» η οποία αντικατοπτρίζει την γνώση ή την αναγνώριση από την πλευρά της επιχείρησης ότι η διαχείριση του κόστους έχει όφελος τόσο για επιχείρηση όσο και για το περιβάλλον. Η ανάγκη για την καθιέρωση εμπιστοσύνης και την δημιουργία ονόματος μεταξύ των πελατών καταλαμβάνει το 56% των ερωτώμενων καθιστώντας έτσι αυτό τον παράγοντα αρκετά σημαντικό στην υιοθέτηση της ΕΚΕ.

Ο Jan Hetland Moller του ιδρύματος Grant Thornton στο Παράρτημα της Δανίας διατείνεται ότι η επιχειρηματική ηθική είναι ένα παράγοντας κλειδί για την στρατολόγηση και διατήρηση του στελεχιακού δυναμικού στο στενό πλαίσιο της Δανέζικης Αγοράς Εργασίας. Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις που αγνοούν τα θέματα της ΕΚΕ θα αντιμετωπίσουν μελλοντικές ελλείψεις προσόντων οι οποίες θα αποτελέσουν απειλή για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητά τους.

Πίνακας 2: Λόγοι υιοθέτησης πρακτικών επιχειρηματικής ηθικής σε παγκόσμιο επίπεδο

Διαχείριση κόστους	Δημόσιες Σχέσεις/ Δημιουργία ονόματος ή φίρμας	Στρατολόγηση/ Συγκράτηση προσωπικού	Φορολογική ελάφρυνση	Επενδυτικές σχέσεις
Μποτσουάνα	Αργεντινή	Αρμενία	Ταϊλάνδη	Βιετνάμ
Βραζιλία	Ελλάδα	Αυστραλία		
Γαλλία	Ιρλανδία	Βέλγιο		
Χονγκ Κονγκ	Μεξικό	Καναδάς		
Ινδία	Σιγκαπούρη	Δανία		
Ιταλία	Ισπανία	Γερμανία		
Μαλαισία		Ιαπωνία		
Ολλανδία		Νέα Ζηλανδία		
Φιλιππίνες		Πολωνία		
Νότια Αφρική		Ρωσία		
Ταϊβάν		Σουηδία		
		Σουηδία		
		Τουρκία		
		Ηνωμένο		
		Βασίλειο		
		Ηνωμένες		
		Πολιτείες της		
		Αμερικής		

Πηγή: (International Business Report, 2008)

Σε παγκόσμιο επίπεδο τα κυριότερα σημεία αυτής της έκθεσης έρευνας αποτυπώνονται στις ακόλουθες παρατηρήσεις: Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ως υπεύθυνη συμπεριφορά την ενσωμάτωση της καλής φήμης στη διαχείριση της επιχείρησης και της μακροχρόνιας στρατηγικής. Η δημόσια συμπεριφορά καθώς και η δημιουργία ονόματος κατατάσσεται με ποσοστό 56% των ερωτώμενων παγκοσμίως ως βασικός παράγοντας της ηθικής επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Ειδικότερα το Μεξικό με 89% και η Ελλάδα με ποσοστό 85% είναι

πρώτοι στη λίστα ενώ η Γαλλία βρίσκεται στο άλλο άκρο με ποσοστό 27% και αρκετά πίσω της βρίσκεται το Βέλγιο με ποσοστό 39%.

Είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσει κανείς ότι για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι δημόσιες σχέσεις/ δημιουργία ονόματος ακολουθεί μετά τα θέματα προσωπικού και διαχείρισης κόστους. Το τελευταίο υπαινίσσεται ότι οι ιδιώτες οδηγούν τις ιδιωτικές επιχειρήσεις προς περισσότερο ηθικές επιχειρηματικές πρακτικές. Καθώς οι οργανισμοί μεγαλώνουν σε μέγεθος, το επίπεδο αυστηρού ελέγχου κάτω από τον οποίο λειτουργούν επίσης μεγαλώνει με μεγάλες πολυεθνικές να δίνουν μεγαλύτερο βάρος στις δημόσιες σχέσεις/ δημιουργία ονόματος.

Η φορολογική ελάφρυνση ως ο σημαντικότερος λόγος που οδηγεί στην επιχειρηματική ηθική, ισχύει μόνο για την Ταϊλάνδη και ειδικότερα υποστηρίζεται από ένα ποσοστό 94% των αποκρινόμενων στην έρευνα. Επιπρόσθετα, τα μέτρα φορολογικής ελάφρυνσης για τις επιχειρήσεις είναι σημαντικά κίνητρα για ένα μεγάλο ποσοστό αποκρινόμενων στη Βραζιλία και το Βιετνάμ και στα δύο κατά 79%. Στη Βραζιλία αυτό φαίνεται να αντανάκλα τις μειώσεις της φορολογίας που προώθησε το κράτος για να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να ακολουθήσουν κάποιες πρότυπες διαδικασίες πρόσληψης.

Δεν φαίνεται πάντως από τα αποτελέσματα της έρευνας της Διεθνούς Επιχειρηματικής Έκθεσης (IBR) ότι κανένας φόρος που συνδέεται με την ΕΚΕ έχει μια δυναμική επίδραση στη συμπεριφορά των Ιδιωτικών Επιχειρήσεων. Γεγονός το οποίο οδηγεί στην εξής ερώτηση: Έχουν οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο χρησιμοποιήσει τους φόρους ή τις φορολογικές απαλλαγές κατά τρόπο αρκετά αποδοτικό ώστε να επηρεάζουν θετικά την παγκόσμια επιχειρηματική ηθική;

Μόνο στο Βιετνάμ οι επενδυτικές σχέσεις θεωρούνται το κυρίαρχο κίνητρο από τις επιχειρήσεις προκειμένου να υιοθετήσουν μια περισσότερο ηθική επιχειρηματική πρακτική. Οι βιετναμέζικες εταιρείες ιδιωτικού συμφέροντος φαίνεται να επωφελούνται από δομικές αναμορφώσεις για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την ανάπτυξη ή άνθηση πιο ανταγωνιστικών, και ωθούμενων σε εξαγωγές βιομηχανιών. Αλλά φυσικά αυτός ο εκσυγχρονισμός είναι πολύ πρόσφατος και οι εταιρείες φαίνεται να αγωνίζονται ώστε να εντυπωσιάσουν τόσο τους τοπικούς όσο και διεθνείς επενδυτές. Αυτό φαίνεται να αποτελεί χαρακτηριστικό και άλλων αναδυόμενων αγορών γενικά, όπως η Ινδία (75% του ποσοστού των αποκρινόμενων), οι Φιλιππίνες (71% ποσοστό), η Βραζιλία (64% ποσοστό) και η Τουρκία (63% ποσοστό) οι οποίες επικαλούνται αυτό τον παράγοντα.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, στις πιο ώριμες οικονομίες, όπου οι επενδυτικές σχέσεις διανύουν πολλές δεκαετίες και κατά συνέπεια δεν αποτελούν κίνητρο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι παντού μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και στην Σιγκαπούρη, το ποσοστό των αποκρινόμενων που αναγνωρίζουν τις επενδυτικές σχέσεις ως κίνητρο για την επιχειρηματική ηθική είναι 35%. Σε παρόμοια ποσοστά αντιπροσωπεύεται το συγκεκριμένο κίνητρο στις ΗΠΑ 32% των αποκρινόμενων απαντά θετικά και στην Ιαπωνία μόλις 9%. Πιθανότατα βέβαια αυτά τα νούμερα να μην εκπλήσσουν λαμβάνοντας υπόψη ότι οι Ιδιωτικές επιχειρήσεις έχουν να ικανοποιήσουν λιγότερους εξωτερικούς επενδυτές σε σύγκριση με τις κρατικές εταιρείες.

Η σωτηρία του πλανήτη αποτελεί σημαντικό παράγοντα από τα τρία τέταρτα (ή και περισσότερο) των αποκρινόμενων στη Βραζιλία (84%) και στην Ινδία (75%). Στο άλλο άκρο βρίσκεται η Αμερική με μόλις 21% των ιδιωτικών κρατούντων επιχειρήσεων να αναγνωρίζουν ότι η διάσωση του πλανήτη αποτελεί κίνητρο κοινωνικής υπευθυνότητας, και σε πολλές άλλες ώριμες κοινωνίες λιγότερο από το ένα τρίτο των αποκρινόμενων το έχει αναγνωρίσει ως κύριο λόγο.

Τέλος φαίνεται πως δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η κυβερνητική πίεση μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για δράση προς την κατεύθυνση της κοινωνικής υπευθυνότητας. Το ερώτημα είναι αν οι κυβερνήσεις κάνουν αρκετά στον τομέα των Ιδιωτικών επιχειρήσεων για το επίπεδο της αλλαγής που είναι απαραίτητη.

Όταν οι Ιδιωτικές επιχειρήσεις ερωτήθηκαν τι έκαναν τον προηγούμενο χρόνο προκειμένου να καταφέρουν να λειτουργούν κοινωνικά υπεύθυνα, θέματα σχετικά με τους εργαζομένους αναδείχθηκαν στην κορυφή της λίστας των κοινωνικά υπεύθυνων συμπεριφορών. Αυτό το τελευταίο στοιχείο συμπληρώνει το αποτέλεσμα που δείχνει ότι η προσέλκυση υπάλληλων/ στρατολόγηση αποτελεί ένα παράγοντα κλειδί της ηθικά υπεύθυνης συμπεριφοράς.

Τέσσερες από τις πέντε πρωτοβουλίες ήταν άμεσα συνδεδεμένες με τους ανθρώπους και τους χώρους εργασίας τους – ενεργή προώθηση της υγείας και καλής κατάστασης των εργαζομένων (71% των αποκρινόμενων), παροχή μαθητείας και επαγγελματικής εμπειρίας (67%), προώθηση της ποικιλίας στο εργασιακό περιβάλλον (64%) και η επιτρεπόμενη ελαστική εργασία (62%). Όλα αυτά παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στο περιεχόμενο της κοινωνικής υπευθυνότητας, αν και οι πρωτοβουλίες επίσης παίζουν ένα καθοριστικό ρόλο στη διαχείριση των ανθρωπίνων πόρων.

Επιπρόσθετα σε περισσότερες από 100 εμπειρικές έρευνες που εκπονήθηκαν από το 1972 έως και το 2000 εξέτασαν τη σχέση μεταξύ ΕΚΕ και οικονομικών οφειλών, θέμα το οποίο θα αναλυθεί αναλυτικά στο 4^ο Κεφάλαιο. Όπως προέκυψε, το 68% των αποτελεσμάτων κατέδειξε την ύπαρξη θετικής σχέσης ανάμεσα στα δύο.

Εξάλλου, το London School of Economics επιβεβαιώνει τα παραπάνω ευρήματα, προσθέτοντας ότι από τις 80 αναγνωρισμένες έρευνες για την ΕΚΕ, οι 42 κατέδειξαν θετική σχέση, 19 δεν βρήκαν καμία σύνδεση ανάμεσα στις δράσεις της ΕΚΕ και στο οικονομικό όφελος, 15 εμφάνισαν μικτά αποτελέσματα και μόνο 4 έδειξαν αρνητική σχέση. Ακολουθούν ορισμένα από τα χρησιμότερα συμπεράσματα των ερευνών αυτών:

Επιχειρήσεις με κοινωνική δέσμευση αποδίδουν καλύτερα σε τρία από τέσσερα οικονομικά μεγέθη στα οποία ελέγχθηκαν, ενώ έχουν **κατά 18% υψηλότερα κέρδη** κατά μέσο όρο (Institute of Business Ethics, 2003).

Επιχειρήσεις που με συνέπεια προσπαθούν να λάβουν υπόψη τους τις απόψεις της πλειοψηφίας των μετόχων τους **υπεραπέδωσαν** δύο φορές έναντι του S&P 500 κατά την τελευταία 15ετία, με συνολικά μέση μετοχική απόδοση στο 43%, έναντι 19% του S&P 500.

Επιχειρήσεις με κοινωνική δέσμευση υπεραποδίδουν δύο έως τρεις φορές, έναντι των υπολοίπων (Business & Society Review).

Στην Ελλάδα οι πρόσφατες έρευνες για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σπανίζουν. Από μη επιστημονική δημοσκόπηση που διενήργησε **το euro2day.gr** στο πρώτο δεκαπενθήμερο του Μαΐου, προκύπτει πως το 63% από τους άνω των 400 συμμετέχοντες στην έρευνα δείχνει διαφορετική συμπεριφορά έναντι των προϊόντων μιας εταιρείας με κοινωνική ευαισθησία. Το 45% αυτών θα αγόραζε κάποιο συγκεκριμένο προϊόν σε περίπτωση που είχε ίδια τιμή με τα άλλα, ενώ σημαντικό ποσοστό, το 17,69%, θα πλήρωνε ακόμα και ακριβότερα προϊόντα μιας τέτοιας εταιρείας.

Οι σημαντικότεροι λόγοι για τους οποίους οι επιχειρήσεις αποφασίζουν να επενδύσουν στις αρχές τις ΕΚΕ είναι σύμφωνα με την Εφημερίδα «Το Βήμα» και το άρθρο *Τι είναι Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη* οι ακόλουθοι:

- Η επιχειρηματική ηθική έχει άμεση σχέση με την κερδοφορία. Ο επιχειρηματίας επιλέγοντας να επενδύσει στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, στη δια βίου μάθηση των εργαζομένων και στην εξισορρόπηση της εργασίας με την προσωπική ζωή των εργαζομένων εξασφαλίζει την

συναισθηματική σύνδεσή τους με την επιχείρηση και κατά συνέπεια επιφέρει την αύξηση της παραγωγικότητας και της ποιότητας των προϊόντων. Με τον ίδιο τρόπο οι επιχειρηματίες που επιλέγουν να ενσωματώσουν τις νέες τεχνολογίες μείωσης της εκπομπής ρύπων και του ενεργειακού τους αποτυπώματος καταφέρνουν τον περιορισμό των δαπανών της επιχείρησης και παράλληλα προστατεύουν το περιβάλλον.

- Η ανάληψη δράσεων που εκπορεύονται από τις αρχές της ΕΚΕ διαμορφώνει μια θετική αντίληψη στους καταναλωτές για την εικόνα και τη φήμη της επιχείρησης.. Η διαρκώς μεγαλύτερη πληροφόρηση και ενημέρωση καθιστά τις επιχειρήσεις εκτεθειμένες σε μια διαρκή αξιολόγηση από τους καταναλωτές. Έτσι η καθιέρωση μια θετικής εικόνας της επιχείρησης με πολιτικές σεβασμού προς όλους τους κοινωνικούς εταίρους (εμπορικοί φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις, εκπαιδευτικός κόσμος, τοπικές κοινότητες και δημόσιος τομέας) έχει μόνο θετική επίδραση στην επιρροή της κυριαρχίας της επιχείρησης.
- Οι εταιρείες συνδέουν την επιχειρηματική ηθική με την ΕΚΕ και προωθούν τις αξίες τους και τα συμφέροντά τους μέσα από δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Μελέτες που έγιναν πάνω στη σύνδεση της οικονομικής απόδοσης με δράσεις εταιρικής ευθύνης αποδεικνύουν από τα συμπεράσματά τους ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και της οικονομικής επίδοσης της εταιρείας ή τουλάχιστον πολύ μικρή αρνητική σχέση μεταξύ των δύο. Ειδικότερα σε μελέτες τόσο του London Business School όσο και του Πανεπιστημίου Harvard διαπιστώνεται ότι όσες επιχειρήσεις έχουν πολιτικές σεβασμού σε όσους επηρεάζονται από τις δραστηριότητές τους (stakeholders) έχουν τέσσερις φορές μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης από εκείνες που είναι επικεντρωμένες μόνο στους μετόχους τους.
- Οι επιχειρήσεις συνδέουν την ΕΚΕ με τη στρατολόγηση και διατήρηση των στελεχών τους. Το τελευταίο επιβεβαιώνεται και από διάφορες μελέτες ότι δηλαδή οι εργαζόμενοι πέρα από το ότι επιθυμούν καλές αμοιβές και καλές προοπτικές εξέλιξης επιθυμούν όλο και περισσότεροι να προσφέρουν εργασία σε μια επιχείρηση για την οποία να αισθάνονται περήφανοι για τις πρακτικές της. Έρευνα του ομίλου Chersonson έδειξε ότι το 78% των ερωτηθέντων επιθυμεί να εργάζεται σε μια επιχείρηση που έχει καλή φήμη και τους πληρώνει με μισθό που καλύπτει τις ανάγκες τους.

Τέλος γίνεται κατανοητό ότι οι δράσεις ΕΚΕ χωρίς να αποτελούν υποκατάστατο της δημόσιας πολιτικής παραταύτα μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη πολλών στόχων δημόσιας πολιτικής, όπως:

1. Στη διαμόρφωση πιο ολοκληρωμένων αγορών εργασίας και υψηλότερων επιπέδων κοινωνικής ένταξης.
2. Σε επενδύσεις στην επιμόρφωση και στη δια βίου μάθηση.
3. Στη βελτίωση του αγαθού της δημόσιας υγείας
4. Στη βελτίωση των επιδόσεων στον τομέα της καινοτομίας.
5. Στη διαμόρφωση πιο θετικής εικόνας για τις επιχειρήσεις στο κοινωνικό σύνολο.
6. Στη προστασία των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος με την ορθολογικότερη χρήση τους.
7. Στο μεγαλύτερο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών κανόνων εργασίας.
8. Στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης με την μείωση της φτώχειας, την περιβαλλοντική προστασία και την ανάπτυξη πηγών ανανεώσιμης ενέργειας μέσω των νέων τεχνολογιών. Ειδικότερα η βιώσιμη ανάπτυξη βρίσκεται στο επίκεντρο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Οι αυξανόμενες ανησυχίες για τις κλιματικές αλλαγές ωθούν όλο και περισσότερες εταιρείες να εξετάσουν τον τρόπο προσαρμογής τους προκειμένου να έχουν την ελάχιστη επιβάρυνση στο περιβάλλον. Είναι χαρακτηριστική άλλωστε η υιοθέτηση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δέσμης μέτρων για την προστασία τους περιβάλλοντος και την ενέργεια, που καθιστούν την ΕΕ πρωτοπόρο σε παγκόσμιο επίπεδο στη σωτηρία του πλανήτη μας.

Είναι καταφανές μέσα από παραδείγματα επιτυχημένων επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ ότι έχει αποτελέσει έναν τρόπο εξασφάλισης κοινών ωφελειών μεταξύ των οικονομικών επιδιώξεων της και των αναγκών των ενδιαφερομένων μερών. Ανάγκες όπως η εκπαίδευση σε νέα τεχνολογία αλλά και δια βίου εκπαίδευση, η διατήρηση ενός υψηλού ποιοτικού επιπέδου διαβίωσης των εργαζομένων μέσα κι έξω από την επιχείρηση αλλά και η εξασφάλιση της ευχαριστημένης πελατείας αποτελούν μερικά από τα αποτελέσματα που έχουν οι πρακτικές στρατηγικής ΕΚΕ.

Σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της ΕΚΕ παίζει το πολιτιστικό πλαίσιο μιας επιχείρησης δηλαδή οι ιδιαίτερες γεωγραφικές-τοπικές και ιστορικό-κοινωνικές συνθήκες που διαμορφώνουν την στρατηγική ΕΚΕ μιας επιχείρησης στο συγκεκριμένο πλαίσιο. Επίσης οι λόγοι που οι επιχειρήσεις επιλέγουν να υιοθετήσουν την ΕΚΕ μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τις διαφορετικές πολιτιστικές και κοινωνικές συνθήκες κάθε χώρας η γεωγραφικής περιοχής μπορεί να σχετίζονται με τη δημιουργία καλού ονόματος/ ή φήμης, τη στρατολόγηση/ συγκράτηση προσωπικού, τη διαχείριση του κόστους και τις επενδυτικές σχέσεις κι άλλους.

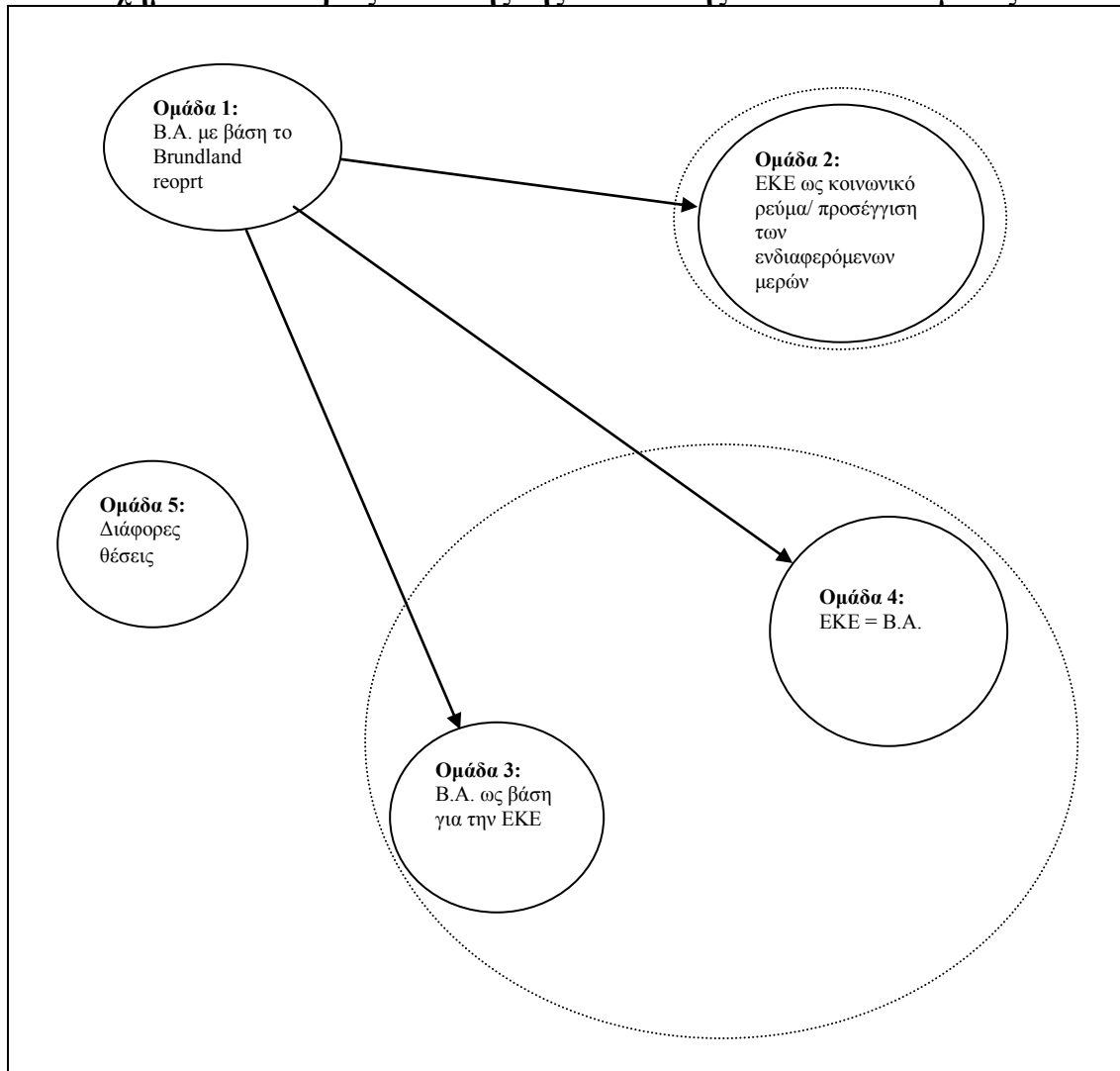
Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία στο ότι όποιος κι αν είναι ο λόγος που επιλέγεται η ΕΚΕ από τις επιχειρήσεις αυτή συμβάλει όχι μόνο στην προστασία του κοινωνικού ιστού αλλά και στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προαγωγή της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Τα χαρακτηριστικά αυτής της σύνδεσης παρουσιάζονται στο παρακάτω κεφάλαιο.

2.3 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και Βιώσιμη Ανάπτυξη

Στην μελέτη για τη σύνδεση της Βιώσιμης Ανάπτυξης με την ΕΚΕ η βιβλιογραφία κατέδειξε ότι αυτές οι δύο έννοιες πράγματι συνδέονται. Οι τρόποι με τους οποίους συνδέονται και οι θεωρίες που υποστηρίζουν τη μεταξύ τους σχέση διαφέρουν σε ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό αλλά τελικά φαίνεται να συγκλίνουν ή να καταλήγουν σε κάποια κοινά χαρακτηριστικά.

Οι Ebner & Baumgartner (2006) προσέγγισαν με οργανωμένο διεισδυτικό αλλά και άκρως θεωρητικό τρόπο τις θεωρίες που συνδέουν τις δύο αυτές έννοιες. Ειδικότερα, ομαδοποίησαν τις θεωρίες που συνδέουν τους δύο αυτούς όρους στη βιβλιογραφία, τις παρουσίασε και τις σχηματοποίησε σε 5 ομάδες. Συγκεκριμένα οι συγγραφείς θεωρούν ότι στη βιβλιογραφία της βιωσιμότητας είναι δύσκολο να αναγνωριστεί μια γενική τάση όσον αφορά στη χρήση των ορισμών. Δύο μεγάλα ρεύματα υπάρχουν (σημειώνονται με ένα διακεκομμένη κύκλο στο παρακάτω σχήμα). Ένας μεγάλος αριθμός επιστημόνων περιγράφουν την ΕΚΕ ως προσανατολισμένη στα ενδιαφερόμενα μέρη δηλαδή τον κοινωνικό πυλώνα της Β.Α., λίγο περισσότεροι όμως, τείνουν να αντικαταστήσουν τον όρο Β.Α. από την ΕΚΕ, χωρίς περιορισμούς, που στη συνέχεια παρουσιάζει την ΕΚΕ ως μια τρισδιάστατη έννοια της βιωσιμότητας. Είναι αδύνατο να ειπωθεί εάν η ΕΚΕ είναι πιο πιθανό στο μέλλον να χρησιμοποιείται ως συνώνυμο της Β.Α. ή αν μάλλον θα θεωρείται ως η νέα προσέγγιση των ενδιαφερομένων μερών ή ως η κοινωνική διάσταση της Β.Α..

Σχήμα 1: Οι θεωρίες σύνδεσης της ΕΚΕ & της Β.Α. σε πέντε ομάδες

Πηγή: **The relationship between Sustainable Development and Corporate**

Social Responsibility, Daniela Ebner & Dr. Rupert J. Baumgartner

Corporate Responsibility Research Conference 2006, 4th-5th September, Dublin

Είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι ο προσανατολισμός των ενδιαφερομένων μερών είναι απαραίτητος για όλες τις οριζόμενες ομάδες καθώς οι έννοιες της Β.Α. ή Ε.Κ.Ε. επικεντρώνονται κυρίως στις ανάγκες των επηρεαζόμενων μερών των επιχειρήσεων. Ωστόσο η ομάδα δυο περιορίζεται σε θέματα που αφορούν την κοινωνική διάσταση. Οι ομάδες τρία και τέσσερα παρουσιάζουν μια θεώρηση των ενδιαφερομένων μερών επί του συνόλου των διαστάσεων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η Ομάδα 1 μπορεί να θεωρηθεί ως προ-στάδιο για όλες τις άλλες. Παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι η όρος Β.Α. εξακολουθεί να χρησιμοποιείται - επίσης για

την περιγραφή της κοινωνικής διάστασης που συχνά αντικαθίσταται από τον όρο EKE ή άλλους. Ο όρος B.A. φαίνεται να χρησιμοποιείται ειδικά για τα άρθρα τα οποία επικεντρώνονται στον περιβαλλοντικό πυλώνα. Σε γενικές γραμμές, η EKE θεωρείται ως ηθική έννοια, αλλά δεν ορίζεται ως το βασικό πλαίσιο για την B.A. σε εταιρικό επίπεδο.

Τα ευρήματα της βιβλιογραφικής μελέτης από τους Ebner & Baumgartner (2006) δείχνουν σημαντικά στοιχεία για τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των πέντε ομάδων θεωριών. Π.χ. για τη σχέση μεταξύ ομάδων (η διάμετρος δείχνει τον αριθμό των άρθρων που βρέθηκαν), μερικοί κύκλοι στέκονται σε λογική θέση ως προς τους άλλους. Ειδικότερα η ομάδα 1 προσφέρει μια βασική υπόθεση για την ομάδα δύο, η οποία περιγράφει την EKE ως τον κοινωνικό πυλώνα της triple-bottom-line (οικονομία, περιβάλλον, κοινωνία) της B.A.. Επίσης η ομάδα 1 επηρεάζει την υπόθεση του συνώνυμου χαρακτήρα, ή ότι η EKE έχει ως βάση της τη B.A.. Επιπρόσθετα είναι πιθανή μια σύνδεση μεταξύ των ομάδων τρία και τέσσερα, ως μια χαλαρή ερμηνεία της ομάδας τρία (η EKE ως B.A. σε εταιρικό επίπεδο) και η οποία μπορεί να οδηγήσει σε ένα πανομοιότυπο ορισμό της B.A. και EKE. Η μοναδική ομάδα που δεν έχει σχέση αλληλεξάρτησης με τις άλλες είναι η ομάδα πέντε στην οποία παρουσιάζονται διάφορες θέσεις.

Από την αξιολόγηση των άρθρων, περίπου το ένα τέταρτο παρουσιάζει μοντέλα για το πώς θα μπορούσε η βιωσιμότητα να εφαρμοστεί στην οργάνωση και διοίκηση των επιχειρήσεων ή επιδεικνύουν τα ευρήματα των εμπειρικών μελετών. Στη βιβλιογραφία, συχνά αναφέρεται ότι η δέσμευση στη βιωσιμότητας επηρεάζει την οικονομική απόδοση των επιχειρήσεων σε μακροχρόνιο επίπεδο (π.χ. Kroher, 2005, Schwarz et al., 2006, Dawkins και Lewis, 2003, Salzmann et al., 2005, Hopkins, 2002). Παρ' όλα αυτά, είναι δύσκολο να μετρηθεί, εάν μια αύξηση της οικονομικής απόδοσης σχετίζεται αποκλειστικά και μόνο με δραστηριότητες B.A..

Ο Marewijk (2003) διαφοροποιεί την Βιώσιμη Ανάπτυξη στο πλαίσιο της επιχείρησης κάνοντας χρήση του όρου Εταιρική Βιωσιμότητα και την διακρίνει από την EKE εισάγοντας παράλληλα τρεις προτάσεις για τον καθορισμό της EKE.. Ασχολείται επίσης με τη σχέση μεταξύ των δύο εννοιών. Καταλήγει στο ότι οι έννοιες αυτές συγκλίνουν ή αποκτούν κοινή υπόσταση με διπλή όψη ενώ διατυπώνει 5 επίπεδα εφαρμογής τους από τις εταιρείες.

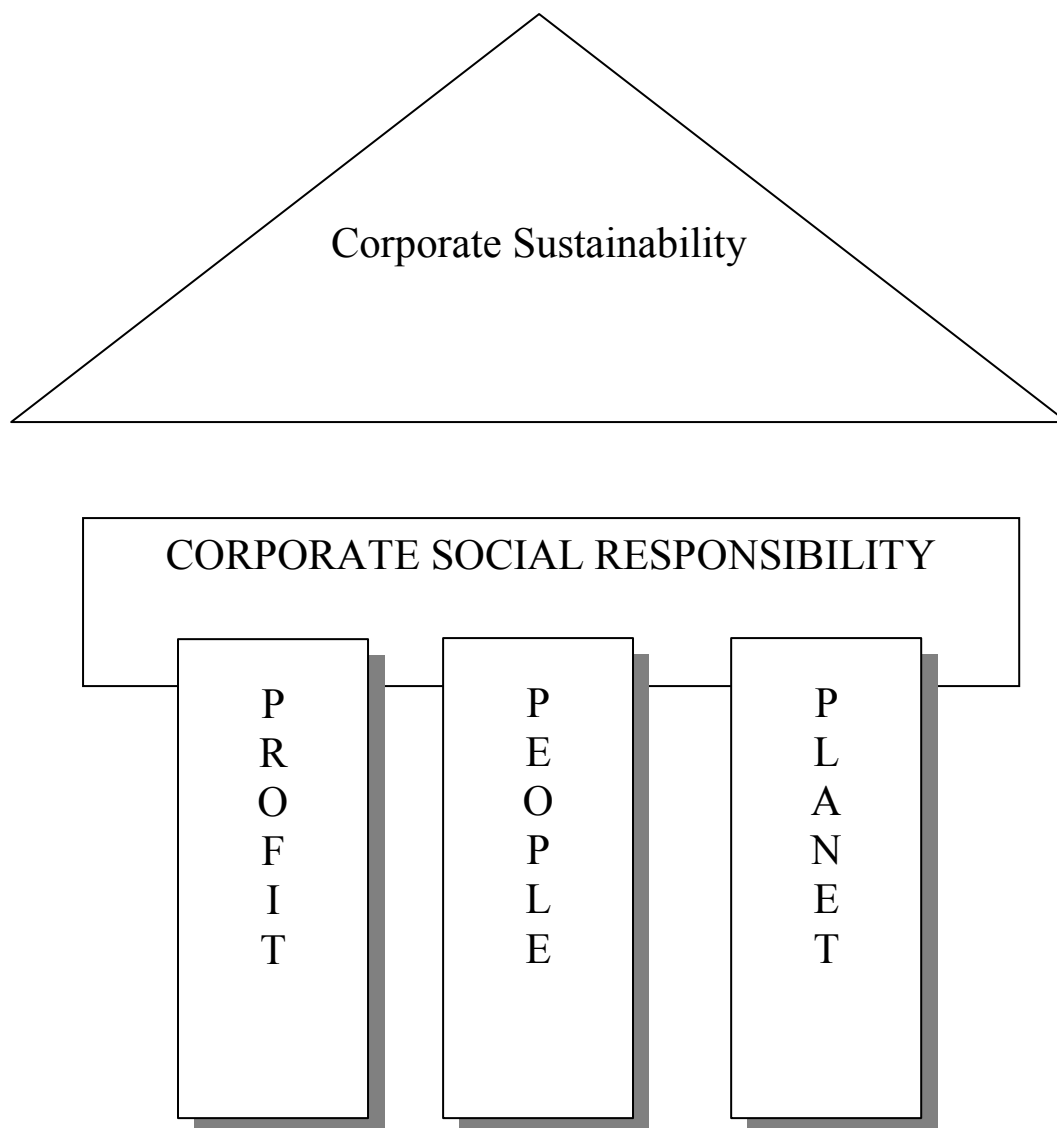
Κατά τον Marewijk και όσον αφορά στις προτάσεις για τον αρτιότερο καθορισμό της EKE, η πρώτη πρόταση είναι του τον Math. Göbbels (2002).

Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ασυνέπεια και μερικές φορές η ασάφεια της ΕΚΕ, οφείλεται επίσης σε γλωσσικά θέματα. Οι Andriof και McIntosh (2001, σ.15.) εισήγαγαν τον όρο «εταιρική κοινωνική ευθύνη» (corporate societal responsibility), «προκειμένου να αποφευχθεί η περιορισμένη ερμηνεία του όρου «κοινωνική ευθύνη» (social responsibility), όταν μεταφραστεί σε ηπειρωτικούς Ευρωπαϊκούς πολιτισμούς και γλώσσες, καθώς ισχύει μόνο για θέματα κοινωνικής πρόνοιας. Ο όρος «εταιρική κοινωνική ευθύνη» καλύπτει όλες τις διαστάσεις του αντίκτυπου μιας εταιρίας πάνω στις σχέσεις με, και τις ευθύνες προς, το σύνολο της κοινωνίας.».

Ο Math. Göbbels προχώρησε στη διερεύνηση αυτής της γλωσσικής προσέγγισης για να καταλήξει σε συμφωνία με τους Brooks (1995), Klatt et.al. (1999) ότι η λέξη "ευθύνη" (responsibility) πρέπει να αντικατασταθεί από τη λέξη "Λογοδοσία" (accountability), γιατί προκαλεί παρόμοια προβλήματα, όπως "Κοινωνικά" (social). Αυτό θα συνεπαγόταν μια προτίμηση στη χρήση του όρου Εταιρική Κοινωνική Λογοδοσία (Corporate Social Accountability) ως το σύγχρονο όρο προς αντικατάσταση της ΕΚΕ. Αν και ο Marewijk συμφωνεί απόλυτα με το σκεπτικό της πρότασης παραταύτα θεωρεί ότι θα είναι δύσκολο για τους πολιτικούς ιθύνοντες και τα στελέχη των επιχειρήσεων να συνηθίσουν μια άλλη νέα γενική έννοια. (2)

Η δεύτερη εισήγηση προτάθηκε από τους Linnanen και Panapanaan του Πανεπιστήμιο Τεχνολογίας του Ελσίνκι. Θεωρούν την Εταιρική Βιωσιμότητα (CS) ως απώτερο στόχο, της κάλυψη δηλαδή των αναγκών της παρούσας γενιάς χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες (WCED, 1987). Παρά την παραδοσιακή προκατάληψη- προτίμηση της Εταιρικής Βιωσιμότητας (CS) προς τις περιβαλλοντικές πολιτικές, οι διάφορες εισφορές στο Συνέδριο Εταιρικής Βιωσιμότητας το 2002 στο Πανεπιστήμιο Erasmus του Ρότερνταμ, έδειξε σαφώς επαρκές ενδιαφέρον για την ενσωμάτωση κοινωνικών πτυχών στην CS. Το Erasmus Business Management Society του Πανεπιστημίου έχει επίσης, τοποθετήσει την CS ως απώτερο στόχο, με την ΕΚΕ ως ενδιάμεσο στάδιο, όπου οι εταιρείες προσπαθούν να εξισορροπήσουν μεταξύ των πυλώνων της Τριπλής προσέγγισης (Triple Bottom Line) (Wempe και Kaptein, 2002) (βλέπε Σχήμα 2). Επιπλέον, το θέμα της ανακοίνωσης της ΕΕ ήταν η ΕΚΕ: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Σχήμα 2: Σχέση μεταξύ των τριών P (της τριπλής προσέγγισης), της Εταιρικής Βιωσιμότητας (Corporate Sustainability) και της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Corporate Social Responsibility)

(Corporate Social Responsibility), ΠΗΓΗ: Erasmus University, Wempe & Kaptein

Η φινλανδική πρόταση συνεπάγεται ένα σαφή επιμερισμό διαστάσεων - διάκριση βιωσιμότητας από την ευθύνη προκειμένου να σχεδιάσει μια πιο συνεκτική εικόνα. Οι τρεις πτυχές της βιωσιμότητας (οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική) μπορεί να ερμηνευτούν ως μια Εταιρική Ευθύνη (CR) προσέγγιση την οποία οι εταιρείες πρέπει να εφαρμόσουν. Το απλό σχήμα (3) παρακάτω απεικονίζει τη σχέση της Εταιρικής Βιωσιμότητας (CS), της Εταιρικής Υπευθυνότητας (CR) και της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, καθώς και τις οικονομικές και περιβαλλοντικές

διαστάσεις. Αυτό είναι επίσης, για να δείξει πώς η ΕΚΕ ως ένα νέο εργαλείο ταιριάζει στην υπάρχουσα (τρέχουσα) CR ή στο πλαίσιο CS για να ολοκληρωθεί η εικόνα της εταιρικής βιωσιμότητας. Αν και ο Marewijk συμφωνεί απόλυτα με αυτό το πεδίο της ΕΚΕ και, κατά συνέπεια, με το με το μικρότερο ρόλο που λαμβάνει η κοινωνική διάσταση της οργάνωσης, παραταύτα αμφιβάλλει για το αν το ρολόι μπορεί να αντιστραφεί.

Σχήμα 3: Γενικό μοντέλο της Εταιρικής Βιωσιμότητας/ Εταιρικής Υπευθυνότητας και των διαστάσεων τους

Πηγή Lassi Linnanen & Virgilio Panapanaan, Helsinki University of Technology

Ο Keijzers (2002) έδειξε ότι οι έννοιες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (CSR) και της Εταιρικής Βιωσιμότητας (CS) έχουν δείξει ξεχωριστές πορείες, οι οποίες έχουν πρόσφατα συγκλίνει. Στο παρελθόν η βιωσιμότητα σχετιζόταν με το περιβάλλον μόνο και η ΕΚΕ αναφέρονται στις κοινωνικές πτυχές, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σήμερα πολλοί θεωρούν την Εταιρική Βιωσιμότητα και την ΕΚΕ ως συνώνυμα. Για τον Keijzers υπάρχει μια μικρή αλλά ουσιαστική διάκριση: Η ΕΚΕ συνδέεται με την αίσθηση της κοινωνικής ενότητας των ανθρώπων και των οργανώσεων και κατ' επέκταση τα κοινωνικά θέματα, ενώ η CS με τις αρχές του

οργανισμού. Ως εκ τούτου, η ΕΚΕ συνδέεται με φαινόμενα όπως η διαφάνεια, ο διάλογος με τα ενδιαφερόμενα μέρη και η υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας, ενώ η CS επικεντρώνεται στη σχέση δημιουργία αξίας, στη διαχείριση του περιβάλλοντος, στα περιβαλλοντικά συστήματα παραγωγής, στη διαχείριση των ανθρωπίνων κεφαλαίων και ούτω καθεξής.

Σε γενικές γραμμές, η Εταιρική Βιωσιμότητα (CS) και η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (CSR) αναφέρονται στις δραστηριότητες της εταιρείας - εθελοντική εξορισμού - Αποδεικνύει την ένταξη των κοινωνικών και περιβαλλοντικών ανησυχιών στις επιχειρηματικές λειτουργίες και στις επαφές με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Αυτός είναι ο ευρύς - θα έλεγαν κάποιοι "ασαφής" – ορισμός της εταιρικής βιωσιμότητας και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Ο ορισμός αυτός θα διαφοροποιηθεί σε πέντε ερμηνείες, ε.γ. επίπεδο φιλοδοξίας της εταιρικής βιωσιμότητας. Κάθε ορισμός αναφέρεται σε ένα ειδικό πλαίσιο, όπως ορίζεται στο Spiral Dynamics. Επίσης, τα κίνητρα για την επιλογή μια συγκεκριμένης φιλοδοξίας παρέχονται στο [διαβάστε CS ως CS / CSR] .:

1 Με κίνητρο τη συμμόρφωση Εταιρική Βιωσιμότητα CS (Μπλε): Η Εταιρική Βιωσιμότητα σε αυτό επίπεδο συνίσταται στην παροχή κοινωνικής πρόνοιας στην κοινωνία, μέσα στα όρια των κανονισμών που τίθενται από τους νόμιμες αρχές. Επιπλέον, οι οργανισμοί μπορεί να ανταποκριθούν στη φιλανθρωπία και τις εκτιμήσεις αλληλεγγύης. Το κίνητρο για την CS είναι ότι η CS γίνεται αντιληπτή ως καθήκον και υποχρέωση, ή σωστή συμπεριφορά

2. Με κίνητρο το κέρδος Εταιρική Βιωσιμότητα CS (Πορτοκαλί): Η Εταιρική Βιωσιμότητα CS σε αυτό το επίπεδο αποτελείται από την ενσωμάτωση των κοινωνικών, ηθικών και οικολογικών πτυχών στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και στη λήψη αποφάσεων, υπό την προϋπόθεση ότι συμβάλλει στο οικονομικό κέρδος. Το κίνητρο για Εταιρική Βιωσιμότητα CS είναι μια επιχειρηματική υπόθεση. Η CS προωθείται αν είναι κερδοφόρα, για παράδειγμα, λόγω της βελτιωμένης φήμης στις διάφορες αγορές (πελάτες / υπαλλήλους / μετόχους).

3. Προστασία: Εταιρική Βιωσιμότητα CS (Πράσινο): Η Εταιρική Βιωσιμότητα CS αποτελείται από εξισορρόπηση των οικονομικών, κοινωνικών και οικολογικών ανησυχιών τα οποία είναι από μόνα τους σημαντικά. Οι πρωτοβουλίες Εταιρικής Βιωσιμότητας CS υπερβαίνουν τη νομική συμμόρφωση και προχωράνε πέρα από τις εκτιμήσεις για τα κέρδη. Το κίνητρο για την Εταιρική Βιωσιμότητα CS είναι ότι το

ανθρώπινο δυναμικό, η κοινωνική ευθύνη και η φροντίδα για τον πλανήτη είναι ως τέτοια σημαντικά.

4. Συνεργατική Εταιρική Βιωσιμότητα CS (Κίτρινο): Η Εταιρική Βιωσιμότητα CS αποτελείται από μια αναζήτηση για καλά ισορροπημένες, λειτουργικές λύσεις που δημιουργούν αξία στην οικονομική, κοινωνική και οικολογική σφαίρα των εταιρικών αποδόσεων, σε μια συνεργατική, win-together προσέγγιση με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς. Το κίνητρο για την Εταιρική Βιωσιμότητα CS είναι ότι η βιωσιμότητα είναι σημαντική από μόνη της και ειδικά επειδή αναγνωρίζεται ως η αναπόφευκτη κατεύθυνση την οποία έχει πάρει η πρόοδος.

5. Ολιστική CS (Τυρκουάζ): Η Εταιρική Βιωσιμότητα CS είναι πλήρως ενσωματωμένη σε κάθε πτυχή της οργάνωσης, με στόχο τη συμβολή στην ποιότητα και τη συνέχιση της ζωής του κάθε πλάσματος και οντότητας, τώρα και στο μέλλον. Το κίνητρο για την Εταιρική Βιωσιμότητα CS είναι ότι η βιωσιμότητα είναι η μόνη εναλλακτική λύση, εφόσον όλα τα όντα και φαινόμενα είναι αμοιβαία αλληλοεξαρτώμενα. Επομένως, κάθε πρόσωπο ή οργανισμός έχει μια καθολική ευθύνη έναντι όλων των άλλων όντων. (2)

Η παραπάνω ορισθείσα αρχή της αυτοδιάθεσης επιτρέπει στον κάθε οργανισμό να ανταποκριθεί στις εξωτερικές προκλήσεις, σύμφωνα με τη δική του ευαισθητοποίηση και ικανότητες. Κάθε οργανισμός έχει το δικαίωμα να επιλέξει μια θέση από το ένα (1) έως το πέντε (5). Ωστόσο, δεν είναι όλες αυτές οι θέσεις εξίσου επαρκείς απαντήσεις σε διαφαινόμενες προκλήσεις που δημιουργούνται από το περιβάλλον. Η αρχή της αυτοδιάθεσης εξισορροπείται από την αρχή της κοινωνίας: οι οργανωμένες αυτές οντότητες αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου συνόλου και ως εκ τούτου θα πρέπει να προσαρμόζονται στις αλλαγές του περιβάλλοντος τους και να ανταποκρίνονται σε διορθωτικές ενέργειες από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Το δικαίωμα να υπάρχουν και η ικανότητα να δημιουργούν προστιθέμενη αξία ισούνται με το καθήκον να είναι υπεύθυνες για τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων τους και την προσαρμογή στις αλλαγές περιβάλλοντος. Χωρίς τη συμμόρφωση-προσαρμογή με την αρχή αυτή, οι οργανισμοί σύμφωνα με τον Marewijk τελικά κινδυνεύουν να εκλείψουν.

Στη συνέχεια ο Marewijk προχωράει στη θεώρηση της σύγκλισης των δύο εννοιών σε κοινή υπόσταση με δύο όψεις και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα ένα διαφοροποιημένο σύνολο ορισμών CS / CSR υπονοεί ότι δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα όπως τα χαρακτηριστικά της εταιρικής βιωσιμότητας και της

εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Κάθε επίπεδο ουσιαστικά εκδηλώνει συγκεκριμένες δραστηριότητες Εταιρικής Βιωσιμότητας (CS) και ΕΚΕ, εκδηλώνοντας τα αντίστοιχα εγγενή κίνητρα. Με άλλα λόγια, οι διάφορες δραστηριότητες ΕΚΕ και Εταιρικής Βιωσιμότητας (CS) μπορεί να δομηθούν σε ένα συνεκτικό θεσμικό πλαίσιο που υποστηρίζει ένα συγκεκριμένο στόχο (συγκεκριμένη Φιλοδοξία του) CS / CSR. Μερικά επίπεδα περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα προηγμένων εξελίξεων στο πλαίσιο της Εταιρικής Βιωσιμότητας (CS) και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, ενώ άλλα με πιο παραδοσιακό προσανατολισμό, δεν έχουν σχεδόν καμία. Το συνεκτικό θεσμικό πλαίσιο που υποστηρίζει συγκεκριμένα επίπεδα της Εταιρικής Βιωσιμότητας / εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, μπορεί να είναι ένα δύσκολο κατώτατο όριο που θα εμποδίσει τις εταιρίες να υιοθετήσουν υψηλότερα επίπεδα εταιρικής βιωσιμότητας.

Αυτό μπορεί να εξηγήσει γιατί, σύμφωνα με την παγκόσμια έρευνα της Ernst & Young μεταξύ 114 εταιρείες από το 1000 παγκοσμίως, το 73% επιβεβαιώνουν ότι η Εταιρική Βιωσιμότητα (CS) είναι στην ημερήσια διάταξη του πίνακα ενώ το 94% απάντησε ότι η στρατηγική CS μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερη οικονομική απόδοση, αλλά μόνο το 11% την εφαρμόζει. Σε Πολλαπλά επίπεδα της Εταιρικής Βιωσιμότητας οι Marcel van Marrewijk και Marco Werre θεωρούν ότι οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις μπορούν να υποστηριχτούν επαρκώς όταν πραγματοποιούνται σε ένα ειδικό πλαίσιο και κατάσταση. Ένα υψηλότερο επίπεδο φιλοδοξίας ή στόχων και οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις Ε.Β. (Εταιρικής Βιωσιμότητας) απαιτούν υποστηρικτικό θεσμικό πλαίσιο και σύστημα αξιών.

Ενώ ο Marrewijk (2003) καταλήγει σε σύγκλιση των δύο εννοιών που συνοψίζει η ΕΒ και έχει διαφορετικές επιδόσεις ανάλογα με την εταιρεία και το αντίστοιχο θεσμικό πλαίσιο και σύστημα αξιών, ο Montiel (2008) υποστηρίζει ότι ο καθορισμός και η επαναρύθμιση των ορίων μεταξύ των δύο εννοιών ΕΚΕ (CSR) και ΕΒ (CS) είναι σημαντική για όσους διεξάγουν έρευνα σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα. Σε αυτό το άρθρο θέτει ερωτήματα που κατά τη γνώμη του καθορίζουν καλύτερα τα όρια μεταξύ της ΕΚΕ (CSR) και της Εταιρικής Βιωσιμότητας (CS): Υπάρχουν σημαντικές διαφορές στην έρευνα μεταξύ της ΕΚΕ και της Ε.Β.; Ποιες διαφορές δικαιολογούν τη συντήρηση των όρων ως έχει, αν υπάρχουν; Αυτή η ανάλυση δείχνει ότι υπάρχουν ευκαιρίες για να επανεξεταστούν τα όρια της ΕΚΕ και Ε.Β., έτσι ώστε να είναι θεωρητικά θεμελιωμένα και διακριτά. Με αυτόν τον τρόπο, μπορεί υπάρξει διεύρυνση των πορισμάτων της έρευνας από το ένα πεδίο στο άλλο.

Η ανάλυσή του Montiel δείχνει ότι και το πλαίσιο τα μέτρα της EKE και της CS φαίνεται να συγκλίνουν, έστω και αν υπάρχουν σημεία διαφοράς μεταξύ των δύο εννοιών. Ως ένα αποτέλεσμα, θα πρέπει να καθοριστεί εάν θα πρέπει να διακρίνονται με μεγαλύτερη ακρίβεια η EKE και η CS ή, αντίθετα, αν θα πρέπει να συγχωνευθούν σε μια έννοια που θα αντιπροσωπεύει όλα τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα που αφορούν στον τομέα της διοίκησης. Προηγούμενες συζητήσεις για την EKE είχαν δείξει ότι είναι πολύ ευρεία έννοια ώστε να είναι σχετική με τις επιχειρήσεις (Banerjee, 2001). Συνδυάζοντας ορισμένα στοιχεία της EKE και της EB μπορεί να δημιουργηθεί ένας πολύ καλύτερος ορισμός για επιχειρήσεις που εργάζονται προς την κατεύθυνση να γίνουν βιώσιμες και κοινωνικά υπεύθυνες.

Από πρακτική άποψη κατά Montiel, οι εταιρείες χρησιμοποιούν τόσο την EKE όσο και τη EB ως όρους εναλλάξιμους. Μια ματιά στο Global Reporting Initiative (GRI), είναι αρκετή για να πείσει ότι η επικάλυψη των δύο αυτών όρων γίνεται ακόμα πιο εμφανής. Από τις 112 εταιρείες των ΗΠΑ που είναι εγγεγραμμένες στο GRI, έχουν χρησιμοποιηθεί όλα τα είδη των ορολογιών στους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς απολογισμούς τους. Οι εταιρείες έχουν χρησιμοποιήσει τίτλους που ποικίλουν όπως «Global Citizenship Report», «Απολογισμός Εταιρικής Υπευθυνότητας» (“Corporate Responsibility Report,”) «Περιβαλλοντικός Απολογισμός Βιωσιμότητας», (Environmental Sustainability Report) «Απολογισμός Βιωσιμότητας», (Sustainability Report) και «Κοινωνικός και Περιβαλλοντικός Απολογισμός Υπευθυνότητας» (Environmental & Social Responsibility Report) πρόκειται για ετήσια έγγραφά τους που συνοψίζουν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες τους. Με τέτοιες διαφοροποιήσεις είναι δύσκολο να εκτιμηθεί με όποια ακρίβεια η σχετική επιτυχία μιας εταιρείας στην επίτευξη της βιωσιμότητας ή στο να είναι κοινωνικά υπεύθυνη.

Ο συγγραφέας προχωράει στην διατύπωση κάποιων συστάσεων προκειμένου να οριοθετηθούν ή να συγχωνευθούν οι δύο αυτοί όροι:

Σύσταση 1: Οι ερευνητές που ενδιαφέρονται για ολοκληρωμένη προσέγγιση της EKE και της E.B. (CS) πρέπει να καθορίσουν αν οι δύο κατασκευές είναι ισοδύναμες ή διαφορετικές και υπό ποιές συνθήκες.

Η ανάλυση σ’ αυτό το άρθρο δείχνει ότι υπάρχουν ποικίλοι ορισμοί της EKE. Όχι μόνο είναι τα όρια θολά, αλλά τα θέματα που μελετήθηκαν έως τώρα διαφέρουν ανάλογα με τον ερευνητή. Μερικοί ερευνητές διερευνούν ένα μόνο θέμα, όπως η φιλανθρωπία (Brammer & Millington, 2004? Keim, 1978b), ενώ άλλοι συνδυάζουν

μια σειρά από ζητήματα σε μια έννοια, όπως διακυβέρνηση, ρύπανση, και βιοποικιλότητα (diversity). Συχνά, η διαθεσιμότητα των δεδομένων υπαγορεύει τον όποιο θεωρητικό ορισμό θα χρησιμοποιηθεί για να δώσει εμπειρικές δοκιμές. Ένα παράδειγμα αυτού είναι η συχνά χρησιμοποιούμενη και ενίοτε δυσφημισμένη βάση δεδομένων KLD. Η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να οικοδομήσει συστηματικά έγκυρα και αξιόπιστα μέτρα για την ΕΚΕ, που έχουν τις ρίζες τους στη θεωρία. Η ΕΒ υποφέρει λιγότερο από αυτά τα προβλήματα, κυρίως επειδή αποτελεί μια πρόσφατη ερευνητική περιοχή. Εν μέρει, οφείλεται στο ότι έχει ένα δημιουργικό έγγραφο η WCED (World Commission on Environment & Development) που αποτελεί τη βάση για ένα μεγάλο μέρος της έρευνας.

Σύμφωνα με τον Montiel πολυάριθμες μελέτες έχουν διερευνήσει το επιχειρηματικό ενδιαφέρον για την κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη, αλλά λιγότεροι έχουν ερευνήσει την εφαρμογή και τη μέτρηση είτε της ΕΚΕ είτε της ΕΒ. Υπάρχουν ευκαιρίες για να αναζητηθούν έγκυρες μετρήσεις των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αποδόσεων, και οι δύο επιστημονικοί κλάδοι της ΕΚΕ και της ΕΒ έχουν πολύτιμη ιστορική έρευνα που μπορεί να συμβάλει στη συζήτηση. (3)

Σύσταση 2: Οι ερευνητές που ενδιαφέρονται για ολοκληρωμένες προσεγγίσεις ΕΚΕ και ΕΒ θα πρέπει να ενώσουν τις προσπάθειες τους για τη δημιουργία αντικειμενικών μέτρων της κοινωνικής και περιβαλλοντικής απόδοσης.

Σύσταση 3: Οι ερευνητές που ενδιαφέρονται για ολοκληρωμένες προσεγγίσεις ΕΚΕ και ΕΒ μπορεί να έχουν μια ευκαιρία για την ενίσχυση της επίδρασης των ερευνητικών τους πεδίων από τη συνεργασία στην ανάπτυξη των θεωρητικών δομών και αντικειμενικών κλιμάκων μέτρησης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αποδόσεων.

Εν κατακλείδι, η ανάλυση των δύο εννοιών της ΕΚΕ και της CS δείχνει ότι υπάρχουν ευκαιρίες για τους μελετητές και των δύο πεδίων να συνεργαστούν και να μοιραστούν τις θεωρίες, τις γνώσεις, τους ορισμούς, και τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις. Η προσέγγιση αυτή του Montiel δείχνει ότι περισσότερη συνεργασία μεταξύ των δύο τομέων θα συμβάλει στην αύξηση του αντίκτυπου της έρευνας των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αποδόσεων του γενικά και στον τομέα της διοίκησης.

Η ανάλυσή των Milne και Byrch (2011) ενισχύει τη σύνδεση της Β.Α. ή της Εταιρικής Βιωσιμότητας με την Ε.Κ.Ε. αν και προκύπτει μιας ιδεολογικής φύσης συζήτηση αλλά και μια αμφισβήτηση για το πώς μέχρι τώρα η ΕΚΕ και η Τριπλή

Προσέγγιση μέσω των διαδικασιών που έχουν καθοριστεί από το GRI μπορεί να επιτύχει το στόχο όχι τόσο της B.A. αλλά της Οικολογικής Βιωσιμότητας.

Η συγκεκριμένη ανάλυση καθιστά σαφές ότι το όραμα της βιωσιμότητας που κατέχεται από τον John Elkington (1997) και την Παγκόσμια Πρωτοβουλία για τους Απολογισμούς [Global Reporting Initiative (GRI)], ενσωματώνεται στην έννοια της Τριπλής Προσέγγισης (Triple Bottom Line TBL) που προωθούν στις επιχειρήσεις μέσω της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Το όραμα αυτό καταλήγουν είναι η βιώσιμη ανάπτυξη και όχι η οικολογική βιωσιμότητα. Ο Elkington και το GRI παρουσιάζουν ένα όραμα της βιωσιμότητας το οποίο έχει πολλά κοινά στοιχεία με εκείνο της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED). Σύμφωνα με την οποία η ανθρωπότητα και η ανθρώπινη ανάπτυξη έχουν προτεραιότητα ως προς την οικολογική βιωσιμότητα, και οι μεταρρυθμιστικές αλλαγές που απαιτούνται για να επιτευχθεί αυτό δεν αμφισβητούν τους θεσμούς της ελεύθερης αγοράς.

Σύμφωνα με τους Milne και Byrch τόσο ο Elkington όσο και το GRI προσπαθούν να συνεργαστούν με χρηματοπιστωτικές αγορές, και να υιοθετήσουν μια προσέγγιση που δίνει έμφαση στην πρακτική σε βάρος της ιδεολογικής συζήτησης που θα μπορούσε, για παράδειγμα, να αμφισβητήσει τα κοινωνικά ιδρύματα τα οποία περιέχουν επιχειρηματικές δραστηριότητες. Έχουν δομήσει το ύφος των Απολογισμών Εταιρικής Υπευθυνότητας σύμφωνα με την Τριπλή Προσέγγιση της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής αξίας, με ένα παρόμοιο τρόπο με αυτό των οικονομικών απολογισμών.

Αν και υπάρχει κάποια ελπίδα για μια ρεαλιστική προσέγγιση στα κείμενα της UNEP / Βιωσιμότητα και το GRI, και ο συγγραφέας δέχεται ότι μπορεί σιγά-σιγά να συμβάλλουν στην «οικοδόμηση μιας νέας τάξης πραγμάτων», που συμπίπτει με την οικολογική βιωσιμότητα και το μέλλον που αυτή μπορεί να φέρει, παραταύτα δεν υπάρχουν ακόμη απτά ίχνη της. Ο συγγραφέας θα προτιμούσε να παρουσιαζόταν στις επιχειρήσεις το όραμα της οικολογικής βιωσιμότητας. Επίσης θεωρεί ότι σίγουρα ο Elkington και το GRI γνωρίζουν, όπως άλλωστε προειδοποιεί και ο Eden (1994, σελ 167), ότι: «Η χρήση της Βιώσιμης Ανάπτυξης σε έναν επιχειρηματικό προσανατολισμό γίνεται προβληματική όταν ο προσανατολισμός επισκιάζει τα άλλα θέματα και υποβιβάζει την περιβαλλοντική δράση μόνο σε επιφανειακές μεταρρυθμιστικές διαστάσεις.» Ωστόσο, για να επιτευχθεί σημαντική αλλαγή, η βιωσιμότητα και η επιχείρηση θα πρέπει να εκληφθούν ως μια αμήχανη κατάσταση

που θα επισπεύσει μια κουλτούρα προβληματισμού, και όχι ως ένα καλά καθορισμένο πρόβλημα στο οποίο η Τριπλή προσέγγιση TBL είναι η απάντηση.

Το άρθρο του Moon (2007) εισάγει την ΕΚΕ ως μια έννοια, με σαφώς συγκεκριμένο πλαίσιο και εξαιρετική δυναμική. Υποστηρίζεται ότι η πρόσφατη απότομη αύξηση του ενδιαφέροντος για την ΕΚΕ εξηγείται τόσο από την αύξηση της κοινωνικοποίησης των αγορών και την αλλαγή των επιταγών της εθνικής και της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Η έκταση προς την οποία η ΕΚΕ μπορεί να συνεισφέρει στην βιώσιμη ανάπτυξη θεωρητικοποιείται μέσω της άποψης της εταιρείας για τους φυσικούς πόρους η οποία ισχύει ειδικά για να εξηγήσει το εταιρικό ενδιαφέρον σε οικολογικά ζητήματα.

Ειδικότερα υποστηρίχθηκε από τον Moon ότι υπήρξε μια στροφή προς μια πιο ενεργή και δυναμική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, που αντανακλά νέους τρόπους με τους οποίους οι εταιρείες μπορούν να ανταποκριθούν σε νέες κατευθύνσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, προκειμένου να πληρούν τις επιταγές της νομιμότητας και της λογοδοσίας. Η ΕΚΕ δεν είναι απλά ένα χαρακτηριστικό της νέας παγκόσμιας εταιρείας αλλά είναι επίσης όλο και περισσότερο ένα χαρακτηριστικό του νέου τρόπου κοινωνικής διακυβέρνησης. Αυτό συμβαίνει για ποικίλους λόγους. Πρώτον, οι κυβερνήσεις στα δημοκρατικά/ καπιταλιστικά / κοινωνικής πρόνοιας συστήματα αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προσδοκιών ως εκ τούτου το ενδιαφέρον τους για την ΕΚΕ δεν είναι απλά για να κάνουν τις επιχειρήσεις πιο κοινωνικά υπεύθυνες, αλλά επίσης, για να τους βοηθήσει στο έργο τους της διακυβέρνησης.

Δεύτερον, σε πολλές χώρες, ειδικότερα αλλά όχι αποκλειστικά στις αναπτυσσόμενες, παρατηρούνται μακροχρόνια κενά διακυβέρνησης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι εταιρείες είναι εκείνες που προσφέρουν εργασιακά δικαιώματα, υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγείας για τους εργαζόμενους και τις οικογένειές τους. Τρίτον, η επιτάχυνση της παγκοσμιοποίησης έχει αυξήσει περαιτέρω το είδος του κενού διακυβέρνησης, σε διασυννοριακές δραστηριότητες. Στην απουσία διεθνών κυβερνητικών οργάνων (εκτός ΕΕ), οι εταιρείες δρουν μέσω συλλογικής ή ατομικής αυτορρύθμισης η οποία μπορεί να προσφέρει τη διάρθρωση των προτύπων και των συστημάτων παρακολούθησης αυτών. Αυτές οι κατευθύνσεις για μεγαλύτερο ρόλο της ΕΚΕ στη διακυβέρνηση έχουν επίσης φέρει νέους τρόπους δέσμευσης των επιχειρήσεων με την κοινωνία και την κυβέρνηση, ιδίως με τη μορφή εταιρικών

σχέσεων και δικτύων της δέσμευσης και όχι μέσω απλών μηχανισμών της αγοράς (Moon, 2002β).

Ο Moon διατυπώνει το ερώτημα: Πώς μπορεί η δυνητική συνεισφορά της ΕΚΕ στη βιώσιμη ανάπτυξη να γίνει κατανοητή σε αυτό το πλαίσιο; Για αυτό το λόγο εξετάζεται η θεωρία της επιχείρησης για το φυσικό πόρο. Ο Hart (1995) επέκτεινε τη θεωρία της επιχείρησης που βασίζεται στους πόρους, της οποίας το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα επιτυγχάνεται από τις εταιρείες που μπορούν να κυριαρχήσουν σε εξειδικευμένες αγορές με βάση είτε το χαμηλότερο κόστος ή διαφοροποιημένα προϊόντα. Αυτό, με τη σειρά του, βασίζεται σε διακριτές εταιρικές ικανότητες που υποστηρίζονται από πολύτιμους πόρους οι οποίοι, δεν είναι εύκολο να αναπαραχθούν από τους ανταγωνιστές. Ο Hart υποστηρίζει ότι η βασική κινητήρια δύναμη των πόρων και της ανάπτυξης δυνατοτήτων είναι το φυσικό περιβάλλον.

Ειδικότερα ο Hart, υποστηρίζει ότι «η στρατηγική και το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα θα είναι ριζωμένες στις δυνατότητες που διευκολύνουν την περιβαλλοντικά βιώσιμη οικονομική δραστηριότητα » (Hart, 1995, σ. 991), ειδικά στη σύνδεση των στρατηγικών στον τομέα της πρόληψης της ρύπανσης, της διαχείρισης προϊόντων και της βιώσιμης ανάπτυξης. Ο Hart βλέπει στην πρόληψη της ρύπανσης, την επίτευξη χαμηλότερου κόστους, την αύξηση της παραγωγικότητας και της αποτελεσματικότητας. Φέρνοντας τα εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη στο σχεδιασμό των προϊόντων και των διαδικασιών ανάπτυξης, επιτυγχάνονται τα ακόλουθα: η διαχείριση του προϊόντος προκαταλαμβάνει τους ανταγωνιστές μειώνει τους κινδύνους για την επιχείρηση, την ευθύνη και αναπτύσσονται προϊόντα με χαμηλότερο κόστος κύκλου ζωής. Επιπρόσθετα σε γενικές γραμμές, μπορεί επίσης να οδηγήσει σε προτιμώμενη πρόσβαση σε περιορισμένους πόρους ή σε ηγετικό ρόλο στη δημιουργία κανόνων ή πρότυπων που αντανάκλουν τις πολιτικές της εταιρείας. Κατά συνέπεια, αποκόπτοντας την αρνητική σχέση μεταξύ του περιβάλλοντος και της οικονομικής δραστηριότητας (ιδιαίτερα στον αναπτυσσόμενο κόσμο), μεγάλες επιχειρήσεις μπορούν να υιοθετήσουν τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Παραδείγματα εδώ περιλαμβάνουν δραστηριότητες οι οποίες μειώνουν τις επιπτώσεις της ζήτησης μη-ανανεώσιμων πόρων και εκείνες που μειώνουν το περιβαλλοντικό βάρος της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ παράλληλα συμβάλλουν στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Είναι ενδιαφέρον το ότι ο Hart υποστηρίζει ότι καθώς οι επιχειρήσεις μετατρέπουν τις βασικές ανταγωνιστικές στρατηγικές τους που στηρίζονται στους φυσικούς πόρους σε βιώσιμο ανταγωνιστικό

πλεονέκτημα επίσης στρέφονται στο ζήτημα της επένδυσης στους τομείς της εξωτερικής κοινωνικής νομιμοποίησης και στη δημιουργία φήμης (Hart, 1995, p. 998). Ως εκ τούτου, γίνονται πιο διάφανοι (transparent) στο δημόσιο έλεγχο πάνω στις πολιτικές πρόληψης της ρύπανσης σε απάντηση στα αιτήματα των τοπικών κοινοτήτων και άλλων ενδιαφερόμενων μερών για την εκ νέου διαβεβαίωση σχετικά με την περιβαλλοντική ρύπανση. Κατά συνέπεια, πολλές εταιρείες έχουν αρχίσει την υιοθέτηση εθελοντικών κανόνων (codes) και την πρόσκληση της αξιολόγησης των ενδιαφερόμενων μερών για την απόδοσή τους.

Ο Hart παρατηρεί ότι αυτή η διαφάνεια ενισχύει αντί να θέτει σε κίνδυνο το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Ομοίως, ο ίδιος υποστηρίζει ότι καθώς οι εταιρείες επενδύουν στην διαχείριση του προϊόντος ανακαλύπτουν ότι η συμμετοχή των εξωτερικών ενδιαφερομένων μερών συμβάλλει στην οικοδόμηση της κοινωνικής νομιμότητας και αυτό μπορεί ακόμη να επεκταθεί σε συνεργασία με το νομοθετικό κομμάτι της κυβέρνησης. Έτσι, ο Hart αποδεικνύει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη συχνά κρίνεται απαραίτητο να μετατραπεί από μια εσωτερική ανταγωνιστική στρατηγική σε ένα ευρύτερο κοινό όραμα, λόγω των εξαρτήσεων που εμπλέκονται στην ημερήσια διάταξη της βιωσιμότητας.

Αυτό που έχουμε δει μέσα από αυτή τη συνοπτική επισκόπηση του επιχειρήματος του Hart είναι ότι όχι μόνο υπάρχουν ευκαιρίες για τις εταιρείες να ακολουθήσουν τη θεωρία των φυσικών πόρων για τις εταιρικές επιταγές, αλλά επίσης, προκειμένου να διατηρηθούν αυτές οι επιταγές και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, οι εταιρείες πρέπει να υιοθετήσουν μια ευρύτερη προσέγγιση συνεπή με τα χαρακτηριστικά της νέας διακυβέρνησης, της διαφάνειας, της συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών και των εταιρικών σχέσεων. Το επόμενο ερώτημα είναι αν αυτή η θεωρητικοποίηση έχει καμία σχέση με τις εταιρικές πρακτικές.

Η Shell γενικά θεωρείται ως μια κορυφαία εταιρεία στις πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης. Είναι ενδιαφέρον, ότι η προέλευση αυτής της φήμης θεωρείται από την εταιρεία να βρίσκεται στην δυσφήμιση που έγινε για το θέμα Brent Spa και τη σύνδεσή της με τα γεγονότα στην Νιγηρία, στη δεκαετία του 1990, και η αναγνώριση ότι η μακροπρόθεσμη επιτυχία της επιχείρησης είναι συνδεδεμένη με την κοινωνική ευημερία, ή «νόμιμη επιχείρηση δεν μπορεί να επιτύχει στηριζόμενη στην αποτυχία των κοινωνιών» (Wade, 2005). Η Shell αναγνώρισε την αύξηση της διαφάνειας, ως μέσο για την αντιμετώπιση της μειωμένης εμπιστοσύνης στην επιχείρηση, έτσι οι αναθεωρημένες επιχειρηματικές αρχές της, συμπεριλαμβανομένων των δεσμεύσεων

για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη βιώσιμη ανάπτυξη (π.χ. στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, πιο αποδοτικές τεχνολογίες) υποβλήθηκαν σε ένα νέο καθεστώς διακυβέρνησης. Αυτό περιελάμβανε την εφαρμογή των προτύπων που υπερβαίνουν συνήθως τις νόμιμες ελάχιστες πρακτικές.

Η προσέγγιση ενός ενδιαφερόμενου μέρους για την αναπτυξιακή πολιτική, η οποία στην περίπτωση της βιώσιμης ανάπτυξης σχετίζεται με την ενσωμάτωση κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών πτυχών. Αυτό αποτελεί μια διοικητική προσέγγιση που δίνει έμφαση στη δέσμευση ως το βασικό μέσο για την επίτευξη του οράματος, το βασικό σκοπό και τις αρχές των επιχειρήσεων και μια κουλτούρα εκθέσεων απολογισμού.

Από κοινού με το μοντέλο του Hart (βλ. παραπάνω), η Shell βλέπει την ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης ως μέρος της οικοδόμησης ενός ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και της ευρύτερης συμμετοχής της στην κοινωνική διακυβέρνηση. Εν ολίγοις, αυτό καταδεικνύει ότι η κορυφαίοι, ταλαντούχοι άνθρωποι θέλουν να εργαστούν σε εταιρείες που συμβάλλουν στη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου, ότι οι οικο-αποδοτικότητα μειώνει το κόστος, ενισχύει τη φήμη και δημιουργεί ευκαιρίες για καινοτομία. Επιπρόσθετα η στρατηγική αυτή επιτρέπει στην εταιρεία να κατανοήσει και να διαμορφώσει τις μελλοντικές αγορές, σε συνδυασμό με τις οποίες προσελκύει περισσότερους πιστούς πελάτες, που με τη σειρά τους ενισχύουν τη φήμη της επιχείρησης και έτσι διαμορφώνονται σταθερές ευρύτερες σχέσεις.

Ο Wade (2005) παρουσιάζει το συγκεκριμένο μοντέλο κάνοντας αναφορά σε ένα έργο που τελούσε υπό την ηγεσία ενός ενδιαφερόμενου μέρους για τη μείωση των εισαγωγών άνθρακα και πετρελαίου στις Φιλιππίνες, την επαλήθευση από την πλευρά του ενδιαφερόμενου μέρους των διοικητικών διαδικασιών και του ανεξάρτητου ελέγχου των δραστηριοτήτων της Νιγηρίας, και την εξωτερική πιστοποίηση έργου για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε καναδικό έργο της ασφαλτούχας άμμου.

Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά κοινωνικό-οικονομικά πλαίσια και τομείς αντιμετωπίζουν πολύ διαφορετικά ζητήματα βιωσιμότητας. Παρά το γεγονός ότι ορισμένες από αυτές δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στα κοινωνικά ζητήματα, μια παρόμοια λογική διαφαίνεται από την άποψη των υποτιθέμενων σχέσεων μεταξύ των επενδύσεων ΕΚΕ, της βιώσιμης ανάπτυξης, της καινοτομίας της

βελτιωμένης φήμης, των ευρύτερων σχέσεων και της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων.

Για παράδειγμα, η Βιομηχανία Τιτάν (Titan Industries), που έχει ηγετικό ρόλο στην κατασκευή ρολογιών και οργάνων, συνέβαλε στην βιώσιμη επιχειρηματικότητα και στην απασχόληση για τις γυναίκες και για τη δική της βιώσιμη επιχείρηση μέσα από το έργο της MEADOW Management of Enterprise and Development of Women (Διοίκηση Επιχειρήσεων και Ανάπτυξη των Γυναικών), στο Dharmapuri της Ινδίας. Το Dharmapuri είναι γνωστό για τα υψηλά επίπεδα της φτώχειας και τη βρεφοκτονία των θηλυκών. Το MEADOWS (Management of Enterprise and Development of Women) σχηματίστηκε μετά από μια συνεργασία του Τιτάν με την MYRADA, μια ΜΚΟ για τα κοινωνικά αίτια, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των γυναικών, και την ενδυνάμωσή τους. Αρχικά υπήρχε πρόβλεψη να δίνεται ψωμί για τους εργαζόμενους στο εργοστάσιο του Τιτάν στο κοντινό Hosur, αλλά πλέον αποτελεί μια ιδιωτική εταιρεία αφιερωμένη στο να κάνει μπρασελέ για τα ρολόγια, τα οποία πωλεί στον Τιτάν.

Η εταιρεία απασχολεί σήμερα 200 γυναίκες, έχει τρεις γυναίκες διευθυντές και μοιράζεται τα κέρδη μεταξύ των εργαζομένων, ενώ δημιουργεί ένα αποθεματικό ταμείο. Ο Τιτάν δεν έχει μόνο ενισχυμένη φήμη στην περιοχή και εκτεταμένες σχέσεις με τις ΜΚΟ, αλλά έχει επίσης συμβάλει στην η δημιουργία μιας πιο βιώσιμης αλυσίδας εφοδιασμού για τους δικούς του σκοπούς. Η εταιρεία έχει επίσης συμμετάσχει σε ένα παρόμοιο πρόγραμμα με «άτομα με ειδικές δεξιότητες» (Chakravaruti, 2006).

Αυτή η λογική επεκτείνεται στο συμφέρον των επιχειρήσεων για την κοινωνική βιωσιμότητα. Ωστόσο μια σειρά αξιολογικών ζητημάτων ανακύπτουν. Πρώτον, υπάρχει το ζήτημα των συνεπειών για τη βιώσιμη ανάπτυξη από τη σχέση μεταξύ της εταιρικής δύναμης και του οικονομικού ενδιαφέροντος. Παρά το γεγονός ότι παρατέθηκαν η θεωρητική σύνδεση και εμπειρικά παραδείγματα μεταξύ των εταιρειών και της βιώσιμης ανάπτυξης, αυτό δεν είναι απαραίτητο ότι θα ισχύει για όλες τις περιπτώσεις. Πρώτον, πολλές επιχειρήσεις ανησυχούν λιγότερο για τη φήμη τους από ό, τι, για παράδειγμα, η Shell ή ο Τιτάν επειδή ενδεχομένως δεν είναι επώνυμα, επειδή εξυπηρετούν άλλες επιχειρήσεις παρά καταναλωτές ή επειδή φοβούνται λιγότερο μια ρυθμιστική παρέμβαση.

Δεύτερον, πολλές εταιρείες δεν απολαμβάνουν μια τέτοια μακροπρόθεσμη επιτυχία των επιχειρήσεων, όπως η Shell, η Unilever ή ο Τιτάν και είναι περισσότερο

διατεθειμένοι να συνεχίσουν τη βραχυπρόθεσμη κερδοφορία προκειμένου να υπηρετήσουν τις προσδοκίες των μετόχων τους, αποφεύγοντας την αύξηση του κόστους. Σχετιζόμενη σε πολλά ζητήματα με τη βιώσιμη ανάπτυξη, η επιχείρηση διαθέτει σημαντική ισχύ όχι μόνο για να αυτορυθμιστεί και να ρυθμίζει τις αλυσίδες εφοδιασμού τους για την ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης, αλλά και για να την ματαιώσει.

Τρίτον, είναι σαφές ότι υπάρχουν όρια στο βαθμό στον οποίο οι επιχειρήσεις μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Πολλές επιβαρύνσεις στην βιώσιμη ανάπτυξη προέρχονται από τη συμπεριφορά των μεμονωμένων μελών της κοινωνίας. Αυτές περιλαμβάνουν την κατανάλωση των προϊόντων και των υπηρεσιών των οποίων η προέλευση είναι περιβαλλοντικά ή κοινωνικά επιβλαβή, αλλά για την οποία καμία εταιρεία δεν είναι υπεύθυνη και των οποίων οι αγορές προσφέρουν περιορισμένα εμπόδια εισόδου και δεν υπάρχει αποτελεσματική ρύθμιση. Περιλαμβάνουν πρακτικές που αποκλείουν τμήματα της κοινωνίας από τα οφέλη της ανάπτυξης και ως εκ τούτου δεν προλαμβάνουν την κοινωνική σύγκρουση.

Περιλαμβάνουν, επίσης, την αδυναμία να υιοθετήσουν βιώσιμες μεθόδους διάθεσης των αποβλήτων και την υπερβολική κατανάλωση των δημόσιων αγαθών, όπως το νερό. Επιπλέον, πολλές απειλές για την βιώσιμη ανάπτυξη προέρχονται από την αποτυχία των νόμων. Αυτό περιλαμβάνει απλές ανεπάρκειες της κυβερνητικής ικανότητας, προφανώς στις αναπτυσσόμενες χώρες, σε τομείς που η κυβέρνηση εξαρτάται από επιχειρηματικούς φορείς και σε διασυνοριακά και παγκόσμια ζητήματα. Αποτυχία στο να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν τα παγκόσμια όρια για την μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, στην αναστολή της καταστροφής των υπό-εξαφάνιση φυσικών πόρων, όπως είναι τα δάση και ορισμένα είδη ψαριών και στη δημιουργία ένα εμπορικού καθεστώτος που επιτρέπει τους αγρότες των αναπτυσσόμενων χωρών ίση πρόσβαση σε αναπτυγμένες αγορές τροφίμων στις ΗΠΑ και την ΕΕ, για παράδειγμα, ως αποτέλεσμα κυρίως των κυβερνητικών ελλειμμάτων.

Παρά το γεγονός ότι, υπάρχουν ενδείξεις ότι οι εταιρείες ετοιμάζονται να συνεργαστούν για την αντιμετώπιση θεμάτων του προγράμματος της βιώσιμης ανάπτυξης, υπάρχουν σαφείς προβλήματα συλλογικής δράσης για τις επιχειρήσεις σε πολλές περιοχές. Ιδιαίτερα στις αγορές που είναι δυναμικές με χαμηλό κόστος εισόδου και όπου οι πελάτες, οι εργαζόμενοι, οι επενδυτές και οι κυβερνήσεις δεν σηματοδοτούν απαιτήσεις για μια περισσότερο βιώσιμη επιχείρηση.

Η Υπεύθυνη επιχείρηση είναι μια αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Χρειάζεται περαιτέρω έρευνα για την ενημέρωση των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής στις επιχειρήσεις, την κοινωνία και την κυβέρνηση. Αυτή η έρευνα θα ήταν χρήσιμο να επικεντρωθεί στον εντοπισμό των πιο ευνοϊκών πτυχών της βιώσιμης ατζέντας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τους τύπους της ΕΚΕ που συμβάλλουν καλύτερα στην βιώσιμη ανάπτυξη. Επίσης στο τι μπορεί να τους κάνει πιο επιτυχημένους στο πλαίσιο της εταιρικής παρακίνησης και το πιο αποτελεσματικό μείγμα οδηγιών της ΕΚΕ, είτε πρόκειται για τις επιχειρήσεις, την κοινωνία, την κυβέρνηση ή την παγκοσμιοποιημένη κοινότητα, και τους περιορισμούς της ως λύση για τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα.

Αναμφισβήτητα και χωρίς την ύπαρξη αντίθετων απόψεων η ΕΚΕ συνδέεται με τη Β.Α., παρά τους ποικίλους και διαφορετικούς όρους που προβάλλονται μέσα από τη βιβλιογραφία. Ενδεικτικά αναφέρονται η Εταιρική Υπευθυνότητα (CR) Εταιρική Κοινωνική Λογοδοσία(CSA) για την ΕΚΕ και η Εταιρική Βιωσιμότητα (CS) για τη Β.Α. σε εταιρικό επίπεδο. Στη βιβλιογραφία διαφαίνεται ότι κάποιοι ερευνητές θεωρούν την ΕΚΕ ως τον κοινωνικό πυλώνα της Β.Α.. Ενώ άλλοι ως ένα τρόπο επίτευξης της Β.Α. από την πλευρά των εταιρειών. Ενώ αρκετά μεγάλος είναι ο αριθμός εκείνων των ερευνητών που θεωρούν τις δύο έννοιες ταυτόσημες.

Αυτό που γίνεται σαφές από τις αναλύσεις και μελέτες είναι ότι η ΕΚΕ αποτελεί το όχημα μέσω του οποίου η εταιρεία επικοινωνεί τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές της πολιτικές στοχεύοντας λιγότερο ή περισσότερο συνειδητοποιημένα στην επίτευξη της Β.Α.. Ο καθορισμός της Τριπλής Προσέγγισης μέσω του Elkington και των Απολογισμών καθώς και των κατευθυντήριων γραμμών για την εκπόνησή τους μέσω του GRI δεν συνεπάγεται απαραίτητα την επίτευξη της Β.Α. ούτε σε εταιρικό ούτε σε παγκόσμιο επίπεδο. Απαιτούνται πολλά ακόμα μεταξύ των οποίων καθορισμός κοινού θεσμικού πλαισίου και κοινής ορολογίας στα δύο επιστημονικά πεδία, καθορισμός των τύπων εκείνων της ΕΚΕ που προσιδιάζουν περισσότερο στον κάθε τύπο εταιρείας, καθώς επίσης και ένα αποτελεσματικό μείγμα οδηγιών της ΕΚΕ, είτε πρόκειται για τις επιχειρήσεις, την κοινωνία, την κυβέρνηση ή την παγκοσμιοποιημένη κοινότητα, και τους περιορισμούς της ως λύση για τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα. Η διασύνδεση της ΕΚΕ με τη Β.Α. έχει αποδειχθεί βιβλιογραφικά. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να παρουσιαστεί η ιστορική συνέχεια της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ΕΚΕ και αν και πως τη συνδέει με την Β.Α..

2.4 Η Ευρωπαϊκή διάσταση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπήρξαν αποφάσεις στήριξης και προώθησης της ΕΚΕ. Σημαντική ημερομηνία για την ισχυροποίηση της ΕΚΕ στην Ε.Ε. ήταν 10^η Ιανουαρίου 1995 όταν ιδρύεται το Ευρωπαϊκό Επιχειρηματικό Δίκτυο για την Κοινωνική Συνοχή ως αποτέλεσμα της Διακήρυξης Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων κατά του Κοινωνικού Αποκλεισμού, και υπογράφεται από ομάδα στελεχών ευρωπαϊκών επιχειρήσεων με την παρουσία του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jacques Delors.

Στη συνέχεια κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής στη Λισσαβόνα (Μάρτιος 2000), οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, παρουσίασαν τη "Στρατηγική της Λισσαβόνας" με στόχο να καταστεί η οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο του 2001 αποτελεί αντικείμενο ενδιαφέροντος για την Ευρωπαϊκή Ένωση εφόσον μπορεί να συμβάλει θετικά στο στρατηγικό στόχο που συμφωνήθηκε στη Λισσαβόνα. Η Πράσινη Βίβλος αποσκοπεί στο να δώσει την εκκίνηση για μια ευρύτερη δημόσια συζήτηση με θέμα τον τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να προωθήσει την εταιρική κοινωνική ευθύνη τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο, και ιδίως με θέμα τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή εκμετάλλευση των υπαρχουσών εμπειριών, να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη καινοτόμων πρακτικών, να καθιερωθεί μεγαλύτερη διαφάνεια και να αυξηθεί η αξιοπιστία που χαρακτηρίζει την αξιολόγηση και την επικύρωση. Η πράσινη Βίβλος προτείνει μια προσέγγιση που βασίζεται στην εμβάθυνση των εταιρικών σχέσεων, στις οποίες όλοι οι παράγοντες διαδραματίζουν ενεργό ρόλο.

Ειδικότερα η κυριότερη συμβολή της ευρωπαϊκής προσέγγισης συνίσταται στην προστιθέμενη αξία και στη συμπλήρωση των υπαρχουσών δραστηριοτήτων με τα ακόλουθα:

1. Παροχή συνολικού ευρωπαϊκού πλαισίου που να αποσκοπεί στην προώθηση της ποιότητας και της σύγκλισης των πρακτικών σε θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μέσω της ανάπτυξης ευρέων αρχών, προσεγγίσεων και εργαλείων και της προώθησης των ορθών πρακτικών και των καινοτόμων ιδεών.

2. Υποστήριξη των προσεγγίσεων βέλτιστης πρακτικής όσον αφορά την αξιολόγηση και την ανεξάρτητη επαλήθευση των πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, εξασφαλίζοντας την αποτελεσματικότητα και την αξιοπιστία τους.

Επιπρόσθετα στην Πράσινη Βίβλο επισημαίνεται ότι η ΕΚΕ μέχρι τότε προωθούνταν από ορισμένες μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες ενώ είναι σημαντική για όλα τα είδη εταιρειών και όλους τους κλάδους δραστηριοτήτων, από τις Μικρές Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜμΕ) έως τις πολυεθνικές εταιρείες. Παρ' ότι πολλές ΜΜΕ αναλαμβάνουν τις κοινωνικές τους ευθύνες, ειδικότερα μέσω της ανάμειξής τους στα θέματα της κοινότητας, η περαιτέρω αύξηση της ευαισθητοποίησης και η υποστήριξη των ορθών πρακτικών μπορούν να βοηθήσουν την προώθηση της ΕΚΕ μεταξύ τους. Οι εργατικοί συνεταιρισμοί, τα συστήματα συμμετοχής, καθώς και άλλες επιχειρήσεις με τη μορφή συνεταιρισμών, φορέων αλληλασφάλισης και ενώσεων, ενσωματώνουν στη δομή τους τα ενδιαφέροντα άλλων παραγόντων και αναλαμβάνουν αυτόματα τις κοινωνικές ευθύνες και τις ευθύνες απέναντι στον πολίτη.

Η ΕΚΕ στις εταιρείες σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο παρουσιάζει μια εσωτερική και μια εξωτερική διάσταση. Η εσωτερική διάσταση της ΕΚΕ περιλαμβάνει επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό, την υγεία και την ασφάλεια καθώς και τη διαχείριση της αλλαγής, ενώ οι περιβαλλοντικά υπεύθυνες πρακτικές σχετίζονται κυρίως με τη διαχείριση των φυσικών πόρων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή. Αυτές ανοίγουν το δρόμο για τη διαχείριση της αλλαγής και το συνδυασμό της κοινωνικής ανάπτυξης με τη βελτιωμένη ανταγωνιστικότητα.

Η εξωτερική διάσταση της ΕΚΕ περιλαμβάνει πρακτικές που έχουν να κάνουν με την τοπική κοινότητα και αφορά ένα ευρύ σύνολο ενδιαφερομένων μερών οι οποίοι είναι όχι μόνο οι εργαζόμενοι και οι μέτοχοι αλλά και οι επιχειρηματικοί εταίροι, οι προμηθευτές, οι πελάτες, οι δημόσιες αρχές και οι ΜΚΟ που εκπροσωπούν τις τοπικές κοινότητες ή ασχολούνται με το περιβάλλον. Σε ένα κόσμο πολυεθνικών επενδύσεων και παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού, η ΕΚΕ πρέπει να επεκταθεί πέρα από τα σύνορα της Ευρώπης. Η ταχεία παγκοσμιοποίηση έχει ενθαρρύνει τη συζήτηση του ρόλου και την ανάπτυξη της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Επίσης η ανάπτυξη εθελοντικών πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβάλλει σ' αυτό.

Όσον αφορά την αξιολόγηση και αποτελεσματικότητα της ΕΚΕ η Πράσινη Βίβλος θέτει το ερώτημα του πώς μπορεί να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα και

η αξιοπιστία των εργαλείων ΕΚΕ όπως είναι οι κώδικες συμπεριφοράς, η υποβολή κοινωνικών εκθέσεων και ο έλεγχος, τα κοινωνικά και οικολογικά σήματα και οι κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις.

Σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο οι ενέργειες που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη της ΕΚΕ είναι:

- Η υποστήριξη για την κατάρτιση και την εκ νέου κατάρτιση έτσι ώστε τα ανώτερα στελέχη όπως οι διευθυντές να έχουν τις αναγκαίες δεξιότητες για την ανάπτυξη και την προώθηση της ΕΚΕ.
- Η διάδοση και ανταλλαγή πληροφοριών, ειδικότερα σε σχέση με τις ορθές πρακτικές ΕΚΕ, τον καθορισμό προτύπων, τη συγκριτική ανάλυση και την παρακολούθηση, τη λογιστική, τον έλεγχο και την υποβολή εκθέσεων.
- Η μεσοπρόθεσμη ανάλυση και έρευνα στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής
- Η προσαρμογή του νομικού πλαισίου.

Τον Οκτώβριο του 2002 συνεστήθη το European Multi-Stakeholder Forum (EMSF) για περαιτέρω εξέταση, διαβούλευση και παρουσίαση προς την ΕΕ πρότασης για την προώθηση της καινοτομίας, της διαφάνειας και της σύγκλισης των εργαλείων και πρακτικών Ε.Κ.Ε.

Στο Forum πήραν μέρος διάφοροι φορείς (εργασιακοί, επιχειρηματικοί, μη κυβερνητικές οργανώσεις κ.λπ.), οι οποίοι χωρίστηκαν σε τέσσερα θεματικά εργαστήρια, κάθε ένα από τα οποία συναντήθηκε 3 φορές και εξέτασε τα εξής θέματα

1. Τη βελτίωση των γνώσεων σχετικά με την ΕΚΕ και τη διευκόλυνση της ανταλλαγής εμπειριών και ορθών πρακτικών
2. Προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης για τις ΜΜΕ
3. Την πολυμορφία, τη σύγκλιση και τη διαφάνεια των πρακτικών και των εργαλείων της ΕΚΕ;
4. Αναπτυξιακές πτυχές της ΕΚΕ

Μετά την ολοκλήρωση των εργασιών, τα συμπεράσματα και οι προτάσεις των τεσσάρων αυτών θεματικών εργαστηρίων παρουσιάστηκαν στην ΕΕ την 29η Ιουνίου 2004.

Υπηρετώντας τη Στρατηγική της Λισσαβόνας και με σκοπό την ανανέωσή της το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να το πράξει το 2004, μέσω της εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Ο στόχος αυτής της εταιρικής σχέσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τη βιώσιμη ανάπτυξη, αλλά για να επιτευχθεί πρέπει η Ευρώπη να εστιάσει τη δράση της σε μικρότερο αριθμό προτεραιοτήτων. Η

ισχυρότερη και βιώσιμη ανάπτυξη και η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας αποδεσμεύουν τα απαραίτητα μέσα για την υλοποίηση των ευρύτερων οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φιλοδοξιών μας.

Η Στρατηγική της Λισσαβόνας είναι ζωτικής σημασίας παράμετρος του αντικειμενικού στόχου για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ο άμεσος στόχος για ανάπτυξη και απασχόληση ταιριάζει απόλυτα με την προώθηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών αντικειμενικών στόχων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για να κινητοποιήσει τους πόρους και τις ικανότητες των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και για να αναδείξει την Ευρώπη σε πόλο αριστείας όσον αφορά την ΕΚΕ, εξήγγειλε την υποστήριξή της για τη δημιουργία μιας «ευρωπαϊκής σύμπραξης για την εταιρική κοινωνική ευθύνη». Η νέα σύμπραξη έχει ανοικτό χαρακτήρα, και οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις όλων των μεγεθών καλούνται να εκφράσουν εθελοντικά την υποστήριξή τους. Η σύμπραξη δεν είναι νομική πράξη που υπογράφεται από τις επιχειρήσεις. Είναι μια πολιτική «ομπρέλα» για νέες ή υπάρχουσες πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται στον τομέα της ΕΚΕ από μεγάλες επιχειρήσεις, ΜΜΕ και άλλους σχετικούς φορείς. Αναμένεται να οδηγήσει σε νέες συνεργασίες και σε νέες ευκαιρίες για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς στις προσπάθειες που καταβάλλουν για την προώθηση της ΕΚΕ. Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί συνέχεια των ευρύτερων διαβουλεύσεων που έγιναν με όλους τους σχετικούς παράγοντες στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πολυμερούς φόρουμ για την ΕΚΕ, το οποίο υπέβαλε την τελική του έκθεση το 2004.

Η βελτίωση του κλίματος και των όρων ανάπτυξης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη δημιουργεί μian αντίστοιχη ανάγκη για περισσότερη αυτοπειθαρχία εκ μέρους της επιχειρηματικής κοινότητας. Σ' αυτό το πλαίσιο, η ΕΚΕ αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία για την ομαλή λειτουργία της οικονομίας της αγοράς.

Αυτό διαφαίνεται και από τη νέα Στρατηγική για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αυτή αναλύεται στο έγγραφο ««Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility». Αυτό είναι ίσως το πιο ολοκληρωμένο επίσημο κείμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που έχει υπάρξει μέχρι σήμερα. Αποτελεί μια απόδειξη τόσο της ωριμότητας αλλά και της πρωτοπορίας που χαρακτηρίζουν πλέον την έννοια και τις πρακτικές της Ε.Κ.Ε. σε

πανευρωπαϊκό επίπεδο. Η Ε.Κ.Ε. που έχει εθελοντικά υιοθετηθεί από 2.500 μεγάλες επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση – επί συνόλου 42.000 – μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο ώστε να συμβάλλει επίσης στους στόχους της Στρατηγικής «ΕΥΡΩΠΗ 2020» για την αύξηση της απασχόλησης και της ανάπτυξης.

Τα νέα δεδομένα που εισάγονται με τη ανακοίνωση της Επιτροπής σχετίζονται με το νέο ορισμό της Ε.Κ.Ε., το νέο ρόλο των Δημόσιων Αρχών και επιχειρήσεων και το νέο Πλαίσιο Δράσης 2012-2014.

Ειδικότερα πρόκειται για έναν επαναπροσδιορισμό της έννοιας της ΕΚΕ. με τη διαμόρφωση ενός διευρυμένου ορισμού της ως, «η ευθύνη των επιχειρήσεων για τις επιδράσεις τους στην κοινωνία» και περιγράφει τις πρωτοβουλίες και δράσεις που πρέπει να αναλάβουν οι επιχειρήσεις για να εκπληρώσουν τις πολλαπλές αυτές υποχρεώσεις. Επιπλέον, κατά την άποψη της Επιτροπής, οι επιχειρήσεις πρέπει να έχουν σε ισχύ μια διαδικασία που να ενσωματώνει τους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς, ηθικούς προβληματισμούς τους, σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα και την προστασία των καταναλωτών, στις επιχειρηματικές λειτουργίες τους, και μάλιστα στο στενό πυρήνα της επιχειρησιακής τους στρατηγικής, και σε συνεργασία με όλους τους συμμετέχοντες εταίρους. Ο κύριος στόχος είναι, «να μεγιστοποιήσουν τη δημιουργία «κοινής/κοινωνικής αξίας» (shared value), τόσο για τους ιδιοκτήτες και τους μετόχους τους, όσο και για όλους τους εταιρικούς συμμετόχους και την ευρύτερη κοινωνία και ταυτόχρονα να προσδιορίσουν, να αποτρέψουν και μετριάσουν τις δυσμενείς επιδράσεις τους.»

Αυτό που είναι σημαντικό να παρατηρήσει κανείς είναι ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αλλάζει τον ορισμό της Ε.Κ.Ε. για πρώτη φορά μετά από 10 χρόνια. Ο ορισμός της ΕΚΕ τα προηγούμενα χρόνια την έννοια της εθελοντικής ενσωμάτωσης κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων οι οποίες και ενσωματώνονται στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Με βάση το νέο ορισμό οι λέξεις κλειδιά που διαφοροποιούν την ΕΚΕ είναι η ενσωμάτωση των κοινωνικών περιβαλλοντικών και ηθικών προβληματισμών στο στενό πυρήνα της επιχειρησιακής στρατηγικής και η μεγιστοποίηση της shared value «κοινή/ κοινωνικής αξίας» για όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη.

Αναλυτικότερα τα σημαντικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του νέου ορισμού είναι:

- Η αναγνώριση της σπουδαιότητας της στρατηγικής ενσωμάτωσης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης από τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Αυτό είναι σύμφωνο με τη μέθοδο που υιοθετείται από κορυφαίες επιχειρήσεις για τις οποίες η κοινωνική ευθύνη και η βιώσιμη ανάπτυξη έχουν γίνει ένα αναπόσπαστο τμήμα του επιχειρησιακού τους προτύπου. Η έκθεση ανταγωνιστικότητας του 2008 της Επιτροπής, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Ε.Κ.Ε. συμβάλλει στη μακροπρόθεσμη επιτυχία της επιχείρησης όταν είναι πλήρως ενσωματωμένη στην επιχειρησιακή στρατηγική.
- Η ανάπτυξη της έννοιας της δημιουργίας «κοινής/κοινωνικής αξίας» (shared value). Αυτό αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να παραγάγουν αποδόσεις της επένδυσής τους για τους ιδιοκτήτες και τους μετόχους τους δημιουργώντας παράλληλα αξία για το σύνολο των συμμετεχόντων εταίρων και την ευρύτερη κοινωνία. Συνδέει έντονα την Ε.Κ.Ε. με την καινοτομία, ειδικά από την άποψη της ανάπτυξης νέων προϊόντων και υπηρεσιών που είναι αφενός εμπορικά επιτυχή και αφετέρου ενσωματώνουν τις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις.
- Η ανάγκη για τον εντοπισμό των θετικών αλλά και των αρνητικών πλευρών των επιπτώσεων της επιχειρηματικής δράσης στην κοινωνία, η κριτική στάση μιας αμερόληπτης αντιμετώπισης, η προώθηση του δημόσιου συμφέροντος αλλά και η πρότυπη προς παραδειγματισμό υπεύθυνη δράση.
- Η ρητή αναγνώριση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και των ηθικών δεσμεύσεων εκτός από τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και καταναλωτικές υποχρεώσεις.
- Η εταιρική κοινωνική ευθύνη αφορά τις δράσεις των επιχειρήσεων, επιπλέον των νομικών υποχρεώσεών τους, προς την κοινωνία και το περιβάλλον. Ορισμένα ρυθμιστικά μέτρα διευκολύνουν τις επιχειρήσεις που συναντούν εθελοντικά την κοινωνική ευθύνη τους.
- Ο νέος ορισμός είναι σύμφωνος με διεθνώς αναγνωρισμένες αρχές και οδηγίες της Ε.Κ.Ε., όπως οι οδηγίες του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, τα πρότυπα καθοδήγησης του ISO 26000 για την κοινωνική ευθύνη και οι κατευθυντήριες αρχές των Ηνωμένων Εθνών για την επιχείρηση και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η νέα πολιτική Ε.Κ.Ε. και οι προτεινόμενες δράσεις για την περίοδο 2011-2014 που έχει υποβάλλει η Ε.Ε., αποτελούν το βασικό παράγοντα για μια ευρύτερη σύμπραξη την οποία επιθυμεί να επιδιώξει η Επιτροπή με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Ειδικότερα, η νέα πολιτική Ε.Κ.Ε. καλύπτει 8 περιοχές:

1. Ενίσχυση της διαφάνειας, προβολής, προώθησης και διάδοσης των Καλών Πρακτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στο σύνολο της κοινωνίας: αυτό περιλαμβάνει την απονομή ενός ευρωπαϊκού βραβείου Ε.Κ.Ε. και την καθιέρωση εξειδικευμένων πλατφορμών υπεύθυνων Δράσεων ανά κλάδο/τομέα παραγωγής ώστε, αφενός οι επιχειρήσεις και αφετέρου, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, να αναλάβουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις για την ανάπτυξη πολιτικών Ε.Κ.Ε., την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δράσεων κοινωνικής ευθύνης και τη συνεχή παρακολούθηση της προόδου που συντελείται, ώστε να διαδραματίσουν από κοινού ισχυρό ρόλο στην ενθάρρυνση και την ανταμοιβή υπεύθυνων επιχειρηματικών συμπεριφορών. Στο πλαίσιο αυτού του άξονα, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην ενημέρωση των καταναλωτών και τη διαφάνεια. Οι καταναλωτές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση κινήτρων για υπεύθυνη παραγωγή και υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά. Αναμένεται από αυτούς να κάνουν επιλογές με κριτική σκέψη και να ενθαρρύνουν τα σωστά προϊόντα και τις καλές εταιρείες. Προς το παρόν οι καταναλωτές δεν διαθέτουν σαφή πληροφόρηση για τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδόσεις των επιχειρήσεων παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών, ούτε πληροφόρηση για την αλυσίδα εφοδιασμού. Η Επιτροπή θα εξετάσει, σε συνεννόηση με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, την ανάγκη για περαιτέρω εθελοντικές ενέργειες για την επίτευξη των στόχων της διαφάνειας και της ενημέρωσης των καταναλωτών, και στη θεματική της θα περιληφθούν και ζητήματα δημόσιας υγείας.
2. Ευαισθητοποίηση, κατανόηση και αύξηση του επιπέδου της εμπιστοσύνης της κοινωνίας στις επιχειρήσεις: Χωρίς την ενεργό υποστήριξη και την εποικοδομητική κριτική από την πλευρά των ενδιαφερόμενων μερών που δεν αποτελούν τμήμα του επιχειρηματικού κόσμου, δεν θα ευδοκιμήσει οποιοδήποτε σχέδιο δράσης για την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Η Επιτροπή θα προωθήσει τη δημόσια συζήτηση για το ρόλο και τη δυνατότητα των

επιχειρήσεων και θα οργανώσει εξειδικευμένες έρευνες ώστε να καταγράψει και να μετρήσει τα επίπεδα εμπιστοσύνης των πολιτών στις επιχειρήσεις. Σε μια παρόμοια λογική, τονίζεται η σημασία αξιόπιστων Κοινωνικών Απολογισμών που δεν παραπλανούν και δεν υπερβάλλουν σε ισχυρισμούς περί κοινωνικών και «πράσινων» δράσεων (“green washing”).

3. Βελτίωση διαδικασιών αυτορύθμισης και συρρύθμισης. :Διακηρυγμένος στόχος της Επιτροπής είναι η προώθηση του δημόσιου συμφέροντος και στο πλαίσιο αυτό προτείνει τη συνεργασία και την ανάληψη κοινής δράσης με τις επιχειρήσεις, τα κράτη μέλη της Ε.Ε. και όλους τους συμμετέχοντες εταίρους, για να αναπτύξουν έναν «κοινό κώδικα Καλών Πρακτικών και Δράσεων» ο οποίος θα καθοδηγεί και θα συμβάλλει στη βελτίωση μελλοντικών πρωτοβουλιών ανάπτυξης διαδικασιών αυτορύθμισης και συρρύθμισης. Η Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρότι τονίζει την εθελοντική διάσταση της υιοθέτησης της Ε.Κ.Ε. από τις επιχειρήσεις, επισημαίνει επίσης τον ιδιαίτερο ρόλο υποστήριξης και πρότυπης υπεύθυνης δράσης από τις δημόσιες αρχές και τις δημόσιες επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα.
4. Ενίσχυση της ανταμοιβής της αγοράς για την Ε.Κ.Ε.. Αυτό σημαίνει ότι ενδυναμώνονται οι πολιτικές της Ε.Ε. στους τομείς της κατανάλωσης, της επένδυσης και των δημοσίων συμβάσεων προκειμένου να προωθηθεί η «ανταμοιβή» της αγοράς για την υπεύθυνη επιχειρησιακή συμπεριφορά.
5. Βελτίωση της δημόσιας κοινοποίησης και σαφή πληροφόρηση για τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδόσεις των επιχειρήσεων. Η νέα πολιτική επιβεβαιώνει την πρόθεση της Επιτροπής να φέρει προς συζήτηση μια νέα νομοθετική πρόταση σχετικά με αυτό το ζήτημα.
6. Εκπαίδευση. Προκειμένου να γίνει η εταιρική κοινωνική ευθύνη συνήθης επιχειρηματική πρακτική, πρέπει να αναπτυχθούν οι κατάλληλες δεξιότητες μεταξύ των μελλοντικών επιχειρηματιών, των επικεφαλής των επιχειρήσεων, των διευθυντικών στελεχών και των εργαζομένων. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι ένα ζήτημα διά βίου μάθησης. Η ανανεωμένη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ανακοίνωση για την Ε.Κ.Ε. περιλαμβάνει μερικές βασικές υποχρεώσεις για την περαιτέρω ενσωμάτωση της Ε.Κ.Ε. στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, την έρευνα και την καινοτομία. Αναγνωρίζει ότι η «υψηλής ποιότητας ακαδημαϊκή έρευνα υποστηρίζει την ανάπτυξη της επιχειρηματικής πρακτικής και της δημόσιας πολιτικής στον τομέα Ε.Κ.Ε.». Η

Επιτροπή θα ερευνήσει τις ευκαιρίες για την περαιτέρω έρευνα και την καινοτομία σε θέματα Ε.Κ.Ε., στο πλαίσιο των τρεχόντων και μελλοντικών προγραμμάτων χρηματοδότησης για την οικοδόμηση ενός ευρωπαϊκού ερευνητικού τομέα. Το 2012 «θα προωθήσει μια δράση για να βελτιωθεί η πληροφόρηση των επαγγελματιών και των επιχειρήσεων εκπαίδευσης για τη σημασία της συνεργασίας σε θέματα Ε.Κ.Ε.». Οι ευρωπαϊκές Οικονομικές Σχολές επίσης, ενθαρρύνονται για να υπογράψουν τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών για την εκπαίδευση στην υπεύθυνη επιχειρηματικότητα και διοίκηση.

7. Υπογράμμιση της σημασίας των εθνικών πολιτικών Ε.Κ.Ε.. Η Επιτροπή προσκαλεί τα κράτη μέλη της ΕΕ για να παρουσιάσουν ή να ενημερώσουν σχετικά με τα σχέδιά τους για την προώθηση της Ε.Κ.Ε. μέχρι το μέσο του 2012. Η εκπόνηση αξιόπιστων Κοινωνικών Απολογισμών αποκτά σταδιακά εξαιρετική σημασία, ενώ υπάρχουν χώρες, όπως π.χ. η Δανία, που τους έχουν καταστήσει υποχρεωτικούς για όλες τις μεγάλες επιχειρήσεις. Η εγκυρότητα, η διαφάνεια και το «ηθικό επιχειρείν» αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για κάθε τομέα παραγωγής.
8. Ευθυγραμμισμένη προσέγγιση της ευρωπαϊκής με τη διεθνή διάσταση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Η Επιτροπή αναγνωρίζει τους δεσμούς μεταξύ της ανάληψης εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην ΕΕ και διεθνώς, και πιστεύει ότι οι ευρωπαϊκές εταιρείες πρέπει να συμπεριφέρονται υπεύθυνα όπου και αν δραστηριοποιούνται, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές αξίες και τους διεθνώς συμφωνημένους κανόνες και πρότυπα. Δίνει έμφαση στις οδηγίες του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, τις 10 αρχές του GLOBAL COMPACT²² των Ηνωμένων Εθνών, τις κατευθυντήριες αρχές των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα, την τριμερή Διακήρυξη ILO²³ (Διεθνής Οργανισμός Εργασίας) των αρχών για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική, και τα πρότυπα καθοδήγησης του ISO 26000 για την κοινωνική ευθύνη. Η Επιτροπή στοχεύει

²² Το UN Global Compact αποτελεί μια στρατηγικής σημασίας πολιτική πρωτοβουλία των Η.Ε. για τις επιχειρήσεις που έχουν δεσμευτεί να ευθυγραμμίσουν τις εργασίες τους και τις στρατηγικές με δέκα διεθνώς αποδεκτές αρχές στους τομείς: των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της εργασίας, του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της διαφθοράς. Με τον τρόπο αυτό, η επιχείρηση, ως κύριος οδηγός της παγκοσμιοποίησης, μπορεί να βοηθήσει σημαντικά εξασφαλίζοντας ότι οι αγορές, το εμπόριο, η τεχνολογία και τα χρηματο-οικονομικά αναπτύσσονται με τρόπους που ωφελούν τις οικονομίες και κοινωνίες παντού. Βλέπε αναλυτικά Κεφάλαιο 5^ο.

²³ ILO International Labour Organization (Διεθνής Οργανισμός Εργασίας)

να ελέγξει τις υποχρεώσεις των μεγάλων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που λαμβάνουν υπόψη τις διεθνώς αναγνωρισμένες οδηγίες και αρχές. Θα παρουσιάσει επίσης μια έκθεση σχετικά με την καθοδήγηση τις προτεραιότητες της ΕΕ για την εφαρμογή των κατευθυντήριων αρχών των Ηνωμένων Εθνών.

Με την ανανεωμένη έννοια της Ε.Κ.Ε. και τις πολιτικές δράσεις για την εφαρμογή της η Επιτροπή έχει ως κύριους στόχους να δημιουργήσει ευνοϊκούς όρους για βιώσιμη ανάπτυξη, υπεύθυνη επιχειρησιακή συμπεριφορά και σταθερή δημιουργία θέσεων εργασίας για το μεσοπρόθεσμο και το μακροπρόθεσμο μέλλον. Αναλυτικότερα:

- Η βοήθεια να μετριαστούν τα κοινωνικά αποτελέσματα της κρίσης, είναι μέρος της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων. Μακροπρόθεσμα, η Ε.Κ.Ε. προσφέρει ένα σύνολο αξιών στο οποίο μπορεί να στηριχτεί η ανάπτυξη μιας πιο συνεκτικής κοινωνίας και να συντελεστεί η μετάβαση σε ένα βιώσιμο οικονομικό σύστημα.
- Μια στρατηγική προσέγγιση στην Ε.Κ.Ε. ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να αναλάβουν συστηματικά περισσότερη κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη που θα αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη βιώσιμων επιχειρησιακών προτύπων, σε μία εποχή που η κρίση εμπιστοσύνης των καταναλωτών και των πολιτών προς τις επιχειρήσεις επηρεάζει όλο και περισσότερο την ανταγωνιστικότητά τους.
- Επιπλέον, μπορεί να φέρει σημαντικά οφέλη από την άποψη της διαχείρισης κινδύνων, της εξοικονόμησης κόστους, της προσέλκυσης νέων επενδύσεων και πρόσβασης σε νέες πηγές κεφαλαίων και χρηματοδότησης, των σχέσεων με τους πελάτες, του ανθρώπινου δυναμικού και της ικανότητας για καινοτομία.
- Μέσω της Ε.Κ.Ε., οι επιχειρήσεις μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στους στόχους συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Η υπεύθυνη επιχειρησιακή συμπεριφορά είναι ιδιαίτερα σημαντική στις περιπτώσεις επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα οι οποίες παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες.

- Η ανανεωμένη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ε.Κ.Ε. υποστηρίζει τους στόχους της Στρατηγικής «ΕΥΡΩΠΗ 2020» για την έξυπνη, βιώσιμη ανάπτυξη και την αύξηση της απασχόλησης. Εάν πάρουμε επίσης υπόψη μας ότι η Στρατηγική ΕΥΡΩΠΗ 2020 συνδυάζεται άμεσα με τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική 2013- 2020, διευρύνοντας την αποστολή της με την προσθήκη της περιβαλλοντικής και κοινωνικής της διάστασης, η νέα Στρατηγική της ΕΕ για την ΕΚΕ δίνει στις επιχειρήσεις, ιδίως τις μεγάλες με 1000 και πλέον εργαζόμενους, ένα σαφές στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς και κοινωνικής προσφοράς.

Η στρατηγική «Enterprise 2020» είναι η φιλόδοξη ευρωπαϊκή πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Δικτύου για την ΕΚΕ. για την αντιμετώπιση των ευρωπαϊκών και παγκόσμιων προκλήσεων που θέτουν ολοένα και περισσότερο υπό αμφισβήτηση τις αγοραστικές συνήθειες των συνθηκών διαβίωσης, εργασίας, εκπαίδευσης, επικοινωνίας, κατανάλωσης και κατανομής πόρων. Οι σύγχρονες εταιρείες θα πρέπει να αναπτύξουν τις επιχειρηματικές τους στρατηγικές πάνω στην κατανόηση και αναγνώριση του τρόπου με τον οποίο ο κόσμος θα λειτουργεί στο μέλλον .

Μέσω της στρατηγικής Επιχείρηση 2020 «Enterprise 2020», το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την ΕΚΕ στοχεύει επίσης στην παροχή υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας προς τις επιχειρήσεις μέλη που δεν θα οικοδομήσουν μόνο την εμπιστοσύνη τους στην εταιρική ηγεσία αλλά θα επιτρέψουν επίσης τη συνεχή βελτίωση και τη μετάβαση σε μία οικονομία βιώσιμης ανάπτυξης.

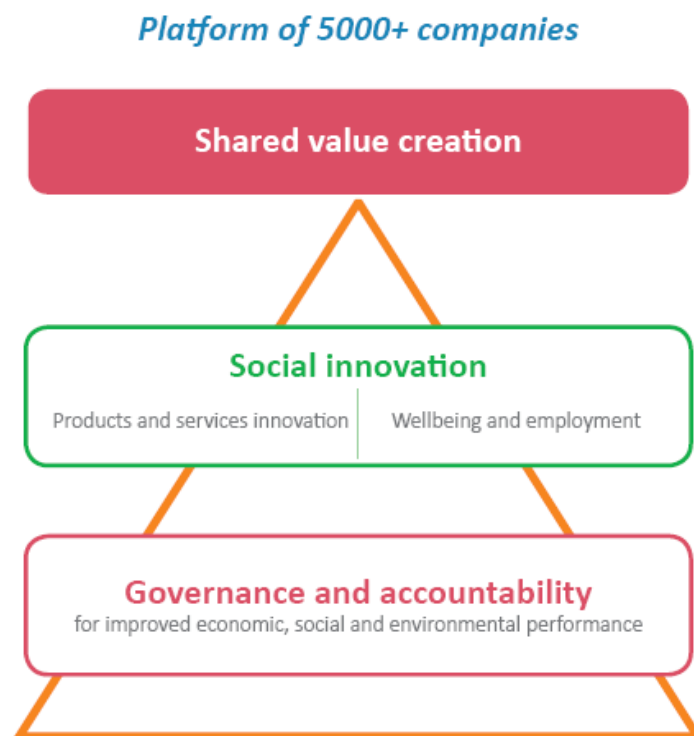
Αυτό θα επιτευχθεί με τη δημιουργία μιας «κοινής/ κοινωνικής αξίας» (shared value) που θα στηρίζεται στη βάση δύο πυλώνων:

- 1) της διακυβέρνησης και της υπευθυνότητας, Η ικανότητα μιας εταιρείας να διαχειρίζεται και να αμβλύνει την έκθεση σε θέματα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και διακυβέρνησης αποτελεί ένα βασικό οδηγό για τον προσδιορισμό της βιωσιμότητάς της. Προκειμένου η εταιρεία να είναι αξιόπιστη και επιτυχημένη, η διαφάνεια είναι ένας αναγκαίος όρος για τη δημιουργία εμπιστοσύνης των ενδιαφερομένων μερών και την κατανόηση των εξελισσόμενων προσδοκιών τους. Ωστόσο, η ενισχυμένη διαφάνεια θα αξίζει τον κόπο μόνο αν παράλληλα κατευθύνει την απόδοση σε βασικά υλικά θέματα. Κατά

συνέπεια οι εκθέσεις θα πρέπει να αποτελούν μια διαδικασία, διατύπωσης και να προβολής αυτών των βελτιώσεων.

- 2) της κοινωνικής καινοτομίας. Η κοινωνική καινοτομία αναφέρεται σε νέες ιδέες, επιχειρηματικά μοντέλα, προϊόντα και υπηρεσίες, που επιτρέπουν την αντιμετώπιση υπαρχόντων προκλήσεων βιωσιμότητας και στη δημιουργία νέων συνεργασιών μεταξύ επιχειρηματικών τομέων και ενδιαφερόμενων μερών. Η κοινωνική καινοτομία τείνει να θεωρείται όλο και περισσότερο ως μια υγιής επιχειρηματική στρατηγική για να επιλύσει κάποια από τα πιο δύσκολα προβλήματα της κοινωνίας σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο ότι μερικά από τα εμπόδια για τη βιώσιμη ανάπτυξη (όπως είναι οι κλιματικές αλλαγές, η δημογραφική αλλαγή και η γήρανση του πληθυσμού) μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο με τη βοήθεια της κοινωνικής καινοτομίας. Επιπλέον, όλο και περισσότερες επιχειρήσεις βλέπουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων ευκαιρίες ταυτόχρονης δημιουργίας επιχειρηματικής και κοινωνικής αξίας για την επιχείρησης. Τα καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες αποτελούν τις βασικές κατευθύνσεις για μια τέτοια στρατηγική, αλλά η κοινωνική καινοτομία επίσης είναι ένα σημαντικό εργαλείο για τη βελτίωση της ευημερίας και της ποιότητας ζωής των ανθρώπων ως εργαζόμενους, πελάτες και πολίτες.

Εικόνα 2: Δημιουργία μιας "κοινής/ κοινωνικής αξίας" (shared value) μέσω μιας πλατφόρμας 5000+ επιχειρήσεων

ΠΗΓΗ: <http://www.csreurope.org/our-strategy>

Έτσι η «Επιχείρηση 2020» του Ευρωπαϊκού Δικτύου ΕΚΕ αποτελεί την τελευταία επί του παρόντος πρωτοβουλία και προσπάθεια από την πλευρά της Ε.Ε. για τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για τις επιχειρήσεις μέσω της πλατφόρμας περισσότερων από 5000 εταιρειών να αναπτύξουν την διακυβέρνηση και την υπευθυνότητα και να αντιμετωπίσουν τα κοινωνικά θέματα με καινότομους τρόπους με την ανταλλαγή των καλών πρακτικών, νέων συνεργασιών, νέων εργαλείων και προσεγγίσεων και μέσω του διαλόγου με τα ενδιαφερόμενα μέρη και της πολιτικής καθώς και μέσω της αύξησης της επικοινωνίας και της ευαισθητοποίησης.

Είναι προφανές ότι η Ε.Ε. θεωρεί την ΕΚΕ ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο και εργαλείο για την βελτίωση των κοινωνικών, οικονομικών, και περιβαλλοντικών συνθηκών όχι μόνο προς όφελος των εταιρειών αλλά και των υπολοίπων ενδιαφερόμενων μελών για αυτό και βοηθάει ουσιαστικά προς την εξέλιξη, ενίσχυση και ενσωμάτωση της τόσο σε επίπεδο κρατών-μελών όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο ακολουθώντας τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα. Επιπρόσθετα η Ε.Ε. τοποθετεί καθαρά την ΕΚΕ ως καθοριστικό παράγοντα για την επίτευξη της Βιώσιμης

Ανάπτυξης μέσω της Πράσινης Βίβλου, της Στρατηγικής της Λισαβόνας και της τελευταίας ανανεωμένης στρατηγικής για την ΕΚΕ.

Βιβλιογραφία 2^ο Κεφαλαίου

Ελληνική

Αποσπóρη Ε. & Ραφαηλίδου Μ. (2008), *Η ΕΚΕ και το πράσινο επιχειρείν*, Τα Νέα, Ένθετο: Πράσινη Επιχειρηματικότητα, σελ. 4, Αθήνα 22-02-2008

Σπηλιώτης Π. (2008), *Η σημασία της Οικολογικής Αποτελεσματικότητας*, Τα Νέα, Ένθετο: Πράσινη Επιχειρηματικότητα, σελ. 4, Αθήνα 22-02-2008

Τι είναι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, 2010, Βήμα, Ανάπτυξη Αφιέρωμα Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη Επιχειρηματικά Οφέλη και Υπευθυνότητα, 21/02/2010

Ξενόγλωσση

Bloom, P.-N. & Gundlach, G.T. (2001), *Handbook of Marketing and Society*, Sage Publications, Thousand Oaks, CA.

Capaldi N. (2005), “Corporate Social Responsibility and the bottom line”, *International Journal of Social Economics*, Vol. 32, No 5, pp. 408-423

Carroll, B.-A. (2000), “The four faces of corporate citizenship”, in Richardson, J.E. (Ed.), *Business Ethics 00/01*, Dunshkin/McGraw-Hill, Guilford, CT, pp. 187-91

Cohran P.-L. (2007) “The Evolution of corporate social responsibility”, *Kelley School of Business, Indiana University, Business Horizons*, No. 50, pp. 449-454,

Elkington, J. (1999), *Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business*, Oxford: Capstone Publishing.

Freeman, R.-E. (1984), *Strategic management: A stakeholder approach*, Boston: Pitman Publishing.

Friedman M. (1970), *The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits*, *The New York Times Magazine*, September 13,

Ihlen, Ø. (2008), Mapping the environment for corporate social responsibility: Stakeholders, publics and the public sphere, *Corporate communications: An International Journal*, Vol 13, No 2, pp. 135-146.

Kampf, C. (2007), Corporate Social Responsibility WalMart, Maersk and the cultural bounds of representation in corporate web sites, *Corporate Communication: An International Journal*, Vol 12, No 1, pp. 41-57

Lantos P.-G. (2001), The boundaries of Strategic Corporate Social Responsibility, *Journal of Consumer Marketing*, Vol. 18, No 7, p.p. 595-630, MCB University Press, Massachusetts, USA.

Makeover, J. (1994), *Business for Social Responsibility, Beyond the bottom line: Putting Social Responsibility to Work for your Business and the World*, New York: Simon & Schuster

Richter, J. (2001), *Holding Corporations Accountable: Corporate Conduct, International Codes, and Citizen Action*, Zed Books, New York

Rowe K. J. (2005) "Corporate Social Responsibility as Business Strategy", University of California, Santa Cruz, Department of Politics, Ph.D. Candidate

Ebner D. & Baumgartner J.-R., 2006, "The relationship between Sustainable Development and Corporate Social Responsibility" *Proceedings of the Corporate Responsibility Research Conference, Dublin , 4th-5th September*

Hardjono, T.W. and Marrewijk van, M. (2001). The Social Dimensions of Business Excellence, *Corporate Environmental Strategy*, Vol. 8, No. 3, pp. 223-233.

Marrewijk, Van M. (2003), Concepts and Definitions of CSR and Corporate Sustainability: Between Agency and Communion, *Journal of Business Ethics*, Vol. 44, pp. 95–105,

Milne, J. M. & Byrch C. (2011), “Sustainability, Environmental Pragmatism and the Triple Bottom Line: Good Question, Wrong Answer?” *Proceedings of the 10th CSEAR Australasian Conference*, Launceston, 6th, 7th & 8th December

Moon, J. (2007), “The Contribution of Corporate Social Responsibility to Sustainable Development”, *Sustainable Development*, No. **15**, pp. 296–306

Wood, J.-D. & Jones, E.-R. (1995), Stakeholders mismatching: A theoretical problem in empirical research on corporate social performance, *The International Journal of Organizations Analysis*, Vol. 3, No. 3, pp. 229-267.

Ηλεκτρονική

Dahlsrud, A. (2006), How Corporate Social Responsibility is Defined: an Analysis of 37 Definitions, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, [On line], Available at: http://www.mcxindia.com/csr/newsarticle/pdf/csr_news45.pdf [Accessed August 8, 2014]

Lea, R. (2002), *Corporate Social Responsibility*, Institute of Directors (IoD) member opinion survey. IoD: London., [On line], Available at: http://www.epolitix.com/data/companies/images/Companies/Institute-of-Directors/CSR_Report.pdf [Accessed June 23, 2003].

Smith, A. (2007), *An Enquiry into the nature and causes of the wealth of nations*, Edited by Sálvio M. Soares. MetaLibri, London, [On line], Available at: <http://metalibri.wikidot.com/title:an-inquiry-into-the-nature-and-causes-of-the-wealth-of-nations:smith-a> [Accessed August 20, 2014].

Montiel I. (2008), *Corporate Social Responsibility and Corporate Sustainability: Separate Pasts, Common Futures*, [On line], Available at: <http://oae.sagepub.com/content/21/3/245> [Accessed August 20, 2014].

International Business Report, (2008), Corporate Social Responsibility a necessity not a choice, Grant Thornton International, [On line], available at:

<http://www.grantthorntonibos.com/files/ibr%202008%20-%20corporate%20social%20responsibility%20report%20final%20%28150%20dpi%29%20web%20enabled.pdf> [Accessed July 4, 2014].

Ιστορία: Από τη φιλανθρωπία στο κοινωνικό μέρισμα, [On line], Available at: <http://www.euro2day.gr/SubArticleSpecialFolders.aspx?amid=103713&parent=103711>, [Accessed July 4, 2014].

Τα οφέλη της ΕΚΕ, [On line], available at: <http://www.euro2day.gr/SubArticleSpecialFolders.aspx?amid=103714&parent=103711> [Accessed May 21, 2014].

Ορισμός Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, [On line], available at: http://www.csrhellas.org/portal/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=183&Itemid=136&lang, [Accessed May 21, 2014].

Πράσινη Βίβλος, [on line], Available at: http://www.csrhellas.org/portal/images/stories/files/prasini_vivlos_gr.pdf [Accessed May 21, 2014].

Ορόσημα – Ευρωπαϊκά, [on line], available at: http://www.csrhellas.org/portal/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1379&Itemid=214&lang [Accessed May 21, 2014].

Ορόσημα – Ευρωπαϊκά, [on line], available at: http://www.csrhellas.org/portal/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1380&Itemid=214&lang [Accessed May 21, 2014].

Ορόσημα – Ευρωπαϊκά, [on line], available from: http://www.csrhellas.org/portal/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1382&Itemid=214&lang [Accessed May 21, 2014]

Μυλωνά Α. (2012), *Η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη* [on line] Παρέμβαση 2021, Available at: <http://parenvassi.wordpress.com/2012/01/16/%CE%B7-%CE%BD%CE%AD%CE%B1-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE>

[%BA%CE%AE-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CF%85%CF%81-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%AE%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1/](#) [Accessed May 21, 2014]

Enterprise 2020 Strategy, (2012), The European Business Network for Corporate Social Responsibility, [On line], Available at:
<http://www.csreurope.org/sites/default/files/Enterprise%202020%20Strategy.pdf>
[Accessed May 21, 2014]

Κεφάλαιο 3^ο : Η Υπεύθυνη Επιχειρηματικότητα, η Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση και οι δείκτες ΕΚΕ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναλύθηκε η έννοια και η ιστορική προέλευση της ΕΚΕ δόθηκαν ορισμοί μέσω της βιβλιογραφίας για την καλύτερη κατανόηση του όρου και περιγράψαμε τη σύγχρονη μορφή της ΕΚΕ. Επίσης οι δύο έννοιες της Β.Α. και της ΕΚΕ διαπιστώθηκε ότι συγκλίνουν και θεωρούνται συνώνυμες από ένα μεγάλο μέρος ερευνητών. Σ' αυτό το κεφάλαιο θα προσεγγίσουμε τους όρους Υπεύθυνη Επιχειρηματικότητα και Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση καθώς επίσης θα παρουσιάσουμε τους δείκτες αξιολόγησης των Κοινωνικά Υπεύθυνων Επιχειρήσεων και Επενδύσεων σε διεθνές και ελληνικό επίπεδο προκειμένου να κατανοήσουμε τους λόγους που η ΕΚΕ/ Βιωσιμότητα διαμορφώνει νέα πρότυπα επιχειρηματικής δράσης και πως αξιολογείται αυτό στο πλαίσιο της αγοράς των επιχειρήσεων.

3.1. Η επιχειρηματικότητα

Η επιχειρηματικότητα αποτελεί μια έννοια πολυσήμαντη, πολυδιάστατη, πολυσυζητημένη, αμφιλεγόμενη πολλές φορές και άλλοτε μυθοποιημένη. Απαντάται από την αρχαιότητα σε όλες τις κοινωνίες και σε πλήθος μορφών, ωστόσο δεν έχει διατυπωθεί ένας οικουμενικά αποδεκτός ορισμός της (Γραφείο Ενθάρρυνσης και Υποστήριξης της νεανικής επιχειρηματικότητας, 2008).

Ωστόσο, μπορούμε να πούμε ότι επιχειρηματικότητα είναι η προσπάθεια μετατροπής της πρωτοβουλίας σε αποτέλεσμα και από αυτή τη διαδικασία να προκύψει και οικονομικό κέρδος. Περιλαμβάνει σαν βήματα:

1. την καινοτομία,
2. την ηγεσία,
3. τη διαχείριση και
4. την ανάπτυξη της πρωτοβουλίας.

Στην Ελλάδα θεωρείται από επιχειρηματικούς και οικονομικούς κύκλους αναγκαίο να γίνει μια προσπάθεια ένταξής της στην εκπαίδευση, με το σκεπτικό πως βοηθάει στην ανάπτυξη της παιδείας, της οικονομίας και της κοινωνίας.

Επίσης, επιχειρηματικότητα είναι μια δυναμική διαδικασία κατά την οποία τα άτομα σταθερά εντοπίζουν οικονομικές ευκαιρίες και τις εκμεταλλεύονται μέσα από την ανάπτυξη, παραγωγή και πώληση αγαθών και υπηρεσιών. Η διαδικασία αυτή απαιτεί την ύπαρξη ποιοτικών ιδιοτήτων στα άτομα, όπως (The European Observatory for SMEs 2000):

1. εμπιστοσύνη στον εαυτό τους,
2. δυνατότητα και διάθεση ανάληψης κινδύνου και
3. ένα αίσθημα προσωπικής δέσμευσης.

Αυτοί είναι μόνο δύο από τους πολλούς ορισμούς που υπάρχουν για την επιχειρηματικότητα, η οποία συνιστά ένα σύμπλεγμα νομικών, διοικητικών, οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικών, ψυχολογικών και άλλων όρων και διαδικασιών, με αποτέλεσμα να προσελκύει το ενδιαφέρον επιστημόνων και επαγγελματιών από διάφορους ακαδημαϊκούς και επιχειρηματικούς κλάδους, αντίστοιχα (Γραφείο Ενθάρρυνσης και Υποστήριξης της νεανικής επιχειρηματικότητας, 2008).

Η προσέγγιση λοιπόν της έννοιας της επιχειρηματικότητας εξαρτάται τόσο από τη γνωστική και την επαγγελματική αφετηρία κάθε ενδιαφερομένου, όσο και από το ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο η επιχειρηματικότητα αναπτύσσεται ή γίνεται προσπάθεια να αναπτυχθεί.

Εάν προσπαθήσουμε να αναλύσουμε την έννοια της επιχειρηματικότητας θα δούμε ότι η λέξη «επιχειρηματικότητα» προέρχεται από το ρήμα «επιχειρώ», το οποίο στην ελληνική γλώσσα σημαίνει «δοκιμάζω», «αρχίζω κάποιο έργο», «καταπιάνομαι με κάποια δραστηριότητα», «ενεργώ με συγκεκριμένο τρόπο και στόχο», «προσπαθώ να επιτύχω κάτι» (Τεγόπουλος – Φυτράκης, «Μείζον Ελληνικό Λεξικό»).

Ο διεθνώς επικρατών όρος (entrepreneurship) θα μπορούσε να μεταφραστεί κυριολεκτικά ως «παρεμβολή» ή ως «διοίκηση στρατευμάτων στη μάχη». Συνεπώς, η ίδια η έννοια υποδηλώνει ή εμπεριέχει συμπεριφορές και δεξιότητες, οι οποίες αφορούν (Γραφείο Ενθάρρυνσης και Υποστήριξης της νεανικής επιχειρηματικότητας, 2008):

- στην πρωτοβουλία και την απόπειρα για την έναρξη μιας δραστηριότητας,
- στην οργάνωση και τη μεθόδευση των σχετικών ενεργειών,

- στην ύπαρξη κάποιου στόχου και
- στην κινητοποίηση προς την επίτευξή του, δηλαδή για ουσιαστική και δυναμική παρέμβαση στην κοινωνική πραγματικότητα.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι έχουν γίνει πολλές προσπάθειες να δοθεί ένας συγκεκριμένος ορισμός για την επιχειρηματικότητα, που εκτείνονται από το δημιουργείν έως το επιβιώνειν, από την ανάληψη ρίσκου έως την άσκηση ηγεσίας για τη πραγμάτωση του στόχου και από την επιθυμία αυτό-απασχόλησης έως την πραγμάτωσή της.

Αν θέλαμε να καταλήξουμε σε έναν και μόνο ορισμό, θα λέγαμε πως επιχειρηματικότητα είναι νοοτροπία, κυρίως ατόμων που ανήκουν σε μια ετερογενή ομάδα και που έχουν το ταλέντο να αναγνωρίζουν ευκαιρίες εκεί που οι άλλοι δεν τις βλέπουν και να οργανώνονται για να επιτύχουν το τελικά επιδιωκόμενο όφελος (Μιχιώτης και Οικονόμου, 2006).

Τα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας είναι τα εξής (Ζαμπετάκης, 2007):

- 1) Στις σύγχρονες οικονομίες η επιχειρηματικότητα αποτελεί κρίσιμο συντελεστή παραγωγής, καθώς αναφέρεται στο βέλτιστο τρόπο συνδυασμού των υπόλοιπων συντελεστών παραγωγής. Δηλαδή η επιχειρηματικότητα είναι η τεχνογνωσία παραγωγής. Όσο μεγαλύτερη τεχνογνωσία διαθέτει μία επιχείρηση τόσο περισσότερο αποδοτική καθίσταται η επιχειρηματική δραστηριότητα.
- 2) Η επιχειρηματικότητα είναι στενά συνδεδεμένη με την καινοτομία. Η τεχνογνωσία είναι η άλλη όψη της καινοτομίας. Όσο πιο καινοτόμος είναι μία επιχείρηση τόσο περισσότερη τεχνογνωσία κατέχει και τελικά αυτό της παρέχει ένα τεράστιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.
- 3) Συνδέεται άρρηκτα με την ευελιξία μιας επιχείρησης. Η ευελιξία με τη σειρά της αναφέρεται στην ικανότητα της επιχείρησης αφ' ενός να συμβαδίζει με τις οικονομικές εξελίξεις (νέες τεχνολογίες, σύγχρονες αρχές διοίκησης, ένταση του ανταγωνισμού) και αφετέρου να διαμορφώνει μία ιδιαίτερη επιχειρηματική φυσιογνωμία.

Η επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα ευρύ πεδίο μελέτης και έρευνας,

δεδομένου ότι δεν αντιστοιχεί σε μια και μόνη συγκεκριμένη ακαδημαϊκή επιστήμη, αλλά σχετίζεται με πολλούς επιστημονικούς κλάδους, όπως η οικονομία, η κοινωνιολογία και η ψυχολογία. Συνεπώς η επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα πολύπλευρο κλάδο ο οποίος χαρακτηρίζεται και επηρεάζεται από πολύπλοκα κοινωνικά, περιβαλλοντικά, πολιτιστικά, δημογραφικά και οικονομικά φαινόμενα. Πολλοί ερευνητές έχουν προσπαθήσει να εντοπίσουν και να μελετήσουν τους παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα και οδηγούν στην επιχειρηματική επιτυχία. Οι παράγοντες αυτοί είναι (Σασσάλου, 2011):

- 1) Οικονομικοί
- 2) Ψυχολογικοί
- 3) Κοινωνιολογικοί
- 4) Περιβαλλοντικοί
- 5) Δημογραφικοί και
- 6) Παράγοντες κουλτούρας ή πολιτισμικοί.

Ωστόσο, η επιχειρηματικότητα δεν είναι αρμοδιότητα του επιχειρηματία με την τυπική έννοια του όρου. Μπορεί να ασκηθεί και από κάποιον εργαζόμενο ή στέλεχος που προτείνει καινοτομίες και ιδέες για τη βελτίωση προϊόντος ή υπηρεσίας. Η επιχειρηματικότητα αποκαλείται με διάφορους τρόπους ανάλογα κάθε φορά με το θέμα και το στόχο που επιδιώκει να πετύχει (Σασσάλου, 2011).

Τα είδη επιχειρηματικότητας είναι (Μιχιώτης και Οικονόμου, 2006):

1. η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα: στόχος της είναι να εξυπηρετήσει και να καλύψει κοινωνικές και ανθρωπιστικές ανάγκες (π.χ. WWF, UNESCO, UNICEF).
2. Η Συνεργατική Επιχειρηματικότητα: στόχος της είναι τα οφέλη των συνεταιρισμένων ατόμων και εφαρμόζεται κυρίως σε ειδικούς οικονομικούς τομείς και κλάδους παραγωγής (π.χ. Πίνδος,).

Επίσης, η επιχειρηματικότητα διακρίνεται με βάση το ρόλο του επιχειρηματία σε (Καραγιάννης et al, 2002):

1. Αμιγή: αναφέρεται στην επιχειρηματικότητα που εξασκείται χωρίς ο επιχειρηματίας να διαθέτει άλλα παραγωγικά μέσα (κεφάλαιο,

μηχανήματα) παρά μόνο την προσωπική του συμβολή. Περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες του επιχειρηματία οι οποίες χαρακτηρίζονται ως δράσεις υψηλής αποτελεσματικότητας, που εάν διεξάγονταν από άλλους φορείς (π.χ. δημόσιους) ή μισθωτούς υπαλλήλους δεν θα επέφεραν τα ίδια κερδοφόρα αποτελέσματα. Γι' αυτό και η προσωπικότητα του επιχειρηματία διαδραματίζει τον κεντρικό ρόλο, η οποία εκφράζεται με την σύλληψη για αξιοποίηση μιας νέας παραγωγικής ιδέας.

2. Μικτή: ασκείται όταν ο επιχειρηματίας δραστηριοποιείται αναλαμβάνοντας ρόλους που εύκολα θα μπορούσαν να υλοποιηθούν και από άλλα άτομα ή φορείς, όπως ανώτερα διευθυντικά στελέχη, χωρίς να μειωθεί η αποτελεσματικότητα της επιχείρησης. Αυτού του είδους η επιχειρηματικότητα διακρίνεται σε επιμέρους δυο κατηγορίες:

- i. την επιχειρηματικότητα εργαζομένων και
- ii. επιχειρηματικότητα κεφαλαιούχων

Στην πραγματική, ωστόσο, οικονομική ζωή ο ρόλος του επιχειρηματία εκπληρώνεται με μία από τις μορφές της μικτής επιχειρηματικότητας. Αυτό συμβαίνει διότι τις περισσότερες φορές ο επιχειρηματίας είναι υποχρεωμένος να αναλάβει δραστηριότητες που θα μπορούσαν να αναληφθούν από άλλα άτομα, χωρίς να μειωθεί το αποτέλεσμα της επιχειρηματικότητας.

Μια άλλη διάκριση αναφέρεται στη προσέγγιση της επιχειρηματικότητας με βάση το εάν αυτή ασκείται εντός ή εκτός υφιστάμενων επιχειρήσεων. Σύμφωνα με αυτή τη διάκριση έχουμε (Πετράκης, 2004):

1. την ενδοεπιχειρηματικότητα (intrapreneurship), η οποία αναπτύσσεται από τα υφιστάμενα στελέχη της επιχείρησης και
2. η επιχειρηματικότητα που αποσκοπεί στη δημιουργία μιας νέας επιχείρησης (start-up). Σε αυτή την περίπτωση, άλλοτε πρόκειται για:
 - I. επιχειρηματικότητα ευκαιρίας (διαπίστωση και αξιοποίηση κάποιας ευκαιρίας) και
 - II. επιχειρηματικότητα ανάγκης (υποχρεωτική επιλογή

επιχειρηματικότητα ως μέσω βιοπορισμού).

Στη διεθνή βιβλιογραφία η επιχειρηματικότητα διαχωρίζεται σε:

1. παραδοσιακή.
2. κοινωνική και
3. Συνεργατική.

Ο παραδοσιακός επιχειρηματίας αναλαμβάνει τους κινδύνους που επιφυλάσσει μια νέα επιχειρηματική δραστηριότητα για προσωπικό όφελος. Ο κοινωνικός επιχειρηματίας, αντίθετα, είναι ο επιχειρηματίας με κοινωνική αποστολή. Αυτό που τις διαχωρίζει είναι ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις στοχεύουν στην επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων σε αντιδιαστολή με τις παραδοσιακές μορφές επιχειρηματικότητας που στόχο έχουν την επίτευξη οικονομικού αποτελέσματος, το οποίο είναι το μέσο το οποίο χρησιμοποιούν για την επιτυχία του σκοπού τους.

Η συνεργατική επιχειρηματικότητα αναφέρεται κυρίως στην ικανοποίηση και διασφάλιση των απαιτήσεων συνεταιρισμένων ομάδων ή επιχειρήσεων, όπου συνεργατική εταιρεία είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων τα οποία συνδέονται εθελοντικά με σκοπό να εξυπηρετήσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και επιδιώξεις τους μέσω μια συμμετοχικής και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης.

Μια επιπλέον διάκριση της επιχειρηματικότητας είναι σε:

1. Τεχνολογική: αναφέρεται στην εισαγωγή νέας τεχνολογίας στην αγορά με τη μορφή νέων προϊόντων ή διαδικασιών παραγωγής παλαιών προϊόντων, όπως είναι η δορυφορική τηλεόραση.
2. Γεωγραφική: αφορά τη μετακίνηση τεχνολογικών επιτευγμάτων από το ένα γεωγραφικό μέρος στο άλλο. Παράδειγμα οι εταιρείες κατασκευής laptop υπολογιστών από την Ταϊβάν στην Κίνα.
3. Κοινωνιολογική: ο επιχειρηματίας βρίσκει νέους τρόπους προώθησης παλαιών προϊόντων.

Ακόμα μία μορφή επιχειρηματικότητας αναφέρεται ως ακαδημαϊκή και αφορά σε πανεπιστήμια ή άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα, τα οποία δραστηριοποιούνται επιχειρησιακά με την εμπορευματοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας την οποία

εκπονούν με τη μορφή καινοτόμων προϊόντων στην αγορά.

Μια νέα αναδυόμενη μορφή επιχειρηματικότητας είναι η πράσινη επιχειρηματική δραστηριότητα. Είναι εκείνη η μορφή οικονομικής δραστηριότητας η οποία θέτει την προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης γενικώς στο επίκεντρο της στρατηγικής της.

Επιπλέον, η γυναικεία επιχειρηματικότητα, είναι ένα είδος επιχειρηματικότητας, που έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια. Παρατηρείται μια ευρεία συναίνεση ως προς την προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας ως παράγοντα ισότητας των ευκαιριών στην αγορά εργασίας και αύξησης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας (Καραχάλιου, 2012).

Επιπρόσθετα η διαμόρφωση ενός νέου προτύπου βιώσιμης ανάπτυξης, που θα συνδυάζει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα με την κοινωνική συνοχή και θα είναι φιλικό προς το περιβάλλον, αποτελεί ζωτική ανάγκη για να καταφέρει η Ελλάδα να ξεπεράσει την κρίση και να σταθεί με αξιώσεις στον εξελισσόμενο διεθνή καταμερισμό εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, καθοριστική είναι η παρουσία της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας, η οποία ορίζεται ως η ιδιότητα των επιχειρηματιών να κάνουν τις επιχειρήσεις ανταγωνιστικές, να αξιοποιούν τη γνώση και την τεχνολογία, να επενδύουν στο ανθρώπινο δυναμικό, να αναπτύσσουν καινοτομίες, και να εμφανίζουν αυξημένη κοινωνική ευθύνη συνεισφέροντας και στις τρεις της διαστάσεις: οικονομική, κοινωνική και οικολογική (Καλογήρου Γιάννης, Καθηγητής, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2010-2012, “Bravo Διάλογος για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη”).

Σημαντική απόδειξη υπεύθυνης επιχειρηματικότητας αποτελεί σύμφωνα με το Quality Net Foundation, το Δίκτυο Υπεύθυνων Οργανισμών και Ενεργών Πολιτών (Θεσμός Bravo) η συστηματοποιημένη μέτρηση και καταγραφή, βάσει διεθνών δεικτών και προτύπων, της επίδρασης ενός οργανισμού στο τρίπτυχο Οικονομία, Κοινωνία, Περιβάλλον. Η συστηματοποιημένη αυτή καταγραφή, όπως συχνά παρουσιάζεται με τη μορφή του Απολογισμού Βιωσιμότητας ή Εταιρικής Υπευθυνότητας, αποτελεί ένα εργαλείο επικοινωνίας και διαβούλευσης με κάθε Κοινωνικό Εταίρο, καθώς και μια ολοκληρωμένη παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο ένας οργανισμός μετουσιώνει τις αρχές της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας σε πολιτικές και πρακτικές, που μακροπρόθεσμα οδηγούν στον περιορισμό των όποιων

αρνητικών επιπτώσεων του και στον πολλαπλασιασμό της προστιθέμενης αξίας που δημιουργείται από την επιχειρηματική λειτουργία του.

Φαίνεται από την παραπάνω ανάλυση ότι η επιχειρηματικότητα συνδέεται άμεσα με την ευελιξία και την εξέλιξη κάθε επιχείρησης. Η επιχειρηματικότητα μέσα από τα Ευρωπαϊκά Παρατηρητήριο ορίζεται ως μια δυναμική διαδικασία κατά την οποία τα άτομα σταθερά εντοπίζουν οικονομικές ευκαιρίες και τις εκμεταλλεύονται μέσα από την ανάπτυξη, παραγωγή και πώληση αγαθών και υπηρεσιών. Η διαδικασία αυτή απαιτεί την ύπαρξη ποιοτικών ιδιοτήτων στα άτομα, Στην έννοια της επιχειρηματικότητας παρατηρείται ότι ενώ η παραδοσιακή επιχειρηματικότητα είναι αυτή που ωθεί τον επιχειρηματία να αναλάβει τους κινδύνους της νέας επιχειρηματικής δράσης προκειμένου να έχει προσωπικό όφελος παραταύτα η κοινωνική επιχειρηματικότητα έχει ως στόχο της την επίλυση προβλημάτων σε αντιδιαστολή με την παραδοσιακή μορφή. Επίσης η πράσινη επιχειρηματικότητα που έχει αναδυθεί τα τελευταία χρόνια έχει ως βασικό στρατηγικό της στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης. Καθοριστικής σημασίας στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζει η διεθνής και η ελληνική πραγματικότητα θεωρείται η υπεύθυνη επιχειρηματικότητα η οποία ορίζεται ως η ιδιότητα του επιχειρηματία να κάνει πιο ανταγωνιστικές τις επιχειρήσεις, να αξιοποιεί τη γνώση και την τεχνολογία, να επενδύει στο ανθρώπινο δυναμικό, να αναπτύσσει καινοτομίες, και να εμφανίζει αυξημένη κοινωνική ευθύνη συνεισφέροντας και στις τρεις της διαστάσεις: οικονομική, κοινωνική και οικολογική.

3.2 Οι Κοινωνικά Υπεύθυνες Επενδύσεις

Οι Κοινωνικά Υπεύθυνες Επενδύσεις αναπτύχθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες ως ένας νέος τρόπος επένδυσης, που τις περισσότερες φορές αποκαλείται κοινωνικά υπεύθυνος ή ηθικός τρόπος επενδύσεων. Ο νέος αυτός τρόπος επενδυτικών επιλογών ενσωματώνει μη χρηματοοικονομικές ανησυχίες στις επενδυτικές αποφάσεις, όπως ηθικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες (Sandberg, et al., 2009).

Ουσιαστικά όμως η έννοια των ΚΥΕ προέρχεται από τον όρο ηθικές επενδύσεις ο οποίος υφίσταται από τον 19^ο αιώνα και αφορούσε την αποφυγή επενδύσεων σε εταιρίες που σχετίζονταν με αλκοόλ, τυχερά παιχνίδια, καπνό τα οποία θεωρούνταν ανήθικα προϊόντα. Σταδιακά αυτά τα ηθικά κριτήρια επενδύσεων

εξελίχθηκαν σε ένα ευρύτερο φάσμα κοινωνικών ανησυχιών όπως η προστασία των εργαζομένων, του περιβάλλοντος, των ανθρώπινων δικαιωμάτων κ.τ.λ. (Wen, 2009). Ωστόσο με το πέρασμα του χρόνου ο όρος ηθικές επενδύσεις όλο και περισσότερο αντικαθίσταται από τον όρο κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις (Sparkes, Cowton, 2004).

Τελευταία οι κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις γίνονται αντιληπτές ως η διαδικασία προώθησης επενδύσεων σε εταιρίες που πληρούν κάποια κριτήρια ΕΚΕ (Kawamura, 2002). Μια σημαντική διάσταση της τρέχουσας ζήτησης για μεγαλύτερη εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι η εμφάνιση των κοινωνικά υπεύθυνων επενδυτών, οι οποίοι επενδύουν σε εταιρίες που δρουν με κοινωνική υπευθυνότητα (Rosen et al., 1991). Βασική επιδίωξη τους είναι να συνδυάσουν την υψηλή οικονομική απόδοση των επενδυτικών επιλογών με ζητήματα που θεωρούνται σημαντικά για την κοινωνική ευημερία και την προστασία του περιβάλλοντος (Βαξεβανίδου, 2011).

Κατά συνέπεια οι κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις και η ΕΚΕ είναι δύο έννοιες στενά συνδεδεμένες. Αυτή η εννοιολογική ομοιότητα μπορεί να αντικατοπτρίζεται στην σύνδεση της συμπεριφοράς των δύο φαινομένων, για παράδειγμα οι αποδόσεις των κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων φαίνεται μερικές φορές να εξαρτώνται από την σχέση μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής απόδοσης και της εταιρικής χρηματοοικονομικής απόδοσης (Mill, 2006).

Κάθε έννοια επιβεβαιώνει ουσιαστικά ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να παράγουν πλούτο για την κοινωνία εντός συγκεκριμένων κοινωνικών και περιβαλλοντικών πλαισίων, απλώς η ΕΚΕ το εξετάζει αυτό από την πλευρά των εταιριών ενώ οι κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις από την πλευρά των επενδυτών σε αυτές τις εταιρίες (Sparkes, 2002).

3.3 Δείκτες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Οι δείκτες ΕΚΕ αξιολογούν την επίδοση των επιχειρήσεων στις πρακτικές ΕΚΕ με βάση διεθνή αυστηρά πρότυπα που έχουν θεσμοθετηθεί και κατά αυτή την έννοια είναι απαραίτητοι για την μέτρηση και αξιολόγηση του πόσο Κοινωνικά Υπεύθυνη είναι μια επιχείρηση που υιοθετεί την ΕΚΕ. Παρακάτω παρατίθενται οι σημαντικότεροι δείκτες ΕΚΕ σε διεθνές αλλά και εγχώριο επίπεδο.

3.3.1 Δείκτης Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Corporate Responsibility Index CRI)

Το CR Index είναι ο πιο σημαντικός διεθνώς δείκτης μέτρησης της απόδοσης των επιχειρήσεων στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) και χρησιμοποιείται ως εθνικός δείκτης ΕΚΕ σε διάφορες χώρες. Είναι ένα εργαλείο μέτρησης της ΕΚΕ και αξιολογεί την απόδοση των εταιριών σε τέσσερις άξονες :

- Κοινωνία
- Περιβάλλον
- Εργαζόμενοι
- Αγορά.

Πιο αναλυτικά ο πρώτος άξονας αξιολογεί την επιχείρηση ως προς την υποστήριξη που παρέχει σε πρωτοβουλίες τοπικών και εθνικών κοινωνιών βοηθώντας στο χτίσιμο εποικοδομητικών σχέσεων με τις κοινωνίες αυτές και τη δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Στον άξονα του περιβάλλοντος ο δείκτης αξιολογεί τις ενέργειες και τις πολιτικές των επιχειρήσεων για τον περιορισμό των δυσμενών επιδράσεων στις κλιματικές αλλαγές, όπως για παράδειγμα τον περιορισμό του διοξειδίου του άνθρακα. Για τα θέματα της εργασίας ο δείκτης αξιολογεί την συνολική συμπεριφορά της επιχείρησης στο εργατικό δυναμικό και στις συνθήκες εργασίας όπως : ασφάλεια, υγιεινή, ειλικρινή επικοινωνία και δίκαιη μεταχείριση. Στην αγορά ο δείκτης αξιολογεί τις σχέσεις της επιχείρησης με τους καταναλωτές και την αγορά δηλαδή την επίδοση τους στην κατανόηση και στην ανταπόκριση των αναγκών των καταναλωτών. Ο δείκτης επίσης αξιολογεί τον τρόπο με τον οποίο πωλούν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους με υπευθυνότητα όπως σωστή ποιότητα και τιμές.

3.3.2 Δείκτης Εταιρικής Υπευθυνότητας (CRI) στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα ο Δείκτης Εταιρικής Υπευθυνότητας εισήχθη το 2008 από το Ινστιτούτο Εταιρικής Ευθύνης σε συνεργασία με το BITC (Business in the Community).

Στο Δείκτη CRI μπορούν να λάβουν μέρος όλες οι εταιρίες, οποιουδήποτε νομικού καθεστώτος - ιδιωτικές και δημόσιες - που απασχολούν τουλάχιστον 50 υπαλλήλους και δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα περισσότερο από 3 χρόνια.

Οι εταιρίες που θέλουν να συμμετέχουν, αξιολογούνται με βάση τα διεθνή πρότυπα και κριτήρια στο τομέα της εταιρικής ευθύνης, από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες – αξιολογητές.

Υπάρχουν τέσσερα επίπεδα διάκρισης των επιδόσεων ενός οργανισμού:

- Platinum
- Gold
- Silver
- Bronze

Την πρώτη χρονιά του δείκτη βραβεύτηκαν 8 εταιρίες για τις επιδόσεις τους στο τομέα της εταιρικής ευθύνης, καμία από αυτές όμως δεν διακρίθηκε στο επίπεδο Platinum και Gold. Πιο αναλυτικά στην Ελλάδα διακρίθηκαν και βραβεύτηκαν το 2009 από τον CRI οι εξής εταιρίες :

- Η Coca-Cola Τρία Έψιλον, η DIAGEO Hellas, ο ΟΤΕ και η Τράπεζα Πειραιώς στην κατηγορία Silver.
- Η ΓΕΦΥΡΑ Α.Ε., η MICROSOFT Ελλάς, η Piscines Ideales και η Regency Entertainment στην κατηγορία Bronze.

Την δεύτερη χρονιά το 2010, βραβεύτηκαν 12 εταιρίες κατά την αξιολόγηση τους στο τομέα της ΕΚΕ:

- στην κατηγορία Gold: η Τράπεζα Πειραιώς και η Coca-Cola Τρία Έψιλον.
- στην κατηγορία Silver: η Αθηναϊκή Ζυθοποιία, ΟΤΕ, η Diageo Hellas, η Johnson&Johnson Hellas και η Piscines Ideales
- στην κατηγορία Bronze: η Γένεσις Φάρμα, η ΓΕΦΥΡΑ Α.Ε. (Γέφυρα Ρίου – Αντιρρίου), η Κωτσόβολος/ DSGI SOUTH-EAST EUROPE, ο ΟΠΑΠ και η Alpha Bank.

Με βάση την αξιολόγηση του τρίτου CRI στην Ελλάδα, βραβεύτηκαν 17 εταιρίες για τις επιδόσεις τους :

- στην κατηγορία Gold: η Αθηναϊκή Ζυθοποιία Α.Ε., ο ΟΤΕ, η Τράπεζα Πειραιώς, η Coca-Cola Τρία Έψιλον και η DIAGEO Hellas S.A.
- στην κατηγορία Silver: η ΓΕΦΥΡΑ Α.Ε. (Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου), η Εθνική Τράπεζα, η ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε. και η Piscines Ideales
- στην κατηγορία Bronze: η ΓΕΝΕΣΙΣ ΦΑΡΜΑ, η ΟΠΑΠ Α.Ε., η Aldemar Hotels & Spa, η Alpha Bank, η DIXONS SOUTH – EAST EUROPE Α.Ε.Β.Ε. (Κωτσόβολος), η MAMIDOIL JETOIL Α.Ε., η Novartis Hellas Α.Ε.Β.Ε. και η Regency Entertainment

Το 2012-14 εταιρείες διακρίθηκαν για τις επιδόσεις τους στην εφαρμογή υπεύθυνων εταιρικών πρακτικών, βάσει του Εθνικού Δείκτη Εταιρικής Ευθύνης (CR Index)

- στην κατηγορία PLATINUM: DIAGEO Hellas, ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ, ΟΤΕ, Τράπεζα Πειραιώς
- στην κατηγορία GOLD: Ideales, ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ
- στην κατηγορία SILVER: GENESIS Pharma, MAMIDOIL JETOIL, Novartis Hellas, VODAFONE
- στην κατηγορία BRONZE: ALPHA BANK, SCA Hygiene Products, ΔΕΠΑ

Επίσης για πρώτη φορά το 2012, ακολουθώντας τη μεθοδολογία του BITC, ο Εθνικός Δείκτης συμπεριέλαβε το ανώτερο επίπεδο διάκρισης **DIAMOND**, η οποία απευθύνεται σε εταιρείες που βρίσκονται ήδη στα επίπεδα Platinum και Gold, με την **Αθηναϊκή Ζυθοποιία** να κατακτά τον τίτλο για πρώτη φορά. Παράλληλα, νέες εταιρείες συμμετείχαν φέτος στην αξιολόγηση, η **PepsiCo – Tasty** και η **Wind** διευρύνοντας την “οικογένεια” του CR INDEX ²⁴.

Το 2013 για πέμπτη συνεχή χρονιά διακρίθηκαν και βραβεύτηκαν 14 εταιρείες μεταξύ των οποίων:

- στην κατηγορία DIAMOND: Αθηναϊκή Ζυθοποιία
- στην κατηγορία PLATINUM: Diageo Hellas S.A. Εθνική Τράπεζα, ΟΤΕ-COSMOTE, Τράπεζα Πειραιώς, Ελληνικά Πετρέλαια, Coca Cola 3E
- στην κατηγορία GOLD: ΓΕΦΥΡΑ Α.Ε., Novartis, GENESIS Pharma, Mamidoil – Jetoil Α.Ε.

²⁴ <http://www.cri.org.gr/Contents.aspx?lang=gr&CatId=78&View=8>

- στην κατηγορία SILVER: ΔΕΠΑ, PepsiCo – Tasty, WIND

Τέλος από τις εταιρίες που έχει βραβεύσει ο δείκτης εταιρικής κοινωνικής υπευθυνότητας στην Ελλάδα αυτά τα πέντε χρόνια, εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών είναι οι ακόλουθες εταιρίες : ο ΟΤΕ, η Coca-Cola Τρία Έψιλον, η Τράπεζα Πειραιώς, η Εθνική Τράπεζα, τα Ελληνικά Πετρέλαια, ο ΟΠΑΠ και η Alpha Bank.

3.3.3 Δείκτης FTSE4GOOD

Οι δείκτες FTSE4GOOD²⁵ έχουν σχεδιαστεί για να μετρούν αντικειμενικά τις επιδόσεις των εταιριών οι οποίες πληρούν αναγνωρισμένα διεθνώς πρότυπα εταιρικής ευθύνης. Οι διεθνείς αυτοί δείκτες δημιουργήθηκαν από τον διεθνή οργανισμό διαχείρισης χρηματιστηριακών δεικτών FTSE προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες επενδυτών που επιθυμούν να έχουν στοιχεία ως προς την κοινωνική υπευθυνότητα της εταιρίας που θέλουν να επενδύσουν. Είναι ένα πολύτιμο εργαλείο για την αξιολόγηση υπεύθυνων επενδυτικών προϊόντων.

Για να συμπεριληφθεί μια εταιρία στους δείκτες FTSE4GOOD πρέπει να πληροί τα εξής κριτήρια σε πέντε τομείς :

- βιώσιμη ανάπτυξη.
- ανάπτυξη θετικών σχέσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη.
- Υποστήριξη και προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Διασφάλιση κατάλληλων και ηθικών συνθηκών εργασίας στην γραμμή παραγωγής και διάθεσης.
- Δράση ενάντια στην δωροδοκία.

Να σημειωθεί ότι εξαιρούνται εταιρίες που έχουν επιχειρηματικά συμφέροντα σε βιομηχανίες κατασκευής καπνού, κατασκευής πυρηνικών οπλικών συστημάτων ή οπλικών συστημάτων, σε ιδιοκτήτες ή φορείς εκμετάλλευσης πυρηνικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και σε εταιρίες που συμμετέχουν σε επεξεργασία ουρανίου.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι Ελληνικές επιχειρήσεις που συμπεριλαμβάνονται στο δείκτη αειφορίας FTSE4GOOD:

²⁵ http://www.ftse.com/Indices/FTSE4Good_Index_Series/index.jsp

Πίνακας 3: Εισηγμένες επιχειρήσεις του Χρηματιστηρίου Αθηνών που συμπεριλαμβάνονται στο δείκτη FTSE4GOOD

FTSE4GOOD	Europe Index	Alpha Bank
		Coca-Cola Hellas
		Eurobank Ergasias
		ΟΠΑΠ
		ΟΤΕ
	Global Index	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας
		Alpha Bank
		Eurobank Ergasias
		ΟΠΑΠ
		ΟΤΕ
		Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας

Πηγή: www.sustainable-investment.org

3.3.4 Δείκτης DOW JONES SUSTAINABILITY

Οι δείκτες αειφορείας Dow Jones²⁶ δημιουργήθηκαν το 1999 και είναι οι πρώτοι δείκτες σε παγκόσμιο επίπεδο που καταγράφουν την χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των κορυφαίων εταιριών σε επίπεδο βιώσιμης ανάπτυξης.

Η μέθοδος αξιολόγησης των εταιριών γίνεται βάση οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών κριτηρίων. Ειδικότερα μερικά από τα κριτήρια επιλογής είναι:

- Στρατηγική των εταιριών για την κλιματική αλλαγή.
- Κατανάλωση ενέργειας
- Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού
- Σχέσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη
- Εταιρική διακυβέρνηση

²⁶ <http://www.sustainability-index.com>

Πίνακας 4: Κριτήρια αξιολόγησης επιχειρήσεων

Διαστάσεις	Κριτήρια
Οικονομική	Κώδικες Συμπεριφοράς / Συμμόρφωσης / Διαφθορά & δωροδοκία
	Εταιρική Διακυβέρνησης
	Μάνατζμεντ κινδύνου και κρίσεων
	Ειδικά κριτήρια της Βιομηχανίας
Περιβάλλοντική	Περιβαλλοντική έκθεση/αναφορά
	Ειδικά κριτήρια της Βιομηχανίας
Κοινωνική	Εταιρική Υπευθυνότητα / Φιλανθρωπία
	Δείκτες Εργασιακής πρακτικής
	Ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου
	Κοινωνική αναφορά/ έκθεση
	Προσέλκυση ταλέντων & διατήρησή τους
	Ειδικά κριτήρια της Βιομηχανίας

Πηγή: Dow Jones Sustainability Indexes (<http://www.sustainability-index.com>)

3.3.5 Κοινωνικό Βαρόμετρο ASBI

Το βαρόμετρο Αναγνωσιμότητας και Κοινωνικής Συμπεριφοράς (Awareness & Social Behavior Index)²⁷ είναι ένα ερευνητικό εργαλείο ΕΚΕ της MEDA Communication με τη συνεργασία της VPRC, που καταγράφει από το 2003 στην Ελλάδα τις τάσεις και συμπεριφορές της κοινωνίας όσον αφορά την κοινωνική δράση των επιχειρήσεων, καθώς και την επιρροή της ΕΚΕ στους φορείς που την υιοθετούν. Το ASBI υλοποιείται σε ετήσια βάση σε δείγμα 1500 ατόμων ηλικίας από 15 ετών και άνω και αποτελεί την μεγαλύτερη έρευνα στην Ελλάδα για την ΕΚΕ.

Η έρευνα του Βαρομέτρου βασίζεται σε τρεις βασικούς άξονες²⁸:

²⁷ <http://www.meda.gr/>, <http://www.vprc.gr/>

²⁸ http://www.epistimonikomarketing.gr/article_show.php?article_id=1165

- Κοινωνική ενεργοποίηση των πολιτών: διερευνά την κοινωνική ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της ελληνικής κοινωνίας, δηλαδή την στάση και την συμπεριφορά των Ελλήνων πολιτών σε θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος.
- Κοινωνικό έργο των εταιριών: αποτυπώνει την αναγνωσιμότητα, δημοτικότητα και επιρροή που έχουν οι πρακτικές ΕΚΕ στην ελληνική κοινή γνώμη.
- Έργο των εθελοντικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων: αξιολογούν την κοινωνική απήχηση του έργου των εθελοντικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Τα βασικά ευρήματα της έρευνας του Βαρόμετρου ASBI 2010²⁹ στην Ελλάδα μας δείχνουν ότι στους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση αγοράς μεταξύ δύο προϊόντων, διαφορετικών εταιριών, με περίπου ίδιες τιμές, μόνο το 21,5% των πολιτών-καταναλωτών επιλέγει το προϊόν που παράγεται ή προωθείται από εταιρία με κοινωνικό-περιβαλλοντικό έργο. Επίσης σύμφωνα με την έρευνα το 58,4% των εργαζομένων δεν γνωρίζουν αν η εταιρία που εργάζονται παράγει κοινωνικό έργο. Αναφορικά με την εγκυρότητα προέλευσης μιας πληροφορίας για το εταιρικό κοινωνικό έργο το 47,1% θα εμπιστευόταν αυτή την πληροφορία εάν προερχόταν από ένα φίλο ή γνωστό τους και το 23,4% του δείγματος εάν προερχόταν από έναν εργαζόμενο της εταιρίας. Τέλος το 81,6% από τους συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρεί πολύ/αρκετά σημαντικό το εταιρικό κοινωνικό έργο στους εργαζόμενους.

Βάσει των παραπάνω στοιχείων γίνεται αντιληπτό ότι στην Ελλάδα δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα υπεύθυνη κατανάλωση από τους πολίτες, που μπορεί να οφείλεται στην ελλιπή ενημέρωση για την ΕΚΕ στην Ελλάδα. Επιπλέον το συγκεκριμένο συμπέρασμα μπορεί να αποτελεί αρνητικό παράγοντα υιοθέτησης κοινωνικής δραστηριότητας από τις Ελληνικές επιχειρήσεις.

²⁹ http://www.vprc.gr/uplds/File/teleytaia%20nea/ASBI2010/Ekthesi_Apotelesmatwn_ASBI_2010.pdf

Βιβλιογραφία 3^ο Κεφαλαίου

Ελληνική

Βαξεβανίδου Μ. (2011), *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*, Εκδ. Σταμούλης, Αθήνα.

Γεωργακέλος Δ., & Καρβούνης Σ. (2003), *Διαχείριση του Περιβάλλοντος, Επιχειρήσεις και Βιώσιμη Ανάπτυξη*, Εκδ. Σταμούλης Αθήνα.

Γραφείο Ενθάρρυνσης και Υποστήριξης της νεανικής επιχειρηματικότητας. (2008), *Εγχειρίδιο επιχειρηματικότητας για υποψήφιους και νέους επιχειρηματίες*, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 96/280/EK, Επίσημη Εφημερίδα αριθμός L 107 30/04/1996

Ζαμπετάκης Λ. (2007), *Μεθοδολογία για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στο δημόσιο τομέα*, Εκδ. Σταμούλης Αθήνα.

Καραγιάννης Δ., Κορρές Μ., & Ζαρίφης Α. (2002), *Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη*, ΟΕΔΒ, Αθήνα.

Καραχάλιου Φ. (2012), *Γυναικεία επιχειρηματικότητα και ελληνική πραγματικότητα*, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων, Ευρωπαϊκό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στη Διοίκηση Επιχειρήσεων – Ολική Ποιότητα, Διπλωματική εργασία.

Μιχιώτης, Σ., & Οικονόμου, Κ. (2006), *Η έννοια και η σημασία της επιχειρηματικότητας σήμερα*, ΟΕΔΒ, Αθήνα.

Πετράκης Π. (2003), *Η Επιχειρηματικότητα*, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Αθήνα.

Πιπερόπουλος Π. (2008), *Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία και Business Clusters*, Εκδ. Σταμούλη Αθήνα,

Σασσάλου Ε., (2011), *Στρατηγική επιχειρηματικότητα και Οργανωσιακή αλλαγή στο Δημόσιο Τομέα*, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (MBA), Διπλωματική εργασία.

Τεγόπουλος – Φυτράκης, (1993), *Μείζον Ελληνικό Λεξικό*, Ελευθεροτυπία

Ξενόγλωσση

Mill, A.-G. (2006), The financial performance of a socially responsible investment over time and a possible link with corporate social responsibility, *Journal of Business Ethics*, Vol. 63, pp. 131-148.

Keijzers, G. (2000), The evolution of Dutch Environmental Policy: the changing ecological arena from 1970-200 and beyond, *Journal of Cleaner Production: Volume 8*, pp. 179-200

Rosen, B.N., & Sandler, D.M. & Shani, D. (1991), Social issues and socially responsible investment behavior: A preliminary empirical investigation, *The Journal of Consumer Affairs*, Vol. 25, No 2, pp. 221-234.

Sandberg, J., Juravle, C., Hedesström, T.-M., & Hamilton, I. (2009), The heterogeneity of socially responsible investment, *Journal of Business Ethics*, Vol. 87 pp. 519-533.

Sparkes, R., & Cotwon, C.J. (2004), The maturing of socially responsible investment: A review of the developing link with corporate social responsibility, *Journal of Business Ethics*, Vol. 52, pp. 45-57.

Sparkes, R. (2002), *Socially responsible investment: The global revolution*, Chichester: John Wiley.

Wen, S. (2009), Institutional investor activism on socially responsible investment: Effects and expectations. *Business Ethics: A European Review*, Vol. 18, No. 3, pp. 308-333.

Ηλεκτρονική

The European Observatory for SMEs (2000). [on line], Available at: aei.pitt.edu/34751/1/EO6th.pdf, [Accessed June 12, 2014]

The European Business Network for Corporate Social Responsibility. (2014), [On line], Available at: <http://www.csreurope.org>, [Accessed Ιουνίου 9, 2014]

Kawamura, M. (2002). How Socially Responsible Investment (SRI) Could Redefine Corporate Excellence in the 21st Century, [online], available at: <http://www.nli-research.co.jp/english/socioeconomics/2002/li0201a.pdf> [accessed June 21, 2011].

Κοινωνικό Βαρόμετρο ASBI. Επιστημονικό Μάρκετινγκ Μάνατζμεντ. (2007), [Online], Available at: http://www.epistimonikomarketing.gr/article_show.php?article_id=1165 [accessed July 21, 2011].

Το μάνατζμεντ σε καιρούς κρίσης. (2013). The American College of Greece, [On line], Available at: <http://www.alba.edu.gr/crisis/Pages/Default.aspx>, [accessed July 21, 2011].

Euro2day, (2014), [On line], Available at: www.euro2day.gr [Accessed June 9, 2014]

Ernst & Young report has sustainability at the top of corporate agendas. (2013), [on line], Available at: <http://blueandgreentomorrow.com/2013/05/08/ernst-young-report-has-sustainability-at-the-top-of-corporate-agendas/>, [Accessed May 8, 2013]

Corporate Responsibility Index (CRI). (2011), [online], Available at: <http://www.cri.org.gr/> [accessed July 14, 2011].

FTSE4GOOD index. (2011), [online], Available at: http://www.ftse.com/Indices/FTSE4Good_Index_Series/index.jsp [accessed May 26, 2011].

Sustainable Investment. (2011), [online], Available at: www.sustainable-investment.org, [accessed July 22, 2011].

Dow Jones Sustainability DJSI. (2011), [online], Available at: <http://www.sustainability-index.com> [accessed July 14, 2011].

Meda communication. (2011), [online], Available at: <http://www.meda.gr/> [accessed July 21, 2011].

Κοινωνικό Βαρόμετρο ASBI. Επιστημονικό Μάρκετινγκ Μάνατζμεντ. (2007), [Online], Available at: http://www.epistimonikomarketing.gr/article_show.php?article_id=1165 [accessed July 21, 2011].

VPRC. (2011), [online], Available at: <http://www.vprc.gr/> [accessed July 21, 2011].

Διάλογος για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη 2010-2012. (2012), [on line], Available at: http://www.liee-ntua.gr/wp-content/uploads/2013/04/BRAVO_2010-2012_%CE%91%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%A4%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C.pdf [Accessed June 12, 2014]

Κεφάλαιο 4^ο: Τα οφέλη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης & η σύνδεσή της με την Χρηματοοικονομική Αποδοτικότητα των Επιχειρήσεων

Ο ορισμός της Υπεύθυνης Επιχειρηματικότητας και της Κοινωνικά Υπεύθυνης Επένδυσης και η συνεισφορά τους μέσω της ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας στην δημιουργία υπεύθυνων επιχειρήσεων και στην προσέλκυση επενδυτών καθώς και η αξιολόγηση των επιδόσεων της ΕΚΕ μέσω των δεικτών ΕΚΕ ήταν το αντικείμενο του προηγούμενου κεφαλαίου. Ποια είναι τα οφέλη όμως που προκύπτουν από την υιοθέτηση της ΕΚΕ στο πλαίσιο της επιχείρησης; Και τέλος πως παρουσιάζεται μέσα από διάφορες μελέτες η σύνδεση της ΕΚΕ με την χρηματοοικονομική αποδοτικότητα που είναι και το αντικείμενο διερεύνησης αυτής της εργασίας.

4.1 Οφέλη Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για την Επιχείρηση

Σύμφωνα με τους James & Wooten, (2005) τα οφέλη που προκύπτουν από την ΕΚΕ για τις επιχειρήσεις είναι ποικίλα. Ένα δομημένο πρόγραμμα ΕΚΕ βοηθάει την εταιρία να κερδίζει και να ισχυροποιεί διαρκώς την εμπιστοσύνη των πελατών και των εργαζομένων της, αλλά και την προτίμησή τους για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της. Κατά συνέπεια η ΕΚΕ ενισχύει την εταιρική εικόνα και προωθεί την οικονομική ανάπτυξη εξασφαλίζοντας την εμπιστοσύνη των πελατών και το ενδιαφέρον των κοινωνικών εταίρων. Ως αποτέλεσμα αυτού, η επιχείρηση αποκτά ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Επίσης, η ΕΚΕ μπορεί:

- να δημιουργήσει συνθήκες για διαρκή χρηματοδότηση και προσέλκυση κεφαλαίων,
- να βελτιώσει τα συστήματα διαχείρισης και καθημερινής λειτουργίας,
- να ενθαρρύνει, και να προάγει, την καινοτομία και,
- να στηρίζει τη βιωσιμότητα μιας επιχείρησης.

Από πολλούς ερευνητές αλλά και διευθυντές επιχειρήσεων εκφράζεται η άποψη ότι είναι λανθασμένη η θέση που προβάλλεται από ορισμένους κύκλους ότι η ΕΚΕ δεν μπορεί να συνυπάρξει με το εταιρικό όφελος. Απεναντίας, από την

εφαρμογή της ΕΚΕ προκύπτουν σημαντικά οφέλη για την οικονομία, την αγορά, την κοινωνία εν γένει και κυρίως για την επιχείρηση (Βαξεβανίδου, 2011).

Αξίζει να υπογραμμισθεί κατά Hohnen (2007), η σημασία της ΕΚΕ για τα άυλα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης. Πολυάριθμες διεθνείς μελέτες καταδεικνύουν ότι κατά μέσο όρο τα 2/3 της αξίας μίας επιχείρησης προέρχονται όχι από τις εγκαταστάσεις, τον μηχανολογικό εξοπλισμό ή τα κεφάλαια που διαθέτει, αλλά από τα άυλα περιουσιακά στοιχεία της.

Ως εκ τούτου τα οφέλη που προκύπτουν για την επιχείρηση από την υιοθέτηση της ΕΚΕ είναι:

- Υψηλότερη Οικονομική Απόδοση και κερδοφορία.
- Ενίσχυση της εταιρικής φήμης.
- Προσέλκυση και διατήρηση εξειδικευμένων στελεχών.
- Μεγαλύτερη και ευκολότερη πρόσβαση σε κεφάλαιο και πρόσβαση σε επενδυτές.
- Καλύτερη διαχείριση των κινδύνων και ασφάλιση των προϊόντων τους.

Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά στην

1) Υψηλότερη Οικονομική Απόδοση και Κερδοφορία. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την ΕΚΕ υποστηρίζει ότι οι επιχειρήσεις έχουν ηθικούς και οικονομικούς λόγους για να θέλουν να εφαρμόσουν προγράμματα ΕΚΕ. Όλο και περισσότερες έρευνες καταδεικνύουν ότι η υπεύθυνη συμπεριφορά έναντι της κοινωνίας και του περιβάλλοντος, μπορεί να καταστήσει μια επιχείρηση πιο ανταγωνιστική, πιο ανθεκτική σε περιόδους κρίσης, καθώς επίσης να της αποφέρει σημαντικά έσοδα και βελτίωση της απόδοσής της³⁰.

Ειδικότερα με βάση τις έρευνες που διεξήγαγε η Ernst & Young το 2013³¹, η PWC σε συνεργασία με το World Economic Forum το 2002 αλλά και σύμφωνα με 100 εμπειρικές έρευνες που εκπονήθηκαν από το 1972 έως και το 2000 και εξέτασαν τη σχέση μεταξύ ΕΚΕ και οικονομικών ωφελειών προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

³⁰ www.csreurope.org

³¹ www.blueandgreentomorrow.com

- Επιχειρήσεις με κοινωνική δέσμευση αποδίδουν καλύτερα σε τρία από τα τέσσερα οικονομικά μεγέθη στα οποία ελέγχθηκαν, ενώ έχουν κατά 18% υψηλότερα κέρδη κατά μέσο όρο (Institute of Business Ethics, 2003).
- Επιχειρήσεις που με συνέπεια προσπαθούν να λάβουν υπόψη τους τις απόψεις της πλειοψηφίας των μετόχων τους απέδωσαν δύο φορές έναντι του S&P 500 κατά την τελευταία 15ετία, με συνολικά μέση μετοχική απόδοση στο 43%, έναντι 19% του S&P 500.
- Επιχειρήσεις με κοινωνική δέσμευση αποδίδουν δύο έως τρεις φορές, έναντι των υπολοίπων (Business & Society Review).

Από την άλλη, οι ορθές περιβαλλοντικές πρακτικές εμφανίζουν υψηλό βαθμό συσχέτισης με την περικοπή του κόστους. Κάποιο πρόγραμμα ανακύκλωσης πόρων, αν και στην αρχή μπορεί να φαίνεται ότι κοστίζει, στη συνέχεια αποδεικνύεται πηγή εξοικονόμησης. Με το πέρασμα του χρόνου, η καλύτερη λειτουργική απόδοση που επιτυγχάνεται, αποσβένει το αρχικό κόστος και αποφέρει πολλαπλά οικονομικά, αλλά και κοινωνικά – περιβαλλοντικά οφέλη. Τέτοιες πρακτικές αποτελούν: η μείωση κατανάλωσης νερού, ενέργειας, υλικών, η ελαχιστοποίηση εκπομπών αερίων και αποβλήτων και η ανακύκλωση πρώτων υλών. Για παράδειγμα, η προμήθεια κατάλληλου εξοπλισμού για τη μείωση των ρύπων, μπορεί να αντιμετωπίζεται αρχικά μια ιδιαίτερα ακριβή αγορά για κάποια βιομηχανία, αλλά σίγουρα αποτελεί επένδυση, δεδομένων των αυξανόμενων ελέγχων και προστίμων για τους ρύπους, αλλά και συνθηκών όπως αυτής του Κιότο³².

2) Ενίσχυση της Εταιρικής Φήμης. Η εταιρική εικόνα και φήμη τις επιχειρήσεις κάθε μεγέθους και κλάδου είναι καθοριστική, καθώς μπορεί να προσελκύσει ή να απωθήσει πελατειακό κοινό, εργαζόμενους, επενδυτές και λοιπούς συνεργάτες. Όσο δύσκολο και χρονοβόρο είναι να χτιστεί και να διατηρηθεί η καλή φήμη, καθώς απαιτεί πολύ χρόνο και μεγάλη προσπάθεια από τις επιχειρήσεις, τόσο εύκολο και γρήγορο είναι να καταστραφεί.

Σήμερα η στάση των καταναλωτών παίζει ολοένα αυξανόμενο ρόλο, αφού είναι περισσότερο ενημερωμένοι από ποτέ. Με τον υπάρχοντα καταγισμό πληροφοριών (ιδίως μέσω του Διαδικτύου), κατ' εξοχήν χαρακτηριστικό της εποχής

³² www.euro2day.gr

της παγκοσμιοποίησης, οι πληροφορίες για την αντικοινωνική δράση των εταιρειών κυκλοφορούν στον κόσμο με τρομακτική ταχύτητα και μπορούμε να μιλήσουμε για παγκόσμια μποϊκοτάζ που αντιμετωπίζουν πολυεθνικές ταυτόχρονα και στις πέντε ηπείρους. Ο πρόσφατος σάλος με τα μεταλλαγμένα τρόφιμα και γενικά με την ποιότητα των προϊόντων αφύπνισε ομάδες καταναλωτών, οι οποίες πριν από μία δεκαετία ήταν εντελώς ανυποψίαστες.

Πλέον, η αυστηρή εξέταση των πρακτικών κάθε επιχείρησης περνά και σε τομείς δραστηριότητας που φαινομενικά δεν έχουν καμία σχέση με θέματα που σχετίζονται άμεσα με την υγιεινή ή την ασφάλεια των καταναλωτών. Οι εταιρείες, ως επακόλουθο των επιχειρηματικών σκανδάλων που έρχονται συνεχώς στο προσκήνιο, αντιλαμβάνονται πλέον ότι η εμπιστοσύνη του κοινού απέναντι τους έχει διαβρωθεί και χρειάζεται να την εδραιώσουν ξανά, κάνοντας σαφές ότι υιοθετούν πρακτικές EKE υπέρ της γενικότερης κοινωνικής ευημερίας. Οι πρακτικές αυτές ενισχύουν το Brand Name μιας εταιρείας στην αγορά, αυξάνοντας παράλληλα τη ζήτηση και την καταναλωτική πίστη.

Έρευνα που διενήργησε το 2000 το CSR Europe έδειξε ότι το 70% των Ευρωπαίων καταναλωτών αναγνώρισε ευθέως τη σημασία που έχουν κατά την αγορά οι δεσμεύσεις των επιχειρήσεων - παραγωγών έναντι της κοινωνίας, ενώ 1 στους 5 δήλωσε πρόθυμος να πληρώσει παραπάνω για ένα προϊόν που προέρχεται από «ευαισθητοποιημένη» εταιρεία. Από τη σκοπιά αυτή καθίσταται σαφές πως σήμερα η φήμη και η αξία του σήματος είναι ακόμη σημαντικότερες έναντι των περασμένων δεκαετιών. Σε τμήματα marketing πανεπιστημίων των ΗΠΑ διδάσκεται ήδη πως η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αποτελεί έναν από τους ασφαλέστερους τρόπους για μια εταιρεία, ώστε αυτή να διαφοροποιήσει θετικά το εμπορικό της σήμα (www.euro2day.gr)

3) Προσέλκυση και Διατήρηση Εξειδικευμένων Στελεχών. Αντίστοιχη στάση με αυτή των καταναλωτών επιδεικνύουν και οι εργαζόμενοι, οι οποίοι δεν κρύβουν την προτίμησή τους να εργάζονται για μια «συμπαθή» στο ευρύ κοινό επιχείρηση με «καλό όνομα». Σύμφωνα με έρευνα της Cherenson Group το 2001, το 78% των υπαλλήλων επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα, θα δούλευε προθυμότερα σε μια εταιρεία για την οποία η EKE έχει αυξημένη σημασία (www.successcomgroup.com). Επίσης τα αποτελέσματα της ίδιας έρευνας έδειξαν ότι όταν το προσωπικό μιας εταιρείας νιώθει πως εργάζεται κατά ένα μέρος ή συμμετέχει εθελοντικά για την

εκπλήρωση ενός κοινωνικού σκοπού, αισθάνεται μεγαλύτερη εργασιακή ικανοποίηση, αυξάνει την αποδοτικότητά του και παραμένει στην επιχείρηση για περισσότερο χρόνο. Είναι άλλωστε κοινό μυστικό στους επιχειρηματικούς κύκλους, ότι η προσφορά ισχυρού ηθικού κινήτρου προς τους υπαλλήλους είναι πολλές φορές καλύτερο κίνητρο για την αύξηση της παραγωγικότητας, απ' ότι μια μεσαίου μεγέθους αύξηση αποδοχών (www.euro2day.gr).

Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός για την προσέλκυση εργαζομένων ανώτερης μόρφωσης και στελεχών υψηλής κατάρτισης, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα της συρρίκνωσης του εργαζόμενου δυναμικού στις ανεπτυγμένες χώρες, είναι από μόνος του ένα κίνητρο για τη δημιουργία ελκυστικότερων εργασιακών όρων. Ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις ακούν με προσοχή τη γνώμη των υποψήφιων στελεχών τους για το προφίλ που θα ήθελαν να διαθέτει η εταιρεία στην οποία εργάζονται. Δεν είναι συμπτωματικό ότι τα τελευταία έξι χρόνια οι ερωτήσεις που θέτουν κατά τη συνέντευξη για την πρόσληψή τους τα υποψήφια στελέχη και σχετίζονται με την κοινωνική πολιτική του πιθανού εργοδότη έχουν αυξηθεί κατά 42%.

4) Πρόσβαση σε Κεφάλαιο και Προσέλκυση Επενδύσεων. Επιχειρήσεις που επιδιώκουν χρηματοδότηση και προσέλκυση επενδυτών, πρέπει να θεωρήσουν την EKE ως ευκαιρία που θα διευρύνει το κεφάλαιό τους. Δεν είναι τυχαίο πως εννέα από τα δεκαπέντε μεγαλύτερα funds που επενδύουν σε κοινωνικά ευαίσθητες επιχειρήσεις κατατάσσονται διαρκώς ανάμεσα στα πλέον επιτυχή επενδυτικά σχήματα με βάση τις τριετείς αποδόσεις. Έρευνα του CRS Europe το 2001, έδειξε ότι funds με κοινωνικό και περιβαλλοντικό προσανατολισμό αναπτύχθηκαν κατά περισσότερο από 58% μέσα σε διάστημα μόλις 18 μηνών. Σύμφωνα άλλωστε με ανάλογη έρευνα, και πάλι του CRS Europe, το 86% των επενδυτών πιστεύει πως η διοίκηση μιας εταιρείας με κοινωνικό προσανατολισμό προσθέτει σημαντικά στην αξία μιας επιχείρησης μακροπρόθεσμα.

Στις ΗΠΑ, σύμφωνα με στοιχεία του Social Investment Forum, funds με χαρτοφυλάκιο προσανατολισμένο σε κοινωνικά ή και περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένες εταιρείες διαχειρίζονται αυτή τη στιγμή περισσότερα από 2 τρισεκατομμύρια δολάρια. Παρόμοια έρευνα της Russel Reynolds, κατέληξε ότι περίπου το 50% Ευρωπαίων θεσμικών επενδυτών και 61% των Αμερικανών, αποφάσισε σε κάποια δεδομένη χρονική στιγμή να μην επενδύσει σε κάποια εταιρεία

ή να μειώσει το ποσοστό έκθεσής του σε αυτή, λόγω των φτωχών πρακτικών κοινωνικής πολιτικής που αυτή εξασκούσε.

Κατά τα πρώτα χρόνια της νέας χιλιετίας, οι επενδύσεις σε κοινωνικά ευαίσθητες επιχειρήσεις αυξήθηκαν κατά 61%, αναφέρει έρευνα της Deloitte σε Άγγλους και λοιπούς Ευρωπαίους fund managers (OECD Online Bookshop, 2001). Κατά το 79% των ιδίων, η διαχείριση κοινωνικών και περιβαλλοντικών κινδύνων έχει θετική επίδραση σε μια εταιρεία μακροπρόθεσμα, ενώ δεν έχει καμία βραχυπρόθεσμα. Η πρόβλεψη του 52% των ερωτηθέντων ήταν πως στα επόμενα χρόνια οι «κοινωνικές» επενδύσεις θα αποτελέσουν την πλέον δημοφιλή επένδυση, ενώ σχεδόν ομόφωνη ήταν η απάντηση υπέρ της ύπαρξης σχέσης ανάμεσα στην αξία για τους μετόχους και τα μη χρηματοοικονομικά ρίσκα.

Οι Αρχές των Κοινωνικά Υπεύθυνων Επενδύσεων (Social Responsible Investment – SRI), εφαρμόζονται σήμερα σε έναν αυξανόμενο αριθμό επενδυτικών κεφαλαίων, με τους διευθυντές χαρτοφυλακίων, είτε να ξεδιαλέγουν τις επιχειρήσεις που δεν ικανοποιούν τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα, είτε να χρησιμοποιούν την επιρροή τους για να βελτιώσουν την ηθική απόδοση των επιχειρήσεων αυτών. Με βάση τα στοιχεία αντίστοιχης έρευνας, το 33% των θεσμικών επενδυτών στην Ευρώπη ισχυρίζονται ότι ήδη προσφέρουν SRI προϊόντα, με ένα 15% να σχεδιάζει να κάνει το ίδιο άμεσα (Taylor N., 2001).

5) Καλύτερη Διαχείριση Κινδύνων και Ασφάλεια των Προϊόντων. Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει κάθε επιχείρηση είναι δυνατόν να επηρεάσουν σημαντικά τη φήμη της, την πρόσβαση στο κεφάλαιο, τα οικονομικά της αποτελέσματα, καθώς και το γενικότερο αντίκτυπο στον κοινωνικό της περίγυρο. Ο διάλογος με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και η διαφάνεια μπορούν ωστόσο να βοηθήσουν τις εταιρείες να περιορίσουν τους κινδύνους, μέσω ανάπτυξης καλών σχέσεων με την ευρύτερη κοινωνία και μέσω καλύτερης διαχείρισης και κατανόησης των κοινωνικών τάσεων και προσδοκιών. Η ΕΚΕ συμβάλλει σημαντικά στην αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων, βοηθώντας τις επιχειρήσεις να αναγνωρίσουν τα αναδυόμενα προβλήματα και να τα χειριστούν ανάλογα, ώστε να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

Βάσει ερευνητικών αποτελεσμάτων, το 86% των θεσμικών επενδυτών στην Ευρώπη, θεωρεί πως η διαχείριση κοινωνικών και περιβαλλοντικών κινδύνων, θα ασκήσει μακροχρόνια σημαντικά θετική επίδραση στην αξία της επιχείρησης (Taylor

N., 2001). Επιπροσθέτως, με το να υιοθετεί μια εταιρεία κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά, σχηματίζει και συγκρατεί γύρω της μια κρίσιμη μάζα πελατών, η οποία επαινεί τις ενέργειες ΕΚΕ και γενικότερα τον κοινωνικό χαρακτήρα της εταιρείας. Η δημιουργία μιας τέτοιας μάζας πιστών πελατών είναι ιδιαίτερα κρίσιμη, σε περιόδους που διαχέονται στην αγορά αρνητικές πληροφορίες για την εταιρεία. Τότε, οι πιστοί πελάτες αποδεικνύονται πιο ανθεκτικοί σε αρνητικές ειδήσεις και σχόλια και τείνουν να συγχωρούν ευκολότερα τυχόν παραπτώματα της εταιρείας.

4.2 Η σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την Χρηματοοικονομική Αποδοτικότητα

Από το προηγούμενο υποκεφάλαιο έχει καταστεί σαφές ότι η ΕΚΕ έχει ως ένα βασικό αποτέλεσμα την αύξηση της κερδοφορίας και της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων που την υιοθετούν. Οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο για να διερευνηθούν ακριβώς αυτή τη σχέση μεταξύ της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της χρηματοοικονομικής απόδοσης είναι πολλές. Το ερευνητικό τους ερώτημα είναι αν η υπάρχει θετική ή αρνητική συσχέτιση μεταξύ ΕΚΕ και αποδοτικότητας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα που διεξήγαγαν το 2008 οι Mittal, Sinha και Singh (2008) οι οποίοι προσπάθησαν να συσχετίσουν τη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα (financial performance) με την εταιρική κοινωνική ευθύνη των εισηγμένων εταιρειών του χρηματιστηρίου της Ινδίας. Για να το πετύχουν, χώρισαν τις 50 εισηγμένες εταιρίες του δείκτη S&P CNX Nifty σε κοινωνικά υπεύθυνες και μη κοινωνικά υπεύθυνες την περίοδο 2001-2005. Στη συνέχεια σύγκριναν την αποδοτικότητα αυτών των εταιριών, αξιολογώντας την απόδοση των επενδύσεων τους με τον μέσο σταθμικό δείκτη κόστους κεφαλαίου (EVA) και την προστιθέμενη αγοραία αξία (Market Value Added, MVA) δηλαδή την διαφορά μεταξύ της αγοραίας αξίας (της συνολικής αξίας των μετοχών στην τρέχουσα τιμή) τους με την λογιστική αξία όλων των στοιχείων τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εταιρίες που ήταν κοινωνικά υπεύθυνες παρουσίαζαν μια θετική συσχέτιση με το MVA ενώ με το EVA υπήρχε αρνητική σχέση. Κατά συνέπεια δεν προκύπτουν ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με το ερευνητικό ερώτημα για το αν οι κοινωνικά υπεύθυνες εταιρίες υπερτερούν γενικά στην αποδοτικότητα σε σχέση με τις υπόλοιπες.

Ενώ τα συμπεράσματα της παραπάνω έρευνας δεν βοηθούν στην εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με την σύνδεση της χρηματοοικονομικής απόδοσης ενός οργανισμού με την εταιρική κοινωνική ευθύνη, η έρευνα των Pieter van Beurden και Tobias Gossling (2008) οδηγεί προς αυτή την κατεύθυνση. Αναλυτικότερα οι παραπάνω μελετητές εφάρμοσαν μια βιβλιογραφική μελέτη για την σχέση αυτή. Η ερευνά τους ουσιαστικά αφορούσε την εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση πάνω σε παλιότερες επιστημονικές έρευνες για το θέμα αυτό. Το τελικό συμπέρασμα όπως προαναφέρεται επιβεβαιώνει τη θετική συσχέτιση μεταξύ

αποδοτικότητας και εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Ειδικότερα το 68% των επιστημονικών ερευνών που συμπεριλάμβαναν στην μελέτη τους δείχνουν ότι υπάρχει σημαντική σχέση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της χρηματοοικονομικής επίδοσης.

Η θετική συσχέτιση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Αποδοτικότητας επιβεβαιώνεται και από την έρευνα των Ji-ming, Hong και Hao-bai (2009). Η έρευνα τους περιλάμβανε 32 εισηγμένες εταιρείες στο χρηματιστήριο της Σαγκάης στον τομέα των υπηρεσιών. Για να εξετάσουν τη συσχέτιση EKE και αποδοτικότητας αξιολόγησαν την EKE και την απόδοση χρησιμοποιώντας τη ROE για τη μέτρηση της απόδοσης. Η έρευνα τους έδειξε ότι η EKE εξαρτάται από την αποδοτικότητα και ότι υπάρχει θετική συσχέτιση στη σχέση αυτή.

Επιπρόσθετα οι Balabanis, Phillips & Lyall (1998) διεξήγαν έρευνα στην Αγγλία κατά την οποία ήθελαν να αποδείξουν ότι υπάρχει σύνδεση μεταξύ της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Αποδοτικότητας των εταιρειών. Κατά συνέπεια ερεύνησαν 56 μεγάλες εταιρείες εισηγμένες στο χρηματιστήριο του Λονδίνου και τις αξιολόγησαν για την εταιρική κοινωνική τους ευθύνη την δημοσίευση της EKE καθώς και την χρηματοοικονομική τους απόδοση. Οι δείκτες που χρησιμοποίησαν για να τον υπολογισμό της αποδοτικότητας των εταιρειών ήταν οι ακόλουθοι: Απόδοση απασχολούμενων κεφαλαίων (Return on Capital Employed ROCE), Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (Return on Equity, ROE), Δείκτης μεικτών κερδών (Gross Profit Ratio), Excess Market Evaluation (EMV) ενώ χρησιμοποιήθηκε και το beta ως μέτρο του συστηματικού κινδύνου των εταιριών. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας δεν απέδωσαν μια ξεκάθαρη εικόνα για τη συσχέτιση αποδοτικότητας και EKE γιατί ενώ απέδειξαν ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ αυτών των δύο μεγεθών καθώς και της αποδοτικότητας με την γνωστοποίηση των πρακτικών της EKE των εταιρειών παραταύτα δεν επιβεβαιώθηκε από το στατιστικό έλεγχο ότι πρόκειται για ισχυρή συσχέτιση και επιπρόσθετα έδειξε ότι δεν ισχύει εξίσου για όλες τις εταιρείες που εφαρμόζουν EKE.

Εξίσου ενδιαφέρουσα και η έρευνα των Lopez, Garcia & Rodriguez (2007) οι οποίοι ερεύνησαν την πιθανή ύπαρξη διαφοράς στους δείκτες αποδοτικότητας μεταξύ δύο τύπων Ευρωπαϊκών εταιρειών κατά τα έτη 1998-2004. Αυτών που έχουν υιοθετήσει πρακτικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και αυτών που δεν έχουν υιοθετήσει. Προκειμένου να το πετύχουν αυτό χρησιμοποίησαν 55 εταιρείες εισηγμένες στο δείκτη Dow Jones Sustainability Index και ίσο αριθμό εταιρειών

εισηγμένων στο δείκτη Dow Jones Global Index. Ειδικότερα οι δείκτες που επέλεξαν για τη μέτρηση της αποδοτικότητας ήταν οι ROE (Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων), REV (Λογαριασμός εσόδων-εξόδων), ROA (Αποδοτικότητα Ενεργητικού), ενώ παράλληλα συνεκτίμησαν το περιθώριο κέρδους και το κόστους κεφαλαίου. Τα συμπεράσματα που προέκυψαν δεν επιβεβαιώνουν ότι υπάρχει θετική συσχέτιση στην αποδοτικότητα των εταιρειών που έχουν υιοθετήσει την εταιρική κοινωνική ευθύνη.

Συνεχίζοντας τις έρευνες προς αυτή την κατεύθυνση η Yi-ling (2011) μελέτησε τη συσχέτιση μεταξύ ΕΚΕ και κοινωνικής υπευθυνότητας από ένα δείγμα 156 εταιρειών εισηγμένων στο χρηματιστήριο της Σαγκάης που δημοσίευσαν απολογισμό εταιρικής υπευθυνότητας. Το στοιχείο που διαφοροποιεί τη συγκεκριμένη έρευνα από τις υπόλοιπες είναι ότι η Yi-ling μελέτησε τη σχέση που έχει ο κάθε δείκτης εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ξεχωριστά με την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων. Ειδικότερα για τη μέτρηση της αποδοτικότητας χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης ROA (Απόδοση Ενεργητικού). Η έρευνα έδειξε ότι η κοινωνική ευθύνη των εταιριών που σχετίζεται με το ανθρώπινο δυναμικό και το κράτος (CSR for government) έχει σημαντική θετική συσχέτιση με την αποδοτικότητα τους. Επίσης και η υπευθυνότητα των εταιριών προς τους επενδυτές και την κοινωνία έχει θετική συσχέτιση αλλά ο συντελεστής συσχέτισης δεν είναι σημαντικός. Τέλος, στην έρευνα αυτή παρουσιάστηκε ότι όσο πιο πολλά κέρδη έχουν οι εταιρίες τόσο λιγότερη αναλογία των κερδών τους δίνουν για το περιβάλλον.

Σημαντική αλλά διαφορετική από τις προηγούμενες η έρευνα του Blomgren (2011) ο οποίος θεώρησε ότι μπορούσε να αποδείξει ότι η ΕΚΕ συνδέεται με το περιθώριο κέρδους των εταιρειών. Προκειμένου να το αποδείξει προχώρησε στη διενέργεια συνεντεύξεων από τις 15 μεγαλύτερες υφαντουργικές εταιρείες στην Νορβηγία. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η ΕΚΕ δεν βοηθάει τις εταιρείες να αυξάνουν τα κέρδη τους πάνω από το μέσο όρο του κλάδου αλλά τις βοηθάει να πραγματοποιούν κέρδη στο μέσο όρο του κλάδου.

Οι Peter A. Stanwick και Sarah D. Stanwick (1998) επιχείρησαν να συνδέσουν την απόδοση μιας εταιρίας στην κοινωνική ευθύνη (corporate social performance) με το μέγεθος της εταιρίας, την αποδοτικότητα της και την απόδοση της σε περιβαλλοντικούς όρους (environmental performance). Τα κριτήρια αξιολόγησης του μεγέθους της επιχείρησης βασίζονται στις ετήσιες πωλήσεις της, η κερδοφορία υπολογίστηκε από τα ετήσια κέρδη προς τις ετήσιες πωλήσεις και η περιβαλλοντική

πολιτική βασίζεται στο ετήσιο επίπεδο εκπομπής μόλυνσης από την εταιρία. Η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε την περίοδο 1987-1992 σε εταιρίες που πληρούν τα κριτήρια εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, έδειξε ότι το μέγεθος της εταιρίας, η αποδοτικότητα της και η περιβαλλοντική πολιτική της έχουν επίπτωση στο επίπεδο της εταιρικής κοινωνικής απόδοσης.

Οι Artiach, Lee, Nelson και Walker (2010) έκαναν μια έρευνα για τη διερεύνηση των κινήτρων ενσωμάτωσης πρακτικών αειφορίας στις Η.Π.Α.. Το αντικείμενο της έρευνας του ήταν η συσχέτιση χρηματοοικονομικών παραγόντων (αποδόσεων) και της εφαρμογής υψηλής απόδοσης βιώσιμης ανάπτυξης και αειφορίας (High Corporate Sustainability Performance). Η μελέτη τους συνέκρινε εταιρείες εισηγμένες στο Dow Jones Sustainability Index με εταιρείες εισηγμένες στο S&P 500 Index που δεν συμπεριλαμβάνονταν στο DJSI. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής κατέδειξαν ότι η οικονομική ανάπτυξη και το μέγεθος της εταιρείας σχετίζεται με την υψηλή απόδοση βιώσιμης ανάπτυξης και αειφορίας ενώ δεν απέδειξε ότι υπάρχει συσχέτιση με την μόχλευση και τα ταμειακά διαθέσιμα (Free Cash Flow). Επιπρόσθετα αποδείχθηκε ότι οι CSP (Corporate Social Performance) εταιρείες είναι περισσότερο κερδοφόρες σε σχέση με τις άλλες εταιρείες αφού υπήρχε έντονη θετική συσχέτιση με τον δείκτη ROA ενώ η συσχέτιση με τον ROE είναι ασθενής.

Με μια άλλη άκρως ενδιαφέρουσα έρευνα η Wang (2010) προσπαθεί να διερευνήσει κατά πόσο η EKE βοηθάει στην αύξηση των χρηματοοικονομικών μιας εταιρείας που την εφαρμόζουν. Αντικείμενο της έρευνας η σύνδεση της εταιρικής κοινωνικής αποδοτικότητας (Corporate Social Performance, CSP) με την χρηματοοικονομική αξία της μάρκας (Brand Equity). Στην έρευνα έλαβαν μέρος 81 διεθνοποιημένες εταιρείες κατά την περίοδο 2005-2008. Προκειμένου η έρευνα να είναι αξιόπιστη και αντικειμενική ελήφθησαν υπόψη οι διαφορετικές μεταβλητές που επηρεάζουν την χρηματοοικονομική αξία της μάρκας αλλά και την εταιρική κοινωνική αποδοτικότητα. Τα συμπεράσματα που προέκυψαν αναφέρουν συσχέτιση μεταξύ της πολύ καλής απόδοσης στην EKE και της αύξησης της χρηματοοικονομικής τους αξίας. Το σημαντικότερο ίσως πόρισμα σ' αυτή την έρευνα είναι ότι ενώ υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ του μεγέθους της εταιρείας και της επίδρασης της εταιρικής κοινωνικής αποδοτικότητας στην αξία της, υπάρχει θετική συσχέτιση του μεγέθους της εταιρείας με την επιρροή που έχει η αξία της στην εταιρική κοινωνική της απόδοση.

Οι Samy, Odemilin και Bampton (2010) πραγματοποίησαν έρευνα της οποίας αντικείμενο ήταν η απόδειξη της υπόθεσης ότι η εφαρμογή της ΕΚΕ μεγιστοποιεί τα κέρδη. Στην έρευνα τους που πραγματοποιήθηκε σε 20 εταιρείες του Ηνωμένου Βασιλείου (U.K.) τέθηκαν ως προϋποθέσεις οι εταιρείες αυτές να πληρούν όλα ή κάποια κριτήρια ΕΚΕ και προκειμένου να βγουν αξιόπιστα συμπεράσματα εξετάστηκαν τα κέρδη ανά μετοχή (ESP) των εταιρειών αυτών κατά την περίοδο 2002-2006. Το κύριο συμπέρασμα που προέκυψε από τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής ήταν η επαλήθευση της υπόθεσης ότι δηλαδή η ΕΚΕ έχει θετική συσχέτιση με τα κέρδη ανά μετοχή αλλά ότι η συσχέτιση αυτή ήταν ασθενής σύμφωνα με το $R^2 = 0.417$.

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει και η μελέτη των Shen και Chang (2009) η οποία διερευνά το κατά πόσο η ΕΚΕ επιδρά στην χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των εταιρειών που την εφαρμόζουν. Για την διεξαγωγή της έρευνας επιλέχθηκαν εταιρείες που εφαρμόζουν πρακτικές ΕΚΕ και εταιρείες που δεν εφαρμόζουν τέτοιες πρακτικές στην Ταϊβάν. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν πως πράγματι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ ΕΚΕ και χρηματοοικονομικής απόδοσης σε πολύ μεγάλο βαθμό αφού οι εταιρείες που υιοθετούν την ΕΚΕ υπεραποδίδουν σε σύγκριση με τις άλλες, στην απόδοση ROE (απόδοση ενεργητικού) και στα κέρδη ανά μετοχή (ESP). Δεν έχουν όμως διαφορές στην αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων (ROA), στο Pretax Income to Net Sales και στο Gross Profit to Net Sales με βάση το t-test. Οι ίδιοι ερευνητές όμως εφαρμόζοντας άλλα μοντέλα απέδειξαν ότι και εκεί οι εταιρείες ΕΚΕ υπεραποδίδουν σε σύγκριση με τις άλλες.

Αν και οι έρευνες αυτές δίνουν πολλά στοιχεία για το αντικείμενο μας και οι περισσότερες υποστηρίζουν μια θετική συσχέτιση μεταξύ ΕΚΕ ή Εταιρικής Κοινωνικής Αποδοτικότητας και αύξηση των χρηματοοικονομικών δεικτών παραταύτα θα πρέπει να επισημανθεί ως βασικό ερώτημα αν οι επιχειρήσεις που υιοθετούν την ΕΚΕ και τις πρακτικές της έχουν ως απώτερη επιδίωξη το μεγαλύτερο εμπορικό όφελος ή τη διαμόρφωση μιας ευνοϊκής εικόνας για αυτές δηλαδή αν επενδύουν στην ΕΚΕ ως στρατηγική. Σ' αυτό το σημείο οι Fernandez – Kranz και Santalo (2010) έρχονται με τη μελέτη τους να συνδέσουν την κοινωνική απόδοση των εταιρειών με τον ανταγωνισμό. Ερευνητική τους υπόθεση ήταν αν η ΕΚΕ είναι ένα μέσο στρατηγικής των επιχειρήσεων. Τα αποτελέσματα απέδειξαν ότι οι εταιρείες που λειτουργούν σε πιο ανταγωνιστικές αγορές υιοθετούν περισσότερες πρακτικές ΕΚΕ. Επιπρόσθετα, επισημαίνουν ότι ενώ δεν μπορούν να αποδείξουν ότι η ΕΚΕ

προωθείται μόνο για λόγους στρατηγικής τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι η εφαρμογή της ΕΚΕ δεν πραγματοποιείται από καθαρά ανθρωπιστικούς κίνητρα.

4.3 Η Επίδραση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στις μετοχές

Ενώ έχουν γίνει πολλές μελέτες για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, πολύ λίγες έρευνες υπάρχουν για το ρόλο της στο χρηματιστήριο και στις αξίες των μετοχών.

Η Dijken (2007) παρουσίασε μια ανάλυση της επίδρασης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στις αξίες των μετοχών. Για την διεξαγωγή της έρευνας, επέλεξε 90 μετοχές από τον δείκτη Dow Jones Sustainability Index και σύγκρινε τις αποδόσεις τους με αντίστοιχους δείκτες και κλάδους, για 6 χρόνια και 10 χρόνια μέχρι 30 Ιουνίου του 2006. Σύμφωνα με την έρευνα, κατά μέσο όρο οι μετοχές του USDJSI υπεραποδίδουν από τους αντίστοιχους δείκτες, επίσης γενικά υπεραποδίδουν και στους αντίστοιχους κλάδους. Η ερευνήτρια συμπεραίνει ότι η υπεραπόδοση των μετοχών αυτών δεν έχει σχέση με το μέγεθός και τον τύπο τους. Επίσης αναφέρει ότι η αγορά μπορεί να μην έχει αξιολογήσει ακόμα την αξία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης γιατί ο δείκτης τιμής προς κέρδη (price-earning ratio) των 90 μετοχών είναι χαμηλότερος του κλάδου.

Στο πλαίσιο αυτό, η Nakajima (2011) εξέτασε αν οι παίκτες της χρηματιστηριακής αγοράς (market players) εκτιμούν τις εταιρικά υπεύθυνες εταιρίες. Για το σκοπό της έρευνας δημιούργησε ένα χαρτοφυλάκιο Ιαπωνικών μετοχών που συμπεριλαμβάνονται στο δείκτη FTSE4Good και σύγκρινε τις αποδόσεις τους με ένα χαρτοφυλάκιο με μετοχές εταιριών που δεν ακολουθούν πρακτικές ΕΚΕ την περίοδο 2001-2010. Εφαρμόζοντας διάφορα στατιστικά μοντέλα, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι εταιρικά υπεύθυνες εταιρίες αξιολογούνται από τις χρηματιστηριακές αγορές και παρόλο που οι μετοχές του FTSE4GoodIndex έχουν χαμηλότερη λογιστική προς αγοραία αξία (Book to Market Value) παρουσιάζουν υψηλότερη κεφαλαιοποίηση (Market Capitalization).

Υπάρχουν πάρα πολλές έρευνες που υποστηρίζουν ότι η ΕΚΕ αυξάνει την αποδοτικότητα, την κερδοφορία, τις αξίες των μετοχών κτλ., ενώ άλλες υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει καμία διαφορά μεταξύ των κοινωνικά υπεύθυνων εταιριών και των υπολοίπων, σε χρηματοοικονομικά αποτελέσματα. Το συμπέρασμα που μπορεί να συναχθεί βάσει των παραπάνω ερευνών είναι ότι δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε απόλυτα ότι η υιοθέτηση πρακτικών ΕΚΕ θα αυξήσει την αποδοτικότητα καθώς οι ερευνητές διαφωνούν. Πρέπει όμως να τονιστεί ότι κατά την διάρκεια της παρούσας

εργασίας δεν βρέθηκαν έρευνες που να αναφέρονται σε ενδεχόμενη μείωση της αποδοτικότητας από την υιοθέτηση της ΕΚΕ.

4.4 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων στην Ελλάδα

Η έρευνα για τις δράσεις της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης έχει επικεντρωθεί σε πολλές χώρες, στην Ελλάδα όμως υπάρχουν πολύ λίγες έρευνες για το θέμα αυτό.

Μια προσπάθεια για την διερεύνηση της ΕΚΕ στην Ελλάδα γίνεται από τους Syriopoulos και Merikas (2005), που εξέτασαν την μεταβλητότητα των αποδόσεων μετοχών από ένα δείγμα 8 ελληνικών εταιριών, βασικών μελών του ελληνικού δικτύου ΕΚΕ. Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε βάσει διάφορων μοντέλων την περίοδο 1999-2004. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι μετοχές των κοινωνικά υπεύθυνων εταιριών δεν έχουν απαραίτητα υψηλότερες αποδόσεις και χαμηλότερο ρίσκο. Στο τέλος της μελέτης οι ερευνητές τονίζουν την αναγκαιότητα που έχει η δημιουργία ενός ελληνικού χρηματιστηριακού δείκτη ΕΚΕ.

Οι Skoulidis, Evangelinos, Nikolaou και Filho (2011), παρουσίασαν μια επισκόπηση της ΕΚΕ στην Ελλάδα και τους σκοπούς για την προώθηση της στην εγχώρια οικονομία. Εξέτασαν πώς οι Έλληνες επιχειρηματίες αντιλαμβάνονται την ΕΚΕ, πώς αυτή εφαρμόζεται στην Ελλάδα και ποια είναι τα εμπόδια για την διάδοση της. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα επίπεδα της ΕΚΕ στην Ελλάδα είναι πολύ χαμηλά και μόνο λίγες μεγάλες εταιρίες δρουν στο πλαίσιο της ΕΚΕ. Οι ερευνητές όμως επισημαίνουν ότι στην Ελλάδα οι εταιρικά υπεύθυνες εταιρίες θα αυξηθούν σύντομα λόγω του ανταγωνισμού από τις μη εγχώριες εταιρίες που έχουν ήδη υιοθετήσει αυτές τις πρακτικές.

Επίσης η έρευνα των Chymis & Skouloudis, (2014) επιχειρεί να γεφυρώσει δύο σκέλη της βιβλιογραφίας της ΕΚΕ: την ποσοτική αξιολόγηση της εθνικής συμμετοχής στην ΕΚΕ και τις θεωρητικές προσεγγίσεις για τις θεσμικές προϋποθέσεις ως παράγοντες που επηρεάζουν την υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά. Στο πλαίσιο αυτό, κατασκεύασαν ένα δείκτη σε εθνικό επίπεδο της ΕΚΕ και δοκίμασαν εμπειρικά πέντε προτάσεις που τέθηκαν από τον Campbell (2007). Τα αποτελέσματά προσφέρουν μερική υποστήριξη προς τις υποθέσεις. Σε εθνικό επίπεδο η ΕΚΕ φαίνεται να επηρεάζεται ελαφρώς από το επίπεδο του ανταγωνισμού στη χώρα, επηρεάζεται σε κάποιο βαθμό από τη δύναμη των δημόσιων

θεσμών και την ύπαρξη των ιδιωτικών θεσμών, και πολύ περισσότερο επηρεάζεται από το βαθμό του πολιτικού ακτιβισμού.

Ένα σχετικά απρόσμενο αποτέλεσμα της παραπάνω έρευνας είναι ότι η μακροοικονομική σταθερότητα δεν φαίνεται να επηρεάζει την ΕΚΕ. Μια πιθανή εξήγηση μπορεί να είναι ότι το δείγμα της συγκεκριμένη έρευνας είχε δεδομένα μόνο για ένα έτος, το έτος 2012. Αυτή ήταν μια χρονιά οικονομικής ύφεσης κυρίως στις ανεπτυγμένες χώρες, οι οποίες είναι αυτές με τη μεγαλύτερη υιοθέτηση της ΕΚΕ. Το μακροοικονομικό περιβάλλον, όπως μετράται από το WEF (World Economic Forum), περιλαμβάνει δείκτες που σχετίζονται με το χρέος, καθώς και την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας, μεταξύ άλλων. Καθώς το 2012 ήταν μια ταραχώδης χρονιά για πολλές ευρωπαϊκές χώρες, η μελλοντική έρευνα που θα εστιάζει σε διαχρονικά δεδομένα είναι απαραίτητη για να ενισχύσει ή να αμφισβητήσει αυτό το εύρημα. Μια μελέτη που θα κάνει διάκριση μεταξύ της περιόδου πριν και μετά την οικονομικής κρίσης θα προσθέσει πιθανώς σημαντικές ιδέες προς αυτή την κατεύθυνση.

Οι Panayiotou, Aravossis και Moschou (2009), εξέτασαν την υιοθέτηση των πρακτικών της ΕΚΕ από τις ελληνικές επιχειρήσεις και τον αριθμό των επιχειρήσεων που δημοσιεύουν απολογισμούς ΕΚΕ (CSR reports). Η ανάλυση έγινε σε εταιρίες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Από την μελέτη αυτή βρέθηκε ότι μόνο 28 εταιρίες διέθεταν πληροφορίες ΕΚΕ. Οι εταιρίες αυτές δημοσίευσαν τις πληροφορίες με δύο τρόπους, είτε με δελτίο ετήσιου απολογισμού ΕΚΕ είτε με πληροφορίες στον ετήσιο δελτίο τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην εργασία τους η ΕΚΕ βρίσκεται σε νηπιακή ηλικία στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την έρευνα τους οι πρακτικές ΕΚΕ στην Ελλάδα έχουν υιοθετηθεί κυρίως από συγκριτικά μεγαλύτερους διεθνοποιημένους οργανισμούς. Ωστόσο οι Panayiotou, Aravossis και Moschou αναφέρουν ότι ενώ κάποιες από αυτές τις εταιρίες πιστεύουν πραγματικά στην σημασία της ΕΚΕ, άλλες την χρησιμοποιούν για την προαγωγή των πελατειακών σχέσεων τους.

Μια σημαντική παράμετρος, όπως αναφέρθηκε και στην παραπάνω έρευνα, είναι η πληροφόρηση των δράσεων αναφορικά με την ΕΚΕ. Στο πλαίσιο αυτό, οι Skouloudis και Evangelinos (2009), παρουσίασαν μια έρευνα σχετικά με τους κοινωνικούς απολογισμούς ή τις απολογισμούς βιωσιμότητας που συντάσσονται από τις ελληνικές επιχειρήσεις. Σκοπός της έρευνας ήταν η αξιολόγηση των απολογισμών βιωσιμότητας που δημοσιεύονται από τις ελληνικές εταιρίες. Η μεθοδολογία που

ακολούθησαν βασίζονταν σε ειδικούς δείκτες αξιολόγησης στα εξής θέματα: αποστολή, όραμα, αξίες, διακυβέρνηση, περιβάλλον, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Σύμφωνα με την έρευνα, μόνο 17 κοινωνικοί απολογισμοί δημοσιεύτηκαν το 2006 (16 είχαν δημοσιευτεί το 2005), δηλαδή το 24% των κύριων μελών του Ελληνικού Ινστιτούτου για την ΕΚΕ και μόνο το 4% των εισηγμένων εταιριών στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Όμως στο σύστημα βαθμολογικής σύγκρισης που εφάρμοσαν οι ερευνητές για την αξιολόγηση των απολογισμών, οι περισσότεροι βαθμοί δόθηκαν για τις αναφορές των επιχειρήσεων στα θέματα αποστολή, όραμα και διακυβέρνηση παρά στους περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς δείκτες.

Για την διερεύνηση των πρακτικών δημοσίευσης εκθέσεων ΕΚΕ στην Ελλάδα, η μελέτη των Panayiotou, Aravosis και Saridakis (2009) επιβεβαιώνει ότι πολύ λίγες ελληνικές εταιρίες δημοσιεύουν απολογισμούς ΕΚΕ. Η ανάλυση που εφαρμόστηκε εξέτασε την ΕΚΕ και αξιολόγησε τους απολογισμούς ΕΚΕ στο κλάδο της βιομηχανίας. Βάσει της ανάλυσης αυτής οι ερευνητές συμπεραίνουν ότι οι πρακτικές ΕΚΕ στον κλάδο της βιομηχανίας στην Ελλάδα είναι υποανάπτυκτες. Επίσης τονίζουν ότι και οι επιχειρήσεις που ακολουθούν τις πρακτικές ΕΚΕ έχουν ως βασικό κίνητρο την επιχειρηματική αποδοτικότητα.

Η μελέτη του Karagiorgou (2010) εξετάζει το ίδιο θέμα υπό διαφορετική οπτική γωνία. Ειδικότερα αποτελεί μια προσπάθεια για διερεύνηση της σχέσης της ΕΚΕ και των οικονομικών επιδόσεων των ελληνικών επιχειρήσεων. Βασίζεται στην θεωρία των ενδιαφερόμενων μερών και κυρίως στη θεωρία της «χρηστής διοίκησης». Σ' αυτήν την έρευνα διερευνήθηκε αν οι επιχειρήσεις βελτιώνοντας τις δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης έχουν ως αποτέλεσμα υψηλότερες αποδόσεις των μετοχών (higher stock returns).

Το αρχικό δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν όλες τις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών την περίοδο 2007-2008. Μετά την πρόσβαση στις ιστοσελίδες τους, προκειμένου να έχει πρόσβαση στους Απολογισμούς ΕΚΕ βάσει οδηγιών του GRI για δύο χρόνια, το δείγμα του διαμορφώθηκε στις 39 εταιρείες. Σύμφωνα με τον Karagiorgo (2010) το δείγμα αυτό είναι αρκετά αντιπροσωπευτικό γεγονός που οφείλεται στο ότι οι εταιρείες είναι μέρος του μεγάλου φάσματος στην κεφαλαιοποίηση της αγοράς και ανήκουν σε διαφορετικούς τομείς της βιομηχανίας. Προτίμησε να συμπεριλάβει στο δείγμα του μόνο εταιρείες που δημοσιοποιούν απολογισμούς ΕΚΕ για δύο χρόνια αντί των εταιριών που αναφέρουν πληροφορίες ΕΚΕ μόνο για ένα έτος, με το επιχείρημα ότι

ένας μέτοχος μπορεί να αξιολογήσει σωστά μια εταιρεία που υλοποιεί δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης σε ετήσια βάση και σε μια τέτοια περίπτωση ήταν προτιμότερο να περιλάμβανε εταιρείες που έχουν την τάση να παρουσιάζουν σημαντική πρόοδο σε αυτά τα δύο χρόνια που εξετάστηκαν.

Η αξιολόγηση των επιδόσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου των απολογισμών βιωσιμότητας σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες και δείκτες απόδοσης του GRI. Μια σύνθεση CSRscore δημιουργείται και αποτελεί την κύρια ανεξάρτητη μεταβλητή. Μεταβλητές ελέγχου (κεφαλαιοποίηση της αγοράς για τον έλεγχο του μεγέθους, CAPM beta για τον έλεγχο των κινδύνων και την απόδοση των μετοχών των προηγούμενων χρόνων) προστίθενται στο μοντέλο. Τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν για περίοδο δύο ετών χρησιμοποιώντας ένα χρόνο υστέρησης (one year lag). Τα αποτελέσματα της έρευνας συνάδουν με το μεγαλύτερο μέρος των μελετών σε διεθνές επίπεδο. Διαπιστώνεται μία θετική και σημαντική σχέση μεταξύ των αποδόσεων των μετοχών και της EKE. Το οικονομετρικό μοντέλο φαίνεται να είναι στατιστικά σημαντικό και τα αποτελέσματά δείχνουν ότι η εταιρεία που υιοθετεί τη στρατηγική EKE θα μπορούσε να αξιολογηθεί θετικά από την αγορά και τους φορείς της. Η ερμηνεία του αποτελέσματος έγκειται στο ότι μια ελληνική εταιρεία που υιοθετεί την στρατηγική και τις πρακτικές της EKE μπορεί να επιτύχει υψηλότερες τιμές μετοχών, λόγω του γεγονότος ότι τα ενδιαφερόμενα μέρη (μέτοχοι) αξιολογούν θετικά τις δραστηριότητες αυτές. Αυτή η γενίκευση βασίζεται στο γεγονός ότι οι εταιρείες του δείγματος αφορούσαν μια μεγάλη ποικιλία στην αγορά κεφαλαιοποίησης και ότι εκπροσωπούν διαφορετικά είδη της βιομηχανίας. Έτσι καταλήγει ότι παρά τις δαπάνες που ενδέχεται να προκύψουν, η υιοθέτηση της στρατηγικής EKE, μπορεί να οδηγεί τις επιχειρήσεις στην επίτευξη υψηλότερων αποδόσεων των μετοχών και στην ικανοποίηση των αναγκών των ενδιαφερομένων μερών τους.

Οι Giannarakis και Litinas (2011) εφάρμοσαν μια μελέτη για την εταιρική κοινωνική αποδοτικότητα των εταιριών στο κλάδο τηλεπικοινωνίας στην Ελλάδα. Οι εταιρίες που ανταποκρίθηκαν σε αυτήν την έρευνα ήταν: Vodafone, Wind, Cosmote, OTE, Voicent, Netone, On telecom και Vivodi. Εφαρμόζοντας ένα μοντέλο μέτρησης της EKE (MAUT), η Vodafone και ο OTE παρουσίασαν τις υψηλότερες αποδόσεις EKE. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης τους, οι μεγαλύτερες και πιο αναγνωρισμένες εταιρίες στον κλάδο αυτό έχουν υψηλότερες αποδόσεις EKE. Τέλος

οι ερευνητές συμπεραίνουν, ότι οι μικρότερες εταιρίες έχουν διάφορες δυσκολίες για να έχουν υψηλές αποδόσεις ΕΚΕ όπως υψηλό κόστος, έλλειψη χρόνου και μη κατάλληλο προσωπικό.

Σε εθνικό επίπεδο σύμφωνα με τις μελέτες οι δράσεις ΕΚΕ είναι ελάχιστες. Οι ελληνικές επιχειρήσεις στην πλειοψηφία τους δεν έχουν υιοθετήσει τέτοιες πρακτικές στην λειτουργία τους. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τον μικρό αριθμό κοινωνικών απολογισμών και εκθέσεων βιωσιμότητας που δημοσιεύονται από τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Τέλος, με τη μελέτη της βιβλιογραφία παρατηρήθηκε ότι υπάρχει μόνο μια έρευνα Karagiorgos (2010) για την σχέση της ΕΚΕ με την χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Οι περισσότερες έρευνες έχουν επικεντρωθεί στο βαθμό υιοθέτησης της ΕΚΕ από τις ελληνικές επιχειρήσεις καθώς και στην πληροφόρηση των δράσεων ΕΚΕ και στην αξιολόγηση των απολογισμών ΕΚΕ που δημοσιεύονται από τις ελληνικές εταιρίες.

Σκοπός λοιπόν της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της ως άνω σχέσης στις ελληνικές εταιρίες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Σε αυτό το πλαίσιο η έρευνα θα επικεντρωθεί στα χαρακτηριστικά που έχουν οι ελληνικές εταιρίες που υιοθετούν πρακτικές ΕΚΕ, στη σύγκριση των αποδόσεων ελληνικών εταιριών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο που έχουν υιοθετήσει πρακτικές ΕΚΕ και αυτών που δεν έχουν ακόμα κινηθεί προς αυτήν την κατεύθυνση καθώς και στο αν οι εταιρείες που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπερτερούν στους δείκτες αποδοτικότητας σε σχέση με αυτές που δεν έχουν υιοθετήσει και μάλιστα στατιστικά σημαντικά.

Βιβλιογραφία 4^ο Κεφαλαίου

Ελληνική

Βαξεβανίδου Μ. (2011), *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*, Εκδ. Σταμούλης, Αθήνα.

Γαλάνης, Γ. (2007), *Η Εικόνα των Επιχειρήσεων και η Σχέση της με την Έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης*, Το Βήμα της ΕΚΕ, Αθήνα.

Ζαγλάρα Α. (2010), *Η εξέλιξη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης – Η Κοινωνική Υπευθυνότητα της εταιρείας* Γέφυρα Α.Ε., Πάτρα

Κυριακόπουλος Ο. (2007), *Η σημασία της ΕΚΕ για τη σύγχρονη ελληνική επιχείρηση*, Κυριακόπουλος, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Artiach, T., Lee, D., Nelson, D., & Walker J. (2010), The determinants of corporate sustainability performance, *Accounting and Finance*, No. 50, pp. 31-51.

Balabanis, G., Phillips, C.H., & Lyall, J. (1998), Corporate social responsibility and economic performance in the top British companies: Are they linked?, *European Business Review*, Vol. 98, No 1, pp. 25-44.

Beurden Van, P., & Gössling, T. (2008), The worth of values: A literature review on the relation between corporate social and financial performance, *Journal of Business Ethics*, Vol. 82, No. 2, pp. 407-424.

Blomgren, A. (2011), Does corporate social responsibility influence profit margins? A case study of executive perceptions, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 18, No. 5, pp. 63–274.

Dijken Van, F. (2007), Corporate social responsibility: Market regulation and the evidence, *Managerial Law*, Vol. 49, No. 4, pp. 141-184.

Fernández-Kranz, D., & Santalo, J. (2010), When necessity becomes a virtue: The effect of product market competition on corporate social responsibility, *Journal of Economics & Management Strategy*, Vol. 19 No. 2, pp. 453-487.

Giannarakis, G., & Litinas, N. (2011), Corporate social responsibility performance in the Greek telecommunication sector, *Strategic Change: Briefings in Entrepreneurial Finance*, Vol. 20, No. 1-2, pp. 73-84.

Hohnen P. (2007), Corporate Social Responsibility: An Implementation Guide for Business, [online], *International Institute for Sustainable Development*, Jason Potts, Editor, Available at: http://www.iisd.org/pdf/2007/csr_guide.pdf [Accessed 21 June, 2011].

James, E.H., & Wooten, L.P. (2005), Leadership as (un)usual: How to display competence in times of crisis, *Organizational Dynamics*, Vol. 34, No. 2, pp. 141-152.

Ji-Ming, L., Hong, Z., & Hao-bai, W. (2009). An Empirical Study of Corporate Financial Performance and Corporate Social Responsibility: Evidence from the Service Industry of Zhejiang Province, Management and Service Science International Conference, September 20-22 2009, [online], Available at: http://ieeexplore.ieee.org/xpls/abs_all.jsp?arnumber=5303519&tag=1 [Accessed 21 June, 2011].

Karagiorgos, T. (2010), Corporate Social Responsibility and Financial Performance: An empirical Analysis on Greek Companies, *European Research Studies*, Vol. XIII, Issue 4.

Kawamura, M. (2002). How Socially Responsible Investment (SRI) Could Redefine Corporate Excellence in the 21st Century, [online], Available at: <http://www.nli-research.co.jp/english/socioeconomics/2002/li0201a.pdf> [Accessed 21 June, 2011].

López. M.V., Garcia, A., & Rodriguez, L. (2007), Sustainable development and corporate performance: A study based on the Dow Jones Sustainability Index, *Journal of Business Ethics*, Vol. 75, pp. 285-300.

Mittal, K.R., Sinha, N. & Singh, N. (2008), Current research development: An analysis of linkage between economic value added and corporate social responsibility, *Management Decision*, Vol. 46, No. 9, pp. 1437-1443.

Nakajima, K. (2011). Socially Responsible Firms and Stock Returns: Evidence from Japanese Constituents in FTSE4Good Index, [online], Available at: http://www.ftse.com/Research_and_Publications/Downloads/Nikko_Financial_Intelligence.pdf, [Accessed 21 June, 2011].

Panayiotou, N.A., Aravosis, K.G., & Saridakis, K. (2009), An exploratory study of the corporate social responsibility practices in the Greek manufacturing sector, In: Idown, S.O. & Filho, W.L. (eds), 2009, Professionals perspectives of corporate social responsibility. Springer-Verlag Berlin Heidelberg, pp.191-208.

Panayiotou, N.A., Aravossis, K.G., & Moschou, P. (2009), Greece: A comparative study of CSR reports, In: Idown, S.O. & Filho, W.L. (eds), 2009, Global practices of corporate social responsibility. Springer-Verlag Berlin Heidelberg, pp.149-164.

Samy, M., Odemilin, G., & Bampton, R. (2010), Corporate social responsibility: A strategy for sustainable business success, an analysis of 20 selected British companies, *Corporate Governance*, Vol. 10, No. 2, pp. 203-217.

Shen, C., & Chang, Y. (2009), Ambition versus conscience, does corporate social responsibility pay off? The application of matching methods, *Journal of Business Ethics*, Vol. 88, pp. 133-153.

Signori, S. (2009), Ethical (SRI) funds in Italy: A review, *Business Ethics: A European Review*, Vol. 18, No 2, pp. 145-164.

Skouloudis, A., Evangelinos, K., Nikolaou, I., & Filho, L. (2011), An overview of corporate social responsibility in Greece: Perceptions, developments and barriers to overcome, *Business Ethics: A European Review*, Vol. 20, No. 2.

Skouloudis, A., & Evangelinos, K.I. (2009), “Sustainability reporting in Greece: Are we there yet?”, *Environmental Quality Management*, Vol. 19, No. 1, pp. 43-60.

Stanwick, P.A., & Stanwick, S.D. (1998), The relationship between corporate social performance and organization size, financial performance, and environmental performance: An empirical examination, *Journal of Business Ethics*, Vol. 17, No. 2, pp.195-204.

Syriopoulos, T., & Merikas A. (2005). Corporate social responsibility: Risk and Return in portfolio management. Milan: European Financial Management Association Meeting, 2005, [online], available at: http://scholar.google.gr/scholar?hl=el&q=Corporate+Social+Responsibility+Risk+and+Return+in+Portfolio+Management+++++Theodore+Syriopoulos*+Department+of+Shipping%2C+Trade+and+Transport%2C+University+of+the+Aegean++Andreas+Merikas+Department+of+Shipping+Business%2C+University+of+Piraeus+++&btnG=%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B6%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7&as_ylo=&as_vis=0 [accessed 21 June, 2011].

Wang, H.D. (2010), Corporate social performance and financial based brand equity, *Journal of Product & Brand Management*, Vol. 19, No. 5, pp. 335-345.

Yang, F., Lin, C., & Chang, Y. (2010), The linkage between corporate social performance and corporate financial performance, *African Journal of Business Management*, Vol. 4, No. 4, pp. 406-413.

Yi-Ling, Z. (2011). An Empirical study on corporate social responsibility and corporate profitability. International Conference on Management Science and Industrial Engineering (MSIE), [online], Available at: http://ieeexplore.ieee.org/xpls/abs_all.jsp?arnumber=5707492&tag=1 [accessed 21 June, 2011]. **31**

Κεφάλαιο 5^ο: Η Αποτίμηση της ΕΚΕ και των Απολογισμών ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI για τις επιχειρήσεις

Στο προηγούμενο κεφάλαιο διατυπώθηκαν τα οφέλη και διερευνήθηκε η σύνδεση της ΕΚΕ με την χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των επιχειρήσεων. Αποδείχθηκε ότι βιβλιογραφικά υπάρχει συσχέτιση μεταξύ ΕΚΕ και αποδοτικότητας. Στο κεφάλαιο αυτό θα διερευνηθούν τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI. Η δημοσιοποίηση Απολογισμών ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI αποτελεί μια πρόσφατη τάση με αυξητική πορεία που αξίζει να μελετηθεί όχι μόνο γιατί ενισχύει με πρότυπα την εθελοντική πρωτοβουλία της ΕΚΕ των επιχειρήσεων αλλά και γιατί τη βοηθάει να υιοθετήσει και να αξιολογήσει τις υπεύθυνες πρακτικές με το βέλτιστο τρόπο.

5.1: Το Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ (Global Compact)

Το Οικουμενικό Σύμφωνο (Global Compact) του ΟΗΕ ξεκίνησε το 2000 και είναι μία πλατφόρμα πολιτικής, αλλά και ένα πρακτικό πλαίσιο για τις εταιρείες που έχουν δεσμευθεί για βιωσιμότητα και υπεύθυνες εταιρικές πρακτικές. Ως πολυσυμμετοχική ηγετική πρωτοβουλία, επιδιώκει να ευθυγραμμίσει τις επιχειρηματικές δραστηριότητες και στρατηγικές με 10 παγκόσμια αποδεκτές αρχές στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της εργασίας, του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της διαφθοράς και να κατευθύνει δράσεις που υποστηρίζουν τους ευρύτερους στόχους των Ηνωμένων Εθνών.

Το Οικουμενικό Σύμφωνο είναι η μεγαλύτερη διεθνής εθελοντική πρωτοβουλία εταιρικής υπευθυνότητας. Συμμετέχουν πάνω από 7000 εταιρείες και οργανισμοί από 135 χώρες. Ο πρωταρχικός σκοπός του είναι η οικοδόμηση και προώθηση της κοινωνικής νομιμότητας των επιχειρήσεων και των αγορών. Μία επιχείρηση που υπογράφει το Οικουμενικό Σύμφωνο αποδέχεται ότι εταιρικές πρακτικές στηριζόμενες σε παγκόσμιες αρχές, συμβάλλουν σε μία σταθερότερη, δικαιοτέρα και περιεκτικότερη παγκόσμια αγορά και βοηθούν στην οικοδόμηση ευημερούντων και ακμαζουσών κοινωνιών.

Η επιχειρηματικότητα, το εμπόριο και οι επενδύσεις αποτελούν βασικούς πυλώνες για την ευημερία και την ειρήνη. Η επιχειρηματική δραστηριότητα συχνά συνδέεται με σοβαρά διλήμματα- π.χ. πρακτικές εκμετάλλευσης, διαφθοράς,

ανισότητας εισοδημάτων, και εμποδίων που αποθαρρύνουν την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα. Οι υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές μπορούν με πολλούς τρόπους να οικοδομήσουν κλίμα εμπιστοσύνης και ένα κοινωνικό κεφάλαιο, συμβάλλοντας σε μία ολοκληρωμένη ανάπτυξη και σε αειφόρες αγορές. Το Οικουμενικό Σύμφωνο είναι μια καθαρά εθελοντική, διεθνής πρωτοβουλία με δύο κυρίαρχους στόχους:

- να αποτελέσουν οι δέκα αρχές καθολικό ρεύμα στις επιχειρηματικές δραστηριότητες σε ολόκληρο τον κόσμο.
- να λειτουργήσει ως καταλύτης για δράσεις που στηρίζουν τους στόχους της χιλιετίας.

Για να επιτύχει αυτούς τους στόχους, το Οικουμενικό Σύμφωνο προσφέρει δυνατότητες για μάθηση και δέσμευση μέσα από διάφορους μηχανισμούς: Διαλόγους Πολιτικής, Μάθηση, Τοπικά Δίκτυα και Συμπράξεις.

Πίνακας 5: Τι είναι το Οικουμενικό Σύμφωνο και τι δεν είναι

Το Οικουμενικό Σύμφωνο ΕΙΝΑΙ...	Το Οικουμενικό Σύμφωνο ΔΕΝ είναι...
Μία εθελοντική πρωτοβουλία για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και της εταιρικής υπευθυνότητας	Νομικά δεσμευτικό
Ένα σύνολο αξιών που βασίζονται σε παγκόσμια αποδεκτές αξίες	Ένα μέσο για έλεγχο της εταιρικής συμπεριφοράς και την επιβολή συμμόρφωσης
Ένα δίκτυο εταιριών και λοιπών ενδιαφερόμενων μελών	Ένα πρότυπο, σύστημα διοίκησης, ή ένας κώδικας συμπεριφοράς
Ένα forum για μάθηση και ανταλλαγή εμπειριών	Ένα κανονιστικό όργανο ή ένα εργαλείο για δημόσιες σχέσεις

Πηγή Global Network: Global Compact Network Available at

http://www.csrhellas.org/portal/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1439&Itemid=217&lang= Ημερομηνία Πρόσβασης 6/10/2014

Οι 10 αρχές.

Οι 10 αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των συνθηκών εργασίας, του περιβάλλοντος και της αντιμετώπισης της διαφθοράς βασίζονται :

- στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
- στη Διακήρυξη για τις Βασικές Αρχές και τα Δικαιώματα στην Εργασία του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας
- στη Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη
- στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών ενάντια στη Διαφθορά

Οι αρχές αυτές είναι:

Ανθρώπινα Δικαιώματα

- **Αρχή 1η:** Οι επιχειρήσεις οφείλουν να υποστηρίζουν και να σέβονται την προστασία των διεθνώς διακηρυγμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- **Αρχή 2η:** Οι επιχειρήσεις οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι δικές τους δραστηριότητες δεν εμπλέκονται σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Συνθήκες εργασίας

- **Αρχή 3η:** Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και την αποτελεσματική αναγνώριση του δικαιώματος της συλλογικής διαπραγμάτευσης
- **Αρχή 4η:** Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν την εξάλειψη κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας
- **Αρχή 5η:** Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν την ουσιαστική κατάργηση της παιδικής εργασίας
- **Αρχή 6η:** Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν την εξάλειψη των διακρίσεων στις προσλήψεις και την απασχόληση

Περιβάλλον

- **Αρχή 7η:** Οι επιχειρήσεις οφείλουν να ακολουθούν προληπτική προσέγγιση ως προς τις περιβαλλοντικές προκλήσεις
- **Αρχή 8η:** Οι επιχειρήσεις οφείλουν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας
- **Αρχή 9η:** Οι επιχειρήσεις οφείλουν να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη και διάδοση τεχνολογιών που είναι φιλικές προς το περιβάλλον

Καταπολέμηση της Διαφθοράς

- **Αρχή 10η:** Οι επιχειρήσεις οφείλουν να αντιτίθενται σε κάθε μορφής διαφθορά, συμπεριλαμβανομένων του εκβιασμού και της δωροδοκίας.

Εφαρμογή και συμμετοχή – Εφαρμόζοντας τις αρχές

Οι επιχειρήσεις που έχουν υπογράψει το Οικουμενικό Σύμφωνο καλούνται να εργαστούν με στόχο την εφαρμογή των δέκα αρχών. Ωστόσο, τόσο οι μικρές όσο και οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι συχνά αβέβαιες για το ποια είναι η σωστή προσέγγιση. Η εφαρμογή των αρχών πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως μία μακροπρόθεσμη διαδικασία συνεχούς βελτίωσης των επιδόσεων. Παράγοντες επιτυχίας- κλειδιά στην εφαρμογή των αρχών του Οικουμενικού Συμφώνου περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

- την αντιμετώπιση των αρχών όχι σαν ένα επιπρόσθετο στοιχείο αλλά σαν ενσωματωμένες στην εταιρική στρατηγική και την καθημερινή λειτουργία της επιχείρησης
- καθαρές δεσμεύσεις από τα ηγετικά στελέχη της επιχείρησης
- την επικοινωνία των δεσμεύσεων μέσα σε όλη την οργάνωση τόσο σε υψηλόβαθμα στελέχη όσο και στο προσωπικό, ώστε να διασφαλισθεί ευρεία υποστήριξη των αρχών
- ένα επιχειρηματικό περιβάλλον ανοικτό σε νέες ιδέες και καινοτομία
- μετρήσιμους στόχους και ένα διαφανές σύστημα σε σχέση με την έκδοση απολογισμών ή αναφορών σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Οικουμενικού Συμφώνου (Communication on Progress) (**Εκθεση Προόδου**)
- επιθυμία και δυνατότητα για μάθηση και προσαρμογή
- αφοσίωση σε πρακτικές-συγκεκριμένες δράσεις
- επιθυμία για συνεργασία και διάλογο με τα ενδιαφερόμενα μέρη της επιχείρησης.

Το Οικουμενικό Σύμφωνο έχει συσσωρεύσει σημαντικό ευρετήριο διαθέσιμων πόρων και εργαλείων για την παροχή καθοδήγησης προς τις επιχειρήσεις για το πώς να αντιμετωπίζουν τις θεματικές περιοχές που καλύπτουν οι δέκα αρχές. Η εφαρμογή των αρχών αποτελεί μακροπρόθεσμη διαδικασία, που απαιτεί δέσμευση για συνεχή οργανωτική αλλαγή και βελτίωση. Δεν υπάρχει ένας μοναδικός «σωστός» τρόπος για την εφαρμογή των αρχών εντός του διοικητικού μοντέλου της επιχείρησης. Διαφορετικές προσεγγίσεις και μοντέλα διοίκησης είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν

στην παραπάνω διαδικασία. Ένας τρόπος προσέγγισης σε σχέση με τη εφαρμογή των αρχών είναι η άντληση ιδεών από το Global Compact Performance Model, ένα μοντέλο οδηγιών προς τις επιχειρήσεις, που καλύπτουν ευρύ φάσμα θεμάτων, από το εταιρικό όραμα μέχρι τη μέτρηση και την αναφορά των αποτελεσμάτων.

Έκθεση προόδου ή Αναφορά προόδου (COP- Communication on Progress)

Οι συμμετέχοντες στο Οικουμενικό Σύμφωνο απαιτείται να αναφέρουν την πρόοδο που έχουν σημειώσει σχετικά με την εφαρμογή των 10 αρχών και τη συμμετοχή τους σε συμπράξεις για υποστήριξη των αναπτυξιακών στόχων του Ο.Η.Ε. Μια COP, είναι μια αναφορά προς τα ενδιαφερόμενα μέρη (καταναλωτές, εργαζόμενους, εργατικά σωματεία, μέτοχους, ΜΜΕ, κυβερνητικούς φορείς, κ.λπ.) σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειώσει η επιχείρηση εφαρμόζοντας το Οικουμενικό Σύμφωνο στις εταιρικές δραστηριότητες. Θα πρέπει να περιλαμβάνει περιγραφή των δράσεων και των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν.

Αποτυχία επικοινωνίας σε ετήσια βάση οδηγεί στην απομάκρυνση του ονόματος της εταιρίας από τη λίστα των ενεργών συμμετεχόντων στο Οικουμενικό Σύμφωνο, κάτι που αποτελεί απαραίτητο μέτρο για προστασία της πρωτοβουλίας. Ένα COP αποτελεί σημαντική ένδειξη της δέσμευσης του συμμετέχοντος στο Οικουμενικό Σύμφωνο και τις αρχές του. Αποτελεί επίσης εργαλείο επίδειξης ηγεσίας, διευκόλυνσης της μάθησης, έναρξης διαλόγου και προώθησης των δράσεων.

Τρία βήματα θα πρέπει να ακολουθήσουν οι οργανισμοί ή οι επιχειρήσεις για τη δημιουργία, επικοινωνία και δημοσίευση μιας Έκθεσης Προόδου (COP)

1. Communication on Progress (COP). Μια Έκθεση Προόδου (COP) θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής τρία στοιχεία:

α) **Δήλωση** συνέχισης της στήριξης του Οικουμενικού Συμφώνου με δήλωση ή μήνυμα από το Διευθύνοντα Σύμβουλο (CEO), τον πρόεδρο, ή κάποιο άλλο διευθυντικό στέλεχος.

β) **Περιγραφή** των πρακτικών δράσεων που έχουν πραγματοποιήσει οι συμμετέχοντες από τότε που προσχώρησαν στην πρωτοβουλία ή από την πιο πρόσφατο COP, σε σχέση με: (1) την εφαρμογή των αρχών του Οικουμενικού Συμφώνου και (2) με συμπράξεις για υποστήριξη των ευρύτερων στόχων των Ηνωμένων Εθνών.

γ) **Μέτρηση** των αποτελεσμάτων ή των αναμενόμενων αποτελεσμάτων, κάνοντας χρήση όσο το δυνατό περισσότερων δεικτών κ.λπ. όπως οι Κατευθυντήριες Οδηγίες του Global Reporting Initiative (GRI).

Οι Εκθέσεις Προόδου (COPs) θα πρέπει να ενσωματώνονται στις ήδη υπάρχουσες αναφορές των συμμετεχόντων – όπως οι Ετήσιοι Απολογισμοί και οι Απολογισμοί Βιωσιμότητας. Στην περίπτωση που ένας συμμετέχων δεν διαθέτει τέτοιου είδους αναφορές, μια COP μπορεί να κοινοποιείται με άλλους τρόπους – π.χ. μέσω της ιστοσελίδας της επιχείρησης, στο τμήμα εκείνο που οι εργαζόμενοι, μέτοχοι, πελάτες και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη αναμένουν να βρουν πληροφορίες για τις οικονομικές, κοινωνικές, και περιβαλλοντικές δεσμεύσεις της επιχείρησης.

2. Διασύνδεση της COP.

Αναμένεται από τους συμμετέχοντες να δημοσιεύουν μία ηλεκτρονική έκδοση ή να παρέχουν μια σύνδεση URL στην Έκθεση Προόδου (COP) της ιστοσελίδας του Οικουμενικού Συμφώνου. Το Γραφείο του Οικουμενικού Συμφώνου δέχεται COPs σε όλες τις γλώσσες. Το τμήμα “participants administration” της ιστοσελίδας του Οικουμενικού Συμφώνου³³ περιέχει οδηγίες για το πώς μια επιχείρηση υποβάλλει το COP.

Με την προσχώρηση στο Οικουμενικό Σύμφωνο, η επίσημη επαφή μέσα στην εταιρία λαμβάνει ένα αυτόματο ηλεκτρονικό μήνυμα (email) που περιέχει ένα προσωπικό όνομα χρήστη και κωδικό, για διαχείριση της καταγραφής της επιχείρησης.

Προθεσμίες για τις COP

Οι επιχειρήσεις καλούνται να υποβάλλουν μια πρώτη COP μέσα σε δύο χρόνια από την ημερομηνία προσχώρησης στο Οικουμενικό Σύμφωνο. Εάν μια επιχείρηση υπερβεί το παραπάνω χρονικό όριο, θα σημειωθεί ως non-communicating στη βάση δεδομένων των συμμετεχόντων της ιστοσελίδας του Οικουμενικού Συμφώνου.

Όλες οι COP υποβάλλονται ένα χρόνο μετά την προηγούμενη υποβολή COP. Εάν μια επιχείρηση υπερβεί το παραπάνω χρονικό όριο, θα σημειωθεί ως «non-communicating» στη βάση δεδομένων των συμμετεχόντων της ιστοσελίδας του Οικουμενικού Συμφώνου. Εάν μια επιχείρηση δεν υποβάλει τελικά ένα COP,

³³ <http://www.unglobalcompact.org/COP/Overview/index.html>

απομακρύνεται από τη βάση δεδομένων για τους ενεργούς συμμετέχοντες του Οικουμενικού Συμφώνου, και κατηγοριοποιείται ως ανενεργή στην ιστοσελίδα του Οικουμενικού Συμφώνου. Για να επιστρέψει μια επιχείρηση στην προηγούμενη ενεργή κατάσταση, θα πρέπει να υποβάλει μια έγκυρη COP.

Στις επιχειρήσεις που έρχονται σε επαφή με το Οικουμενικό Σύμφωνο και δίνουν λογική εξήγηση για καθυστέρηση της επικοινωνίας (π.χ. λόγω αλλαγών στις μεθόδους αναφοράς, στο προσωπικό κ.λπ.), μπορεί να δοθεί μια περίοδος χάρης 40 ημερών μεταξύ της ημερομηνίας κατά την οποία θα έπρεπε να είχαν υποβάλλει COP και της αλλαγής στην κατάσταση της εταιρίας (από active σε non-communicating ή από non-communicating σε inactive).

5.2: To Global Reporting Initiative (GRI) και η γέννηση των Κοινωνικών Απολογισμών – Απολογισμών Βιωσιμότητας/EKE των επιχειρήσεων-οργανισμών

Η Παγκόσμια Πρωτοβουλία για τους Απολογισμούς (GRI) προωθεί τη χρήση των Απολογισμών Βιωσιμότητας/ EKE στους οργανισμούς προκειμένου να εφαρμόσουν τις αρχές της βιωσιμότητας μέσω της τριπλής προσέγγισης και να συμβάλλουν στην βιώσιμη ανάπτυξη. Η αποστολή του GRI είναι να καταστήσουν τον Απολογισμό Βιωσιμότητας ή Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης ή Εταιρικής Υπευθυνότητας³⁴ συνήθη πρακτική. Προκειμένου οι Επιχειρήσεις-εταιρείες και οι οργανισμοί να ενεργοποιηθούν στο να εκδίδουν Απολογισμούς για τις οικονομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές και τις επιδόσεις της εταιρικής διακυβέρνησης, το GRI παράγει δωρεάν κατευθυντήριες οδηγίες (guidelines) Απολογισμού Βιωσιμότητας.

Το GRI είναι ένα διεθνής μη κερδοσκοπικός οργανισμός, που βασίζεται σε δίκτυο οργάνωση. Η δραστηριότητά του περιλαμβάνει χιλιάδες των επαγγελματιών και οργανισμών από πολλούς τομείς, περιφέρειες και περιοχές. Το GRI έχει μια σημαντική επιρροή για την υποβολή Απολογισμών εταιρικής βιωσιμότητας. Συγκροτήθηκε το 1997 στη Βοστώνη (ΗΠΑ) ως μια παγκόσμια μη κερδοσκοπική οργάνωση και εγκαινιάστηκε στα Ηνωμένα Έθνη το 2002 (Hill, 2007). Το GRI έχει τις ρίζες της σε δύο περιβαλλοντικές οργανώσεις: το Συνασπισμό για τις Περιβαλλοντικά Υπεύθυνες Οικονομίες (CERES), και το Tellus Institute³⁵. Ο σχηματισμός του οποίου οφείλεται κυρίως από τον Δρ Allen White του CERES, ο οποίος είχε εργαστεί για αρκετά χρόνια για την ανάπτυξη ενός περιβαλλοντικά ισοδύναμου πλαισίου χρηματοοικονομικού ή οικονομικού απολογισμού. (Waddock, 2007) ο οποίος επεκτάθηκε σε ένα πλαίσιο απολογισμού της βιωσιμότητας το 1998 με τη συμβουλή του John Elkington, ενός μέλος της Οργανωτικής Επιτροπής του GRI (Waddock, 2007).

³⁴ Η ονομασία των Απολογισμών διαφέρει όπως φαίνεται κι από τη θεωρητική προσέγγιση αλλά και την εμπειρική. Συνήθως όμως ακολουθείται η ίδια δομή και άξονες στο περιεχόμενο τους.

³⁵ Το Tellus Ινστιτούτο ιδρύθηκε το 1976 ως ένας διεπιστημονικός μη κερδοσκοπικός ερευνητικός και πολιτικός οργανισμός. Οι καιροί ήταν ευνοϊκοί για ένα νέο ινστιτούτο που έφερε νέες ιδέες και επιστημονική αυστηρότητα στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις, έτσι αναπτύχθηκε ραγδαία. Με την πάροδο των ετών, πραγματοποίησε 3.500 έργα σε όλο τον κόσμο, έγινε ένας παγκόσμιος ηγέτης στις περιβαλλοντικές στρατηγικές και στρατηγικές των πόρων και βοήθησε στη διαμόρφωση του εμβρυϊκού τότε πεδίου της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το GRI περιλαμβάνει μια διεπιστημονική, συντονιστική επιτροπή πολλών ενδιαφερομένων μερών, η οποία περιλαμβάνει το ACCA³⁶, και διάφορες ομάδες εργασίας, με συμμετέχοντες από την Ευρώπη, την Αμερική, και την Ασία (Willis, 2003). Κλειδί για το GRI είναι διαδικασία πολλαπλών ενδιαφερομένων μερών της (White & Brownlie) η οποία αποδεικνύεται από ένα δίκτυο 30.000 μελών, και 1150 συμμετεχόντων από 65 χώρες που εκπροσωπούν και αντιπροσωπεύουν ένα ευρύ φάσμα ομάδων ενδιαφερομένων, οι οποίοι παρακολούθησαν την τριήμερη έναρξη του G3 στο Άμστερνταμ (Etzion & Ferraro, 2010). Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι το GRI είναι ένα διεθνές φόρουμ, προσβάσιμο σε όλους μέσω του World Wide Web, οι περισσότερες εισοδοί για την κατασκευή των κατευθυντήριων γραμμών αναφοράς έχουν έρθει από τις ανεπτυγμένες χώρες (βλέπε, για παράδειγμα, GRI, 2002b, σελ 88-95 λίστα των μελών επιτροπών και ομάδων εργασίας). Είναι ατυχές το γεγονός ότι οι άνθρωποι από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, όπου υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα από την εκμετάλλευση της εργασίας, τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τους λιγότερο αυστηρούς περιβαλλοντικούς νόμους (βλέπε, για παράδειγμα, Naeem & Welford, 2009), δεν έχουν περισσότερους εμπλεκόμενους.

Η Ανάλυση των κατευθυντήριων οδηγιών του GRI για τον Απολογισμό Βιώσιμης Ανάπτυξης ή Βιωσιμότητας ή Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης ή Εταιρικής Υπευθυνότητας και Βιώσιμης Ανάπτυξης (με βάση την συναντούμενη ορολογία στην βιβλιογραφία αλλά και στην εμπειρική προσέγγιση) προσφέρει σημαντικά συμπεράσματα και την εξέλιξη των κατευθυντήριων γραμμών με βάση τις ανάγκες των εμπλεκόμενων μερών αλλά και των επιχειρήσεων.

Η πρώτη και η δεύτερη έκδοση των κατευθυντήριων οδηγιών υποβολής εκθέσεων Βιωσιμότητας του GRI στερείται κάθε ορισμού για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Δεν υπάρχει καν κάποια φιλοσοφική συζήτηση για το τι μπορεί να σημαίνει η Βιώσιμη Ανάπτυξη σε καμία από τις κατευθυντήριες γραμμές. Μόνο στην τρίτη έκδοση κάνει την εμφάνιση του ένας ορισμός βιώσιμης ανάπτυξης ο οποίος δηλώνει απλά ότι ο στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης είναι να "καλύψει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες» (GRI, 2006, σελ 2).

³⁶ ACCA (the Association of Chartered Certified Accountants) είναι το παγκόσμιο όργανο για επαγγελματίες λογιστές.

Πίνακας 6: Ανάλυση των GRI οδηγιών για τον Απολογισμό ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας

G1	Η Βιωσιμότητα περιγράφεται ως τρεις ολοκληρωμένες διαστάσεις - οικονομική, περιβαλλοντική, και κοινωνική • Η μεγαλύτερη συναίνεση με τους περιβαλλοντικούς δείκτες • Συζητήσεις για τις ανθρώπινες και οικολογικές επιπτώσεις των επιχειρήσεων • Αναγνώριση της κοινής ευθύνης για τις επιχειρήσεις, την κυβέρνηση, τους πολίτες, και της κοινωνίας των πολιτών για τη διαχείριση των επιπτώσεων για την ανθρωπότητα και τη βίοςφαιρα Έμφαση στην διαδικασία και πολλές ομοιότητες με την χρηματοοικονομική πληροφόρηση
G2	Η έμφαση δίνεται στην στην υποχρέωση της λογοδοσίας (accountability), της διακυβέρνησης (corporate governance) και της συγκρισιμότητας • Οι Αρχές κατάρτισης των Απολογισμών τροποποιούνται • Οι δείκτες οικονομικής και κοινωνικής επίδοσης είναι σημαντικά αναθεωρημένοι Οι Οικονομικές βιομηχανίες σταδιακά αποδέχονται τους Απολογισμούς Βιώσιμης Ανάπτυξης • Οι ποιοτικοί δείκτες γίνονται αποδεκτοί ως συμπληρωματικοί προς τους ποσοτικούς • Το πλαίσιο Βιωσιμότητας

	(Sustainability context) συμπεριλαμβάνεται ως δείκτης απόδοσης
G3	Ορίζεται η Βιώσιμη ανάπτυξη, • Οι αρχές κατάρτισης των Απολογισμών τροποποιούνται περαιτέρω. • Η προσέγγιση της διοίκησης και της εκπαίδευσης, περιγράφονται για κάθε έναν από τους τρεις τομείς της βιώσιμης ανάπτυξης • Οι δείκτες κοινωνικής επίδοσης κατηγοριοποιούνται περαιτέρω • Διαδικασία καθορισμού των προσόντων και της εμπειρίας του ανώτατου φορέα διακυβέρνησης
G3.1	Οι αρχές κατάρτισης των Απολογισμών τροποποιούνται περαιτέρω και περιλαμβάνουν: • Την materiality (σημαντικότητα) σε προαιρετική βάση • Την Completeness (πληρότητα) • Συμμετοχή όλων ενδιαφερομένων μερών (stakeholder engagement)
G4	Προώθηση της έκδοσης Απολογισμών ΕΚΕ υψηλής ποιότητας ως κοινή πρακτική Βελτίωση ακρίβειας τεχνικών όρων & ορισμών Παροχή καθοδήγησης για έκδοση ενιαίων Απολογισμών (οικονομικών & ΕΚΕ) και εναρμόνιση με

	άλλα πλαίσια Φιλικότερο περιεχόμενο προς τους αναγνώστες Ανταπόκριση σε νέα και αναδυόμενα θέματα, όπως: • αλυσίδα αξίας (value chain) • διαφάνεια (transparency) • εταιρική διακυβέρνηση (corporate governance) • αέριοι ρύποι (air pollutant)
--	---

Το GRI (Global Reporting Initiative) υιοθετεί έναν πολύ ευρύ ορισμό του Απολογισμού Βιώσιμης Ανάπτυξης συνώνυμο με τον "Απολογισμό του πολίτη, τον κοινωνικό απολογισμό", την τριπλή προσέγγιση και άλλους όρους που περιλαμβάνουν τις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές πτυχές της απόδοσης ενός οργανισμού. "(GRI, 2002α, σ 5). Στα ενδιαφερόμενα μέρη και στην εταιρική διακυβέρνηση δίνεται αυξανόμενη έμφαση σε επόμενες εκδόσεις των κατευθυντήριων οδηγιών, μαζί με την αναγνώριση ότι η επιχείρηση, η κυβέρνηση, οι πολίτες και η κοινωνία των πολιτών είναι όλοι συνυπεύθυνοι για την διαχείριση των επιπτώσεων στην ανθρωπότητα και στη βίωση. Η τάση αυτή φαίνεται ότι θα συνεχιστεί με το GRI να κάνει λόγο για Απολογισμούς περιβαλλοντικής, κοινωνικής και εταιρικής διακυβέρνησης (ESG).

Αυτό που γίνεται σαφές σε όλες τις εκδόσεις των κατευθυντήριων οδηγιών είναι ότι η Βιώσιμη Ανάπτυξη μπορεί να γίνει κατανοητή ως μια τριπλή προσέγγιση, αντανακλώντας "ό, τι είναι σήμερα η πιο ευρέως αποδεκτή προσέγγιση για τον καθορισμό της Βιώσιμης Ανάπτυξης" (GRI, 2000, σελ 9). Το GRI δεν εξισώνει την τριπλή προσέγγιση με τη βιώσιμη Ανάπτυξη αυτή καθαυτή, ωστόσο, χρησιμοποιεί φράσεις όπως "οι σχετιζόμενες πτυχές της Βιώσιμης ανάπτυξης - η οικονομική, η περιβαλλοντική και η κοινωνική" (GRI, 2000) και αναγνωρίζει την τριπλή προσέγγιση ως "αφετηρία που είναι κατανοητή σε πολλούς και έχει επιτύχει ένα βαθμό συναίνεσης ως ένα λογικό σημείο εισόδου σε ένα πολύπλοκο ζήτημα" (GRI, 2002b, σ 9) και μια μορφή για ένα συμβατικό μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης (GRI, 2002)

Παρά το γεγονός ότι οι απολογισμοί βιωσιμότητας είναι οργανωμένοι σύμφωνα με την τριπλή προσέγγιση, αρχικά δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στην περιβαλλοντική διάσταση. Οι Περιβαλλοντικοί δείκτες περιλαμβάνουν τέτοιες μετρήσεις όπως η κατανάλωση πόρων, η παραγωγή αποβλήτων, οι επιπτώσεις των προϊόντων και των υπηρεσιών, η χρήση γης, η συμβολή στα οικολογικά προβλήματα, η συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία και μια προσέγγιση κύκλου ζωής για την αναφορά των επιπτώσεων στο περιβάλλον ενθαρρύνθηκε. Υπήρξε κάποια συζήτηση για οικολογική ισορροπία, αποθέματα και ροές προς και από περιβαλλοντικούς λογαριασμούς, συνολικά δημιουργώντας μια χρηστική άποψη για το περιβάλλον. Φαίνεται ότι υπήρξε κάποια εξέταση μιας πιο οίκο-κεντρικής άποψης, αλλά ότι αυτό έχει προεξοφληθεί ως οικολογικό, φυσικό και φυσικοί κύκλοι δεν συμπίπτουν κατ' ανάγκη με τους οικονομικούς κύκλους. Επιπρόσθετα υπάρχει μεγάλη άγνοια σχετικά με οικολογικά θέματα (GRI, 1999).

Το GRI με πλαίσιο εκθέσεων του στο σύστημα χρηματοοικονομικών απολογισμών, του FASBI (Financial Accounting Standards Board Interpretations) επεκτείνεται ώστε να περιλαμβάνει τους δείκτες της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής απόδοσης (Brown et al., 2009) και υπάρχουν μεγάλες ομοιότητες με την χρηματοοικονομική πληροφόρηση σε όλες τις εκδόσεις των κατευθυντήριων οδηγιών. Οι κατευθυντήριες οδηγίες G1 ενσωματώνουν ποιοτικά χαρακτηριστικά και υποστηρίζουν υποθέσεις από τις αρχές της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, όπως γράφτηκε από τους λογιστές. Αυτά στη συνέχεια τροποποιήθηκαν στις κατευθυντήριες οδηγίες G2, και περαιτέρω τροποποιήθηκαν στις κατευθυντήριες οδηγίες G3 για να μπορούν καλύτερα οι οργανισμοί να παράγουν ένα «ισορροπημένο και λογικό απολογισμό» σχετικά με την οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική τους απόδοση (GRI, 2002). Επίσης στις κατευθυντήριες οδηγίες G3.1 έγιναν κάποιες σημαντικές τροποποιήσεις των αρχών και συμπεριλήφθησαν νέοι όροι όπως materiality (σημαντικότητα) και completeness (πληρότητα). Στις κατευθυντήριες οδηγίες G4 πραγματοποιήθηκαν αλλαγές όσον αφορά τις G1, G2 και G3, G3.1 οδηγίες. Ειδικότερα,

- Πραγματοποιήθηκαν αναθεωρήσεις με σκοπό τη βελτίωση της σαφήνειας και της ποιότητας, συμπεριλαμβανομένων:
 1. Διαχωρισμός των προτύπων (“Standard Disclosures” «Δημοσιοποιημένα Πρότυπα») από τις οδηγίες
 2. Αλλαγές στη μορφή (δομή / layout) των Οδηγιών

- Εκδόσεις Ενοποιημένων Απολογισμών (Οικονομικού Απολογισμού & Βιωσιμότητας) (Integrated Reporting)
- Εκτεταμένες αλλαγές σε σχέση με την έκδοση G3
- 40% του “Exposure draft” έχει αναθεωρηθεί σε σχέση με το G3.1 ή αποτελεί νέο περιεχόμενο
- Προσθήκη νέων εισαγωγικών Παραμέτρων – Δημοσιοποιήσεων Προτύπων (Disclosure Items=DI1-DI73) **συνολικά 73** από 42 που περιλαμβάνονται στο G3.1
- Δίνεται έμφαση στο **Materiality (σημαντικότητα)**, είναι πλέον απαραίτητο και όχι προαιρετικό
- Εισάγεται η έννοια του **Value Chain (αλυσίδα αξίας)** και αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για τη βάση καθορισμού του περιεχόμενου του Απολογισμού ΕΚΕ
- Εμπλουτίζεται με **αναλυτικές οδηγίες** το **Technical Protocol** (value chain, materiality, stakeholder engagement)
- Προστίθενται **νέοι δείκτες** σχετικά με την προμηθευτική αλυσίδα, τις εκπομπές αερίων ρύπων, την εταιρική διακυβέρνηση και τις δράσεις κατά της διαφθοράς
- Κατάργηση των επιπέδων εφαρμογής GRI Application Levels –και εφαρμογή πολιτικής “*In Accordance*”, Σε συμφωνία.

Σε όλες τις εκδόσεις των κατευθυντήριων οδηγιών του το GRI εκφράζει την επιθυμία οι απολογισμοί να είναι χρήσιμοι στις χρηματοπιστωτικές αγορές και ως εκ τούτου υπάρχει μια προτίμηση για ποσοτικούς και όχι ποιοτικούς δείκτες απόδοσης, και φυσικά η επιθυμία για συγκρισιμότητα. Υπάρχει μια σιωπηρή παραδοχή ότι το περιβάλλον και η κοινωνία μπορεί να αποδοθεί με τον τρόπο που αποδίδονται τα οικονομικά στοιχεία είναι, και ότι οι απολογισμοί αυτού του είδους είναι κατάλληλοι, αν και είναι γνωστό ότι είναι δύσκολοι. Σε αυτό το πνεύμα, το GRI ανακοίνωσε πρόσφατα την πρόθεσή της να συνεργαστεί με λογιστές και χρηματοπιστωτικές αγορές για να αναπτύξει κατευθυντήριες γραμμές για μια ολοκληρωμένη ESG (Environmental Social and Governmental) και Οικονομικό Απολογισμό (International Federation of Accountants, 2010).

5.3: Η Σημασία των Απολογισμών Βιωσιμότητας για τις επιχειρήσεις κατά GRI και Οικουμενικού Σύμφωνου του ΟΗΕ

Σύμφωνα με τους Sze'kely & Knirsch (2005) η αναφορά των πρακτικών βιωσιμότητας ποικίλλει από εταιρεία σε εταιρεία, και είναι συχνά δύσκολο να υπάρξει σαφής κατανόηση και σύγκριση των μεθόδων υποβολής εκθέσεων. Οι περισσότερες από τις εταιρίες που αναλύθηκαν στο δείγμα τους, ωστόσο, έχουν υιοθετήσει την έκδοση απολογισμών βιωσιμότητας του GRI. Τις κατευθυντήριες οδηγίες και το Παγκόσμιο Οικουμενικό Σύμφωνο (GCI) των Ηνωμένων Εθνών. Με τον τρόπο αυτό, αισθάνονται ότι ενημερώνουν επαρκώς για τις βιώσιμες επιδόσεις των εταιρειών τους την κοινωνία. Κατά τη γνώμη τους η υιοθέτηση των οδηγιών του GRI αποτελεί μια καλή αρχή. Ωστόσο, οι κατευθυντήριες οδηγίες πρέπει ακόμα να βελτιωθούν και να τελειοποιηθούν και το Παγκόσμιο Οικουμενικό Σύμφωνο φαίνεται να είναι περισσότερο μια άσκηση για τη βελτίωση της εικόνας των επιχειρήσεων παρά μια δέσμευση μιας ισχυρής και εμπνευσμένης ηγεσίας που αποσκοπεί στην προώθηση σοβαρών εσωτερικών δομικών αλλαγών που οι εταιρείες χρειάζονται για να γίνουν περισσότερο βιώσιμες.

Επίσης σύμφωνα με τους Moneva e.t. (2006) Η αποδοχή των απολογισμών βιωσιμότητας, χωρίς περιοριστικούς όρους, όπως ένα σαφή ορισμό των ορίων των φορέων, την ανάπτυξη / απαίτηση των ολοκληρωμένων δεικτών ή την προσάρτηση μιας δήλωσης ανεξάρτητου ελέγχου οδηγεί σε χαλάρωση του βασικού στόχου, που είναι η βιωσιμότητα. Δεν είναι αρκετό να παρέχεται ένα μοντέλο εταιρικής κοινωνικής υποβολής απολογισμών και να θεωρείται ότι οι εταιρείες θα υιοθετήσουν από μόνες τους μια υπεύθυνη στάση. Αυτή η διοικητική μεταρρύθμιση θα απαιτήσει την παρακολούθηση και καταγραφή των δεδομένων που σχετίζονται με το βαθμό στον οποίο ένας οργανισμός ενεργεί με βιώσιμο ή μη βιώσιμο τρόπο. Τα δεδομένα αυτά θα διαμορφώσουν τη βάση των πληροφοριών τόσο για τη διοίκηση όσο και για τους εξωτερικούς συμμετέχοντες του οργανισμού ο οποίοι θα πρέπει στη συνέχεια να είναι σε θέση να παρακολουθούν και να αξιολογούν την πρόοδο του οργανισμού προς τη βιωσιμότητα (Gray, 1996).

Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η έρευνά των Adams και Frost (2008). Η έρευνα καταλήγει στο γεγονός ότι οι μπορεί οι Απολογισμοί Βιωσιμότητας να οδηγούνται από την υπόθεση των επιχειρήσεων και όχι από ενδιαφέρον για τη λογοδοσία προς τα ενδιαφερόμενα μέρη, διαπιστώνεται όμως μια σύνδεση μεταξύ

υποβολής απολογισμών βιωσιμότητας και οργανωτικών αλλαγών με στόχο τη βελτίωση της απόδοσης βιωσιμότητας για το δείγμα των οργανισμών. Κατά συνέπεια η επιθυμία να δημοσιοποιήσουν τα στοιχεία, έχει οδηγήσει σε εξελίξεις των συστημάτων συλλογής δεδομένων και της ενσωμάτωσης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αποδόσεων των δεδομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, στον κίνδυνο διαχείρισης και μέτρησης της απόδοσης.

Οι Brown και Jong (2008) θεωρούν ότι η απολογισμοί βιωσιμότητας ενέχουν μαζί με τη θετική και την αρνητική πλευρά γεγονός που διαφαίνεται από δύο παράγοντες. Α) το ότι το GRI απευθύνεται σε ένα φάσμα κοινωνικών ομάδων, σε διεθνές επίπεδο, με μεγάλη ποικιλία και αντιφατικές ανάγκες και συμφέροντα. Επομένως κατασκευάστηκε ένα ενιαίο σύστημα απολογισμού για να τους εξυπηρετήσει αρκετά καλά και να δημιουργήσει μια ισχυρή βάση χρηστών. Επιπλέον, οι χρηματοπιστωτικές αγορές έχουν δείξει μέχρι τώρα μικρό ενδιαφέρον για τις κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς απολογισμούς ως προάγγελοι του οικονομικών επιδόσεων.

Β) Ένα από πιο σεβαστά χαρακτηριστικά του GRI: η χωρίς αποκλεισμούς, απεριόριστη σε μέγεθος και σύνθεση, διαδικασία συμμετοχής των πολλαπλών ενδιαφερομένων μερών έχει υποστεί στρέβλωση. Ενώ η διαδικασία αυτή ενθάρρυνε και έθρεφε το γόνιμο διάλογο σχετικά με την απόδοση της βιωσιμότητας, οδήγησε επίσης στην εμφάνιση μιας κυρίαρχης «ομάδας» (constituency) με το μεγαλύτερο διακύβευμα και πόρους να επενδύσουν σε αυτόν τον διάλογο: πολυεθνικές εταιρείες και διεθνείς σύμβουλοι διοίκησης και λογιστικής. Με τον τρόπο αυτό, προωθείται η εξέλιξη του GRI προς τον τρόπο σκέψης και τα συμφέροντα της ομάδας αυτής.

Κατά συνέπεια η συνεισφορά του GRI προς την ενίσχυση των νέων προσεγγίσεων για τη εταιρική διακυβέρνηση, βάσει της ιδιωτικής αστικής ρύθμισης (εθελοντικά) και σε μια ευρεία βάση συνεργασίας πολλαπλών ενδιαφερομένων μερών, δεν είναι τόσο εμφανής. Η βασική ένταση στο πεδίο του κοινωνικού απολογισμού είναι μεταξύ δύο ανταγωνιστικών θεσμικών λογικών. Η λογική της «πολιτικής ρύθμισης» η οποία βλέπει τους κοινωνικούς απολογισμούς ως ένα μηχανισμό προς την ενδυνάμωση των ομάδων της κοινωνίας των πολιτών για να διαδραματίσουν έναν πιο ενεργό και διεκδικητικό ρόλο στην εταιρική διακυβέρνηση. Αντιθέτως, η λογική της «εταιρικής κοινωνικής επίδοσης» τονίζει την αξία της ως εργαλείο για την εταιρική διαχείριση, την κοινότητα των επενδυτών, καθώς και τον έλεγχο και τις εταιρείες συμβούλων. Οι όροι «ιδιωτική ρύθμιση» και «βιώσιμες

πρακτικές διοίκησης» ισχύουν καλύτερα σε αυτό το δεύτερο ρόλο των κοινωνικών απολογισμών. Αυτές οι δύο λογικές δεν είναι εγγενώς ασυμβίβαστες, πράγματι, η έλξη της πλαίσιασης GRI με «win-win» όρους από τους ιδρυτές του είναι ακριβώς αυτό που βεβαιώνει ότι οι δύο λογικές είναι συμπληρωματικές. Αυτό είναι που προσδίδει στο GRI τη δυνατότητα να είναι ένας παράγοντας ενίσχυσης της ΕΚΕ, των εταιρικών σχέσεων, και των πιο συνεργατικών μορφών παγκόσμιας διακυβέρνησης. Και είναι αυτό το όραμα που κάποιοι από τους πρώτους υποστηρικτές του GRI, που ήλπιζαν να γίνει καθοριστικός παράγοντας ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου, βρήκαν τόσο ελκυστικό.

Το άρθρο των Skouloudis, Evangelinos και Kourmousis (2010), που αναπτύχθηκε με βάση τις ελληνικές επιχειρήσεις οι οποίες εκδίδουν αυτόνομους απολογισμούς βασισμένους στην θεωρία της Τριπλής Προσέγγισης TBL, αξιολόγησε τις δημοσιοποιημένες τους πρακτικές έναντι του πιο αναγνωρίσιμου μη χρηματοοικονομικής πληροφόρησης πρότυπο, τις κατευθυντήριες οδηγίες του GRI. Τα ευρήματα της μελέτης αναφέρονται σε δεδομένα που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια των ετών 2004-2005 και αποκάλυψαν ότι η προετοιμασία των μη-χρηματοοικονομικών απολογισμών στην Ελλάδα είναι ανεπαρκής. Εξακολουθεί να υστερεί σημαντικά έναντι της διεθνής εμπειρίας και παρουσιάζει έλλειψη στα σημεία της σημαντικότητας (materiality) και της πληρότητας (completeness).

Παραταύτα, η υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά κατά Skouloudis et.al. (2010) έχει σίγουρα γίνει μια καθολική έννοια παρά τις περιφερειακές - παραλλαγές της κάθε χώρας που βασίζονται στο εθνικό περιβαλλοντικό θεσμικό πλαίσιο και τον πολιτισμό της. Από την άποψη αυτή, είναι ζωτικής σημασίας για τις επιχειρηματικές ενώσεις και τη δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα η έγκαιρη προσαρμογή στη διεθνή τάση της ΕΚΕ και τα πρότυπα μη χρηματοοικονομικού απολογισμού (όπως το Global Compact των Ηνωμένων Εθνών, οι κατευθυντήριες οδηγίες του GRI, το πρότυπο AA 1000 και το επερχόμενο 26000 ISO «Οδηγίες για την κοινωνική Ευθύνη»), προκειμένου να διαμορφώσουν την αποτελεσματική εφαρμογή πρακτικών ΕΚΕ και να ενισχύσουν την ευαισθητοποίηση για τις μη χρηματοπιστωτικές εκθέσεις στους εγχώριους οργανισμούς. Οι τοπικές ΜΚΟ μπορούν δυνητικά να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη γεφύρωση του χάσματος των μη χρηματοοικονομικών εκθέσεων ανάμεσα στην Ελλάδα και τη διεθνή πρακτική, προωθώντας και διευκολύνοντας τις δημόσιες πολιτικές προς αυτή την κατεύθυνση.

Σύμφωνα και με τα επιχειρήματα των Campells (2006), είναι πεποίθηση των συγγραφέων ότι η δραστηριότητα αυτών των ομάδων είναι απαραίτητη για να μετατοπίσει την ατζέντα των εταιρικών διευθυντών προς την διεξαγωγή πιο υπεύθυνων κοινωνικά επιχειρηματικών δράσεων (more socially responsible business conduct) και, κατά συνέπεια, πιο ολοκληρωμένο απολογισμό τριπλής προσέγγισης TBL. Θεωρούν επίσης ότι αν οι επιχειρήσεις ενθαρρύνονται από ένα νέο κυβερνητικό όραμα που προωθεί ενεργά την εταιρική κοινωνική ευθύνη και ανταμείβει την υπεύθυνη συμπεριφορά, προκειμένου να τις παρακινήσουν και, όταν αντιμετωπίζουν συλλογικά τη βιομηχανική αυτό-ρύθμιση, μαζί με τις ΜΚΟ και άλλες ανεξάρτητες προσπάθειες οργανώσεων προς την υποβολή απολογισμών χωρίς αποκλεισμούς, σε ένα κανονιστικό θεσμικό περιβάλλον που ενθαρρύνει την κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά, αναμένεται ότι τα υφιστάμενα θεσμικά συστήματα θα επηρεάσουν τις εταιρικές αντιδράσεις σε δυναμικές πιέσεις όχι μόνο για λογαριασμό της οικονομικής τους απόδοση, αλλά καθώς επίσης και για τις μη-οικονομικές επιπτώσεις.

Ο Marimon et.al.(2012) κατηγοριοποιούν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη μελλοντική ανάπτυξη απολογισμών βιωσιμότητας κατά GRI σε τέσσερις. Ο πρώτος παράγοντας που επηρεάζει την ανάπτυξη του GRI είναι η τυποποίηση της Κοινωνικής Υπευθυνότητας (Sustainable Responsibility) στις αγορές κεφαλαίων. Σύμφωνα με τον Willis (2003), το GRI είναι ένα εργαλείο που επιτρέπει στις εταιρείες να επικοινωνούν με τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με τις ενέργειες και τις αποδόσεις τους πέραν των οικονομικών τους δεικτών. Έτσι, οι επενδυτές που ενδιαφέρονται για μακροπρόθεσμα, βιώσιμες εταιρείες βασίζονται στο GRI ως μηχανισμό για την τυποποίηση των πληροφοριών. Ως εκ τούτου, οι οικονομικές αγορές θα μπορούσαν να απαιτούν μεγαλύτερη διαφάνεια των μηχανισμών υποβολής απολογισμών, η οποία θα προωθήσει το GRI ή άλλους κοινωνικούς μηχανισμούς για την υποβολή εκθέσεων της ανάπτυξης.

Ο δεύτερος βασικός παράγοντας που επηρεάζει την ανάπτυξη του GRI είναι η ανάγκη να συγκρίνεται η απόδοση των συγκεκριμένων τομέων στη διεθνή αγορά. Ο Waddock (2008) ανέφερε ότι ένας όλο και πιο δημοφιλής τρόπος πίεσης των εταιρειών να είναι πιο υπεύθυνες είναι μέσα από την δημοσίευση των αξιολογήσεων και κατατάξεων που συγκρίνουν τις εταιρικές κοινωνικές αποδόσεις. Σύμφωνα με τους Bet και Ianu (2010), είναι σημαντικό για την κοινωνική απόδοση οι δείκτες να σχετίζονται με τον χρηματοοικονομικό απολογισμό.

Η έρευνα επίσης δείχνει ότι οι νέες μεθοδολογίες θα πρέπει να βοηθήσουν τη σύνδεση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών στοιχείων. Κατά συνέπεια, οι Κατευθυντήριες οδηγίες του GRI που δημιουργήθηκαν για ορισμένους κλάδους, όπως η ενέργεια, το πετρέλαιο το φυσικό αέριο, και η μεταποίηση τροφίμων, θα διευκολύνουν τη στενότερη σύγκριση μεταξύ των επιχειρήσεων σε αυτούς τους τομείς. Αυτές οι κατευθυντήριες οδηγίες θα αποτελέσουν τους τομείς αυτούς με πιο συγκεκριμένους δείκτες που, με τη σειρά τους, θα βοηθήσουν στην απλοποίηση της εφαρμογής του GRI.

Ο τρίτος βασικός παράγοντας που θα οδηγήσει στην υιοθέτηση του GRI είναι ο ρόλος της συμμόρφωσης ως μια στρατηγική διαφοροποίησης από τον ανταγωνισμό. Πρότυπα κοινωνικής ευθύνης μπορεί να υιοθετηθούν από την εταιρεία ως παράγοντες που επηρεάζουν τον ανταγωνισμό (Khanna, 2001). Όπως υπέδειξαν οι Porter και Kramer (2006), όταν τα πρότυπα της κοινωνικής ευθύνης είναι ευθυγραμμισμένα, η στρατηγική της εταιρείας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον εντοπισμό ενός ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Ο τέταρτος βασικός παράγοντας αφορά στις ρυθμιστικές αρχές που επιδιώκουν να ενισχύσουν τις διοικητικές αξίες. Οι administrators έχουν κάποια διακριτική ευχέρεια όσον αφορά στον τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν με τους ενδιαφερόμενους φορείς και την κατανομή των πόρων (Weaver et al., 1999). Αν και δεν έχουν όλες οι εταιρείες ακόμη εμπλακεί σε ένα υψηλό επίπεδο, πολλές εταιρείες έχουν δώσει σημαντικά μεγαλύτερη έμφαση στις υπεύθυνες πρακτικές από ότι είχαν κατά το παρελθόν (Waddock, 2008). Όπως οι Levy et. (2010) αναφέρουν, το «GRI είναι το πιο σημαντικό ως εργαλείο για τη διαχείριση των προσπαθειών εταιρικής βιωσιμότητας, την αξιολόγηση και την προστασία της εταιρικής φήμης, και την ενίσχυση των αξιών της μάρκας.» Ως εκ τούτου, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι αυτές οι τάσεις στηρίζουν την προβλεπόμενη αύξηση της υιοθέτησης του GRI

Επιπλέον, αξίζει να σκιαγραφηθούν οι μελλοντικές προκλήσεις που μπορεί να αναστείλουν την υιοθέτηση των οδηγιών του GRI. Με βάση τα ευρήματα αυτής της έρευνας, οι προκλήσεις αυτές θα αφορούν κυρίως δύο σημαντικά ζητήματα. Πρώτον, τα πρότυπα GRI πρέπει να είναι πιο ευέλικτα ώστε να φιλοξενήσουν τις διαφορετικές προοπτικές των χωρών, τομέων και θεσμικών οργάνων. Οι Brown et.al., (2009b) υποστήριξαν ότι η πρόκληση που αντιμετωπίζει το GRI είναι να δημιουργηθεί μια κοινή γλώσσα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από άλλους για να σχηματίσουν τις αποφάσεις σχετικά με τον απολογισμό της απόδοσης και ότι σταδιακά μπορεί να

οδηγήσει στην εμφάνιση μιας κοινωνικής συναίνεσης σχετικά με το τι αποτελεί αποδεκτούς κανόνες βιώσιμης συμπεριφοράς. Η συμμετοχή και υποστήριξη των εταιρειών από διαφορετικούς κλάδους και γεωγραφικές περιοχές είναι συνεπώς απαραίτητη. Ωστόσο, οι Preuss και Barkemeyer (2011) διαπίστωσαν ότι η υποβολή απολογισμών βιωσιμότητας σύμφωνα με το πλαίσιο του GRI, έχει κατά κύριο λόγο υιοθετηθεί από μεγάλες επιχειρήσεις. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να καταβληθούν εντατικές προσπάθειες για να συμπεριλάβει περισσότερες μικρές εταιρείες και τις εταιρείες από αναπτυσσόμενες χώρες. Σύμφωνα με αυτή τη συλλογιστική, το GRI θα μπορούσε να διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο με την υποστήριξη και τη συνεργασία όλων των φορέων που προωθούν τη SR (Social Responsibility) σε όλο τον κόσμο.

Η δεύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει το GRI αφορά στην εξέλιξή του. Οι Brown et.al., (2009b), παρατήρησαν ότι η ενσωματωμένη διαδικασία του GRI για την παραγωγή διαδοχικών γενεών κατευθυντήριων οδηγιών, κλαδικών συμπληρωματικών οδηγιών και ειδικών παραρτημάτων ανά χώρα θα εξασφαλίσει μελλοντική, ευρεία συμμετοχή και υποστήριξη. Το GRI (2012) υποστήριξε ότι η τέταρτη γενιά των κατευθυντήριων οδηγιών "G4" του GRI προγραμματίστηκε για το 2013 το οποίο και πραγματοποιήθηκε. Οι νέες κατευθυντήριες οδηγίες GRI αντιμετωπίζουν την πρόκληση της εναρμόνισης με άλλες σχετικές διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες υποβολής απολογισμών, και βελτιώνουν σημαντικά την καθοδήγηση που σχετίζεται με τον ορισμό της «σημαντικότητας» και τον επανασχεδιασμό της μορφής για να προσφέρει τη σημαντική δυνατότητα σύγκρισης μεταξύ τομέων και χωρών.

Φαίνεται από τη βιβλιογραφία ότι οι Κατευθυντήριες Οδηγίες του GRI έχουν μια ευρεία αποδοχή μεταξύ των μεγάλων τουλάχιστον επιχειρήσεων και παράλληλα παρουσιάζουν μια αυξητική τάση όσον αφορά στην υιοθέτησή τους για την υποβολή μη-χρηματοοικονομικών απολογισμών από τις επιχειρήσεις. Η αποτίμηση της αξίας τους έγκειται στο κατά πόσο συμβάλουν όντως στην επίτευξη της βιωσιμότητας από την πλευρά των επιχειρήσεων ή χρησιμοποιούνται από αυτές για την ενίσχυση της αξίας τους/ δημόσιες σχέσεις. Αυτό είναι κάτι που διερευνάται. Αν και τα μέχρι τώρα στοιχεία δείχνουν ότι ανεξάρτητα από την αιτία που παρακινεί τις επιχειρήσεις στην υιοθέτησή των Κατευθυντήριων οδηγιών το αποτέλεσμα είναι οι διαδικασίες μέτρησης κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεικτών να εντάσσονται στη στρατηγική της επιχείρησης και έτσι να ενισχύει τη λογοδοσία (accountability) τους.

Πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στον καθορισμό τους από τις κυρίαρχες ομάδες ενδιαφερομένων μερών (ιδιοκτήτες και μέτοχοι) καθώς επίσης και στην συμμετοχή στην εταιρική διακυβέρνηση απ' όλες τις ομάδες ενδιαφερομένων μερών (Κοινότητα, ΜΚΟ, , πελάτες et.al.) καθώς θα πρέπει να οδηγεί σε ενδυνάμωσή τους και όχι αποκλειστικά στην «εταιρική κοινωνική επίδοση» της επιχείρησης προς όφελος των μετόχων και του ελέγχου αυτών των ομάδων. Επιπρόσθετα διαφαίνεται ότι υπάρχουν προβλήματα στην εφαρμογή των Κατευθυντήριων Οδηγιών από επιχειρήσεις σε χώρες όπως στην Ελλάδα στις οποίες διαπιστώνεται κάποια καθυστέρηση σε σύγκριση με τη διεθνή πρακτική ή σε επιχειρήσεις χωρών ραγδαία αναπτυσσόμενων. Παραταύτα η προσπάθεια που γίνεται από αυτές τις χώρες όπως και η εξέλιξη των Κατευθυντήριων Οδηγιών θα οδηγήσει μέσω της τυποποίησης της Κοινωνικής Υπευθυνότητας (Social Responsibility), της επίτευξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και της σύγκρισης μεταξύ τομέων και χωρών με συγκεκριμένους δείκτες και παραρτήματα στην μεγαλύτερη και ταχύτερη υιοθέτηση των Κατευθυντήριων Οδηγιών κατά GRI.

5.4: Τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν ΕΚΕ και Απολογισμούς Βιωσιμότητας - Ο βιομηχανικός τομέας της επιχείρησης και η επίδραση του στην εφαρμογή της ΕΚΕ

Η μελέτη της Bichta (2003) με τα εμπειρικά ευρήματά της έχει ρίξει φως στη σύνδεση μεταξύ των χαρακτηριστικών της βιομηχανίας και των πρακτικών ΕΚΕ. Έχει αποκαλύψει ότι η περιβαλλοντική επίδοση της επιχείρησης μπορεί να είναι συνδεδεμένη με τον τομέα/ κλάδο που λειτουργεί η επιχείρηση. Σαφώς, αυτό δείχνει ότι διαφορετικές βιομηχανίες έχουν διαφορετικά θέματα να αντιμετωπίσουν, και ως εκ τούτου διαφορετικούς παράγοντες (δηλαδή την οικονομική αποτελεσματικότητα, τη διαθέσιμη τεχνολογία, την περιβαλλοντική νομοθεσία και τον έλεγχο του κυβερνητικού μηχανισμού, ομάδες πίεσης κλπ) που προκαλούν ή αναστέλλουν την περιβαλλοντική συμπεριφορά σε ένα συγκεκριμένο τομέα και συνεπώς, πρέπει να προσδιοριστούν. Με τον προσδιορισμό αυτών των παραγόντων / μεταβλητών, αυτό συμβάλλει στην κατανόηση της θεωρίας των αναγκών ανά τομέα και την πιθανή απάντηση στην πρόσκληση για κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά.

Τα Περιφερειακά χαρακτηριστικά στον περιβαλλοντικό έλεγχο παίζουν επίσης κυρίαρχο ρόλο στον τρόπο που οι ελληνικές επιχειρήσεις συμπεριφέρονταν προς το περιβάλλον. Για παράδειγμα, η έλλειψη υποδομών στην Ελλάδα παρουσιάζεται ως ένα από τα μεγαλύτερα μειονεκτήματα της χώρας όσον αφορά την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και την ενίσχυση των επιχειρήσεων. Το συγκεντρωτικό μοντέλο παρακολούθησης της περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα υπονομεύει την αποτελεσματική εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής. Είναι, επομένως, σημαντικό για τη θεωρία της ΕΚΕ τα περιφερειακά χαρακτηριστικά, όπως και τα τομεακά χαρακτηριστικά, να εντοπίζονται καθώς μπορούν να καθορίσουν ή / και να υπονομεύσουν το επίπεδο της κοινωνικής ανταπόκρισης του εταιρικού τομέα. Η μελέτη και ταυτοποίηση των συγκεκριμένων τομεακών ή περιφερειακών μεταβλητών, ρίχνει περισσότερο φως στις σχέσεις μεταξύ των χαρακτηριστικών της βιομηχανίας και το επίπεδο των πρακτικών της ΕΚΕ. Αυτό διευκολύνει την αναγνώριση των συναφών παραμέτρων / χαρακτηριστικών (κοινωνικά, πολιτικά, γεωγραφικά, οικονομικά, πολιτιστικά) των πρακτικών της ΕΚΕ των τομέων ή των εν λόγω περιφερειών.

Οι Adams & Frost (2008) σε συμφωνία με τα ευρήματα της Bichta (2003) παρατήρησαν κάποια ομοιότητα στα ζητήματα που προκαλούν ανησυχία σε όλους

τους οργανισμούς του ίδιου κλάδου. Τέσσερις από τις επτά εταιρείες που μελετήθηκαν στην έρευνά τους ήταν υψηλού περιβαλλοντικού αντίκτυπου οργανισμοί (ένας με τη δασοκομία και τρεις εταιρείες κοινής ωφέλειας) και έδωσαν μεγάλη έμφαση σε περιβαλλοντικά θέματα. Ωστόσο, υπήρχε σημαντική ποικιλομορφία ως προς την προσέγγιση και το εύρος των ζητημάτων που εξετάζονται, ακόμη και μεταξύ των δύο εταιρειών κοινής ωφέλειας στην ίδια χώρα. Οι δύο τράπεζες βασίζονται στην εταιρική κοινωνική φήμη-ευθύνη για να προσελκύσουν και να διατηρήσουν τους πελάτες και το προσωπικό και ενώ αυτό ήταν το επίκεντρο, οι προσεγγίσεις τους ήταν διαφορετικές, μία επίσημη και μία ανεπίσημη. Σε μικρότερο βαθμό η επιτυχία της εταιρείας τηλεπικοινωνιών επίσης εξαρτόταν από τις δημόσιες αντιλήψεις για το ρόλο της στην κοινωνία σε μια βιομηχανία που είναι ανταγωνιστική σε σχέση με την εταιρική κοινωνική φήμη ευθύνη.

Οι βιομηχανίες που παραδοσιακά συνδέονται με αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις έχουν μακράς διάρκειας ιστορικό παρελθόν στην υποβολή περιβαλλοντικών πληροφοριών (Guthrie & Parker, 1989) και, επίσης, στην ανάπτυξη των κατευθυντήριων οδηγιών για να βοηθήσουν στην περιβαλλοντική διαχείριση. Το εξωτερικό περιβάλλον λειτουργίας μιας τέτοιας επιχείρησης δρα καθοριστικά επεξηγώντας τις διακυμάνσεις που μπορεί να υπάρχουν στο παραπάνω επίπεδο ανταπόκρισης του οργανισμού. Υπάρχουν, ωστόσο, και αποδείξεις εσωτερικών παραγόντων που μπορούν να οδηγήσουν στην έναρξη της βιώσιμης διαχείρισης και στην παροχή γνώσεων σχετικά με μεταβολές στην έκταση με την οποία οι οργανισμοί ενσωματώνουν θέματα βιωσιμότητας στις επιχειρηματικές τους δράσεις (βλέπε επίσης Adams, 2002).

Στα ίδια αποτελέσματα καταλήγουν και οι Da Silva Monteiro & Aibar-Guzman (2009), σύμφωνα με τα οποία φαίνεται ότι το επίπεδο της περιβαλλοντικής δημοσιοποίησης επηρεάζεται από το μέγεθος της επιχείρησης και τα χαρακτηριστικά της βιομηχανίας δεδομένου ότι η έκταση της περιβαλλοντικής δημοσιοποίησης πληροφοριών δεν είναι η ίδια σε όλες τις βιομηχανίες. Υπό αυτή την έννοια, βρέθηκε ότι οι εταιρείες που ανήκουν στον κλάδο του χαρτοπολτού, του χαρτιού, του νερού, της ηλεκτρικής ενέργειας και της βιομηχανίας φυσικού αερίου / πετρελαίου δεν έχουν μόνο τις υψηλότερες τιμές του δείκτη περιβαλλοντικής δημοσιοποίησης, αλλά έχουν επίσης τη μεγαλύτερη αύξηση στο δείγμα της έρευνας μεταξύ 2002 και 2004. Σ' αυτό

συμφωνούν και τα αποτελέσματα των μελετών των Brammer & Pavelin, 2008 καθώς και του Magness 2006.

Στην έρευνα που διεξήγαγαν οι Skouloudis et.al., (2004-2005) για τις ελληνικές επιχειρήσεις και μολονότι διαφορετικές προσεγγίσεις έχουν εφαρμοστεί σε κάθε μελέτη (Graafland et.al., 2004), οι ομοιότητες, στις δημοσιοποιημένες πρακτικές των ελληνικών επιχειρήσεων με αυτές από εκτιμήσεις ομότιμων οργανισμών σε επίπεδο χώρας, μπορούν να προσδιοριστούν. Το πιο αξιοσημείωτο είναι ότι οι οντότητες που υποβάλουν απολογισμούς έχουν την τάση να δημοσιοποιούν περισσότερους δείκτες απόδοσης που αφορούν πρακτικές εργασίας που αναπτύχθηκαν εσωτερικά σε σύγκριση με άλλες πτυχές της κοινωνικής απόδοσης και της περιβαλλοντικής διαχείρισης. Μία λογική εξήγηση για αυτό είναι το γεγονός ότι η πλειονοψηφία των πληροφοριών που αφορούν στο προσωπικό είναι ήδη διαθέσιμες από το τμήμα των ανθρωπίνων πόρων του οργανισμού, ενώ οι πτυχές που σχετίζονται με την επαγγελματική υγεία και ασφάλεια συχνά απαιτούνται από την εθνική νομοθεσία. Επιπλέον συνεπής με στοιχεία από την Ιταλία (Secchi, 2006), τη Φινλανδία (Niskanen & Nieminen, 2001), την Ταϊλάνδη Ratanajongkol et.al., 2006) και πιο πρόσφατα από το Μπαγκλαντές (Sobhani et.al., 2009), λίγες ελληνικές επιχειρήσεις αναφέρουν αρνητικές πτυχές της απόδοσης, ενώ παρέχουν ανεπαρκή περιβαλλοντικά δεδομένα απόδοσης όπως στην περίπτωση των ελβετικών επιχειρήσεων (Daub, 2007) και στις νέες στην υποβολή απολογισμών βιωσιμότητας/EKE επιχειρήσεις της Νέας Ζηλανδίας (Chapman & Milne, 2004).

Σύμφωνα με τα παραπάνω σε διεθνές όμως επίπεδο αλλά για το ίδιο χρονικό διάστημα που διεξήχθη η έρευνα των Skouloudis et.al., οι Sze'kely & Knirsch (2005) υποστηρίζουν ότι η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιδόσεων είναι ακόμη πολύ περιορισμένη δεδομένου ότι βασίζεται κυρίως σε πρωτογενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως η φυσική εξάντληση των πόρων, η υποβάθμιση της γης, οι εκπομπές ρύπων, η κατανάλωσης ενέργειας και η παραγωγή αποβλήτων, και όχι για τις μακροπρόθεσμες περιβαλλοντικές επιπτώσεις των λειτουργιών της εταιρείας. Η εκτίμηση των κοινωνικών επιπτώσεων των εταιρειών, ωστόσο, φαίνεται να είναι ένα πολύ πιο δύσκολο έργο και πολύ λιγότερο ανεπτυγμένο από την αξιολόγηση των οικονομικών και περιβαλλοντικών επιδόσεων. Οι εταιρείες σήμερα τείνουν να εστιάζουν και να υποβάλουν έκθεση απολογισμού σχετικά με τις φιλανθρωπικές τους πρωτοβουλίες και τις βελτιώσεις των εργασιακών πρακτικών (δηλαδή μείωση των

εργατικών ατυχημάτων, την πρόσληψη περισσότερων γυναικών και την αξιοποίηση μιας πιο εθνοτικής πολυμορφίας του εργατικού δυναμικού).

Πιο πρόσφατη ένδειξη προέρχεται από τον Panagiotou et.al. (2008, 2009) και αντανακλά το γεγονός ότι η υποβολή απολογισμών ΕΚΕ εξακολουθεί να είναι μια μη συστηματική δραστηριότητα και εγχώριες εταιρείες είναι τουλάχιστον πρόθυμες να υιοθετήσουν τέτοιες πρακτικές λογοδοσίας. Οι παραπάνω ερευνητές υποδηλώνουν περαιτέρω ότι η διείσδυση της ΕΚΕ στην Ελλάδα είναι σίγουρα χαμηλή (προωθείται κυρίως από θυγατρικές μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών). Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται περαιτέρω από Gjølberg (2009a, b) καθώς και από τους Apostolakou & Jackson (2009). Η σημαντική συνεισφορά αυτών των συγγραφέων για τη μέτρηση και σύγκριση της διακρατικής ΕΚΕ σαφώς υποδεικνύει ότι η Ελλάδα έχει καθυστερήσει σε θέματα ΕΚΕ, και βρίσκεται πίσω από άλλα ευρωπαϊκά μέλη. Αυτό δεν αποτελούσε καμία έκπληξη για τη συγκεκριμένη περίοδο, σύμφωνα με τους συγγραφείς, δεδομένου ότι το θεματολόγιο της ΕΚΕ μιας εγχώριας επιχείρησης αναφέρεται γενικά στις ευθύνες των δημοσίων σχέσεων στην επικοινωνία και τα τμήματα μάρκετινγκ και κυρίως υποβαθμίστηκε σε φιλανθρωπικές εισφορές ή κοινοτικές δωρεές. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, η πρόσφατη σύσταση από τους κορυφαίους δείκτες βιωσιμότητας στην Ελλάδα, (Accountability Rating, BITC CR Index) συμβάλλει στην διείσδυση της ΕΚΕ στην εγχώρια επιχειρηματική συμπεριφορά, μαζί με ένα μέρος των εγχώριων επιχειρήσεων που φαίνεται να αρχίζουν να υιοθετούν μια στρατηγική προσέγγιση προς μη χρηματοοικονομικές αποδόσεις (και την υποβολή εκθέσεων).

Τα αποτελέσματα της μελέτης των Marimon et.al., (2012) δίνουν μια σαφή εικόνα των εταιρειών που εφαρμόζουν ΕΚΕ και δημοσιοποιούν απολογισμούς Βιωσιμότητας. Πρώτιστα, με τη μελέτη αυτή έχει αποκαλυφθεί ότι οι επιχειρήσεις έχουν αυξήσει τη συμμετοχή τους στα βιώσιμα πρότυπα απολογισμού, δηλαδή, στο GRI (Arevalo & Fallon, 2008), αλλά το συσσωρευμένο ποσοστό είναι μικρό δεδομένου του τεράστιου αριθμού των επιχειρήσεων σε όλο τον κόσμο. Επιπλέον, ο Koerber (2010) διαπιστώνει ότι το 80% των εκθέσεων σχετικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα δείχνουν ότι οι εταιρείες χρησιμοποιούν τους δικούς τους οδηγούς για την κοινωνική ευθύνη παρά τη χρησιμοποίηση ενός προτύπου όπως το GRI. Η απόφαση αυτή μπορεί να εξηγείται εν μέρει από την άγνοια εκ μέρους των εταιρειών, ιδιαίτερα των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, δεδομένου ότι η αποκάλυψη των μη-χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων είναι τόσο ακριβή και κάπως πολύπλοκη (Levy

et.al., 2010). Επιπλέον, οι μικρές και μεσαίες εταιρείες έχουν μικρότερη ορατότητα και λιγότερα κίνητρα από τις μεγάλες εταιρείες να υιοθετήσουν το GRI. Παρά τα μειονεκτήματα αυτά, το GRI είναι κάνει μια σημαντική προσπάθεια για την προσέγγιση των ΜΜΕ στη Βραζιλία, την Κίνα, την Ινδία, την Ινδονησία και το Μεξικό (Levy et.al., 2010). Κατά συνέπεια, οι ερευνητές αναμένουν ότι ο αριθμός των εταιρειών που υιοθετούν το GRI θα αυξηθεί σημαντικά στις περιοχές αυτές.

Δεύτερον, η πρόσφατη τάση της υιοθέτησης του GRI υποδεικνύει ότι για τις περισσότερες επιχειρήσεις που υιοθετούν την πρωτοβουλία, *ceteris paribus*, η υιοθέτηση ακολουθεί το ίδιο μοτίβο διάχυσης σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές. Σύμφωνα με τους Luna & Fernández (2008), οι ευρωπαϊκές εταιρείες έχουν ξεπεράσει τις υπόλοιπες εταιρείες του κόσμου, καθώς οι ευρωπαϊκές χώρες δίνουν μεγαλύτερη έμφαση σε πελάτες και υπαλλήλους, ως τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη. Έτσι, συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι πελάτες και οι εργαζόμενοι αναγνωρίζουν την κοινωνική ευθύνη και τις σχετικές ενέργειες αυτών των εταιρειών που έχουν ως αποτέλεσμα αυξημένη ζήτηση των καταναλωτών ή μεγαλύτερη παραγωγικότητα των εργαζομένων (Callan & Thomas, 2009).

Επιπλέον, οι Ortas & Moneva (2011) βρίσκουν ότι οι αλλαγές στον αριθμό των GRI απολογισμών παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ανάλογα με την συγκεκριμένη περιοχή. Οι συγγραφείς αναφέρουν, επίσης, ότι οι εταιρείες που βρίσκονται σε περιοχές, όπως η Ευρώπη και η Ασία είναι πάντα ηγέτες στον τομέα σχετικά με τον αριθμό των GRI απολογισμών που δημοσιοποιούν. Ωστόσο, άλλες περιοχές, όπως η Λατινική Αμερική, δείχνουν τελευταία, σημαντική ανάπτυξη.

Τρίτον, η υιοθέτηση του GRI έχει συμβεί νωρίτερα και ήταν ταχύτερη σε εκείνους τους τομείς όπου το περιβάλλον και η κοινωνία διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο και η ορατότητα στην αγορά κεφαλαίων είναι υψηλότερη (Callan & Thomas, 2009). Αυτό το μοτίβο είναι εμφανές και με άλλα διεθνή πρότυπα, όπως το ISO 14000 (Casadesus et.al., 2008). Κατά συνέπεια, ο κορεσμός σε αυτούς τους τομείς αναμένεται στο εγγύς μέλλον.

Στην έρευνα των Pettini, Russo & Tencati (2007) παρουσιάζεται μια σύγκριση των στρατηγικών ΕΚΕ, των ΜμΕ και των μεγάλων επιχειρήσεων. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης που βασίζεται σε ένα δείγμα 3.680 ιταλικών επιχειρήσεων, αποκαλύπτουν ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν την περιβαλλοντική διαχείριση, την απασχόληση, τις τοπικές κοινότητες, καθώς και τον έλεγχο και την υποβολή εκθέσεων στρατηγικής. Από την

άλλη πλευρά, οι ΜμΕ αποκαλύπτουν μια ισχυρότερη βούληση για την αναγνώριση της σημασίας που έχει η υπεύθυνη συμπεριφορά κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού. Τέλος, και οι δύο, μεγάλες επιχειρήσεις και ΜμΕ φαίνονται ακόμα μακριά από την υποστήριξη του εθελοντισμού της κοινότητας.

Οι Harjoto & Jo (2011) εξετάζουν τους παράγοντες που καθορίζουν την εμπλοκή σε πολιτικές και δράσεις ΕΚΕ και κατά πόσο η δράση ΕΚΕ μαζί με τους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης ενισχύει την συνολική απόδοση της επιχείρησης και την αξία της χρησιμοποιώντας ένα ολοκληρωμένο δείγμα επιχειρήσεων με και χωρίς υιοθέτηση της ΕΚΕ. Τα ευρήματά αυτής της έρευνας αποκαλύπτουν ότι η εξέταση των επιπτώσεων της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην αξία / απόδοση της εταιρείας πρέπει να πραγματοποιηθεί με βάση το γεγονός ότι η υιοθέτηση της ΕΚΕ ενδογενώς καθορίζεται από την εταιρική διακυβέρνηση και τα μέτρα διοικητικής εδραίωσης. Από τη στιγμή που εξηγείται αυτή η ενδογένεια, η σχέση μεταξύ ΕΚΕ, διακυβέρνησης, και αξίας / απόδοσης της εταιρείας εξηγείται καλύτερα από την υπόθεση της επίλυσης των συγκρούσεων. Αυτά τα αποτελέσματα φέρουν επίσης σημαντικές επιπτώσεις στην πολιτική τόσο για τα ενδιαφερόμενα μέρη που επενδύουν όσο και για αυτά που δεν επενδύουν όταν οι εταιρικοί διευθυντές καθορίσουν αν θα πρέπει να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες ΕΚΕ ή όχι. Όταν οι διευθυντές χρησιμοποιούν τις δραστηριότητες ΕΚΕ για την επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ των διευθυντών και των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών, η υιοθέτηση της ΕΚΕ ενισχύει την αξία και τις επιδόσεις της εταιρείας.

Επιπρόσθετα ο Kolk (2008) θεωρεί ότι οι Απολογισμοί βιωσιμότητας είναι συνήθως ένας τρόπος με τον οποίο οι εταιρείες προσπαθούν να αντιμετωπίσουν ένα πλήθος διαφορετικών ακροατηρίων (ενδιαφερόμενα μέρη). Αν αυτό ενσωματώνεται με την εταιρική διακυβέρνηση, τόσο οι σχέσεις μεταξύ εταιρείας-μέτοχων και εταιρείας-κοινωνίας μπορούν να καλύπτονται πλήρως. Κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι η εκμάθηση του πώς να εξισορροπήσει κανείς διάφορα συμφέροντα, κάνοντας επιλογές, εφαρμόζοντας και εξηγώντας τες με διαφανή τρόπο είναι ακριβώς ο χαρακτήρας της βιωσιμότητας (εταιρική ευθύνη) συνδυασμένος με την εταιρική διακυβέρνηση. Ο απολογισμός για αυτά τα ζητήματα αυτά μπορεί να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο, βοηθώντας τις ιδέες, το σχέδιο για το πώς να το κάνουμε αυτό, και ενισχύοντας τη μάθηση, τη διάδοση και εφαρμογή εντός των επιχειρήσεων (βλ Zambon και & Del Bello, 2005).

Η Sweeney & Couhlan (2008) χρησιμοποίησαν ένα δείγμα από εταιρείες σε διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας που έλαβαν από τους δείκτες FTSE4Good. Το οποίο όπως διατυπώνουν δεν είναι αντιπροσωπευτικό ολόκληρου του φάσματος των επιχειρήσεων της οικονομίας, αλλά μπορεί να συμβάλει στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

Ειδικότερα, ένα ενδιαφέρον εύρημα από την έρευνα αυτή των Sweeney & Couhlan (2008), αν και όχι απροσδόκητο, δεδομένης της βιβλιογραφίας για την ΕΚΕ, είναι η έλλειψη σαφούς εστίασης σχετικά με τα οφέλη για τον μέτοχο ως ειδικό ενδιαφερόμενο μέρος. Αν και είναι σύνηθες να υποτεθεί ότι ο μέτοχος μπορεί επίσης να είναι μέρος άλλων ομάδων ενδιαφερομένων, για παράδειγμα, πελατών ή υπαλλήλων (Sen, Bhattacharya, & Korschun 2006? Neville & Menguc (2006), είναι ασυνήθιστο να μην υπάρχει απευθείας επικοινωνία μαζί του ως ομάδα ενδιαφερομένων μερών στο πλαίσιο των ετήσιων απολογισμών και απολογισμών ΕΚΕ των επιχειρήσεων που μελετήθηκαν (Orts & Schulder 2006). Μόνο μία από τις βιομηχανίες έχει εστιάσει σε αυτούς και αυτό είναι έκπληξη, δεδομένου ότι ο ετήσιος απολογισμός και απολογισμός αποστέλλονται στους μετόχους, και, ως εκ τούτου, από τη σκοπιά της επικοινωνίας αυτό πρέπει να είναι το κύριο ακροατήριο των εκθέσεων. Ως εκ τούτου, είναι σαφές ότι η ιδέα της πολλαπλότητας ή της πολυδιάστατης μορφής (multiplicity) των ενδιαφερομένων μερών που προέβαλε η Sen, Bhattacharya, & Korschun (2006) και Neville & Menguc (2006), μεταξύ άλλων, αποδίδεται από πολλούς οργανισμούς.

Οι δύο υπό-ομάδες της Φαρμακευτικής βιομηχανίας, Φαρμακευτικές Υγείας και Φαρμακευτικές Υγείας και ομορφιάς παρουσίασαν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Ο φαρμακευτικός κλάδος της υγείας και ομορφιάς επικεντρώθηκε σε ένα ευρύτερο φάσμα θεμάτων και ενδιαφερομένων μερών και ήταν η μόνη βιομηχανική-ομάδα που έδωσε σημαντική έμφαση στους μετόχους της στον απολογισμό.. Είναι ενδιαφέρον ότι ούτε το ένα ούτε το άλλο μέρος του κλάδου επικεντρώθηκαν σε περιβαλλοντικά ζητήματα σε ένα μεγάλο βαθμό. Η Ιατρική πλευρά της βιομηχανίας επικεντρώθηκε στην κοινότητα ως ομάδα και σε μικρότερο βαθμό, στους εργαζομένους όπως αναμενόταν. Αυτή η έλλειψη επικέντρωσης σε πελάτες μπορεί να οφείλεται εν μέρει στη διαμεσολαβητική φύση των δραστηριοτήτων τους ως φορείς παροχής των προϊόντων προς επαγγελματίες υγείας και όχι προς το ευρύ κοινό. Οι επιχειρήσεις του κλάδου των τηλεπικοινωνιών ανταποκρίθηκαν στις αναμενόμενες προσδοκίες. Η βιομηχανία αυτή αυξάνεται συνεχώς και ως εκ τούτου, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται

στην απόκτηση και διατήρηση πελατών. Δημιουργεί ίσως μια μικρή έκπληξη, δεδομένης της φύσης του προϊόντος ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερη έμφαση στο περιβάλλον αν και όλες οι εκθέσεις είχαν τονίσει τις ευθύνες τους για το περιβάλλον.

Σύμφωνα με τα ευρήματα των Sweeney & Couhlan (2008), στην αυτοκινητοβιομηχανία, η εστίαση της ΕΚΕ βασίζεται στην περιβαλλοντική απόδοση. Ενώ θα περίμενε κανείς μια τέτοια διαπίστωση λόγω των επιπτώσεων της περιβαλλοντικής απόδοσης που προκαλούνται από αυτή τη βιομηχανία, τα συμπεράσματα αυτά, σε αντίθεση με το επιχείρημα που προέβαλε ο Mitnick (2000) ότι οι επιχειρήσεις που έχουν αρνητικό αντίκτυπο σε ένα τομέα της ΕΚΕ (εδώ το περιβάλλον) δεν θα αναφερθούν σε αυτό σε μεγάλο βαθμό, και υποστήριξαν στη συνέχεια και οι Daub (2007), Chapman & Milne, (2004)., αλλά αντ'αυτού θα αναφερθούν σε άλλες περιοχές όπου έχουν θετικό αντίκτυπο (όπως φιλανθρωπικές δωρεές). Μια εταιρεία αυτοκινήτων σημείωσε ότι «αναλαμβάνει την ευθύνη της [για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και απαιτήσεις για τις υποδομές] ως διεθνής κατασκευαστής αυτοκινήτων με την ενίσχυση των προϊόντων της και τη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με ένα πιο αποδοτικό σχεδιασμό του όλου συστήματος μεταφορών» Η βιομηχανία πετρελαίου και φυσικού αερίου τοποθετηθεί επίσης την έμφασή της στις περιβαλλοντικές επιδόσεις. Σύμφωνα με τις υφιστάμενες έρευνες (Cooper et.al 2001?. Carlisle & Faulkner 2004), οι βιομηχανίες πετρελαίου υποστηρίζουν ότι λόγω της φύσης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους θα πρέπει συνεχώς να εξετάζουν τις επιπτώσεις που προκαλούν οι δραστηριότητές και τα προϊόντα τους στο περιβάλλον.

Ο Cooper et.al. (2001) υποστήριξαν ότι οι εταιρείες που ασχολούνται άμεσα με τους καταναλωτές έχουν το κίνητρο να εστιάσουν την προσοχή τους σε αυτή τη συγκεκριμένη ομάδα ενδιαφερομένων μερών. Αυτή η μελέτη διαπίστωσε ότι οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του λιανικού εμπορίου επικεντρώνονται στους πελάτες και σε μικρότερο βαθμό, στο περιβάλλον. Είναι ενδιαφέρον ότι οι εν λόγω λιανοπωλητές που λειτουργούν πρατήρια βενζίνης σε προαύλιο χώρο φάνηκαν να είναι περισσότερο επικεντρωμένοι στα περιβαλλοντικά θέματα. Η έλλειψη μιας πιο ξεχωριστής έμφασης στους εργαζομένους είναι που προκαλεί μικρή έκπληξη δεδομένης της φύσης του κλάδου.

Αυτό που προκύπτει κατά Sweeney & Couhlan (2008) από την εστίαση σε ένα ενιαίο κλάδο για την κατανόηση της ΕΚΕ είναι ότι παρουσιάζει δυσκολίες. Διαπιστώνονται σημαντικές διαφορές μεταξύ και εντός έξι διαφορετικών

βιομηχανιών ως προς τον τρόπο που διαμορφώνουν την εικόνα της ΕΚΕ σε σχέση με τα ενδιαφερόμενα μέρη τους. Γίνεται σαφές από αυτή την έρευνα ότι μια προσέγγιση των ενδιαφερομένων μερών είναι χρήσιμη όχι μόνο για την κατανόηση της πρακτικής της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, αλλά και της επικοινωνίας της εταιρείας με τα διάφορα ακροατήρια. Η επικοινωνία της ΕΚΕ είναι γενικά σε ένα ακροατήριο ενδιαφερομένων μερών σε συμφωνία με τις προσδοκίες τους. Η γενική κατεύθυνση των αποτελεσμάτων δείχνει ότι οι επιχειρήσεις σε μια βιομηχανία είναι σύμφωνες με τους κανόνες που καθορίζονται από την εν λόγω βιομηχανία. Αυτό υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της βιομηχανίας ως μεταβλητή ελέγχου για τις έρευνες των δραστηριοτήτων ΕΚΕ μιας ομάδας επιχειρήσεων.

Σε αντίθεση με την παραπάνω έρευνα των Sweeney & Couhlan (2008) που διατυπώθηκε ότι το δείγμα τους δεν μπορεί να είναι αντιπροσωπευτικό της έκτασης των επιχειρήσεων των βιομηχανικών κλάδων, το δείγμα των Melo & Garrido-Morgado (2012) αποτελείτο από 320 εισηγμένες εταιρείες των ΗΠΑ με τα δεδομένα να έχουν συλλεχτεί την περίοδο 2003-2007. Το στατιστικό μοντέλο περιλαμβάνει 1.120 εταιρείες σε 5 έτη. Το μοντέλο αυτό ενσωματώνει την πολυδιάστατη έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, παρουσιάζοντας ένα κατασκεύασμα πέντε διαστάσεων – σχέσεις με εργαζομένους, θέματα διαφορετικότητας, προβλήματα του προϊόντος, σχέσεις με την κοινότητα, καθώς και περιβαλλοντικά ζητήματα – και την αλληλεπίδρασή τους με τις επιπτώσεις της βιομηχανίας. Τα αποτελέσματά δείχνουν ότι οι πέντε διαστάσεις της ΕΚΕ έχουν ένα σημαντικό αντίκτυπο στην εταιρική φήμη και ο αντίκτυπος αυτός ρυθμίζεται από τον τομέα της εταιρείας.

Τα στοιχεία των Melo & Garrido-Morgado (2012), δείχνουν ότι υπάρχει μια θετική σχέση μεταξύ του μεγέθους και της φήμης (Fombrun & Shanley, 1990? Brammer & Pavelin, 2006). Udayasankar (2008) και Waddock & Graves (1997). Οι εν λόγω ερευνητές υποστηρίζουν ότι ο λόγος για μια θετική σχέση μεταξύ του μεγέθους και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι η υψηλή ορατότητα των μεγαλύτερων επιχειρήσεων. Θα υιοθετήσουν την ΕΚΕ, λόγω της αυξημένης προσοχής που λαμβάνουν από το κοινό και προέρχεται από το μέγεθος και την έκταση των δραστηριοτήτων τους.

Υποστηρίζεται επίσης από τους συγγραφείς Melo & Garrido-Morgado (2012), ότι η φήμη ως πηγή ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος έγκειται στην ικανότητα της επιχείρησης να συμπεριφέρεται και να ενεργεί με συνέπεια όχι μόνο με τις προηγούμενες επιδόσεις της, αλλά και με τις προσδοκίες του κοινού. Προτείνεται

επιπρόσθετα ότι εφόσον η φήμη είναι συνέπεια μιας ποικιλίας πρακτικών διοίκησης της επιχείρησης και συμπεριφοράς, η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη - ως μια πολυδιάστατη κατασκευή - είναι η πιο αποτελεσματική από αυτές τις πρακτικές στην οικοδόμηση ενός βιώσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Οι κατηγοριοποιήσεις του βιομηχανικού τομέα στο δείγμα των Melo & Garrido-Morgado (2012), έχουν κατασκευαστεί με βάση την ταξινόμηση δεδομένων της βιομηχανίας Stream -INDC3. Οι βιομηχανίες ήταν:

- βασικές βιομηχανίες,
- κυκλικών καταναλωτικών αγαθών,
- κυκλικών υπηρεσιών,
- γενικές βιομηχανίες,
- τεχνολογίας των πληροφοριών,
- μη κυκλικών καταναλωτικών αγαθών,
- μη κυκλικών υπηρεσιών,
- πόρων, οικονομικών και
- κοινής ωφέλειας

Ειδικότερα:

- Βασικές βιομηχανίες (BASIC): οι εταιρείες χημικών προϊόντων, οικοδομικών και κατασκευαστικών υλικών, δασοκομίας, βιομηχανίες χαρτιού και βιομηχανίες του χάλυβα.
- Κυκλικών καταναλωτικών αγαθών (CYCGD): αυτοκινήτων και ανταλλακτικών, είδη ένδυσης και υπόδησης, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, οικιακών συσκευών και εφαρμογών, επίπλων και δαπέδων.
- Κυκλικών υπηρεσιών (CYSER): λιανοπωλητές, αναψυχής και διασκέδασης, μέσα μαζικής ενημέρωσης και φωτογραφία, υποστηρικτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες μεταφορών.
- Μη-κυκλικών καταναλωτικών αγαθών (NCYCG): εταιρείες ποτών, επεξεργασίας τροφίμων και γεωργίας, οργανισμούς διατήρησης της υγείας, διοίκησης νοσοκομείων, ιατρικού εξοπλισμού, προϊόντων οικιακής χρήσης, προσωπικών προϊόντων, φαρμακευτικών προϊόντων, βιοτεχνολογίας και καπνού.
- Μη κυκλικών υπηρεσιών (NCYSER): τροφίμων και φαρμάκων λιανικής πώλησης, των τηλεπικοινωνιών σταθερής τηλεφωνίας, ασύρματων τηλεπικοινωνιών.

Η υπεροχή των διαστάσεων των σχέσεων με την κοινότητα, των προβλημάτων του προϊόντος, καθώς και της ποικιλομορφίας του εργατικού δυναμικού έναντι των σχέσεων των εργαζομένων και των περιβαλλοντικών θεμάτων μπορεί να υποδεικνύει ότι, σε σύγκριση με το πρώτο σύνολο διαστάσεων, οι σχέσεις των εργαζομένων και των περιβαλλοντικών ζητημάτων έχουν μια μικρή ευθύνη στον επηρεασμό της φήμης της επιχείρησης, ίσως επειδή η απόδοσή τους δεν είναι τόσο ορατή όσο τα τρία πρώτα.

Μια άλλη εναλλακτική εξήγηση μπορεί να είναι ότι οι δύο αυτές διαστάσεις αφορούν στις νομικές συμμορφώσεις της επιχείρησης και ως τούτου, δεν μπορούν να έχουν επιπτώσεις στο εξωτερικό, σε σύγκριση με τα προβλήματα του προϊόντος ή τις σχέσεις με την κοινότητα, για παράδειγμα. Η εξήγηση αυτή ενισχύει το επιχείρημα της ορατότητας, αν και θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ποικιλομορφία του εργατικού δυναμικού, η οποία έχει μια ισχυρή σημασία σε όλες τις βιομηχανίες, σχετίζεται επίσης με τις εσωτερικές υποθέσεις.

Η ανάλυση των σημαντικών αλληλεπιδράσεων από τη γωνία των βιομηχανικών τομέων παρέχει μια πολύτιμη εικόνα στη σημασία της περίοπτης θέση των ενδιαφερομένων μερών σε σχέση με τις διαστάσεις της ΕΚΕ. Η διάσταση των εργασιακών σχέσεων είναι σημαντική μόνο σε γενικές βιομηχανίες. Όχι τυχαία, αυτή η βιομηχανία περιλαμβάνει τους τομείς που σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με το συνδικαλιστικό κίνημα. Περιβαλλοντικά ζητήματα από την άλλη πλευρά, σχετίζονται σημαντικά με τη βιομηχανία των πόρων, η οποία αποτελείται κυρίως από βιομηχανίες που συνδέονται με τον εξορυκτικό, πρωτογενή τομέα. Επίσης οι συγγραφείς αναμέναν μια σημαντική συσχέτιση με βασικές βιομηχανίες, με βάση το ίδιο επιχείρημα, αλλά η συσχέτιση αυτή δεν ήταν στατιστικά σημαντική.

Τα ευρήματα της έρευνας των Melo & Garrido-Morgado (2012) δείχνουν ότι η ΕΚΕ έχει την καλύτερη αξιολόγηση και ως εκ τούτου ασκείται καλύτερα όταν η πολυδιάστατη φύση της λαμβάνεται υπόψη. Επιπλέον, βρέθηκε ότι ο βιομηχανικός τομέας καθορίζει τις τάσεις για καλή ή κακή φήμη ότι κάθε μία από τις περιοχές που είναι επιρρεπείς. Παρά το γεγονός ότι το σύνολο δεδομένων που εξετάστηκαν περιλάμβανε τις εισηγμένες εταιρείες των ΗΠΑ, τα αποτελέσματα της ανάλυσης που προέκυψαν μπορεί να εφαρμοστούν, ίσως όχι κυριολεκτικά, σε άλλες χώρες και περιοχές. Η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, μεγάλο στον αριθμό και την ποικιλία (βιομηχανίες), απεικονίζει μια καλή ένδειξη σχετικά με τα βασικά ζητήματα που ερμηνεύονται από τα ανώτατα διοικητικά στελέχη της επιχείρησης σχετικά με

την αύξηση της φήμης μιας εταιρείας. Σε κάθε σενάριο, η ΕΚΕ ήταν στην κορυφή ως μία από τις πρωταρχικές προκλήσεις.

Σύμφωνα και με το γερμανό-κινέζικο project για την ΕΚΕ (2012) το οποίο έχει ως τίτλο «Τα Κόστη και Οφέλη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης Μια ανάλυση σε εταιρικό επίπεδο τριών τομέων της Βιομηχανίας: εξόρυξης, της χημικής και της ελαφριάς» η Δέσμευση στην ΕΚΕ προσφέρει μεγάλες δυνατότητες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Εσωτερικά μιας εταιρείας, η ΕΚΕ συμβάλλει στη βελτίωση του επιπέδου δεξιοτήτων, της μάθησης και της δέσμευσης των εργαζομένων και ενισχύει την επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα. Αυτά τα άμεσα οφέλη οδηγούν σε εξοικονόμηση κόστους, στην καινοτομία, στη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και στην αύξηση της παραγωγικότητας. Μια καλή φήμη, δημοσιότητα, και η βελτίωση των σχέσεων με τα εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη βρίσκονται στο επίκεντρο των εξωτερικών ωφελειών από την ΕΚΕ και οδηγούν στα έμμεσα οφέλη του κεφαλαίου και της πρόσβασης στην αγορά, της μείωσης των κινδύνων, της ικανοποίησης των πελατών, καθώς και της βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος χάρη στη δημιουργία συνεργατικής αξία.

Ως αποτέλεσμα των διαφορετικών περιοχών εστίασης της ΕΚΕ, των χαρακτηριστικών των παραγωγικών διαδικασιών και των πελατών, η επικράτηση ορισμένων πλεονεκτημάτων ποικίλλει μεταξύ των διαφόρων κλάδων. Η Συμμετοχή στην Κοινότητα / ανάπτυξη και περιβαλλοντικά ζητήματα είναι οι βασικές ανησυχίες της ΕΚΕ για την εξορυκτική βιομηχανία. Η απόκτηση και η διατήρηση μιας «άδειας λειτουργίας», η δημιουργία ενός σταθερού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, και η βελτίωση της κακής φήμης των επιχειρήσεων της βιομηχανίας εξόρυξης μεταλλευμάτων αποτελούν τα μείζονα οφέλη από την υιοθέτηση της ΕΚΕ. Η προσέλκυση υψηλά ειδικευμένων εργαζομένων, η ασφάλεια των προϊόντων, και η καινοτομία είναι τα σημαντικότερα οφέλη από τη βελτίωση του περιβάλλοντος και των εργασιακών πρακτικών στη χημική βιομηχανία. Τέλος, στην ελαφρά βιομηχανία, παίρνοντας ως παράδειγμα τον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας, οι καλές εργασιακές πρακτικές και δίκαιες πρακτικές λειτουργίας είναι τα πιο σημαντικά θέματα ΕΚΕ, που οδηγούν σε αυξημένη οργανωτική δέσμευση των εργαζομένων και βελτίωση της φήμης, στην πρόσβαση στην αγορά, και στην ικανοποίηση του πελάτη. Αποδεικτικά στοιχεία για τα θετικά αποτελέσματα της ΕΚΕ στην ανταγωνιστικότητα μπορεί να βρεθούν για τις επιχειρήσεις και στους τρεις βιομηχανικούς τομείς

Όσον αφορά στην αναφορά που έγινε στην παραπάνω παράγραφο για βελτίωση της κακής φήμης των βιομηχανιών εξόρυξης οι Cai, Jo & Pan (2012) προσφέρουν μια λεπτομερέστερη ανάλυση και εξήγηση στο άρθρο τους. Ειδικότερα, δίνουν μια άλλη διάσταση του θέματος των βιομηχανικών κλάδων και της υιοθέτησης της ΕΚΕ για την αύξηση της αξίας/ απόδοσης της εταιρείας. Συγκεκριμένα, εξετάζουν την εμπειρική συσχέτιση μεταξύ της σταθερής αξίας της εταιρείας και της υιοθέτησης της ΕΚΕ στις επιχειρήσεις που αποκαλούνται από τους συγγραφείς «αμαρτωλές» βιομηχανίες, όπως ο καπνός, τα τυχερά παιχνίδια, και το αλκοόλ, καθώς και στις βιομηχανίες που ασχολούνται με τα αναδυόμενα περιβαλλοντικά, κοινωνικά, ή ηθικά ζητήματα, δηλαδή, τις βιομηχανίες όπλων, πετρελαίου, τσιμέντου, και βιοτεχνολογίας. Χρησιμοποίησαν ένα μεγάλο δείγμα εταιρειών των ΗΠΑ για τα έτη 1995-2009 και διαπίστωσαν ότι η υιοθέτηση της ΕΚΕ από επιχειρήσεις σε αμφιλεγόμενες βιομηχανίες επηρεάζει θετικά την αξία της εταιρείας μετά τον έλεγχο των διαφόρων χαρακτηριστικών της εταιρείας. Για την διερεύνηση του δυνητικού προβλήματος της ενδογένειας, χρησιμοποίησαν περαιτέρω ένα σύστημα εξισώσεων και αλλαγής της παλινδρόμησης και συνέχισαν να βρίσκουν μια θετική σχέση μεταξύ της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της αξίας της εταιρείας. Τα ευρήματά τους υποστηρίζουν την υπόθεση της ενίσχυσης της αξίας των επιχειρήσεων και είναι συνεπείς με την προϋπόθεση ότι η ανώτατη διοίκηση των αμερικανικών επιχειρήσεων σε αμφιλεγόμενες βιομηχανίες, σε γενικές γραμμές, θεωρεί την κοινωνική ευθύνη σημαντική ακόμη και αν τα προϊόντα τους είναι επιβλαβή για τους ανθρώπους την κοινωνία, ή το περιβάλλον.

Σημαντικά συμπεράσματα προκύπτουν όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των Εταιρειών που επενδύουν σε πολιτικές και δράσεις ΕΚΕ και δημοσιοποιούν τις δράσεις τους. Ειδικότερα παρατηρείται από τα αποτελέσματα των ερευνών ότι η υιοθέτηση της ΕΚΕ αφορά σε μεγάλο βαθμό πολυεθνικές, και θυγατρικές πολυεθνικών και γενικά μεγάλες σε μέγεθος επιχειρήσεις. Αυτό που διαφαίνεται είναι ότι ενώ η δραστηριοποίηση των μεγάλων επιχειρήσεων είναι αδιαμφισβήτητη σε σύγκριση με τις ΜμΕ, οι τελευταίες είναι πιο υπεύθυνες επιχειρησιακά ενώ οι πρώτες υιοθετούν την ΕΚΕ και δημοσιοποιούν δείκτες ως μέρος της δημόσιας εικόνας τους. Υπάρχουν ενδείξεις ότι γίνεται προσπάθεια για αύξηση της εμπλοκής και των ΜμΕ αλλά προς το παρόν δεν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν το βαθμό της ανταπόκρισης σε αυτή. Η δυσκολία έγκειται στο ότι αποτελεί μια περίπλοκη και οικονομικά επιβαρυντική διαδικασία.

Επιπρόσθετα παρατηρείται ότι η δημοσιοποίηση περιβαλλοντικών δεδομένων και δεικτών αφορά περισσότερο τους κλάδους εκείνων των επιχειρήσεων που έχουν δραστηριότητες με περιβαλλοντικό αντίκτυπο. Είτε αυτές είναι μεγάλοι ρυπαντές όπως οι εταιρείες πετρελαίου/ φυσικού αερίου είτε μικρότερης έκτασης ρυπαντές εταιρείες χαρτιού κ.λπ.. Επίσης υπάρχουν ενδείξεις ότι οι παραπάνω εταιρείες δεν παρουσιάζουν αντικειμενικά την περιβαλλοντική επιβάρυνση που προκαλούν. Τα δεδομένα που αφορούν στο εργασιακό περιβάλλον δημοσιοποιούνται πιο εύκολα απ' ότι κοινωνικά ή περιβαλλοντικά δεδομένα και αυτό γιατί η πρόσβαση σε αυτά είναι πιο εύκολη δεδομένου ότι υπάρχουν ήδη συγκεντρωμένα στα αρχεία της επιχείρησης.

Η εξέταση του βιομηχανικού κλάδου είναι ένα θέμα καίριας σημασίας καθόσον σε πολλές μελέτες βρέθηκε θετική συσχέτιση μεταξύ της αύξησης της αξίας/ απόδοσης της εταιρείας και της ΕΚΕ με ρυθμιστικό παράγοντα συμπεριφοράς το κλάδο της βιομηχανίας στα πλαίσια του οποίου λειτουργεί η επιχείρηση. Διάφορες μελέτες έχουν καταλήξει σε διάφορα ευρήματα αλλά εκεί που συγκλίνουν είναι η πολυπλοκότητα της έννοιας της ΕΚΕ σε συνδυασμό με την εστίαση σε διαφορετικές ομάδες ενδιαφερομένων μερών σε σχέση με τον κλάδο. Κατά συνέπεια η επικέντρωση στην ομάδα ενδιαφερομένων μερών της κοινότητας θεωρείται σημαντική από τις επιχειρήσεις όλων των βιομηχανικών κλάδων όπως και τα προβλήματα του προϊόντος. Αντιθέτως οι ομάδες ενδιαφερομένων μερών των εργαζομένων και του περιβάλλοντος θα αποκτήσουν σημασία μόνο σε εκείνες τις επιχειρήσεις που κλαδικά θεωρούνται σπουδαίας σημασίας όπως στις βιομηχανίες που υπάρχει ισχυρό συνδικαλιστικό κίνημα όσον αφορά στην πρώτη και στις βιομηχανίες με μεγάλο περιβαλλοντικό αντίκτυπο όσον αφορά στο δεύτερη ομάδα.

Σημαντική επίδραση στον τρόπο υιοθέτησης και τα αποτελέσματα της ΕΚΕ έχει η σχέση της με την Εταιρική Διακυβέρνηση. Η ενδογενής εσωτερική σχέση της Εταιρικής Διακυβέρνησης με την ΕΚΕ. Δηλαδή η ενσωμάτωσή της στον τρόπο λειτουργίας της επιχείρησης και στους κανονισμούς που την διέπουν εξηγεί την επιλογή της ΕΚΕ από τα υψηλά διευθυντικά στελέχη ως μέσο για την διαχείριση των συγκρούσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη (εξωτερικό και εσωτερικό περιβάλλον) και επιπρόσθετα τη δυνατότητα να αυξάνει την αξία/ απόδοση της εταιρείας. Λιγότερες συγκρούσεις ή επίλυση των συγκρούσεων σημαίνει καλύτερη συνεργασία, αποδοτικότεροι εργαζόμενοι, καλύτερο όνομα-φήμη, ανταγωνιστικό προϊόν ή υπηρεσίες και αύξηση της χρηματιστηριακής αξίας.

Βιβλιογραφία 5^ο Κεφαλαίου

Ξενόγλωσση

Adams, A. C., & Frost, R. G., 2008, “Integrating sustainability reporting into management practices”, *Accounting Forum*, No. 32, pp. 288–302.

Bichta, C. (2003), Corporate Socially Responsible (CSR) Practices In the Context of Greek Industry, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 10, pp. 12–24.

Brammer, S., & Pavelin, S. (2008), Factors Influencing the Quality of Corporate Environmental Disclosure, *Business Strategy and the Environment*, Vol. 17, No. 2, pp. 120-136.

Brown, H. S., De Jong, M., & Levy, L. D. (2009), Building institutions based on information disclosure: lessons from GRI’s sustainability reporting, *Journal of Cleaner Production*, No 17, pp. 571-580.

Cai, Y., Jo, H., & Pan, C. (2012), Doing Well While Doing Bad? CSR in Controversial Industry Sectors, *Journal of Business Ethics*, Vol. 108, p.p. 467–480.

Da Silva Monteiro, S., M., & Aibar-Guzman, B. (2010), Determinants of Environmental Disclosure in the Annual Reports of Large Companies Operating in Portugal, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, No. 17, pp. 185–204.

Harjoto, A.M., & Hoje, H. (2011), Corporate Governance CSR Nexus, *Journal of Business Ethics*, special issue.

Kolk. A. (2008), “Sustainability, Accountability and Corporate Governance: Exploring Multinationals’ Reporting Practices”, *Business Strategy and the Environment*, FEB: Amsterdam Business School Research Institute (ABS-RI), University of Amsterdam

Magness, V. (2006), Strategic posture, financial performance and environmental disclosure: An empirical test of legitimacy theory, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 19, No. 4, pp. 540-563.

Marimon, F., Alonso-Almeida, M. del Mar, Rodríguez, M. del Pilar, & Alejandro, K., A., C. (2012), The worldwide diffusion of the global reporting initiative: what is the point?, *Journal of Cleaner Production*, No 33, pp. 132-144

Melo, T., & Garrido-Mogrodo, A. (2012), Corporate Reputation: A Combination of Social Responsibility and Industry, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, No.19, pp. 11–31

Moneva, M.-J., Archel, P., & Correa, C. (2006), GRI and the camouflaging of corporate unsustainability, *Accounting Forum*, No 30, pp. 121-137

Perrini, F., Russo, A., & Tencati, A. (2007), CSR Strategies of SMEs and Large Firms. Evidence from Italy, *Journal of Business Ethics*, No. 74, pp. 285-300

Skouloudis, A., Evangelinos, K., & Kourmousis, F. (2010), Assessing non-financial reports according to the Global Reporting Initiative guidelines: evidence from Greece, *Journal of Cleaner Production*, No 18, pp. 426–438

Sweeney, L., & Coughlan, J. (2011), Do different industries report Corporate Social Responsibility differently? An investigation through the lens of stakeholder theory, *Journal of Marketing Communications*, Vol.14 No. 2, pp.113-124

Sze'kely, F., & Knirsch, M. (2005), Responsible Leadership and Corporate Social Responsibility, *European Management Journal*, Vol. 23, No. 6, pp. 628–647

Milne, J.-M., & Byrch, C. (2011), Sustainability, Environmental Pragmatism and the Triple Bottom Line: Good Question, Wrong Answer, Proceedings of the 10th CSEAR Australian Conference, Launceston, December, 6th, 7th, & 8th

Ηλεκτρονική

Global Network: Global Compact Network. (2014), [on line] Available at http://www.csrhellas.org/portal/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1439&Itemid=217&lang, [Accessed 6 October, 2014].

What is GRI? (2014), [on line] Available at: <https://www.globalreporting.org/information/about-gri/what-is-GRI/Pages/default.aspx>, [Accessed 19 October, 2014].

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Κεφάλαιο 6^ο: Περιγραφή και Μεθοδολογία της Ερευνητικής Διαδικασίας

6.1 Η Μεθοδολογία της Ερευνητικής Διαδικασίας

Η συμβολή της ΕΚΕ στη βελτίωση της αποδοτικότητας έχει ερευνηθεί για πολλά χρόνια και αποτελεί αντικείμενο μελέτης αρκετών ερευνητών. Προγενέστερες έρευνες έχουν δείξει ότι οι κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις υπερτερούν στην αποδοτικότητα έναντι αυτών που δεν έχουν υιοθετήσει τέτοιες πρακτικές και ότι η ΕΚΕ συντελεί στην αύξηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων. Στην Ελλάδα όμως έχουν διεξαχθεί έρευνες για την ΕΚΕ που στην πλειοψηφία τους μελετούν τον βαθμό υιοθέτησης ΕΚΕ από τις ελληνικές επιχειρήσεις καθώς και την αξιολόγηση των εκθέσεων ή απολογισμών ΕΚΕ που εκδίδουν οι ελληνικές επιχειρήσεις αλλά δεν έχει μελετηθεί η επίδραση της ΕΚΕ στη χρηματοοικονομικές επιδόσεις των επιχειρήσεων όπως αυτές προκύπτουν από την ανάλυση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων.

Ο Καραγιώργος (2010) διεξήγαγε μια έρευνα στην οποία διερεύνησε αν οι επιχειρήσεις βελτιώνοντας τις δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης έχουν ως αποτέλεσμα υψηλότερες αποδόσεις των μετοχών (higher stock returns). Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 39 επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών την περίοδο 2007-2008 και εκδίδουν Απολογισμούς ΕΚΕ βάσει οδηγιών του GRI για δύο χρόνια. Η αξιολόγηση των επιδόσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου των απολογισμών βιωσιμότητας σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες και δείκτες απόδοσης του GRI. Τα αποτελέσματα της έρευνας συνάδουν με ένα μέρος των μελετών σε διεθνές επίπεδο. Διαπιστώνεται μία θετική σχέση μεταξύ των αποδόσεων των μετοχών και της ΕΚΕ. Το οικονομετρικό μοντέλο φαίνεται να είναι στατιστικά σημαντικό και τα αποτελέσματά δείχνουν ότι η επιχείρηση που υιοθετεί τη στρατηγική ΕΚΕ θα μπορούσε να αξιολογηθεί θετικά από την αγορά και τους φορείς της.

Η έρευνά μας στηρίζεται από άποψη μεθοδολογίας στην έρευνα των Lopez, Garcia & Rodriguez 2007 οι οποίοι ερευνήσαν την πιθανή ύπαρξη διαφοράς στους

δείκτες αποδοτικότητας μεταξύ δύο τύπων Ευρωπαϊκών επιχειρήσεων κατά τα έτη 1998-2004. Αυτών που έχουν υιοθετήσει πρακτικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και αυτών που δεν έχουν υιοθετήσει. Προκειμένου να το πετύχουν αυτό χρησιμοποίησαν 55 εταιρείες εισηγμένες στο δείκτη Dow Jones Sustainability Index και ίσο αριθμό επιχειρήσεων εισηγμένων στο δείκτη Dow Jones Global Index. Μεταξύ των δεικτών που επέλεξαν για τη μέτρηση της αποδοτικότητας ήταν οι ROE (Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων), και ROA (Αποδοτικότητα Ενεργητικού).

Η παρούσα έρευνα έρχεται να συμπληρώσει την υφιστάμενη ελληνική αλλά και διεθνή βιβλιογραφία ως προς την μελέτη της σχέσης μεταξύ ΕΚΕ και χρηματοοικονομικής αποδοτικότητας διατυπώνοντας τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα.

- 1ο: Οι επιχειρήσεις που είναι Κοινωνικά Υπεύθυνες (υιοθετούν και εφαρμόζουν πρακτικές ΕΚΕ) είναι χρηματοοικονομικά αποδοτικότερες από τις επιχειρήσεις που δεν έχουν υιοθετήσει ανάλογες πρακτικές; και
- 2ο: Οι επιχειρήσεις εφαρμόζουν πρακτικές ΕΚΕ ως μέσο για την προβολή τους ή ακόμα και για λόγους δημοσίων σχέσεων/ ενίσχυση της αξίας της επιχείρησης;
- 3ο: Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ΕΚΕ και της Β.Α.;

Το δείγμα της έρευνας καλύπτει τις εισηγμένες επιχειρήσεις στο χρηματιστήριο Αθηνών κατά τα έτη 2006–2012. Από τις επιχειρήσεις εξαιρέθηκαν αυτές του τραπεζικού κλάδου διότι η μορφή των λογιστικών καταστάσεών τους διαφέρει από αυτή των επιχειρήσεων των άλλων κλάδων με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η σύγκριση των χρηματοοικονομικών δεικτών τους με αυτούς μη ομοειδών επιχειρήσεων. Ο συνολικός αριθμός των εταιρειών είναι 1514 για τα έτη 2006-2012. Οι εισηγμένες επιχειρήσεις έχουν χωριστεί σε δύο ομάδες, στις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και σε αυτές που δεν την έχουν υιοθετήσει.

Στη συνέχεια καταγράφονται τα στοιχεία ταυτότητας και τα οικονομικά δεδομένα των εισηγμένων επιχειρήσεων και των δύο ομάδων δηλαδή:

- ο Κλάδος,
- η Κατάσταση της Επιχείρησης με έξι μεταβλητές 0-5 (0=Σε αναστολή, 1=Προς διαγραφή, 2=κανονικές, 3=χαμηλή διασπορά, 4=επιτήρηση, 5=κύρια αγορά),

- τη Συγχώνευση-Διαγραφή 0-1 (0=Όχι, 1=Ναι)
- τα Κέρδη –Ζημίες προ φόρων,
- το Σύνολο Ενεργητικού,
- το Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων,
- Ο Κύκλος Εργασιών,
- Το Πάγιο Ενεργητικό,
- Το Κυκλοφορούν Ενεργητικό,
- Οι Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις,
- Οι Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις,
- Το Earning per Share=Κέρδη/ζημίες ανά μετοχή,

Υπολογίζονται οι αριθμοδείκτες:

- $ROA = \text{Αποδοτικότητα Ενεργητικού} = \frac{\text{Κέρδη-ζημίες προ φόρων}}{\text{Σύνολο του Ενεργητικού}}$
- $ROE = \text{Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων} = \frac{\text{Κέρδη-ζημίες προ φόρων}}{\text{Σύνολο των Ιδίων Κεφαλαίων}}$
- $\text{Απόδοση Πωλήσεων1} = \frac{\text{Κύκλος Εργασιών}}{\text{Συνόλου Ενεργητικού}}$
- $\text{Απόδοση Πωλήσεων2} = \frac{\text{Κύκλος Εργασιών}}{\text{Συνόλου Ιδίων Κεφαλαίων}}$

Οι επιχειρήσεις ταξινομούνται στον:

- Ευρύτερο Κλάδο με τιμές μεταβλητής από 1-3 (1= περιλαμβάνει την εξόρυξη πρώτων υλών, την πρωτογενή παραγωγή που προέρχεται από τη γεωργία, την αλιεία και την κτηνοτροφία όσο και τη βιομηχανία, 2=εμπόριο, 3= υπηρεσίες)

Στη συνέχεια μόνο για την ομάδα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ δημιουργήθηκαν οι εξής Ποιοτικές Μεταβλητές:

- Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση για τη διαπίστωση ή όχι της υπό-διαμόρφωση τάσης ενοποίησης απολογισμών ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας και Οικονομικών απολογισμών,
- Μέλος CSR Hellenic Network,
- Δήλωση ΕΚΕ στο site,
- Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος, (Θεωρία Ενδιαφερομένων μερών βλ. Freeman, 1984, Bloom & Gundlach, 2001 & Lantos, 2001 Υποκεφάλαιο 2.1. Επίσης βλ. 3.3.1 Δείκτης Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Corporate Responsibility Index CRI)

- Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς, (Θεωρία Ενδιαφερομένων μερών βλ. παραπάνω)
- Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα, (Θεωρία Ενδιαφερομένων μερών βλ. παραπάνω)
- Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον, (Θεωρία Ενδιαφερομένων μερών βλ. παραπάνω)
- Άλλο/ Φιλανθρωπία, (πρώτη μορφή ΕΚΕ)
- Βιώσιμη Ανάπτυξη, (διερεύνηση της ταύτισής της με την ΕΚΕ ή του συμπληρωματικού της χαρακτήρα σύμφωνα με τη βιβλιογραφία)
- Διασφάλιση της Ποιότητας, σύνδεση της με την ΕΚΕ
- Περιβαλλοντική Πολιτική, αν υπάρχει ανεξάρτητα της ύπαρξης Β.Α. ή/και της ΕΚΕ
- Σχόλια (Σχετικά με το είδος της ΕΚΕ που έχουν υιοθετήσει οι επιχειρήσεις, χαρακτηριστικά, τομείς εφαρμογής, δημοσιοποίηση απολογισμών ΕΚΕ κ.λπ.)

Από τα σχόλια έχει προκύψει μια επιπλέον μεταβλητή που έχει τίτλο

- Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI . και θα έχει τιμές 0=όχι 1=ναι,

Προκειμένου να μετρηθεί η αποδοτικότητα των επιχειρήσεων, λαμβάνοντας υπόψη και τις προηγούμενες έρευνες των οποίων τα ευρήματα παρουσιάστηκαν, οι Samy, Odemilin & Bampton (2010), χρησιμοποίησαν το δείκτη EPS και οι Shen & Chang (2009), τους δείκτες ROA, ROE και EPS καθώς και οι Garcia & Rodriguez (2007), τους δείκτες ROA και ROE και ο Courtis (1978), τους δείκτες Απόδοσης των Πωλήσεων: Κύκλος Εργασιών/Συνόλου Ενεργητικού και Κύκλος Εργασιών/Συνόλου Ιδίων Κεφαλαίων. Κατά συνέπεια, θα υπολογιστούν οι εξής αριθμοδείκτες:

- Δείκτης Απόδοσης Ενεργητικού (Return on assets – ROA)
- Δείκτης Απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (Return on equity - ROE)
- Κέρδη/ζημίες ανά μετοχή (Earnings per share - EPS)
- Απόδοση Πωλήσεων₁ = Κύκλος Εργασιών/ Συνόλου Ενεργητικού
- Απόδοση Πωλήσεων₂ = Κύκλος Εργασιών/Συνόλου Ιδίων Κεφαλαίων

Ο δείκτης απόδοσης ενεργητικού υπολογίζεται διαιρώντας τα καθαρά κέρδη προ φόρων με το σύνολο του ενεργητικού. **Ο δείκτης αυτός μετρά την απόδοση όλων**

των επενδυμένων κεφαλαίων μια επιχείρησης, αντανακλά δηλαδή την ικανότητα της διοίκησης της να χρησιμοποιεί τους οικονομικούς πόρους της επιχείρησης για να δημιουργεί καθαρά κέρδη (Βασιλείου, Ηρειώτης, 2008).

Ο δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων υπολογίζεται διαιρώντας τα καθαρά κέρδη προ φόρων με το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων. **Το μέτρο αυτό δείχνει την αποτελεσματικότητα με την οποία μια επιχείρηση χρησιμοποιεί τα κεφάλαια των ιδιοκτητών της, καθώς παρουσιάζει το μέγεθος των κερδών που δημιουργήθηκε από τα κεφάλαια που έχουν επενδύσει οι μέτοχοι στην επιχείρηση (Βασιλείου, Ηρειώτης, 2008).**

Κέρδη ανά μετοχή. Ο δείκτης αυτός παρουσιάζει τα κέρδη του πιο πρόσφατου 12μηνου, ανά μετοχή. Ο υπολογισμός του στηρίζεται στα κέρδη που εγγράφει η επιχείρηση στον ισολογισμό της. Η αξία του ποσού που διανέμει κάθε χρόνο η επιχείρηση ως κέρδη στους μετόχους της διαιρείται με τον αριθμό των μετοχών που κυκλοφορούν και μας δίνει τα κέρδη που διανέμονται ανά μετοχή. Το ποσό αυτό ονομάζεται μέρισμα. Συνήθως μόνο ένα μέρος των κερδών (συνήα περίπου το μισό) διανέμεται ως μέρισμα στους μετόχους (Βασιλείου, Ηρειώτης, 2008).

Απόδοση Πωλήσεων 1. Ο εν λόγω αριθμοδείκτης παρέχει ενδείξεις για το πόσο η επιχείρηση χρησιμοποιεί εντατικά τα περιουσιακά της στοιχεία προκειμένου να πραγματοποιεί τις πωλήσεις της (Courtis J., 1978). Από αυτό φαίνεται αν υπάρχει υπερεπένδυση κεφαλαίων στην επιχείρηση σε σχέση με το ύψος των πωλήσεών της. Βέβαια, τα στοιχεία αυτού του δείκτη επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τη μέθοδο των αποσβέσεων που ακολουθεί η διοίκηση της εταιρείας, δηλαδή από το αν ακολουθείται πολιτική αυξανόμενης ή σταθερής απόσβεσης. Γενικότερα, όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης αυτός τόσο πιο αποτελεσματικά έχουν χρησιμοποιηθεί τα περιουσιακά της στοιχεία. Επίσης, είναι χρήσιμο να γίνεται σύγκριση αυτού του δείκτη με τις ισορροπίες του κλάδου.

Απόδοση Πωλήσεων2 Οι πωλήσεις ή κύκλος εργασιών προς τα Ιδία Κεφάλαια μετράει πόσα από τα κεφάλαια των μετόχων έχουν διατηρηθεί εντός της επιχείρησης για να παράγουν ένα επίπεδο των καθαρών πωλήσεων. Εάν η μέτρηση γίνεται την πάροδο του χρόνου, η αναλογία αυτή μπορεί να βοηθήσει στην αποκάλυψη του πόσο καλά το μετοχικό κεφάλαιο χρησιμοποιείται για να παραγάγει τις πωλήσεις. (Courtis J., 1978).

Στο πλαίσιο αυτό για την διερεύνηση της υπόθεσης ότι οι κοινωνικά υπεύθυνες εταιρίες είναι πιο κερδοφόρες έναντι των μη κοινωνικά υπεύθυνων, θα

συγκριθούν οι αριθμοδείκτες ROE και ROA (Σύμφωνα και με τις μελέτες των Artiach, Lee, Nelson & Walker 2010 αλλά και των Lopez, Garcia & Rodriguez 2007) τα κέρδη ανά μετοχή (Earning Per Share – EPS) (Σύμφωνα με τις μελέτες των Samy, Odemilin & Bampton 2010) και η Απόδοση Πωλήσεων 1 & Απόδοση Πωλήσεων 2 (Courtis 1978) και των δύο ομάδων.

Η εκτίμηση της κεντρικής θέσης του δείκτη της χρηματιστηριακής προς τη λογιστική αξία θα γίνει με τη χρήση μη παραμετρικού ελέγχου και με τον υπολογισμό της διαμέσου τιμής λόγω της υψηλής μεταβλητότητας που παρουσιάζει ο εν λόγω δείκτης και της εμφάνισης ακραίων τιμών.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στις προγενέστερες έρευνες η διάκριση μεταξύ των επιχειρήσεων που υιοθετούν ΕΚΕ και αυτών που δεν υιοθετούν στηρίζεται στους δείκτες που έχουν αναπτυχθεί κυρίως στις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες. Στην παρούσα έρευνα για την αξιολόγηση των κοινωνικά υπεύθυνων εταιριών θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου δηλαδή θα αναλυθεί η σχετική πληροφόρηση που περιλαμβάνεται στις ιστοσελίδες όλων των εισηγμένων εταιριών. Ως κοινωνικά υπεύθυνες εταιρίες αξιολογήθηκαν οι εταιρίες που αναφέρουν στις ιστοσελίδες τους τις κοινωνικές τους δραστηριότητες ή εκείνες που έχουν δημοσιεύσει απολογισμούς ΕΚΕ ή βιώσιμης ανάπτυξης. Ο λόγος που επιλέχθηκε η συγκεκριμένη αξιολόγηση των κοινωνικά υπεύθυνων εταιριών είναι η μη ύπαρξη χρηματιστηριακού δείκτη ΕΚΕ ή βιωσιμότητας στην Ελλάδα ή άλλης πηγής πληροφόρησης για τις δραστηριότητες κοινωνικής ευθύνης των εισηγμένων εταιριών του Χ.Α.

6.2 Καταγραφή και επεξεργασία των δεδομένων

Προκειμένου να ελέγξουμε την βασική υπόθεση στην παρούσα μελέτη δηλαδή εάν οι επιχειρήσεις που υιοθετούν δράσεις ΕΚΕ εμφανίζουν στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς την αποδοτικότητα από αυτές που δεν έχουν κινηθεί προς αυτή τη κατεύθυνση θα εφαρμοστεί μη παραμετρικός έλεγχος ισότητας δύο διαμέσων τιμών Mann-Whitney³⁷. Ο έλεγχος αυτός βασικά ελέγχει αν δύο ανεξάρτητα δείγματα

³⁷ Στη στατιστική ανάλυση το Mann-Whitney U (ονομάζεται επίσης το Mann-Whitney-Wilcoxon (MWW), τεστ Wilcoxon rank-sum (WRS), ή Wilcoxon-Mann-Whitney τεστ) είναι ένα μη παραμετρικό τεστ της μηδενικής υπόθεσης ότι δύο πληθυσμοί είναι ίδιοι έναντι μίας εναλλακτικής υπόθεσης, συγκεκριμένα ότι ένας συγκεκριμένος πληθυσμός τείνει να έχει μεγαλύτερες τιμές από τον άλλο. Έχει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα από το t-test για μη κανονικές κατανομές, όπως ένα μείγμα από κανονικές κατανομές, και είναι σχεδόν τόσο αποτελεσματικός όσο είναι το t-test για τις

προέρχονται από πληθυσμούς που έχουν την ίδια διάμεσο. Στον έλεγχο αυτό ελέγχθηκαν οι παρακάτω υποθέσεις :

H_0 : Η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ δεν διαφέρει από αυτή των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ.

H_a : Η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπερτερεί έναντι των επιχειρήσεων που δεν την έχουν υιοθετήσει.

Στις μη παραμετρικές μεθόδους οι έλεγχοι των μηδενικών υποθέσεων δεν αφορούν στην σύγκριση των μέσων τιμών των δειγμάτων αλλά στην σύγκριση των διαμέσων.

Οι έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν σ' αυτή την έρευνα χρησιμοποιούν διαστήματα εμπιστοσύνης 1%, 5% και 10%.

κανονικές κατανομές. Συχνά αυτό το στατιστικό μέσο, χρησιμοποιείται για να συγκρίνει την υπόθεση σχετικά με την ισότητα των διαμέσων τιμών δύο δειγμάτων. Η λογική είναι απλή – καθώς το Mann-Whitney U ελέγχει εάν δύο δείγματα ελήφθησαν από τους ίδιους πληθυσμούς, η ισότητα των διαμέσων τιμών ακολουθεί. Σημειώσεις Στατιστικής, Πανεπιστημίου Πατρών, Τμήμα Μαθηματικών

Έχοντας απαντήσει στο αν η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπερτερεί ή όχι έναντι των επιχειρήσεων που δεν την έχουν υιοθετήσει θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε και την υπόθεση

H₁: Οι επιχειρήσεις εφαρμόζουν πρακτικές ΕΚΕ ως μέσο για την προβολή τους ή ακόμα και για λόγους δημοσίων σχέσεων/ ενίσχυση της αξίας της επιχείρησης

Η διερεύνηση αυτής της υπόθεσης επίσης θα πραγματοποιηθεί με τον μη παραμετρικό έλεγχο ισότητας δύο διάμεσων τιμών Mann Whitney.

Επίσης θα πραγματοποιηθεί έλεγχος συνάφειας ποιοτικών μεταβλητών Pearson chi square³⁸ προκειμένου να διαπιστωθεί αν κάποιες μεταβλητές έχουν στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ τους και κατά συνέπεια μπορούμε να έχουμε αποτελέσματα που μπορούν να μας οδηγήσουν στην εξαγωγή συμπερασμάτων και κατά συνέπεια στην απάντηση του τρίτου ερευνητικού μας ερωτήματος δηλαδή στο:

Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ΕΚΕ και της Β.Α.;

Επίσης θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

Σχετίζεται η Διασφάλιση της Ποιότητας με την ΕΚΕ και με ποιο τρόπο;

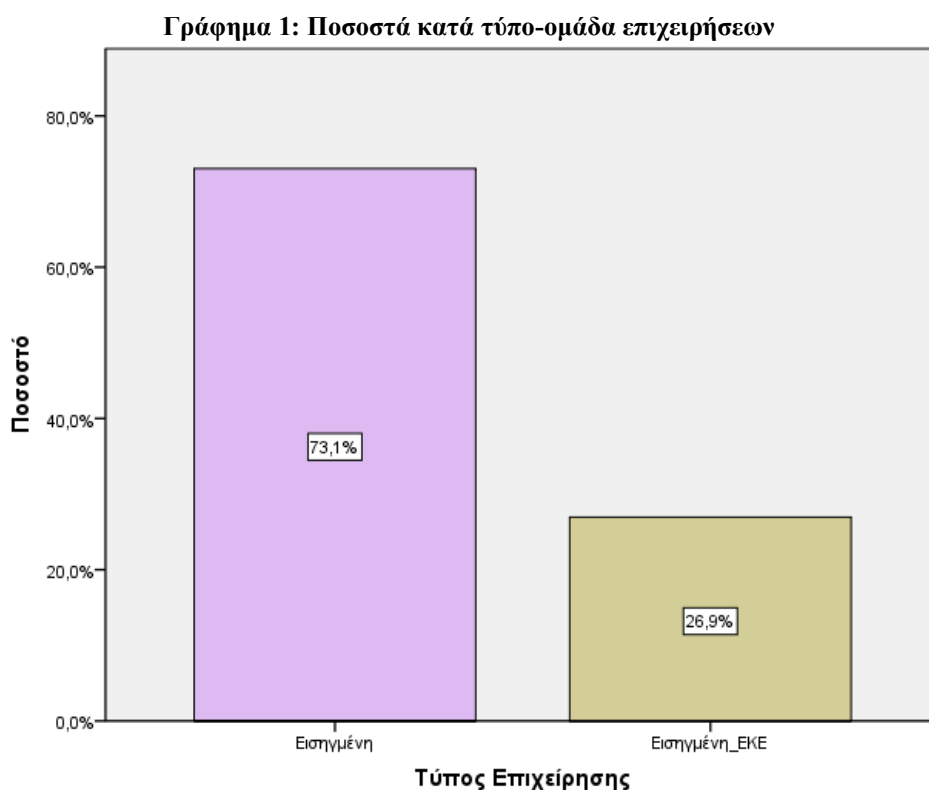
Οι επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας υπερτερούν σε μέση αποδοτικότητα από τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας;

Επίσης θα παρατηρήσουμε τους δείκτες των επιχειρήσεων και τις συσχετίσεις τους με ποιοτικές μεταβλητές την περίοδο πριν την κρίση 2006-2009 και την περίοδο μετά την κρίση 2010-2012 προκειμένου να σημειωθεί, αν είναι δυνατόν, πόσο σταθερές παρέμειναν στην υιοθέτηση της ΕΚΕ ή πόσο βοηθήθηκαν από την υιοθέτηση της ΕΚΕ.

³⁸ Το Chi-square test προορίζεται για να ελέγξει πόσο πιθανό είναι ότι μια παρατηρούμενη κατανομή να οφείλεται στην τύχη. Επίσης ονομάζεται στατιστική "καλής προσαρμογής", γιατί μετρά πόσο καλά η παρατηρούμενη κατανομή των δεδομένων ταιριάζει με την κατανομή που αναμένεται αν οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες. Ένα Chi-square test έχει σχεδιαστεί για να αναλύει τα ποιοτικά (κατηγορικά) δεδομένα. Αυτό σημαίνει ότι τα δεδομένα έχουν μετρηθεί και χωρίζονται σε κατηγορίες. Δεν θα λειτουργήσει με παραμετρικά ή συνεχή δεδομένα (όπως το ύψος σε εκατοστά). Σημειώσεις Στατιστικής, Πανεπιστημίου Πατρών, Τμήμα Μαθηματικών

6.3 Περιγραφικά μέτρα - Ανάλυση

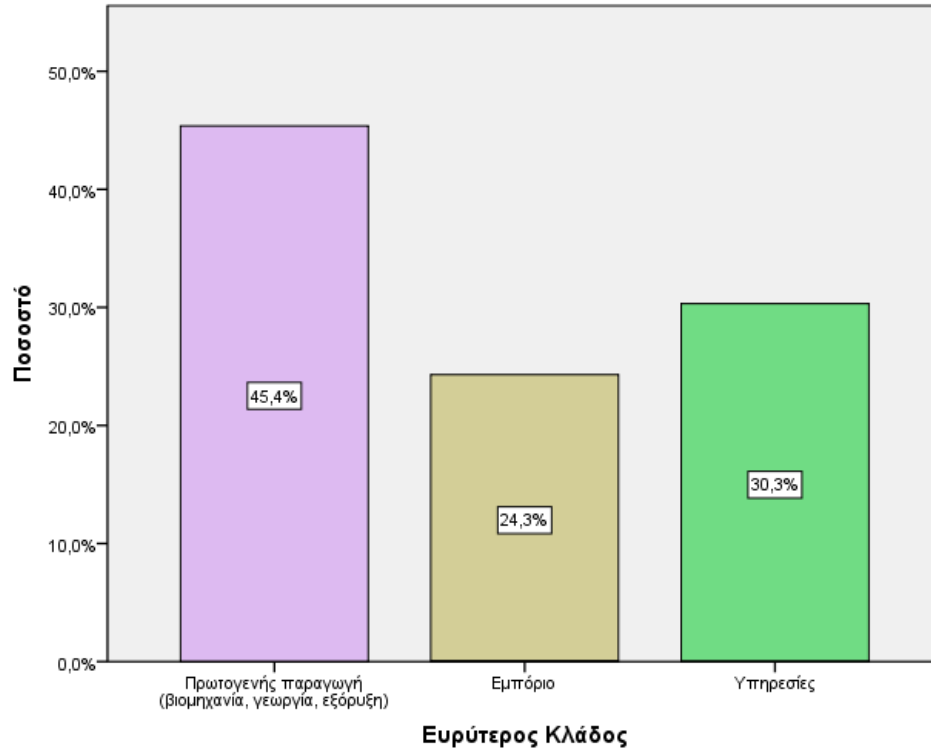
Τα βασικά περιγραφικά μέτρα της στατιστικής μας ανάλυσης δείχνουν τα ακόλουθα για **το σύνολο των επιχειρήσεων** δηλαδή τόσο για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ όσο και για τις επιχειρήσεις που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, για το σύνολο των ετών **2006-2012** (βλ. Πίνακα 1, Παράρτημα 2).

Παρατηρείται ότι το σύνολο των επιχειρήσεων (ΕΚΕ και μη) για τα έτη 2006-2012 είναι 1514. Από αυτές η ομάδα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ αποτελούν σχεδόν το 27% του συνόλου. Είναι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό που αντιστοιχεί στο 1/4 του δείγματος μας. Φαίνεται ότι από την τελευταία ερευνητική εργασία του Karagiorgou για τις επιχειρήσεις του ελληνικού χρηματιστηρίου έχει μεταβληθεί η συμμετοχή των επιχειρήσεων στην υιοθέτηση πρακτικών ΕΚΕ.

Ποια είναι η κατανομή των επιχειρήσεων στους τρεις κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας με βάση τους οποίους ταξινομήθηκαν; Αυτό φαίνεται καλύτερα από το παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 2: Ποσοστά των επιχειρήσεων ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας

Παρατηρείται ότι την πρώτη θέση καταλαμβάνει ο τομέας της πρωτογενούς παραγωγής και βιομηχανίας με ποσοστό 45,4% . Τη δεύτερη θέση καταλαμβάνουν οι επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες 30,3% και στην τρίτη θέση έρχονται οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με το εμπόριο με 24,3%. Βλέπουμε μια σαφή συγκέντρωση στον τομέα της βιομηχανίας, και της πρωτογενούς παραγωγής (βλ. Πίνακα 2, Παράρτημα 2).

Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούνται οι τιμές των δεικτών αποδοτικότητα ROA, ROE, EPS, ΑΠ1 και ΑΠ2 για το σύνολο των επιχειρήσεων και για όλα έτη 2006-2012,

Πίνακας 7: Οι δείκτες αποδοτικότητας του συνόλου των επιχειρήσεων

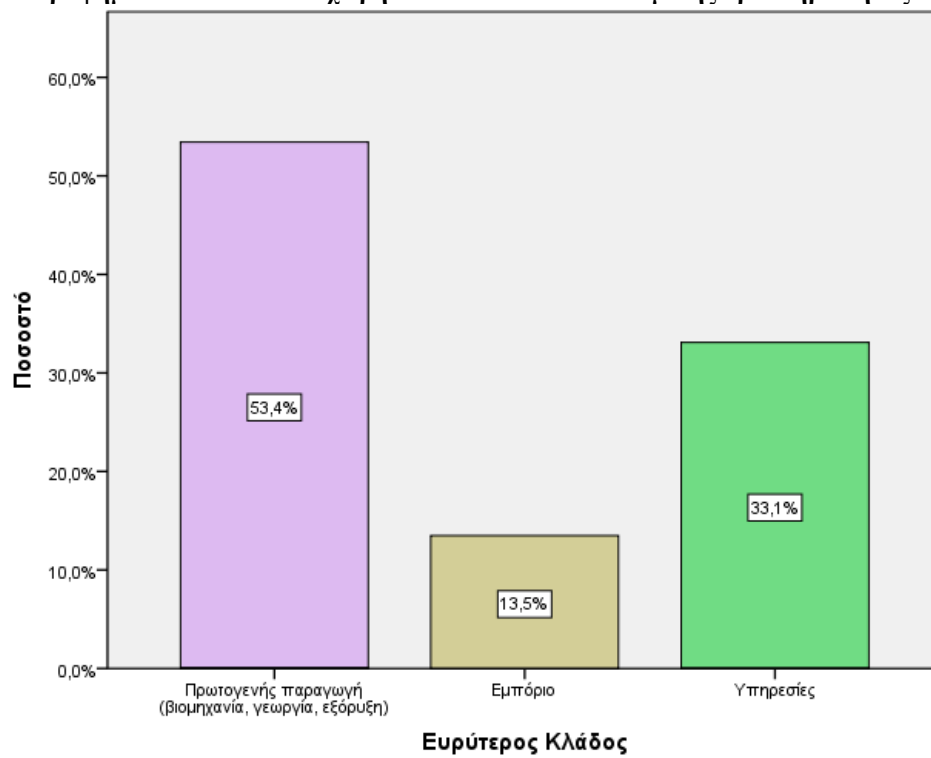
	Roa	Roe	Earning per share	Απόδοση πωλήσεων1	Απόδοση πωλήσεων2
N	1511	1505	1485	1486	1482
Μέση Τιμή	-0,0100	-0,058	-0,021	0,649	2,037
Διάμεση Τιμή	0,007	0,021	0,010	0,464	1,052
Τυπική Απόκλιση	0,222	0,935	0,620	0,822	4,669

Για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ στο σύνολο των ετών 2006-2012 παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Όσον αφορά στην κατανομή τους ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας είναι εμφανές στο παρακάτω γράφημα, ότι οι επιχειρήσεις με πρακτικές ΕΚΕ ακολουθούν την κύρια τάση στην κατανομή ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας που παρατηρείται στο σύνολο των επιχειρήσεων. Το 53,4% των επιχειρήσεων δηλαδή η πλειοψηφία των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπάγονται στην πρωτογενή παραγωγή και στη βιομηχανία. Ακολουθούν οι επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες με 33,1% και τελευταίες οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με το εμπόριο με 13,5%.

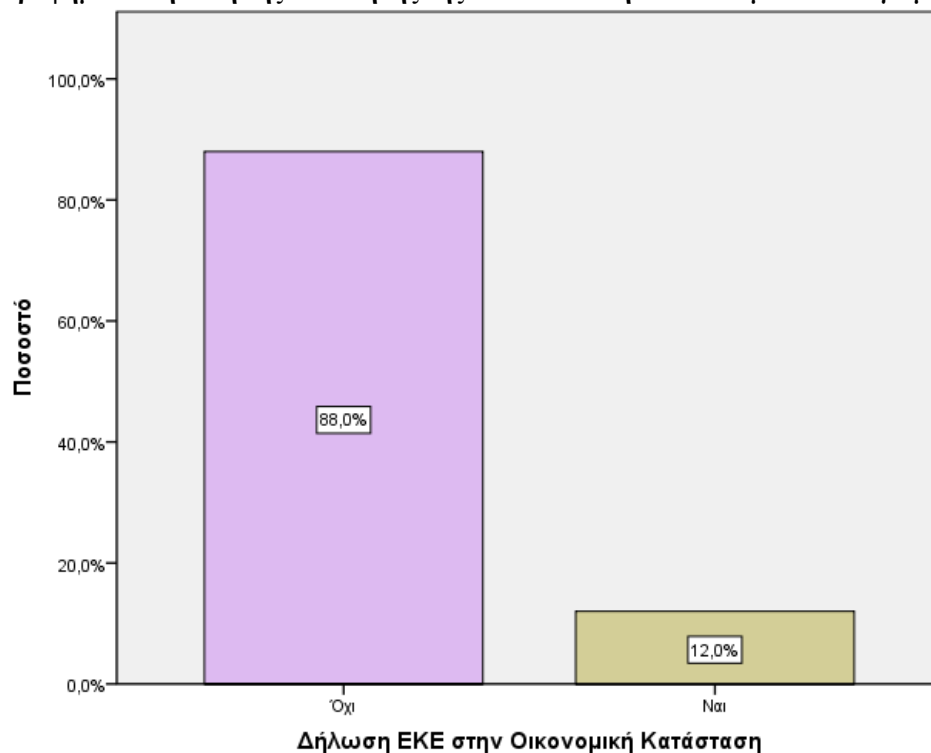
Φαίνεται ότι τα ποσοστά κατανομής των επιχειρήσεων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας συμφωνούν και με τα ευρήματα της βιβλιογραφίας όσον αφορά στους κλάδους της βιομηχανίας και την υιοθέτηση της ΕΚΕ. Οι περισσότερες έρευνες από αυτές που αναφέρθηκαν στο 5^ο Κεφάλαιο δείχνουν ότι ο πρωτογενής τομέας και η βιομηχανία είναι αυτός που δραστηριοποιείται περισσότερο με την ΕΚΕ κατά Sweeney & Couhlan (2008), Melo & Garrido-Morgado (2012), και Da Silva Monteiro & Aibar-Guzman (2009), οι οποίοι στις έρευνες τους αναφέρουν ότι οι επιχειρήσεις της πρωτογενούς παραγωγής και της βιομηχανίας που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπερτερούν έναντι των επιχειρήσεων που υπάγονται σε άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ (βλ. Πίνακα 3, Παράρτημα 2).

Γράφημα 3: Ποσοστά Επιχειρήσεων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

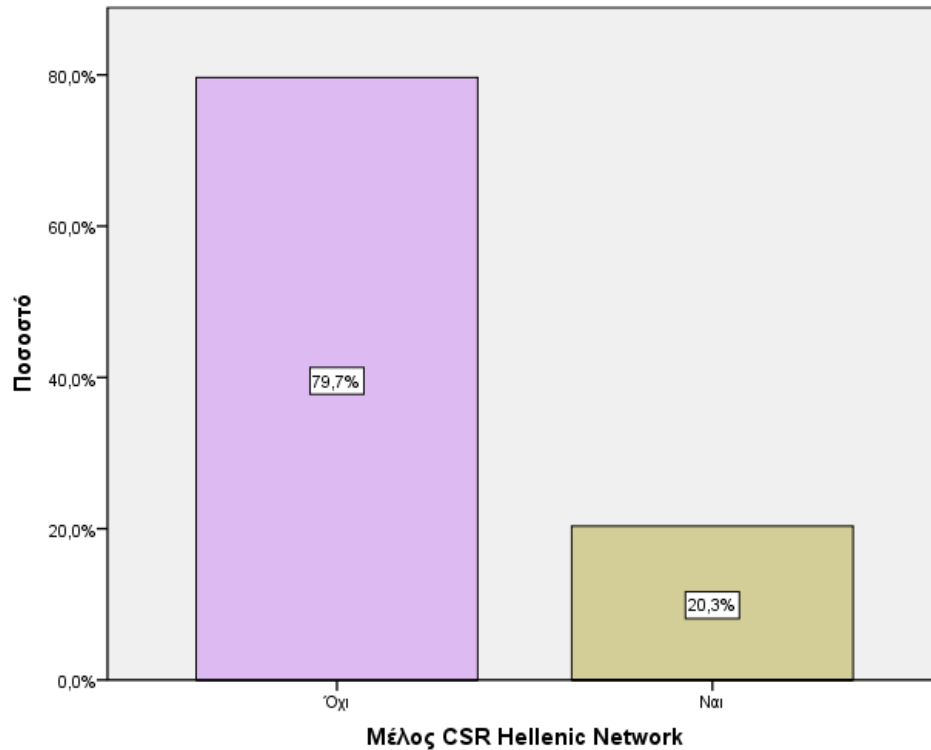
Οι επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και το δηλώνουν στον ετήσιο οικονομικό τους απολογισμό αποτελούν το 12% του συνόλου. Ενώ η πλειοψηφία των επιχειρήσεων δεν το δηλώνουν στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό τους. Γεγονός που σημαίνει ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις που εφαρμόζουν ΕΚΕ σε μικρό αλλά υπολογίσιμο ποσοστό έχουν αρχίσει να ακολουθούν την τάση εκείνη στη βιβλιογραφία που υποστηρίζει ότι θα υπάρξουν ενοποιημένοι απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας και Οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης (βλ. Πίνακα 4, Παράρτημα 2).

Γράφημα 4: Δήλωση της υιοθέτησης της ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό

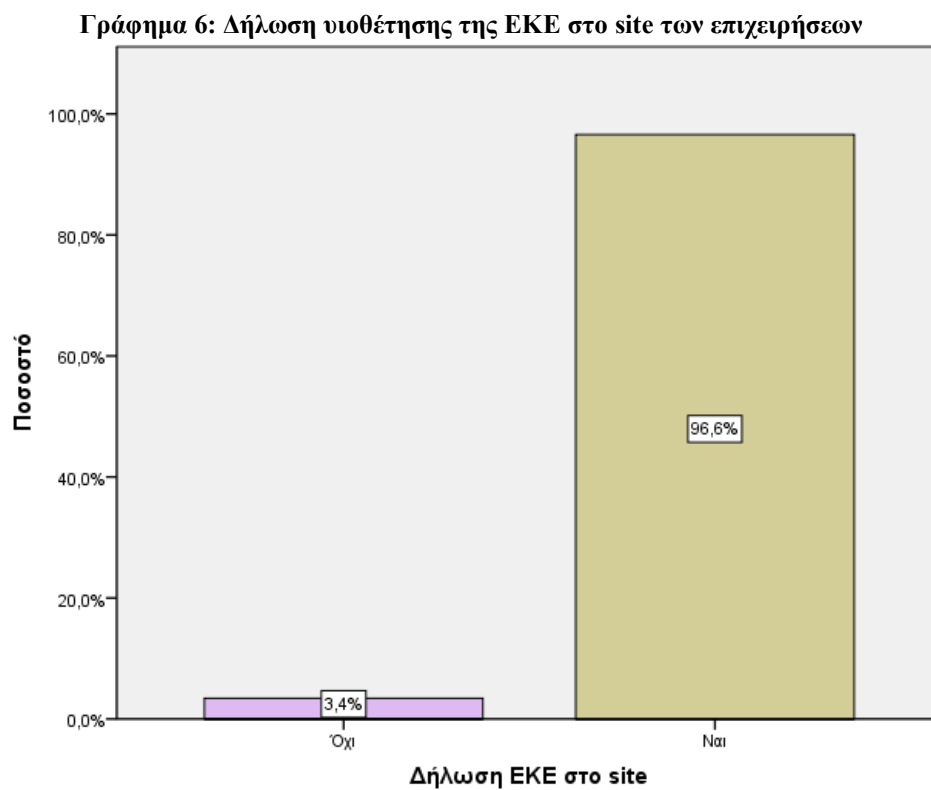
Οι επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ αποτελούν το 20,3% του συνόλου. Ενώ το αντίστοιχο 79,7% είναι εκείνες οι επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ αλλά δεν είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ (βλ. Πίνακα 5, Παράρτημα 2).

Γράφημα 5: Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ

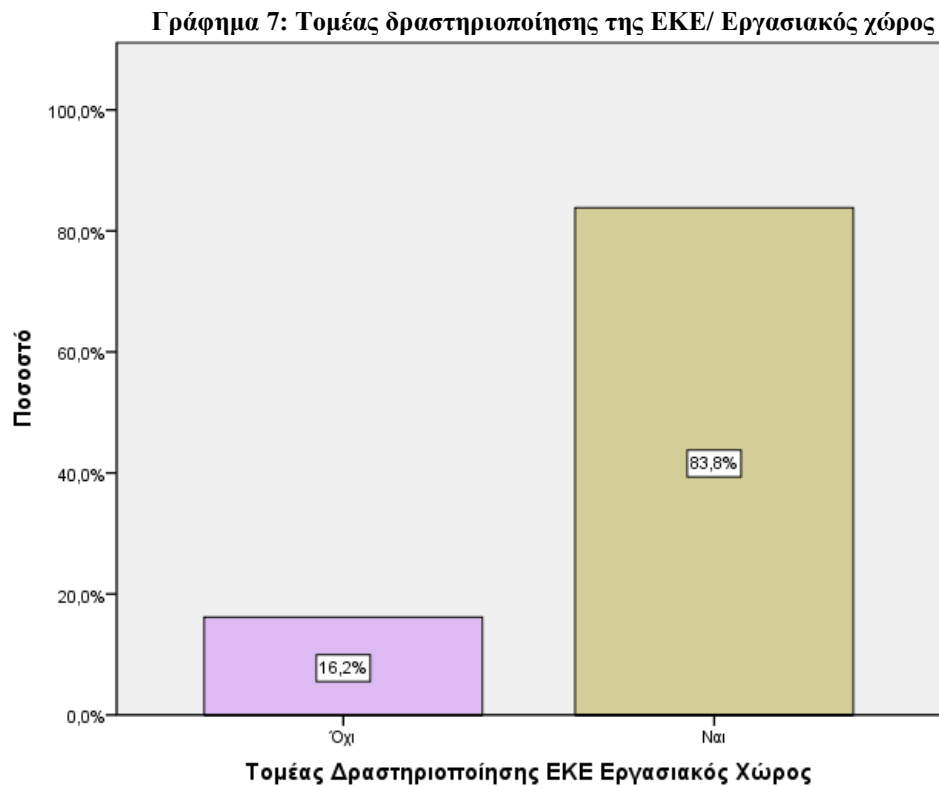

Οι επιχειρήσεις που ενώ έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, δεν το δηλώνουν στο site τους αποτελούν ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου το 3,4%. Αυτές αφορούν στις επιχειρήσεις που ενώ έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το τμήμα του site που αντιστοιχεί σ' αυτή είτε είναι ανενεργό δηλαδή δεν έχει δράσεις είτε είναι υπό κατασκευή. Βεβαίως το ποσοστό είναι πολύ μικρό αφορά τις 14 επιχειρήσεις του συνόλου των 408 επιχειρήσεων (βλ. Πίνακα 6, Παράρτημα 2).

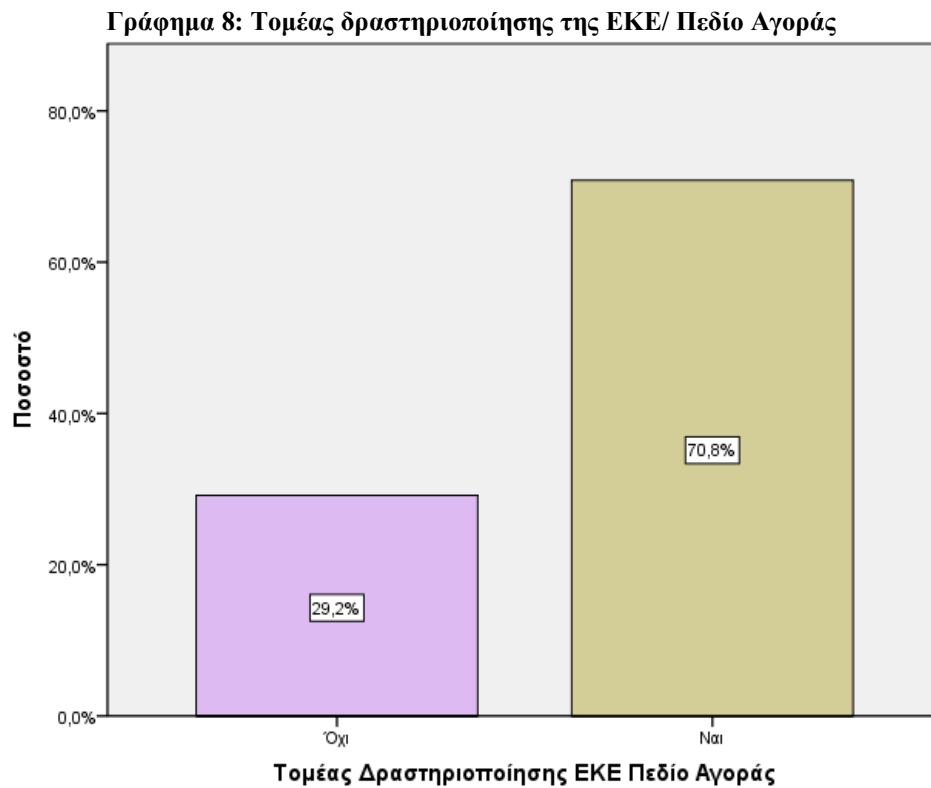
Γράφημα 6: Δήλωση υιοθέτησης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στο site των επιχειρήσεων

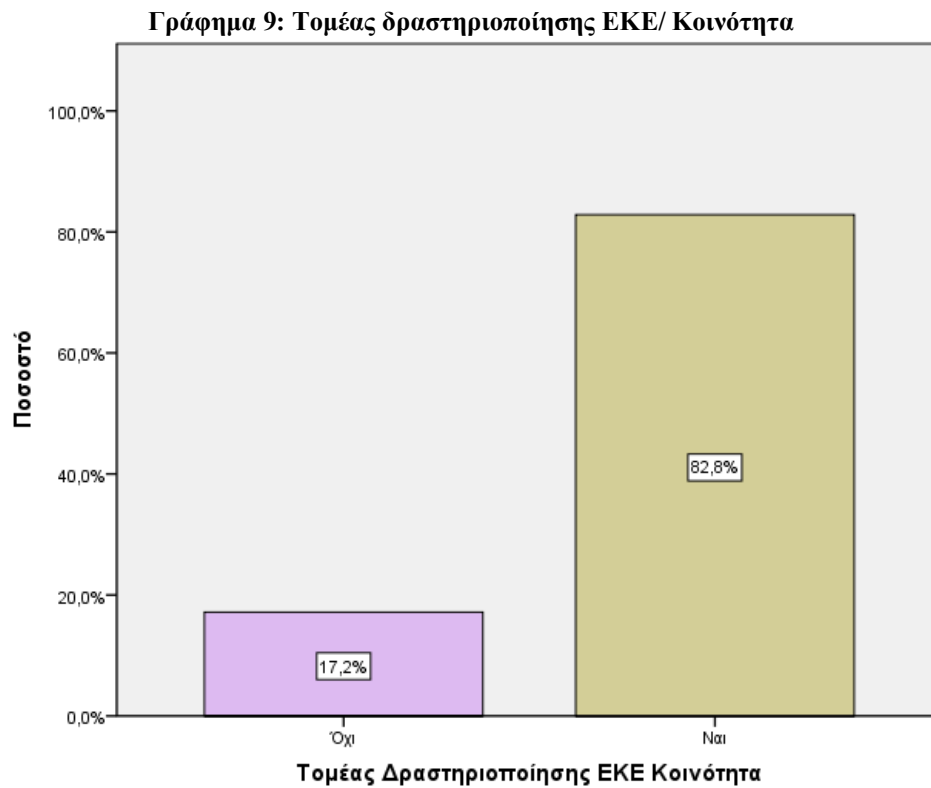
Οι επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και δραστηριοποιούνται στον τομέα της ΕΚΕ: εργασιακός χώρος αποτελούν το 83,8% του συνόλου, δηλαδή την πλειοψηφία του συνόλου των επιχειρήσεων με πρακτικές ΕΚΕ. Αντίθετα το ποσοστό εκείνων των επιχειρήσεων που ενώ έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ δεν έχουν τέτοιες δράσεις είναι πολύ μικρό δηλαδή 16,2% (βλ. Πίνακα 7, Παράρτημα 2).

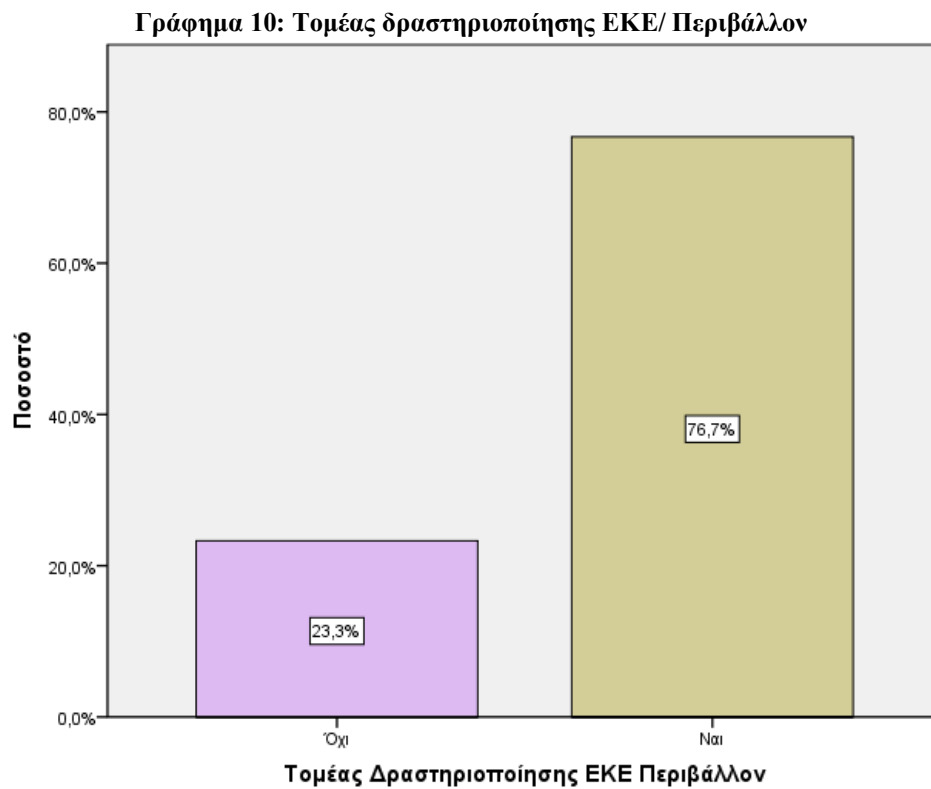
Οι επιχειρήσεις που έχουν δράσεις στο τομέα δραστηριοποίησης πεδίο αγοράς καταλαμβάνουν το 70,8% του συνόλου των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ. Αντίθετα το υπόλοιπο ποσοστό του 29,2% καταλαμβάνουν οι επιχειρήσεις που δεν έχουν δράσεις στην αγορά. (βλ. Πίνακα 8, Παράρτημα 2)

Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην κοινότητα αποτελούν επίσης ένα πολύ μεγάλο ποσοστό το 82,8% του συνόλου των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, σε αντίθεση με το 17,2 δεν έχει δράσεις προς την κοινότητα (βλ. Πίνακα 9, Παράρτημα 2).

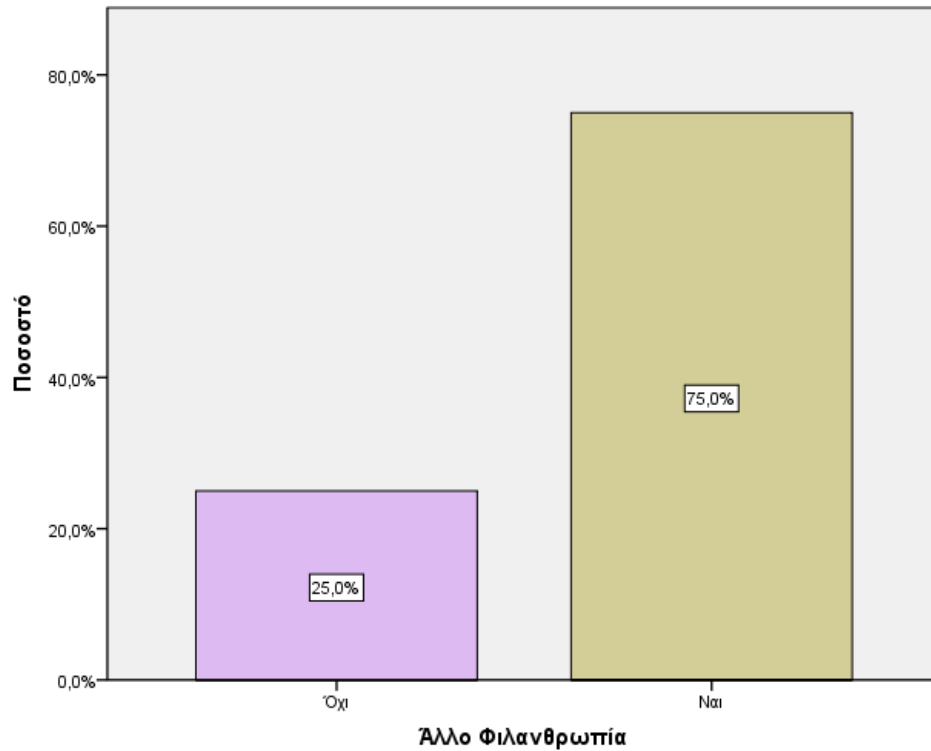

Επίσης μεγάλο ποσοστό το 76,7% των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ έχει περιβαλλοντικές δράσεις. Ενώ το 23,3% δεν έχει τέτοιες δράσεις (βλ. Πίνακα 10, Παράρτημα 2).

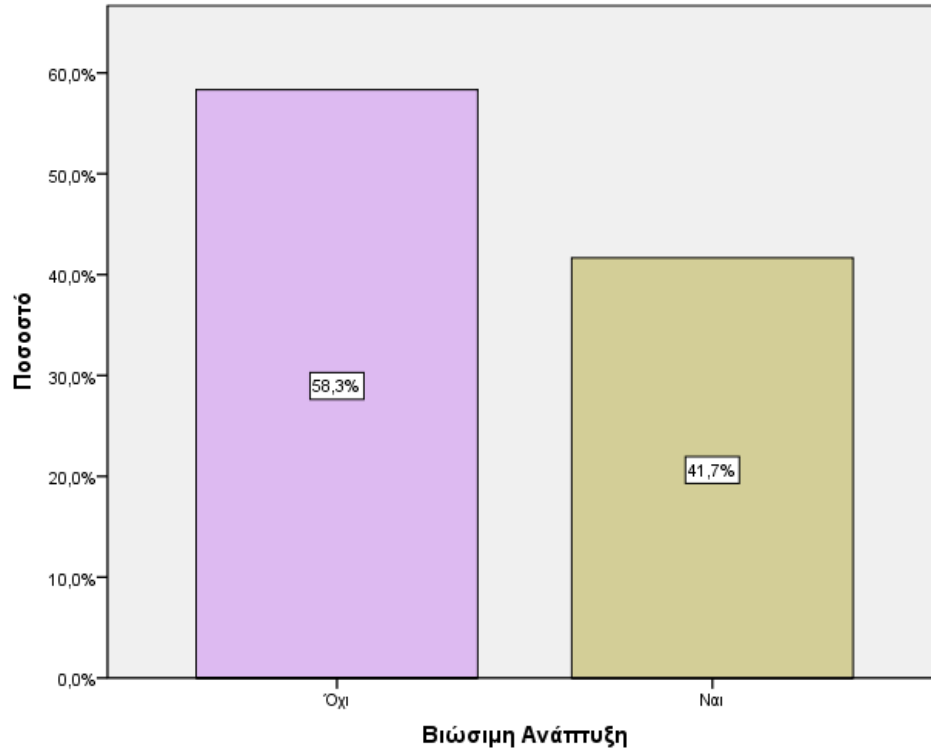
Με τη φιλανθρωπία ασχολείται το 75% του συνόλου των επιχειρήσεων, αυτή είναι και η πρώτη μορφή εμφάνισης της ΕΚΕ σύμφωνα με τη βιβλιογραφία που απ' ότι φαίνεται θεωρείται σημαντική δράση για τις επιχειρήσεις (βλ. Πίνακα 11, Παράρτημα. 2)

Γράφημα 11: Δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων σε φιλανθρωπικές δράσεις

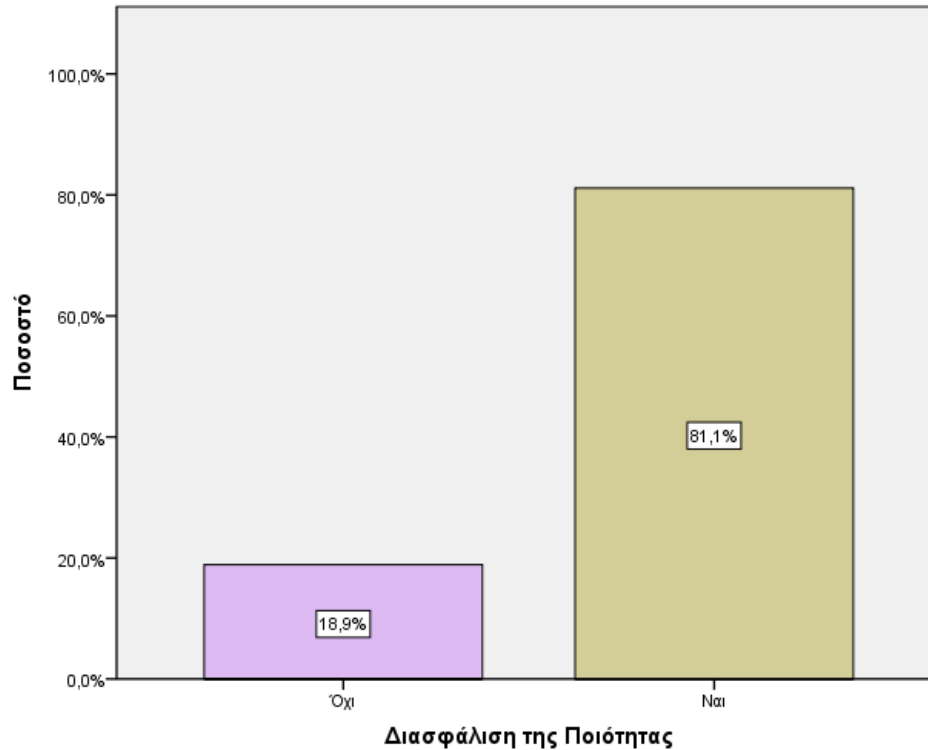
Το 41,7% του ποσοστού των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ παράλληλα εφαρμόζουν και πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης. Γεγονός που συνδέει την ΕΚΕ με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη όπως θα δούμε και στη συνέχεια με έλεγχο συνάφειας (βλ. Πίνακα 12, Παράρτημα 2).

Γράφημα 12: Επιχειρήσεις που εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης

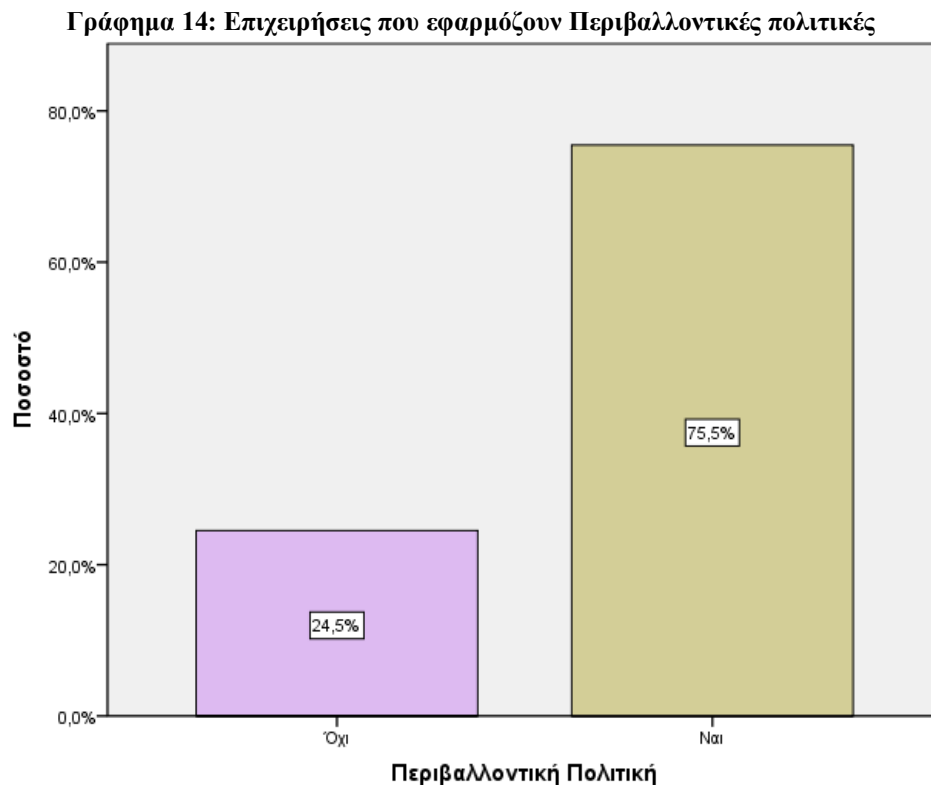

Η Διασφάλιση της Ποιότητας αποτελεί μια σημαντική δραστηριότητα που επιδιώκεται ταυτόχρονα από τις περισσότερες επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ σε ποσοστό 81,1%. Γεγονός που σύμφωνα και με τη βιβλιογραφία συνδέει την ΕΚΕ με τα Συστήματα διασφάλισης της Ποιότητας κατά Skouloudis et.al. (2010) ως πρακτικές που εξασφαλίζουν την καλύτερη εφαρμογή της ΕΚΕ στο πλαίσιο της στρατηγικής της επιχείρησης (βλ. Πίνακα 13, Παράρτημα 2).

Γράφημα 13: Επιχειρήσεις που εφαρμόζουν Συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας

Οι επιχειρήσεις που ασκούν περιβαλλοντική πολιτική καταλαμβάνουν το 75,5% του συνόλου των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ. Σε αντίθεση το 24,5% του συνόλου των επιχειρήσεων δεν εφαρμόζουν περιβαλλοντική πολιτική (βλ. Πίνακα 14, Παράρτημα 2).

Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούνται οι τιμές των δεικτών αποδοτικότητας: ROE, ROA, EPS, ΑΠ1 & ΑΠ2 για το σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ στο σύνολο των ετών **2006-2012**.

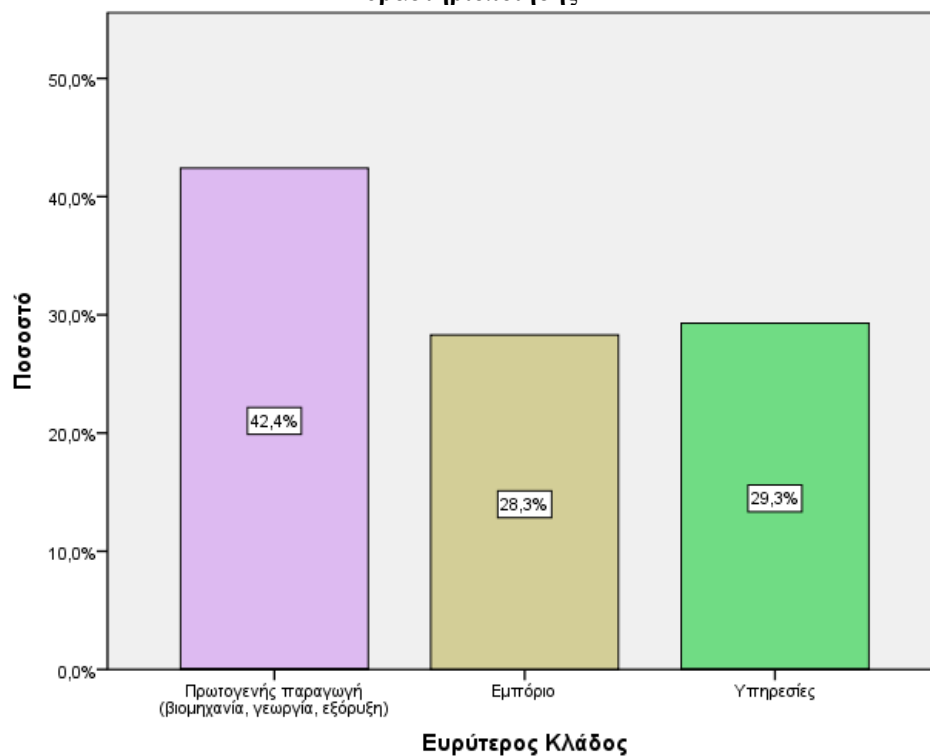
Πίνακας 8: Δείκτες αποδοτικότητας των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ

	Roa	Roe	Earning per share	Απόδοση πωλήσεων1	Απόδοση πωλήσεων2
N	408	408	403	406	405
Μέση Τιμή	0,017	-0,073	0,007	0,624	1,591
Διάμεση Τιμή	0,017	0,041	0,051	0,494	1,157
Τυπική Απόκλιση	0,139	1,304	0,866	0,596	1,779

Για τις επιχειρήσεις που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ ισχύουν τα ακόλουθα στο σύνολο των ετών 2006-2012:

Το ποσοστό των επιχειρήσεων που με τις δραστηριότητες τους υπάγονται στον κλάδο της πρωτογενούς παραγωγής και της βιομηχανίας αφορά στο 42,4% του συνόλου. Ακολουθούν οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον κλάδο των υπηρεσιών κατά 29,3% του συνόλου και με μικρή διαφορά στην τρίτη θέση οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον κλάδο του εμπορίου και ποσοστό 28,3% (βλ. Πίνακα 15, Παράρτημα 2).

Γράφημα 15: Ποσοστά επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ ανά κλάδο οικονομικής δραστηριοποίησης

Τέλος με τον παρακάτω πίνακα δίνονται αναλυτικά οι τιμές των δεικτών αποδοτικότητας ROE, ROA, EPS, ΑΠ1 & ΑΠ2 για το σύνολο των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ στο σύνολο των ετών 2006-2012.

Πίνακας 9: Δείκτες αποδοτικότητας των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ

	Roa	Roe	Earning per share	Απόδοση πωλήσεων1	Απόδοση πωλήσεων2
N	1103	1097	1082	1080	1077
Μέση Τιμή	-0,020	-0,052	-0,032	0,659	2,205
Διάμεση Τιμή	0,003	0,014	0,00015	0,456	1,010
Τυπική Απόκλιση	0,245	0,754	0,498	0,893	5,359

Πίνακας 10: Συγκριτική απεικόνιση των Χρηματοοικονομικών Αποδόσεων των Επιχειρήσεων ανά έτος, στην προ και μετά κρίσης περίοδο και στο σύνολο των ετών 2006-2012 (σε κάθε στήλη αναφέρεται ο αριθμός των επιχειρήσεων και η διάμεση τιμή μέσα στην παρένθεση)

	ROA		ROE		Earnings per share		Απόδοση Πωλήσεων 1		Απόδοση Πωλήσεων 2	
	N(Διάμεση Τιμή)									
	Εισηγμένες	EKE	Εισηγμένες	EKE	Εισηγμένες	EKE	Εισηγμένες	EKE	Εισηγμένες	EKE
2006	186(0,029)	64(0,035)	185 (0,069)	64 (0,066)	185 (0,070)	63 (0,105)	185 (0,492)	64 (0,541)	184 (1,069)	63 (1,162)
2007	173 (0,024)	62 (0,033)	173 (0,060)	62 (0,076)	171 (0,060)	62 (0,120)	170 (0,519)	62 (0,532)	170 (1,078)	62 (1,293)
2008	166 (0,015)	59 (0,017)	164 (0,045)	59 (0,079)	165 (0,035)	59 (0,067)	162 (0,512)	59 (0,521)	161 (1,153)	59 (1,298)
2009	159 (0,001)	58 (0,017)	159 (0,007)	58 (0,036)	157 (-0,001)	58 (0,051)	156 (0,479)	57 (0,516)	156 (1,009)	57 (1,129)
2010	149 (-0,017)	55 (0,004)	148 (-0,021)	55 (0,069)	147 (-0,082)	54 (0,000)	144 (0,432)	54 (0,433)	144 (0,965)	54 (1,129)
2011	140 (-0,041)	55 (-0,007)	139 (-0,065)	55 (0,009)	132 (-0,125)	54 (-0,018)	136 (0,392)	55 (0,423)	136 (1,019)	55 (1,157)
2012	130 (-0,039)	55 (-0,016)	129 (-0,044)	55 (-0,015)	125 (-0,134)	53 (-0,095)	127 (0,362)	55 (0,400)	126 (0,885)	55 (1,036)
2006-2009	684(0,017)	243 (0,026)	681 (0,044)	243 (0,054)	678 (0,030)	242 (0,092)	673 (0,494)	242 (0,529)	671 (1,074)	241 (1,187)
2010-2012	419 (-0,033)	165 (-0,007)	416 (-0,042)	165(-0,000)	404 (-0,116)	161 (-0,017)	407 (0,392)	164 (0,419)	406 (0,963)	164 (1,055)
2006-2012	1103 (0,003)	408 (0,017)	1097(0,014)	408 (0,041)	1082 (0,000)	403 (0,051)	1080 (0,456)	406 (0,000)	1077 (1,010)	405 (1,162)

Η συγκριτική απεικόνιση του παραπάνω πίνακα δίνει μια περιληπτική αλλά σαφή και συνοπτική εικόνα των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τη στατιστική ανάλυση των δευτερογενών δεδομένων που συλλέχθηκαν από το Χ.Α.Α.. Συγκεκριμένα παρατίθεται η χρηματοοικονομική απόδοση των επιχειρήσεων του δείγματος των επιχειρήσεων, τόσο αυτών που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ (Εισηγμένες) όσο και αυτών που την έχουν υιοθετήσει (ΕΚΕ), μέσα από πέντε δείκτες: τους ROA & ROE, Earnings Per Share, την Απόδοση Πωλήσεων 1 και την Απόδοση Πωλήσεων 2. Είναι κατάδηλο ότι η διάμεσες τιμές όλων των δεικτών των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ διαφέρουν από τις διάμεσες τιμές των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ για κάθε έτος ξεχωριστά. Επιπρόσθετα, η κατηγοριοποίηση των

επιχειρήσεων σε προ-κρίσης (2006-2009) και μετά κρίσης (2010-2012) περίοδο χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων για τις δύο ομάδες επιχειρήσεων φαίνεται να έχει το ίδιο αποτέλεσμα. Τόσο την περίοδο προ κρίσης, όσο και την περίοδο μετά κρίσης, οι δείκτες των επιχειρήσεων που επενδύουν σε ΕΚΕ υπερτερούν από τους δείκτες των επιχειρήσεων που δεν επενδύουν σε ΕΚΕ. Αυτό που μένει να μελετηθεί στη συνέχεια είναι αν αυτή η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική, κι αν η ΕΚΕ βοηθάει τις επιχειρήσεις στη δημιουργία καλύτερου ονόματος/ μεγαλύτερης αξίας και γιατί όχι στην ενίσχυση της κερδοφορίας τους.

6.4: Αποτελέσματα Τεστ Ελέγχου Υποθέσεων

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα του ελέγχου όλων των επιμέρους υποθέσεων που συνδέονται με την ερευνητική μας υπόθεση. Συγκεκριμένα θα διερευνήσουμε εάν υπάρχει σημαντική διαφορά στην μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ και αυτών που δεν υιοθετούν την ΕΚΕ. Πιο συγκεκριμένα ο έλεγχος για την ύπαρξη σημαντικότητας θα στηριχτεί στους παρακάτω δείκτες αποδοτικότητας.

Πίνακας 11: Δείκτες Αποδοτικότητας

ROA	Return on Assets
ROE	Return on Equity
EPS	Earnings Per Share
Απόδοση Πωλήσεων 1	Κύκλος Εργασιών/ Συνόλου Ενεργητικού
Απόδοση Πωλήσεων 2	Κύκλος Εργασιών/ Συνόλου Ιδίων Κεφαλαίων

Ειδικότερα, στον έλεγχο σημαντικότητας Mann-Whitney για τους δύο τύπους επιχειρήσεων αυτές που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και αυτές που δεν έχουν υιοθετήσει στο **σύνολο των ετών 2006-2012** σε σχέση με τους δείκτες: **ROA, ROE, EPS, Απόδοση Πωλήσεων 1 και Απόδοση Πωλήσεων 2** παρατηρούνται τα εξής:

Η διάμεση τιμή της $ROA=0,017$ των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη σε σχέση με τη διάμεση τιμή της $ROA=0,03$ των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει ΕΚΕ με $p\text{-value}<0.001$. Δηλαδή προκύπτει μια αρκετά ισχυρή συσχέτιση (βλ. Πίνακα 1, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή της $ROE=0.41$ των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη σε σχέση με τη διάμεση τιμή της $ROE=0.14$ των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ με $p\text{-value}=0.005$. Πρόκειται για μια ισχυρή συσχέτιση (βλ. Πίνακα 2, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του $EPS=0.51$ των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη σε σχέση με τη διάμεση τιμή του $EPS=0.00$ των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει ΕΚΕ με $p\text{-value}<0.001$ (βλ. Πίνακα 3, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή της ΑΠ1 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη με $AP1=0,494$ από τη διάμεση τιμή των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ με $AP1=0,456$ με $p\text{-value}=0.085$ (βλ. Πίνακα 4, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή της ΑΠ2 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη με $AP2=1,157$ από αυτή των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ με $AP2=1,010$ και $p\text{-value}=0.055$ (βλ. Πίνακα 5, Παράρτημα 1).

Κατά συνέπεια, φαίνεται πως υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση της ΕΚΕ και των χρηματοοικονομικών επιδόσεων των επιχειρήσεων που την έχουν υιοθετήσει, καθώςον υπερέχουν σε όλους τους δείκτες από τις επιχειρήσεις που δεν εφαρμόζουν ΕΚΕ και μάλιστα για το σύνολο των ετών 2006-2012.

Με βάση τις ενδείξεις ο έλεγχος της μηδενικής υπόθεσης H_0 μας οδηγεί στις ακόλουθες παρατηρήσεις:

Η H_0 υπόθεση δεν γίνεται δεκτή καθώςον η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ διαφέρει από τη μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που δεν την έχουν υιοθετήσει και μάλιστα στατιστικά σημαντικά.

Η H_a υπόθεση γίνεται δεκτή καθώςον η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπερτερεί έναντι της μέσης αποδοτικότητας των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ.

Για το σύνολο των ετών **2006-2012** είναι αναγκαίο να ελεγχθούν ποιες από τις συσχετίσεις των δεικτών ROA, ROE, EPS, ΑΠ1 & ΑΠ2 με τις Ποιοτικές Μεταβλητές που συμπεριλάβαμε είναι στατιστικά σημαντικές. Ειδικότερα παρατηρείται ότι

Ο δείκτης ROA έχει ισχυρή συσχέτιση με τις κάτωθι μεταβλητές:

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR,

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς,

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον, και

Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Ειδικότερα η διάμεση τιμή του δείκτη ROA είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη στις επιχειρήσεις που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου CSR, από τη

διάμεση τιμή του ROA των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου CSR, με $p\text{-value}=0,003$ (βλ. Πίνακα 6, Παράρτημα 1).

Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς έχουν διάμεση τιμή του δείκτη ROA στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται σ' αυτό το πεδίο με $p\text{-value}=0,006$ αλλά και οι επιχειρήσεις με πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν διάμεση τιμή ROA στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ROA των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν Βιώσιμη Ανάπτυξη με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 7 & Πίνακα 8 αντίστοιχα, Παράρτημα 1).

Κατά τον ίδιο τρόπο η διάμεση τιμή του δείκτη ROA όσων επιχειρήσεων έχουν περιβαλλοντικές δράσεις είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που δεν έχουν δράσεις προς το περιβάλλον με $p\text{-value}=0,061$ (βλ. Πίνακα 9 Παράρτημα 1)

Επιπρόσθετα οι επιχειρήσεις που έχουν δράσεις προσανατολισμένες προς την κοινότητα έχουν διάμεση τιμή του δείκτη ROA στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROA επιχειρήσεων που δεν έχουν τέτοιες δράσεις με $p\text{-value}=0,008$ (βλ Πίνακα 10 Παράρτημα 1).

Θα πρέπει να διερευνηθούν οι λόγοι που ο δείκτης ROA δηλαδή ο δείκτης απόδοσης του ενεργητικού σχετίζεται στατιστικά σημαντικά με τις παραπάνω ποιοτικές μεταβλητές και κυρίως να δούμε γιατί οι επιχειρήσεις που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου CSR σχετίζονται με θετικές αποδόσεις του συγκεκριμένου δείκτη. Θα πρέπει να απαντηθεί το ερώτημα αν είναι ήδη αποδοτικές; Η συσχέτιση της ROA με τις άλλες ποιοτικές μεταβλητές είναι κάτι που απαντάται στη βιβλιογραφία δηλαδή η θετική απόδοση του ROA με δράσεις ΕΚΕ.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία οι Shen και Chang (2009) σε συγκριτική μελέτη συνδέουν το ROA με δράσεις ΕΚΕ. Επιπλέον η Yi-ling (2011) βρίσκει ότι ο ROA σχετίζεται με στατιστικά θετική συσχέτιση με δράσεις προς το ανθρώπινο δυναμικό και το κράτος ενώ η θετική συσχέτιση με δράσεις προς την κοινότητα και τους επενδύτες δεν είναι στατιστικά σημαντική. Στην έρευνα μας υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με δράσεις προς την κοινότητα, το περιβάλλον την αγορά και τις πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης. Η συσχέτιση της χρηματοοικονομικής απόδοσης των επιχειρήσεων με πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης υποστηρίζεται και από τους Artiach, Lee, Nelson & Walker (2010), η οποία με την έρευνας τους έδειξαν τη

στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση της απόδοσης του ROA με την Εταιρική Κοινωνική Αποδοτικότητα και τις πρακτικές βιώσιμης ανάπτυξης.

Ο δείκτης ROE σχετίζεται στατιστικά σημαντικά με τις παρακάτω μεταβλητές:

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα, και

Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Αναλυτικότερα η διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη με $p\text{-value}=0,017$ (βλ. Πίνακα 11, Παράρτημα 1).

Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της Κοινότητας, έχουν διάμεση τιμή ROE στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή ROE των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται σ' αυτόν τον τομέα με $p\text{-value}=0,027$ (βλ. Πίνακα 12, Παράρτημα 1).

Στην ίδια κατεύθυνση και οι επιχειρήσεις με πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη διάμεση τιμή του δείκτη ROE σε σύγκριση με τη διάμεση τιμή του ROE των επιχειρήσεων που δεν έχουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης με $p\text{-value}=0,027$ (βλ. Πίνακα 13, Παράρτημα 1).

Στη συσχέτιση του με τις παραπάνω ποιοτικές μεταβλητές παρατηρείται ότι ο ROE (απόδοση ιδίων κεφαλαίων) σχετίζεται στατιστικά σημαντικά θετικά όπως και ο ROA με το Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, τις δράσεις στην κοινότητα και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Είναι σημαντικό να διερευνηθεί περαιτέρω η πρώτη συσχέτιση με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου. Με βάση τη βιβλιογραφία οι Artiach, Lee, Nelson & Walker (2010) έδειξαν ότι υπάρχει θετική συσχέτιση αν και ευαίσθητη του δείκτη ROE με την Εταιρική Κοινωνική Αποδοτικότητα και τις πρακτικές βιωσιμότητας που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις.

Για το δείκτη EPS παρατηρείται ισχυρή συσχέτιση με τις ακόλουθες ποιοτικές μεταβλητές:

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς,

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον, και

Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Ειδικότερα η στατιστική ανάλυση δείχνει ότι η διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ με $p\text{-value} < 0,001$ (βλ. Πίνακα 14, Παράρτημα 1).

Επίσης αυτές οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά, έχουν διάμεση τιμή του δείκτη EPS στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται σ' αυτό το πεδίο με $p\text{-value} < 0,001$ (βλ. Πίνακα 15, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα και οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην κοινότητα έχουν στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη διάμεση τιμή του δείκτη EPS από τη διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται στην κοινότητα με $p\text{-value} < 0,001$ καθώς και οι επιχειρήσεις με Περιβαλλοντικές δράσεις έχουν διάμεση τιμή του EPS στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται στο περιβάλλον με $p\text{-value} = 0,032$ (βλ. Πίνακες 16 & 17 Παράρτημα 1).

Στην ίδια κατεύθυνση και οι επιχειρήσεις με πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης καθώς ο η διάμεση τιμή του δείκτη EPS είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που δεν επενδύουν στη Βιώσιμη Ανάπτυξη με $p\text{-value} < 0,001$ (βλ. Πίνακα 18, Παράρτημα 1).

Παρατηρείται ότι η συσχέτιση του δείκτη EPS (κέρδη/ζημίες ανα μετοχή) παρουσιάζει πανομοιότυπη μορφή με τη συσχέτιση του ROA και τις ποιοτικές μεταβλητές. Δεδομένου ότι ο δείκτης EPS σχετίζεται στατιστικά σημαντικά θετικά με τις ίδιες ποιοτικές μεταβλητές που σχετίζεται και ο ROA δηλαδή το Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR, τις δράσεις στην κοινότητα, στο πεδίο της αγοράς, στο περιβάλλον και την ανάπτυξη πολιτικών Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR θα διερευνηθεί στη συνέχεια.

Η στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση του EPS με τις παραπάνω ποιοτικές μεταβλητές συναντάται στη βιβλιογραφία στην έρευνα των Shen και Chang (2009) οι οποίοι έδειξαν ότι οι εταιρείες με δράσεις ΕΚΕ υπεραποδίδουν στο δείκτη ROA όπως και στο δείκτη EPS. Και οι Samy, Odemilin & Bampton (2010), έδειξαν

ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των δράσεων της ΕΚΕ και των κερδών ανά μετοχή αλλά ότι αυτή είναι πολύ αδύνατη με $R^2=0.147$.

Αναφορικά με το δείκτη ΑΠ1 φαίνεται ότι σχετίζεται σημαντικά με της εξής Ποιοτικές μεταβλητές:

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον, και

Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων δείχνει ότι η διάμεση τιμή του ΑΠ1 δείκτη είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη για τις επιχειρήσεις που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ σε σύγκριση με τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη με $p\text{-value}=0,028$ (βλ. Πίνακας 19, Παράρτημα 1).

Η στατιστική ανάλυση επίσης δείχνει ότι η διάμεση τιμή του ΑΠ1 δείκτη σε επιχειρήσεις με δράσεις στην κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ1 σε επιχειρήσεις που δεν έχουν τέτοιες δράσεις με $p\text{-value}=0,001$ (βλ. Πίνακα 20, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα η διάμεση τιμή του ΑΠ1 επιχειρήσεων με περιβαλλοντικές δράσεις είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ1 των επιχειρήσεων χωρίς περιβαλλοντικές δράσεις με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 21, Παράρτημα 1)

Στην ίδια κατεύθυνση η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων με πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ1 των επιχειρήσεων χωρίς τέτοιες πολιτικές με $p\text{-value}=0,059$ (βλ. Πίνακα 22, Παράρτημα 1)

Και στο δείκτη ΑΠ1 παρουσιάζεται θετική συσχέτιση στατιστικά σημαντική με τις ποιοτικές μεταβλητές Δράσεις στην Κοινότητα, στο περιβάλλον και πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης γεγονός που εξηγείται μέσα από τη βιβλιογραφία ενώ χρήζει περαιτέρω διερεύνησης όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω η στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ.

Ο δείκτης ΑΠ2 παρουσιάζει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με τις ποιοτικές μεταβλητές:

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς,

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα, και

Τομέας δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον.

Η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων με δράσεις στο πεδίο αγοράς είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται στην αγορά με $p\text{-value}=0,003$ (βλ. Πίνακα 23, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων με δράσεις στην κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δεν έχουν δράσεις στην κοινότητα με $p\text{-value}=0,004$ (βλ. Πίνακα 24, Παράρτημα 1).

Επίσης η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 εκείνων των επιχειρήσεων με Περιβαλλοντικές δράσεις είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δεν έχουν δράσεις με αντικείμενο το περιβάλλον με $p\text{-value}=0,003$ (βλ. Πίνακα 25, Παράρτημα 1).

Ο δείκτης ΑΠ2 σχετίζεται θετικά στατιστικά σημαντικά με τις ποιοτικές μεταβλητές Δράσεις στο πεδίο αγοράς, στην κοινότητα και δράσεις στο περιβάλλον. Ενώ δεν σχετίζεται τουλάχιστον στατιστικά σημαντικά με τη μεταβλητή Μέλος Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ.

Προκειμένου να γίνει σωστή ερευνητική ερμηνεία των αποτελεσμάτων είναι σωστό να προσθέσουμε τον παράγοντα της οικονομικής κρίσης στην επίδραση ή όχι της ΕΚΕ στην χρηματοοικονομική απόδοση των εταιρειών. Σύμφωνα με τα διεθνή αλλά και τα ελληνικά δεδομένα η οικονομική κρίση που εκδηλώθηκε το 2007 παγκοσμίως, επηρέασε τους δείκτες της ελληνικής οικονομίας από το 2010 και μετά σύμφωνα με τους δείκτες της ΕΛ.ΣΤΑΤ και της Τράπεζας της Ελλάδος [link](#).

Επομένως, **οι επιχειρήσεις που υιοθετούν την ΕΚΕ** κατηγοριοποιούνται σε δύο ομάδες αυτές της **προ-κρίσης 2006-2009** και **μετά κρίσης 2010-2012**. Κατόπιν θα ελεγχθεί πόσο επηρεάστηκαν από τον παράγοντα της οικονομικής κρίσης οι δείκτες των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ. Προκειμένου να προκύψουν ασφαλή συμπεράσματα θα συγκριθούν οι διάμεσες τιμές των δεικτών για να διαπιστωθεί αν είναι στατιστικά σημαντική η διαφορά..

Ειδικότερα όσον αφορά τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ εξετάζονται οι αριθμοδείκτες **ROA, ROE, EpS, ΑΠ1** προ και μετά κρίσης και παρατηρείται:

Η διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που επενδύουν σε ΕΚΕ προ-κρίσης είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που επενδύουν σε ΕΚΕ μετά κρίσης με $p\text{-value}<0.001$ (βλ Πίνακα 26, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων που επενδύουν στην ΕΚΕ προ-κρίσης είναι επίσης στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων που επενδύουν στην ΕΚΕ μετά κρίσης με $P\text{-value}<0.001$ (βλ Πίνακα 27, Παράρτημα 1).

Επίσης η διάμεση τιμή του δείκτη EpS των επιχειρήσεων που επενδύουν στην ΕΚΕ προ-κρίσης είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που επενδύουν στην ΕΚΕ μετά κρίσης με $p\text{-value}<0.001$ (βλ. Πίνακα 28, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα η διάμεση τιμή της Απόδοσης Πωλήσεων 1 των επιχειρήσεων που επενδύουν στην ΕΚΕ στην μετά κρίση περίοδο είναι στατιστικά σημαντικά μικρότερη από τη διάμεση τιμή του ίδιου δείκτη των επιχειρήσεων που επενδύουν στην ΕΚΕ στην προ κρίση περίοδο με $p\text{-value}=0.002$ (βλ. Πίνακα 29, Παράρτημα 1).

Οι παραπάνω ενδείξεις οδηγούν στην παρατήρηση ότι οι δείκτες των επιχειρήσεων που επενδύουν στην ΕΚΕ την περίοδο μετά κρίσης είναι στατιστικά σημαντικά μικρότεροι από την περίοδο προ-κρίσης. Αυτό αποτελεί μια ισχυρή ένδειξη ότι η χρηματοοικονομική απόδοση των επιχειρήσεων που επενδύουν στην ΕΚΕ έχει με τη σειρά της επηρεαστεί στατιστικά σημαντικά με αρνητικό τρόπο την περίοδο μετά κρίσης σε σύγκριση με την περίοδο προ-κρίσης.

Για περισσότερο ασφαλή συμπεράσματα όσον αφορά στις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, είναι σωστό να αναλυθούν για την περίοδο προ-κρίσης (2006-2009) και μετά-κρίσης (2010-2012) οι συσχετίσεις των οικονομικών δεικτών ROA, ROE, EPS, και ΑΠ1 & ΑΠ2 με τις ποιοτικές μεταβλητές που συμπεριλήφθησαν στην καταγραφή των στοιχείων και αφορούσαν

τη δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση,

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,

Δήλωση ΕΚΕ στο site,

Εργασιακός χώρος,

Αγορά,

Περιβάλλον,

Κοινότητα,

**τη φιλανθρωπία,
τη Βιώσιμη Ανάπτυξη,
τη διασφάλιση της ποιότητας, και
την περιβαλλοντική πολιτική.**

Για την Προ-κρίσης περίοδο (2006-2009) ελήφθησαν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Ο αριθμοδείκτης ROA στην περίοδο προ-κρίσης (2006-2009) για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ διαπιστώνεται ότι έχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με τις ακόλουθες μεταβλητές:

**Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση,
Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα
Βιώσιμη Ανάπτυξη**

Η διασταύρωση της ROA με την Ποιοτική Μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση μας δείχνει ότι η διάμεση τιμή της ROA των επιχειρήσεων που δηλώνουν ότι εφαρμόζουν την ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό τους είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή της ROA των επιχειρήσεων που δεν δηλώνουν ότι εφαρμόζουν την ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό τους, με $p\text{-value}=0.057$ (βλ. πίνακα 30, Παράρτημα 1) .

Η διασταύρωση της ROA με την Ποιοτική Μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, μας δείχνει ότι η διάμεση τιμή της ROA των επιχειρήσεων που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου CSR είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη του Δικτύου με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. πίνακα 31 Παράρτημα 1) .

Η διασταύρωση της ROA με την ποιοτική μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς δείχνει ότι η διάμεση τιμή της ROA των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά ως στρατηγική ΕΚΕ είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή αυτών που δεν έχουν δραστηριοποιηθεί στο πεδίο αγοράς με $p\text{-value}=0.019$ (βλ. Πίνακα 32, Παράρτημα 1).

Η διασταύρωση της ROA με την ποιοτική μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα δείχνει ότι η διάμεση τιμή της ROA των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από εκείνες που δεν δραστηριοποιούνται στην κοινότητα, με $p\text{-value}=0.016$ (βλ. Πίνακα 33, Παράρτημα 1).

Εξάλλου και η ROA στη συσχέτισή της με την ποιοτική μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη δείχνει ότι η διάμεση τιμή της ROA των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν Βιώσιμη Ανάπτυξη ή πιστεύουν ή συνδέουν τη Βιώσιμη Ανάπτυξη με την ΕΚΕ είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από εκείνες που δεν την εφαρμόζουν με $p\text{-value}=0.011$ (βλ. Πίνακα 34, Παράρτημα 1).

Στην περίπτωση του **αριθμοδείκτη ROE** στην περίοδο προ-κρίσης (2006-2009) για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ διαπιστώνεται ότι έχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με τις ακόλουθες μεταβλητές:

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

Βιώσιμη Ανάπτυξη

Αναλυτικότερα, ο αριθμοδείκτης ROE φαίνεται να επηρεάζεται από την Ποιοτική μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ και μάλιστα η μεταξύ τους συσχέτιση δείχνει ότι η διάμεση τιμή της ROE των επιχειρήσεων που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή της ROE εκείνων των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ με $p\text{-value}<0.001$ (βλ. Πίνακα 35, Παράρτημα 1).

Επίσης ο αριθμοδείκτης ROE επηρεάζεται από τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς με τη διάμεση τιμή της ROE των επιχειρήσεων που επενδύουν σε δραστηριότητες ΕΚΕ στο πεδίο της αγοράς να είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή της ROE εκείνων που δεν επενδύουν στο πεδίο της αγοράς, με $p\text{-value}=0.038$ (βλ. Πίνακα 36, Παράρτημα 1).

Το ίδιο ισχύει και στη συσχέτιση του αριθμοδείκτη ROE με τον Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα. Η διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων με τομέα Δραστηριοποίησης την Κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROE εκείνες που δεν έχουν επενδύσει στην Κοινότητα ως τομέα δραστηριότητας της ΕΚΕ στρατηγικής τους με $p\text{-value}=0,008$ (βλ. Πίνακα 37, Παράρτημα 1).

Εξίσου ο ROE φαίνεται να έχει ισχυρή στατιστική συσχέτιση με τη μεταβλητή της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Δηλαδή η διάμεση τιμή της ROE των επιχειρήσεων που επενδύουν ή ακολουθούν πολιτικές Β.Α. είναι στατιστικά μεγαλύτερη από την διάμεση τιμή της ROE των επιχειρήσεων που δεν το κάνουν με $p\text{-value}=0,036$ (βλ. Πίνακα 38, Παράρτημα 1).

Όσον αφορά στον χρηματοοικονομικό δείκτη **EPS** των επιχειρήσεων που έχουν επενδύσει στην ΕΚΕ για την περίοδο **προ-κρίσης (2006-2009)**, με βάση τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης παρατηρείται συσχέτιση με τις εξής μεταβλητές:

Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση,

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,

Δήλωση ΕΚΕ στο site,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς, και

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ// Κοινότητα.

Άλλο/ Φιλανθρωπία, και

Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Η διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων που δηλώνουν την ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό τους απολογισμό είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων που δεν τη δηλώνουν, με $p\text{-value}=0.027$ (βλ. Πίνακα 39, Παράρτημα 1).

Κατά τον ίδιο τρόπο η διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS εκείνων των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη του Δικτύου με $p\text{-value}<0.001$ (βλ. Πίνακα 40, Παράρτημα 1).

Επίσης η διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων που δηλώνουν την ΕΚΕ στο site τους είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων που δεν τη δηλώνουν με $p\text{-value}=0,043$ (βλ. Πίνακα 41, Παράρτημα 1).

Το ίδιο ισχύει και με τη συσχέτιση του δείκτη EPS με τις ποιοτικές μεταβλητές: 1) Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς και 2) Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα. Οι διάμεσες τιμές του EPS των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά και στην κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερες από τις διάμεσες τιμές των EPS των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται στην αγορά και στην κοινότητα αντίστοιχα, με $p\text{-value}<0.001$ και στις δύο περιπτώσεις (βλ. Πίνακες 42 & 43, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα, το EPS φαίνεται να έχει μια ισχυρή συσχέτιση με τις ποιοτικές μεταβλητές: 1) Βιώσιμη Ανάπτυξη και 2) Φιλανθρωπία αφού οι διάμεσες τιμές του EPS και στις δύο περιπτώσεις των επιχειρήσεων είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερες από τις διάμεσες τιμές του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που δεν

επενδύουν σε Β.Α. και φιλανθρωπία αντίστοιχα, σύμφωνα με το $p\text{-value}=0.021$ για την δεύτερη περίπτωση και $p\text{-value}<0.001$ για την πρώτη περίπτωση (βλ. Πίνακες 44 & 45, Παράρτημα 1).

Οι δείκτες **Απόδοση Πωλήσεων 1 & Απόδοση Πωλήσεων 2** των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ επίσης θα εξεταστούν για την περίοδο **προ-κρίσης 2006-2009**.

Ο δείκτης ΑΠ1 για την **προ-κρίσης (2006-2009)** περίοδο φαίνεται ότι σχετίζεται ισχυρά με τις παρακάτω Ποιοτικές Μεταβλητές:

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ// Κοινότητα,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον,

Διασφάλιση της Ποιότητας, και

Περιβαλλοντική Πολιτική

Ειδικότερα, η διάμεση τιμή του ΑΠ1, των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο Πεδίο της Αγοράς είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται σ' αυτό το πεδίο με $p\text{-value}=0,060$ (βλ. Πίνακα 46, Παράρτημα 1).

Οι επιχειρήσεις που έχουν ως τομέα δραστηριοποίησης ΕΚΕ την Κοινότητα έχουν επίσης στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη διάμεση τιμή του ΑΠ1 από τη διάμεση τιμή του ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται στην Κοινότητα με $p\text{-value}=0,080$ (βλ. Πίνακα 47, Παράρτημα 1).

Ισχυρή συσχέτιση επίσης παρατηρείται μεταξύ ΑΠ1 και Περιβαλλοντικών Δράσεων. Συγκεκριμένα, η διάμεση τιμή του ΑΠ1 των επιχειρήσεων που έχουν περιβαλλοντικές δράσεις είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δεν έχουν τέτοιες δράσεις με $p\text{-value}=0,005$ (βλ. Πίνακα 48, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα, η ΑΠ1 σχετίζεται σημαντικά με τη Διασφάλιση της Ποιότητας και την Περιβαλλοντική Πολιτική.

Οι επιχειρήσεις που επενδύουν στη Διασφάλιση της Ποιότητας έχουν διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ1 δείκτη των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν Διασφάλιση της Ποιότητας με $p\text{-value}=0,008$ (βλ Πίνακα 49, Παράρτημα 1).

Επίσης οι επιχειρήσεις με Περιβαλλοντική Πολιτική έχουν στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερες διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 από τη διάμεση τιμή του

δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν Περιβαλλοντική πολιτική με $p\text{-value}=0,019$ (βλ. Πίνακα 50, Παράρτημα 1).

Όσον αφορά στον δείκτη ΑΠ2 για την προ-κρίσης (2006-2009) περίοδο παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Η συσχέτιση του δείκτη ΑΠ2 είναι στατιστικά ισχυρή με τις ποιοτικές μεταβλητές:

- 1. Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,**
- 2. Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος,**
- 3. Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς,**
- 4. Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον,**
- 5. Διασφάλιση της ποιότητας, και**
- 6. Περιβαλλοντική πολιτική.**

Η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ με $p\text{-value}=0,084$ (βλ. Πίνακα 51, Παράρτημα 1).

Επίσης οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον εργασιακό χώρο έχουν διάμεση τιμή του ΑΠ2 στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δεν έχουν τέτοιες δράσεις με $p\text{-value}=0,050$ (βλ. Πίνακα 52, Παράρτημα 1).

Επίσης η διάμεση τιμή του ΑΠ2 δείκτη των επιχειρήσεων με δράσεις στο πεδίο της αγοράς είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δεν έχουν δράσεις στο πεδίο της αγοράς $p\text{-value}=0,003$ (βλ. Πίνακα 53, Παράρτημα 1).

Στην ίδια κατεύθυνση οι επιχειρήσεις με περιβαλλοντικές δράσεις έχουν στατιστικά μεγαλύτερη τιμή του δείκτη ΑΠ2 από τη διάμεση τιμή του δείκτη των επιχειρήσεων χωρίς περιβαλλοντικές δράσεις με $p\text{-value}=0,043$ (βλ. Πίνακα 54, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα και οι επιχειρήσεις με Διασφάλιση της ποιότητας έχουν διάμεση τιμή του ΑΠ2 δείκτη στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ2 δείκτη των επιχειρήσεων που δεν έχουν Διασφάλιση της ποιότητας με $p\text{-value}=0,015$ (βλ. Πίνακα 55, Παράρτημα 1).

Και για τις επιχειρήσεις με περιβαλλοντική πολιτική ισχύουν τα παραπάνω έχουν δηλαδή στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 σε

σύγκριση με τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων χωρίς περιβαλλοντική πολιτική $p\text{-value}=0,009$ (βλ. Πίνακα 56, Παράρτημα 1).

Όσον αφορά στην περίοδο **μετά κρίσης (2010-2012)** σχετικά με τους δείκτες **ROA, ROE, EPS και ΑΠ1 & ΑΠ2** παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Ο **ROA** σχετίζεται στατιστικά σημαντικά με τις Ποιοτικές μεταβλητές:

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον,

Βιώσιμη Ανάπτυξη, και

Διασφάλιση της Ποιότητας.

Ο ROA φαίνεται να έχει ισχυρή συσχέτιση με την Ποιοτική Μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, δηλαδή η διάμεση τιμή της ROA των επιχειρήσεων που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή της ROA των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη του Δικτύου με $p\text{-value}=0,037$ (βλ. Πίνακα 57, Παράρτημα 1).

Επίσης ο ROA στις επιχειρήσεις με Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ το Πεδίο της Αγοράς, παρουσιάζει διάμεση τιμή στατιστικά σημαντική μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ROA στις επιχειρήσεις που δεν δραστηριοποιούνται στο πεδίο της Αγοράς με $p\text{-value}=0,040$ (βλ. Πίνακα 58, Παράρτημα 1).

Στην ίδια κατεύθυνση η διάμεση τιμή του ROA των επιχειρήσεων με περιβαλλοντικές δράσεις είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ROA των επιχειρήσεων χωρίς περιβαλλοντικές δράσεις με $p\text{-value}=0,011$ (βλ. Πίνακα 59, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα η διάμεση τιμή του ROA των επιχειρήσεων που επενδύουν σε Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν Βιώσιμη Ανάπτυξη με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 60, Παράρτημα 1).

Και στην ίδια κατεύθυνση οι επιχειρήσεις με Διασφάλιση της Ποιότητας έχουν διάμεση τιμή ROA στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη Διάμεση τιμή του ROA των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν Διασφάλιση της Ποιότητας με $p\text{-value}=0,031$ (βλ. Πίνακα 61, Παράρτημα 1).

Για το δείκτη **ROE** των επιχειρήσεων που έχουν επενδύσει στην ΕΚΕ την περίοδο **μετά κρίσης (2010-2012)** παρατηρείται ότι:

Έχει ισχυρή συσχέτιση με τις ακόλουθες Ποιοτικές μεταβλητές:

**Τομέας Δραστηριότητας ΕΚΕ/ Περιβάλλον,
Άλλο/ Φιλανθρωπία, και
Βιώσιμη Ανάπτυξη.**

Ειδικότερα από τη στατιστική ανάλυση φαίνεται ότι η διάμεση τιμή του ROE των επιχειρήσεων που επενδύουν σε περιβαλλοντικές δράσεις είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή της ROE των επιχειρήσεων που δεν επενδύουν σε τέτοιες δράσεις με $p\text{-value}=0,091$ (βλ. Πίνακα 62, Παράρτημα 1) .

Κατά τον ίδιο τρόπο η διάμεση τιμή του ROE των επιχειρήσεων που επενδύουν σε φιλανθρωπικές δράσεις είναι στατιστικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ROE των επιχειρήσεων που δεν έχουν τέτοιες δράσεις με $p\text{-value}=0,037$ (βλ. Πίνακα 63, Παράρτημα 1).

Καθώς και οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν Βιώσιμη Ανάπτυξη έχουν διάμεση τιμή του δείκτη ROE στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή της ROE των επιχειρήσεων που δεν την εφαρμόζουν με $p\text{-value}=0,013$ (βλ. Πίνακα 64, Παράρτημα 1).

Όσον αφορά το δείκτη **EPS στη μετά κρίση περίοδο (2010-2012)** για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Η συσχέτιση του EPS φαίνεται να είναι ισχυρή με τις παρακάτω ποιοτικές μεταβλητές:

**Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον,
Φιλανθρωπία,
Βιώσιμη Ανάπτυξη, και
Διασφάλιση της Ποιότητας.**

Αναφορικά με τη μεταβλητή **Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ**, η διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ είναι στατιστικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη του Δικτύου με $p\text{-value}=0,008$ (βλ. Πίνακα 65, Παράρτημα 1).

Η συσχέτιση του EPS με τη μεταβλητή **Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα** δείχνει ότι η διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων με τομέα δραστηριοποίησης ΕΚΕ την Κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ίδιου δείκτη των επιχειρήσεων που δεν έχουν δράσεις στην κοινότητα με $p\text{-value}=0,057$ (βλ. Πίνακα 66, Παράρτημα 1).

Όσον αφορά τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον προκύπτει ότι η διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων με τομέα δράσης ΕΚΕ το περιβάλλον είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ίδιου δείκτη των επιχειρήσεων που δεν έχουν περιβαλλοντικές δράσεις με $p\text{-value}=0,057$ (βλ. Πίνακα 67, Παράρτημα 1).

Ισχυρή συσχέτιση παρατηρείται μεταξύ Φιλανθρωπίας και του δείκτη EPS. Συγκεκριμένα η διάμεση τιμή του EPS είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ίδιου δείκτη των επιχειρήσεων που δεν επενδύουν σε φιλανθρωπικές ενέργειες με $p\text{-value}=0,040$ (βλ. Πίνακα 68, Παράρτημα 1).

Σημαντική συσχέτιση φαίνεται να υπάρχει και με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη και το δείκτη EPS. Ειδικότερα παρατηρείται ότι η διάμεση τιμή του EPS των επιχειρήσεων που επενδύουν σε πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ίδιου δείκτη των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν πολιτικές Β.Α. με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 69, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα, αρκετά σημαντική είναι και η συσχέτιση του δείκτη EPS με τη μεταβλητή Διασφάλιση της Ποιότητας. Παρατηρείται ότι η διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν Διασφάλιση της Ποιότητας είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ίδιου δείκτη των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν με $p\text{-value}=0,002$ (βλ. Πίνακα 70, Παράρτημα 1).

Αναφορικά με το δείκτη **ΑΠ1 στη μετά κρίση περίοδο (2010-2012)** για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Ειδικότερα ο ΑΠ1 φαίνεται ότι έχει ισχυρή συσχέτιση, στατιστικά σημαντική με τις ακόλουθες ποιοτικές μεταβλητές:

**Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον,
Βιώσιμη Ανάπτυξη,
Διασφάλιση της Ποιότητας, και
Περιβαλλοντική Πολιτική.**

Αναλυτικότερα, από τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης φαίνεται ότι η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους σε κοινοτικές δράσεις είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δεν έχουν τέτοιες δράσεις με $p\text{-value}=0,001$ (βλ. Πίνακα 71, Παράρτημα 1).

Επίσης οι επιχειρήσεις με περιβαλλοντικές δράσεις παρουσιάζουν διάμεση τιμή του ΑΠ1 στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν περιβαλλοντικές δράσεις με $p\text{-value}=0,003$ (βλ. Πίνακα 72, Παράρτημα 1).

Στην ίδια κατεύθυνση οι επιχειρήσεις που επενδύουν στη Βιώσιμη Ανάπτυξη έχουν να επιδείξουν διάμεση τιμή του ΑΠ1 στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δεν επενδύουν στη Βιώσιμη Ανάπτυξη με $p\text{-value}=0,090$ (βλ. Πίνακα 73, Παράρτημα 1)..

Επιπρόσθετα και οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν συστήματα διασφάλισης της ποιότητας έχουν διάμεση τιμή της ΑΠ1 στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή της ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν συστήματα διασφάλισης της ποιότητας με $p\text{-value}=0,009$ (βλ. Πίνακα 74, Παράρτημα 1).

Και οι επιχειρήσεις με περιβαλλοντική πολιτική παρουσιάζουν διάμεση τιμή του ΑΠ1 στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ1 των επιχειρήσεων που δεν ασκούν περιβαλλοντική πολιτική με $p\text{-value}=0,003$ (βλ. Πίνακα 75, Παράρτημα 1).

Ο δείκτης **ΑΠ2** σχετικά με τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ για την περίοδο **μετά κρίσης 2010-2012** παρουσιάζει συσχέτιση με τις παρακάτω ποιοτικές μεταβλητές:

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον, και
Περιβαλλοντική Πολιτική.

Ειδικότερα, η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε δραστηριότητες που σχετίζονται με την κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από το δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δεν έχουν δράσεις προσανατολισμένες στην κοινότητα $p\text{-value}=0,004$ (βλ. Πίνακα 76, Παράρτημα 1).

Το ίδιο ισχύει και με τις επιχειρήσεις που έχουν περιβαλλοντικές δράσεις καθώς παρουσιάζουν διάμεση τιμή του ΑΠ2 στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δεν έχουν περιβαλλοντικές δράσεις με $p\text{-value}=0,024$ (βλ. Πίνακα 77, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα η διάμεση τιμή του ΑΠ2 των επιχειρήσεων που ασκούν περιβαλλοντική πολιτική είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τις διάμεση

τιμή του ΑΠ2 δείκτη των επιχειρήσεων που δεν έχουν τέτοιες πολιτικές με $p\text{-value}=0,002$ (βλ. Πίνακα 78, Παράρτημα 1).

Οι ενδείξεις υποδεικνύουν πιθανά ισχυρές συσχετίσεις της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων (μέσω των δεικτών) που υιοθετούν την ΕΚΕ τόσο για την προ όσο και μετά της οικονομικής κρίσης περίοδο με τις ακόλουθες ποιοτικές μεταβλητές:

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον, και

Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Η συσχέτιση της αποδοτικότητας των Επιχειρήσεων ανεξαρτήτως κρίσης με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, ενδεχομένως να υπαινίσσεται ότι οι επιχειρήσεις που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ είναι από τις πλέον αποδοτικές και δεν επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση. Επίσης ίσως να υπαινίσσεται ότι το Ελληνικό Δίκτυο ΕΚΕ, φιλοξενεί στους κόλπους του επιχειρήσεις που ανήκουν στις πλέον χρηματοοικονομικά αποδοτικές και ίσως αυτό να αποτελεί κριτήριο της ένταξης των επιχειρήσεων ως μέλη του Δικτύου. Αυτό είναι ένα θέμα προς διερεύνηση. Για αυτό το λόγο στη συνέχεια θα εξεταστεί πόσες επιχειρήσεις που βρίσκονται σε κατάσταση επιχείρησης Κύρια Αγορά, σχετίζονται με την μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ.

Οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν την ΕΚΕ και έχουν αυξημένη τη μέση αποδοτικότητα τους (σε σχέση με τις επιχειρήσεις που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ) δραστηριοποιούνται κυρίως στους τομείς του Περιβάλλοντος και της Κοινότητας για τις περιόδους προ και μετά κρίσης. Αυτό κατά τους Marimon et.al. (2012) συναντώνται σε εκείνους τους τομείς όπου το περιβάλλον και η κοινωνία διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο και η ορατότητα στην αγορά κεφαλαίων είναι υψηλότερη. Βέβαια η Bichta (2003) θεωρεί ότι το συγκεντρωτικό μοντέλο παρακολούθησης της περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα υπονομεύει την αποτελεσματική εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής, όπως και τα περιφερειακά/ τομεακά χαρακτηριστικά, μπορούν να καθορίζουν ή / και να υπονομεύουν το επίπεδο της κοινωνικής ανταπόκρισης του εταιρικού τομέα.

Γεγονός που μπορεί να παρέχει μια ένδειξη ότι οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα παρά τις δύσκολες συνθήκες που αντιμετωπίζουν και εν μέσω οικονομικής κρίσης φαίνεται πως επιλέγουν ως κύριες δράσεις ΕΚΕ περιβαλλοντικές και κοινοτικές (οι οποίες σχετίζονται και με υψηλότερη στατιστικά σημαντική μέση απόδοση με βάση

τους περισσότερους δείκτες). Επιπρόσθετα αποτελεί τους κύριους τομείς δράσης της ΕΚΕ σύμφωνα με την θεωρία της τριπλής προσέγγισης. Είναι επόμενο κατά συνέπεια να εφαρμόζονται από τις επιχειρήσεις που υιοθετούν την ΕΚΕ προ και μετά κρίσης.

Επιπρόσθετα αποδεικνύεται ότι υπάρχει σύνδεση της αποδοτικότητας με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη προ και μετά κρίσης. Αυτό που πρέπει να διερευνηθεί είναι αν υπάρχει συνάφεια μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης και ΕΚΕ μέσω των τομέων δραστηριότητας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης αφού σύμφωνα με τον Keijzers (2002) οι έννοιες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (CSR) και της Εταιρικής Βιωσιμότητας (CS) έχουν δείξει ξεχωριστές πορείες, οι οποίες έχουν πρόσφατα συγκλίνει, τον Marewijk (2003) ο οποίος θεωρεί ότι οι δύο έννοιες συγκλίνουν σε μια κοινή με δύο όψεις και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και τον Montiel (2008) ο οποίος υποστηρίζει ότι οι δύο έννοιες φαίνεται να συγκλίνουν, έστω και αν υπάρχουν σημεία διαφοράς μεταξύ τους.

Προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει σημαντικά στατιστική συσχέτιση μεταξύ συγκεκριμένων ποιοτικών μεταβλητών και κατά συνέπεια, να προκύψουν σημαντικά και ενδιαφέροντα αποτελέσματα καθώς και να απαντηθεί το τρίτο ερευνητικό μας ερώτημα δηλαδή:

Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ΕΚΕ και της Β.Α.;

πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνάφειας Pearson chi square για τις ποιοτικές μεταβλητές:

- **Βιώσιμη Ανάπτυξη με Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση,**
- **Βιώσιμη Ανάπτυξη με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος,**
- **Βιώσιμη Ανάπτυξη με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς,**
- **Βιώσιμη Ανάπτυξη με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,**
- **Βιώσιμη Ανάπτυξη με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον,**
- **Διασφάλιση της Ποιότητας με Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση,**
- **Διασφάλιση της Ποιότητας με Δήλωση ΕΚΕ στο site,**
- **Διασφάλιση της Ποιότητας με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος**
- **Διασφάλιση της Ποιότητας με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα**
- **Διασφάλιση της Ποιότητας με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς,**
- **Διασφάλιση της Ποιότητας με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον, και**
- **Κατάσταση της Επιχείρησης με Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,**
στο σύνολο των ετών 2006-2012 για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ.

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 23,5% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν και δήλωση ΕΚΕ στον ετήσιο Οικονομικό τους Απολογισμό, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 63,8% εκείνων που δεν ασκεί πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης

δεν περιλαμβάνει και δήλωση ΕΚΕ στον ετήσιο απολογισμό τους Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης και Δήλωσης ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση .με: $p\text{-value}<0,001$. (βλ. Πίνακα 79 , Παράρτημα 1)

Στον έλεγχο συνάφειας Pearson chi square της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με την ποιοτική μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος παρατηρείται ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 49,4% που εφαρμόζει πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιείται και στον εργασιακό χώρο. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 98,5% που δεν εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν δραστηριοποιούνται και στον εργασιακό χώρο. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & Εργασιακού χώρου δραστηριοποίησης με $p\text{-value}<0,001$. (βλ. Πίνακα 80, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 54% αυτών που εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν και δράσεις στο Πεδίο της αγοράς, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 88,2% εκείνων που δεν εφαρμόζουν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης δεν δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & δραστηριοποίησης στο πεδίο της αγοράς με $p\text{-value}<0,001$. (βλ. Πίνακα 81, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 46,2% αυτών που ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν δράσεις στην κοινότητα παράλληλα. Αντίθετα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 80% εκείνων που δεν ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν έχουν δράσεις στην κοινότητα. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & δραστηριοποίησης στην κοινότητα με $p\text{-value}<0,001$. (βλ. Πίνακα 82, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 54,3% αυτών που ασκούν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης έχει περιβαλλοντικές δράσεις, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 100% αυτών που δεν ασκούν

πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης δεν εφαρμόζουν περιβαλλοντικές δράσεις. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & περιβαλλοντικών δράσεων με $p\text{-value}<0,001$. (βλ. Πίνακα 83, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση μας δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 100% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν κάνει δήλωση για την ΕΚΕ στον Ετήσιο Οικονομικό Απολογισμό τους. Αντίθετα στο σύνολο των Επιχειρήσεων που ασκούν ΕΚΕ το 21,4% εκείνων που δεν εφαρμόζει κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχει και δήλωση υιοθέτησης της ΕΚΕ στον Ετήσιο Οικονομικό Απολογισμό τους. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλιση της Ποιότητας & Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση με $p\text{-value}<0,001$. (βλ. Πίνακα 84, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στο site μας δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 97,9% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας δηλώνουν ότι έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ στο site τους. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 50% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχουν κάνει και δήλωση εφαρμογής της ΕΚΕ στο site τους. Σύμφωνα και με το $p\text{-value}=0,007$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλισης της Ποιότητας & Δήλωση ΕΚΕ στο site. (βλ. Πίνακα 85, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 88,3% αυτών που έχουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας έχουν δράσεις στον εργασιακό χώρο. Αντίθετα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 56,1% των επιχειρήσεων που δεν έχουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας δεν έχουν και δράσεις στον εργασιακό χώρο. Σύμφωνα με το $p\text{-value}<0,001$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Διασφάλισης της Ποιότητας & του Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος. (βλ. Πίνακα 86, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/

Πεδίο Αγοράς, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 87,2% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν δράσεις στο πεδίο της αγοράς. Αντίθετα, στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 33,6% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχουν δράσεις στο πεδίο της αγοράς. Κατά συνέπεια και με $p\text{-value} < 0,001$ υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Διασφάλισης της Ποιότητας & του Τομέα Δραστηριοποίησης/ Πεδίο Αγοράς. (βλ. Πίνακα 87, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 84,9% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν δράσεις προς την κοινότητα. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 37,1% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας δεν έχουν και δράσεις προς την κοινότητα. Συνεπώς και σύμφωνα με το $p\text{-value} < 0,001$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας & του Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα. (βλ. Πίνακα 88, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 87,9% αυτών που εφαρμόζουν σύστημα ή συστήματα διασφάλισης της ποιότητας έχουν περιβαλλοντικές δράσεις. Αντίθετα, στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 41,1% εκείνων που δεν εφαρμόζουν κανένα σύστημα διασφάλισης δεν έχουν περιβαλλοντικές δράσεις. Κατά συνέπεια και σύμφωνα με το $p\text{-value} < 0,001$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλιση της Ποιότητας & Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον. (βλ. Πίνακα 89, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Κατάσταση της Επιχείρησης (σε αναστολή/ επιτήρηση και Κύρια αγορά) με την μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 98,8% αυτών που βρίσκονται στην κύρια αγορά είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ. Αντίθετα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 98,5% εκείνων που βρίσκονται σε αναστολή/ επιτήρηση δεν

είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ. Συνεπώς και με $p\text{-value} < 0,001$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Μεταβλητής Κατάσταση της Επιχείρησης, με τιμή Κύρια αγορά & της Μεταβλητής Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ. (βλ. Πίνακα 90, Παράρτημα 1)

Με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα του ελέγχου συνάφειας υπάρχουν ενδείξεις ότι η Βιώσιμη Ανάπτυξη συγκλίνει ή ταυτίζεται σε ένα μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο των επιχειρηματικών δράσεων με την ΕΚΕ. Καθόσον:

α) ένα μεγάλο ποσοστό των επιχειρήσεων που ασκούν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης έχουν δήλωση υιοθέτησης της ΕΚΕ στον Οικονομικό τους ετήσιο απολογισμό γεγονός που όπως υπογραμμίζεται και από τη βιβλιογραφία αποτελεί μια νέα τάση που προωθείται από τον Οργανισμό GRI για ενοποιημένο απολογισμό οικονομικό περιβαλλοντικό και κοινωνικό και διακυβέρνησης, και

β) το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης δραστηριοποιούνται και στους τέσσερις τομείς δράσεις της ΕΚΕ (σύμφωνα με τη θεωρία των ενδιαφερομένων μερών): εργασιακό χώρο, αγορά, κοινότητα και περιβάλλον. Αυτό επιβεβαιώνει την ταύτιση της ΕΚΕ έστω και μη συνειδητοποιημένα με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στο πλαίσιο των επιχειρηματικών δράσεων γεγονός που υποδηλώνεται και από τους Keijzers (2002), Marewijk (2003), Montiel (2008) οι οποίοι συμφωνούν ότι οι έννοιες αυτές φαίνεται να συγκλίνουν έστω κι αν υπάρχουν σημεία διαφοράς.

Επίσης, οι ενδείξεις υποδηλώνουν ότι οι επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ στην πλειονότητα τους εφαρμόζουν κάποιο ή κάποια συστήματα διασφάλισης της ποιότητας. Συνάγεται από το παραπάνω ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις με δράσεις ΕΚΕ είτε στον τομέα του περιβάλλοντος, είτε στην αγορά, είτε στον εργασιακό χώρο, είτε στην κοινότητα αντιμετωπίζουν τα συστήματα διασφάλισης της ποιότητας ως μέρος της επιτυχημένης εφαρμογής της ΕΚΕ. Γεγονός που υπογραμμίζεται κι από τη βιβλιογραφία αφού κατά Skouloudis et.al.(2010) η έγκαιρη προσαρμογή στα διεθνή πρότυπα όπως το Global Compact των Ηνωμένων Εθνών, οι κατευθυντήριες οδηγίες του GRI, το πρότυπο AA 1000 και το επερχόμενο 26000 ISO «Οδηγίες για την κοινωνική Ευθύνη» μπορούν να διαμορφώσουν την αποτελεσματική εφαρμογή πρακτικών ΕΚΕ και να ενισχύσουν την ευαισθητοποίηση για τις μη χρηματοπιστωτικές εκθέσεις στους εγχώριους οργανισμούς.

Εξάλλου το 100% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας, δηλώνει στον ετήσιο οικονομικό τους απολογισμό ότι

ασκεί την ΕΚΕ και το 97,9% των παραπάνω επιχειρήσεων έχουν δήλωση υιοθέτησης της ΕΚΕ στο site τους. Η διασφάλιση της Ποιότητας κατά συνέπεια συνδέεται άμεσα με την έννοια της ΕΚΕ αλλά και τις δράσεις της.

Τέλος οι επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά κατά 98,9 % είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου CSR γεγονός που υπογραμμίζει τη στενή σχέση του Ελληνικού Δικτύου CSR με τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά. Αυτό ενισχύεται ακόμα περισσότερο από το αποτέλεσμα των επιχειρήσεων που είναι είτε σε αναστολή είτε σε επιτήρηση οι οποίες στην συντριπτική τους πλειοψηφία δεν είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου δηλαδή κατά 98,5%. Αυτό υποδηλώνει είτε ότι το Ελληνικό Δίκτυο CSR απευθύνεται στις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά είτε επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά χρησιμοποιούν την ιδιότητα τους ως μέλη του Ελληνικού Δικτύου για περαιτέρω ενίσχυση της αξίας τους. Επίσης για τις επιχειρήσεις που δεν βρίσκονται στην κύρια αγορά και είναι είτε σε επιτήρηση είτε σε αναστολή προκύπτει ότι δεν έχουν την επιλογή του να είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου γιατί προφανώς είτε δεν ενδιαφέρονται είτε δεν είναι ενημερωμένες για τα πιθανά οφέλη. Ακόμα μπορεί να οφείλεται και στο ότι το Ελληνικό Δίκτυο δεν προσεγγίζει αυτές τις επιχειρήσεις.

Πραγματοποιήθηκε επίσης έλεγχος συνάφειας Pearson chi square για τις ποιοτικές μεταβλητές:

Βιώσιμη Ανάπτυξη,

Διασφάλιση της Ποιότητας, και

Κατάσταση της Επιχείρησης

Για την περίοδο **προ κρίσης 2006-2009** και **μετά κρίσης 2010-2012** για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ προκειμένου να ελεγχθεί κατά πόσο τα παραπάνω αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης μεταβάλλονται ή παραμένουν σταθερά σε ένα σημαντικό ποσοστό.

Διαπιστώθηκαν τα παρακάτω όσον αφορά στην περίοδο **προ-κρίσης 2006-2009**:

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 83,3% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν δηλώσει ότι εφαρμόζουν ΕΚΕ στον ετήσιο Οικονομικό τους Απολογισμό, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 63,0% εκείνων που δεν ασκεί πολιτικές Βιώσιμης

Ανάπτυξης δεν περιλαμβάνει δήλωση ότι εφαρμόζουν ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό τους. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης και Δήλωσης ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση με: $p\text{-value} < 0,001$ (βλ. Πίνακα 91, Παράρτημα 1).

Στον έλεγχο συνάφειας Pearson chi square της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με την ποιοτική μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος παρατηρείται ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 49,8% που εφαρμόζει πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιείται στον εργασιακό χώρο. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 97,6% που δεν εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν δραστηριοποιούνται και στον εργασιακό χώρο. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & Εργασιακού χώρου δραστηριοποίησης με $p\text{-value} < 0,001$ (βλ. Πίνακα 92, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 53,1% αυτών που εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν και δράσεις στο Πεδίο της αγοράς. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 88,2% εκείνων που δεν εφαρμόζουν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης δεν δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & δραστηριοποίησης στο πεδίο της αγοράς με $p\text{-value} < 0,001$ (βλ. Πίνακα 93, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 45,8% αυτών που ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν δράσεις στην κοινότητα παράλληλα. Αντίθετα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 80,0% εκείνων που δεν ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν έχουν δράσεις στην κοινότητα. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & δραστηριοποίησης στην κοινότητα με $p\text{-value} = 0,002$ (βλ. Πίνακα 94, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 54% αυτών που ασκούν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης έχει περιβαλλοντικές δράσεις, ενώ στο σύνολο των

επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 100% αυτών που δεν ασκούν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης δεν εφαρμόζουν περιβαλλοντικές δράσεις. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & περιβαλλοντικών δράσεων με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 95, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση μας δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 100% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν κάνει δήλωση για την ΕΚΕ στον Ετήσιο Οικονομικό Απολογισμό τους. Αντίθετα στο σύνολο των Επιχειρήσεων που ασκούν ΕΚΕ το 21,5% εκείνων που δεν εφαρμόζει κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχει δήλωση υιοθέτησης της ΕΚΕ στον Ετήσιο Οικονομικό Απολογισμό τους. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλιση της Ποιότητας & Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση με $p\text{-value}=0,006$ (βλ. Πίνακα 96, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στο site μας δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 81,7% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας δηλώνουν ότι έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ στο site τους. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 50% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχουν κάνει και δήλωση εφαρμογής της ΕΚΕ στο site τους. Σύμφωνα και με το $p\text{-value}=0,05$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλισης της Ποιότητας & Δήλωση ΕΚΕ στο site (βλ. Πίνακα 97, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 89,1% αυτών που έχουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας έχουν δράσεις στον εργασιακό χώρο. Αντίθετα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 59,5% των επιχειρήσεων που δεν έχουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας δεν έχουν και δράσεις στον εργασιακό χώρο. Σύμφωνα με το $p\text{-value}<0,001$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Διασφάλισης της Ποιότητας & του Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος (βλ. Πίνακα 98, Παράρτημα 1)

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 85,7% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν δράσεις στο πεδίο της αγοράς. Αντίθετα, στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 32,4% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχουν δράσεις στο πεδίο της αγοράς. Κατά συνέπεια και με $p\text{-value} < 0,001$ υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Διασφάλισης της Ποιότητας & του Τομέα Δραστηριοποίησης/ Πεδίο Αγοράς (βλ. Πίνακα 99, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 83,7% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν δράσεις προς την κοινότητα. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 35,0% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας δεν έχουν και δράσεις προς την κοινότητα. Συνεπώς και σύμφωνα με το $p\text{-value} = 0,006$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας & του Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (βλ. Πίνακα 100, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 87,7% αυτών που εφαρμόζουν σύστημα ή συστήματα διασφάλισης της ποιότητας έχουν περιβαλλοντικές δράσεις. Αντίθετα, στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 42,9% εκείνων που δεν εφαρμόζουν κανένα σύστημα διασφάλισης δεν έχουν περιβαλλοντικές δράσεις. Κατά συνέπεια και σύμφωνα με το $p\text{-value} < 0,001$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλιση της Ποιότητας & Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (βλ. Πίνακα 101, Παράρτημα 1).

Διαπιστώθηκαν τα παρακάτω όσον αφορά την περίοδο **μετά κρίσης 2010-2012**:

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 80,0% αυτών που

εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν δηλώσει ότι εφαρμόζουν ΕΚΕ στον ετήσιο Οικονομικό τους Απολογισμό, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 65,0% εκείνων που δεν ασκεί πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν περιλαμβάνει δήλωση ότι εφαρμόζουν ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό τους. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης και Δήλωσης ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση .με: $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 102, Παράρτημα 1).

Στον έλεγχο συνάφειας Pearson chi square της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με την ποιοτική μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος παρατηρείται ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 48,9% που εφαρμόζει πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιείται στον εργασιακό χώρο. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 100,0% που δεν εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν δραστηριοποιούνται και στον εργασιακό χώρο. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & Εργασιακού χώρου δραστηριοποίησης με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 103, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 55,3% αυτών που εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν και δράσεις στο Πεδίο της αγοράς. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 88,2% εκείνων που δεν εφαρμόζουν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης δεν δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & δραστηριοποίησης στο πεδίο της αγοράς με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 104, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 46,7% αυτών που ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν δράσεις στην κοινότητα παράλληλα. Αντίθετα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 80,0% εκείνων που δεν ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν έχουν δράσεις στην κοινότητα. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & δραστηριοποίησης στην κοινότητα με $p\text{-value}=0,007$ (βλ. Πίνακα 105, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 54,8% αυτών που ασκούν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης έχει περιβαλλοντικές δράσεις, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 100% αυτών που δεν ασκούν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης δεν εφαρμόζουν περιβαλλοντικές δράσεις. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης & περιβαλλοντικών δράσεων με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 106, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση μας δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 100% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν κάνει δήλωση για την ΕΚΕ στον Ετήσιο Οικονομικό Απολογισμό τους. Αντίθετα στο σύνολο των Επιχειρήσεων που ασκούν ΕΚΕ το 21,4% εκείνων που δεν εφαρμόζει κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχει δήλωση υιοθέτησης της ΕΚΕ στον Ετήσιο Οικονομικό Απολογισμό τους. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλιση της Ποιότητας & Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση με $p\text{-value}=0,006$ (βλ. Πίνακα 107, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στο site μας δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 83,0% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας δηλώνουν ότι έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ στο site τους. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 50% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχουν κάνει και δήλωση εφαρμογής της ΕΚΕ στο site τους. Σύμφωνα και με το $p\text{-value}=0,048$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλισης της Ποιότητας & Δήλωση ΕΚΕ στο site (βλ. Πίνακα 108, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 87,2% αυτών που έχουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας έχουν δράσεις στον εργασιακό χώρο. Αντίθετα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 50,0% των επιχειρήσεων που δεν έχουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας δεν έχουν και δράσεις στον εργασιακό χώρο.

Σύμφωνα με το $p\text{-value} < 0,001$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Διασφάλισης της Ποιότητας & του Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος (βλ. Πίνακα 109, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 89,5% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν δράσεις στο πεδίο της αγοράς. Αντίθετα, στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 35,3% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχουν δράσεις στο πεδίο της αγοράς. Κατά συνέπεια και με $p\text{-value} < 0,001$ υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Διασφάλισης της Ποιότητας & του Τομέα Δραστηριοποίησης/ Πεδίο Αγοράς (βλ. Πίνακα 110, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 86,7% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν δράσεις προς την κοινότητα. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 40,0% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας δεν έχουν και δράσεις προς την κοινότητα. Συνεπώς και σύμφωνα με το $p\text{-value} = 0,006$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας & του Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (βλ. Πίνακα 111, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με την μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 88,1% αυτών που εφαρμόζουν σύστημα ή συστήματα διασφάλισης της ποιότητας έχουν περιβαλλοντικές δράσεις. Αντίθετα, στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 38,5% εκείνων που δεν εφαρμόζουν κανένα σύστημα διασφάλισης δεν έχουν περιβαλλοντικές δράσεις. Κατά συνέπεια και σύμφωνα με το $p\text{-value} = 0,012$, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλιση της Ποιότητας & Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (βλ. Πίνακα 112, Παράρτημα 1).

Παρατηρείται πως η συνάφεια μεταξύ των ποιοτικών μεταβλητών με τον έλεγχο Pearson chi square τόσο την περίοδο προ κρίσης όσο και την περίοδο μετά κρίσης δεν μεταβάλλει την ισχυρή και στατιστικά σημαντική συνάφεια μεταξύ τους. Κατά συνέπεια ισχύουν αυτά που διαπιστώθηκαν την περίοδο 2006-2012.

Κατά συνέπεια μπορούμε να απαντήσουμε στο τρίτο ερευνητικό μας ερώτημα σχετικά με την ύπαρξη σχέσης μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης και Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης καταφατικά, και να υπογραμμίσουμε τη μεγάλη συσχέτιση που υπάρχει στο πλαίσιο των επιχειρηματικών δράσεων σε βαθμό που μπορεί να υποδηλώνει και ταύτιση ή σύγκλιση των δύο εννοιών γεγονός που υπογραμμίζεται και από τους Keijzers (2002), Marewijk (2003) και Montiel (2008).

Προκειμένου να απαντήσουμε στο 2ο ερευνητικό μας ερώτημα δηλαδή στο:
Εάν οι επιχειρήσεις εφαρμόζουν πρακτικές ΕΚΕ ως μέσο για την προβολή τους ή ακόμα και για λόγους δημοσίων σχέσεων/ ενίσχυση της αξίας της επιχείρησης;

Επιλέξαμε τις επιχειρήσεις που βρίσκονται σε κατάσταση επιχείρησης: κύρια αγορά από αυτές που βρίσκονται σε κατάσταση επιχείρησης: *υπό επιτήρηση ή προς διαγραφή ή σε αναστολή*, γιατί είναι αυτές που έμειναν σταθερές στο χάρτη των επιχειρήσεων του Χ.Α.Α. όπως διαμορφώθηκε μετά την οικονομική κρίση.

Όσον αφορά στη διαφορά των οικονομικών αποδόσεων των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά στο σύνολο των ετών 2006-2012 πραγματοποιήθηκε έλεγχος Man Whitney και βρέθηκε ότι οι ακόλουθοι δείκτες παρουσιάζουν στατιστικά σημαντικές θετικές συσχετίσεις:

EPS και

Απόδοση Πωλήσεων 2.

Με βάση τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Η διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που δεν υιοθετούν την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με για το σύνολο των ετών 2006-2012 με $p\text{-value}=0,005$ (βλ. Πίνακα 118, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δεν υιοθετούν την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά για το σύνολο των ετών 2006-2012 με $p\text{-value}=0,052$ (βλ. Πίνακα 119, Παράρτημα 1).

Αυτό που παρατηρείται από τις αναλύσεις είναι ότι τουλάχιστον οι διάμεσες τιμές δύο δεικτών των Επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά υπερέχουν στατιστικά σημαντικά από τους αντίστοιχους δείκτες των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά για την περίοδο 2006-2012.

Κατά συνέπεια μπορούμε να πούμε ότι η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά υπερτερεί

έναντι των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά για το σύνολο των ετών 2006-2012 αναφορικά με τους δείκτες **EPS** και **ΑΠ2**.

Άλλο ένα σημαντικό εύρημα της έρευνας μας που ενισχύει την υπόθεση

Ha Η μέση αποδοτικότητα των κοινωνικά υπεύθυνων εταιριών διαφέρει από αυτή των μη κοινωνικά υπεύθυνων, υπογραμμίζοντας όμως στην παραπάνω περίπτωση το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις που έχουν αυτό το αποτέλεσμα βρίσκονται στην κύρια αγορά και αυτό πιθανότατα ενισχύεται και μέσω της ΕΚΕ.

Στη συνέχεια θα αναλυθούν οι διαφορές στους δείκτες των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται σε κατάσταση επιχείρησης «Κύρια Αγορά» σε σχέση με αυτές που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται σε κατάσταση επιχείρησης «Κύρια Αγορά» για την περίοδο **προ-κρίσης 2006-2009** και **μετά κρίσης 2010-2012**.

Όσον αφορά την περίοδο **προ κρίσης 2006-2009** η στατιστική ανάλυση μας οδηγεί στην εξέταση του δείκτη **ΑΠ2**.

Συγκεκριμένα η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με $p\text{-value}=0,060$ (βλ. Πίνακα 120, Παράρτημα 1).

Όσον αφορά την περίοδο **μετά κρίσης 2010-2012** η στατιστική ανάλυση μας οδηγεί στην εξέταση των δεικτών:

ROA,

ROE, και

EPS.

Ειδικότερα παρατηρείται ότι η διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με $p\text{-value}=0,006$ (βλ. Πίνακα 121, Παράρτημα 1).

Αναφορικά με το δείκτη ROE, η διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με $p\text{-value}=0,021$ (βλ. Πίνακα 122, Παράρτημα 1).

Για το δείκτη EPS φαίνεται ότι, η διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με $p\text{-value}=0,015$ (βλ. Πίνακα 123, Παράρτημα 1).

Από τις αναλύσεις προ κρίσης και μετά κρίσης για τις διαφορές των δεικτών σε επίπεδο στατιστικά σημαντικό μεταξύ αυτών των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά και εκείνων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, ενισχύεται η υπόθεση ότι η μέση αποδοτικότητα των Κοινωνικά Υπεύθυνων Επιχειρήσεων υπερτερεί έναντι των μη Κοινωνικά Υπεύθυνων σε επίπεδο στατιστικά σημαντικό, τόσο για την περίοδο προ κρίσης όσο και για την περίοδο μετά κρίσης. Επιπρόσθετα, η σημασία της ΕΚΕ για τις Κοινωνικά Υπεύθυνες επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά ενισχύεται από το γεγονός ότι μετά κρίσης οι δείκτες αποδοτικότητας που είναι ενισχυμένες σε σχέση με τις μη Κοινωνικά Υπεύθυνες Επιχειρήσεις υπερτερούν σε αριθμό είναι τρεις (ROA, ROE και EPS), έναντι ενός δείκτη (ΑΠ2) προ κρίσης.

Αυτό το γεγονός οδηγεί σε πιθανή ένδειξη ότι η ΕΚΕ ενισχύει τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά και την υιοθετούν σε σχέση με τις υπόλοιπες που δεν εφαρμόζουν την ΕΚΕ αλλά βρίσκονται στην κύρια αγορά, εν μέσω οικονομικής κρίσης. Ενισχύοντας την φήμη και την αξία των επιχειρήσεων πιθανότατα αυτό οδηγεί σε μεγαλύτερες οικονομικές αποδόσεις για τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις. Σύμφωνα και με τους Melo & Garrido-Morgado (2012), η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη - ως μια πολυδιάστατη κατασκευή - είναι πιο αποτελεσματική στη δημιουργία καλής φήμης για την επιχείρηση και στην οικοδόμηση ενός βιώσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Είναι σημαντικό να διερευνηθεί το πώς αποδίδουν οι δείκτες ROA, ROE, EpS, και ΑΠ1 & ΑΠ2 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά σε σχέση με τις ποιοτικές μεταβλητές:

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον, και

Βιώσιμη Ανάπτυξη,

Στο σύνολο των ετών **2006-2012**, στην περίοδο **προ κρίσης 2006-2009** και στην περίοδο **μετά κρίσης 2010-2012**.

Ειδικότερα για το σύνολο των ετών **2006-2012**, παρατηρούνται τα ακόλουθα όσον αφορά στο δείκτη **ROA**:

Η διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και δραστηριοποιούνται στην κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν δραστηριοποιούνται στην κοινότητα με $p\text{-value}=0,014$ (βλ. Πίνακα 124, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και έχουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν έχουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης με $p\text{-value}=0,042$ (βλ. Πίνακα 125, Παράρτημα 1).

Για το δείκτη **ROE** όσον αφορά στο σύνολο των ετών **2006-2012** γίνονται οι εξής παρατηρήσεις:

Η διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και δραστηριοποιούνται στην κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν δραστηριοποιούνται στην κοινότητα με $p\text{-value}=0,008$ (βλ. Πίνακα 126, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και έχουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROE των

επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν έχουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης με $p\text{-value}=0,048$ (βλ. Πίνακα 127, Παράρτημα 1).

Για το δείκτη **EPS** στο σύνολο των ετών **2006-2012** παρατηρούνται τα παρακάτω:

Η διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου CSR με $p\text{-value}=0,003$ (βλ. Πίνακα 128, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 129, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και δραστηριοποιούνται στην κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν δραστηριοποιούνται στην κοινότητα με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 130, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και έχουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν έχουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 131, Παράρτημα 1).

Αναφορικά με τον δείκτη **ΑΠ1** στο σύνολο των ετών **2006-2012** γίνονται οι ακόλουθες παρατηρήσεις:

Η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά και δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς με $p\text{-value}=0,011$ (βλ. Πίνακα 132, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και δραστηριοποιούνται στην κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν δραστηριοποιούνται στην κοινότητα με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 133, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και έχουν περιβαλλοντικές δράσεις είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ1 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν έχουν περιβαλλοντικές δράσεις με $p\text{-value}=0,011$ (βλ. Πίνακα 134, Παράρτημα 1).

Για το δείκτη **ΑΠ2** στο σύνολο των ετών **2006-2012** παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά και δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς με $p\text{-value}=0,003$ (βλ. Πίνακα 135, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και δραστηριοποιούνται στην κοινότητα είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν δραστηριοποιούνται στην κοινότητα με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 136, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και έχουν περιβαλλοντικές δράσεις είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ΑΠ2 των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν έχουν περιβαλλοντικές δράσεις με $p\text{-value}=0,007$ (βλ. Πίνακα 137, Παράρτημα 1).

Οι παραπάνω διαφορές των διάμεσων τιμών των δεικτών μπορεί να οδηγήσουν σε κάποια αποτελέσματα όσον αφορά στις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά σε σχέση με τις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν ΕΚΕ αλλά δεν βρίσκονται στην κύρια αγορά σε συνάρτηση με τις παραπάνω

ποιοτικές μεταβλητές στο σύνολο των ετών 2006-2012 . Ειδικότερα μπορεί να ειπωθεί ότι:

Η διάμεση τιμή του δείκτη EPS των κερδών/ζημιών ανά μετοχή υπερτερεί στατιστικά σημαντική για τις επιχειρήσεις που είναι μέλη του Ελληνικού δικτύου από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που δεν είναι μέλη του Δικτύου. Κατά συνέπεια οι επιχειρήσεις που υιοθετούν την ΕΚΕ βρίσκονται στην κύρια αγορά και είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου παρουσιάζουν αυξημένο μέσο κέρδος ανά μετοχή σε σχέση με αυτές που δεν είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου. Η μεταβλητή Ελληνικό Δίκτυο ΕΚΕ των επιχειρήσεων σε κατάσταση κύριας αγοράς συνδέεται όπως είδαμε και παραπάνω με υψηλότερη μέση κερδοφορία σε σχέση με τις υπόλοιπες που αν και έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά έχουν χαμηλότερη μέση κερδοφορία.

Επιπρόσθετα, η μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς συνδέεται με στατιστικά σημαντικά χαμηλότερη μέση απόδοση των δεικτών ΑΠ1 και ΑΠ2 από την μέση απόδοση των αντίστοιχων δεικτών των επιχειρήσεων που δεν δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς. Γεγονός που συνδέει την μεταβλητή αυτή για τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά με χαμηλότερες μέσες αποδόσεις.

Αντιθέτως η μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη συνδέεται με στατιστικά σημαντική υψηλότερη μέση απόδοση για τρεις δείκτες το ROA, τον ROE και το EPS. Γεγονός που ενισχύει τη σύνδεση της Βιώσιμης Ανάπτυξης με την ΕΚΕ και για τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά. Επίσης υπογραμμίζει την συμβολή της Βιώσιμης Ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις του κυρίου κλάδου στην μέση απόδοση του ενεργητικού, των ιδίων κεφαλαίων και της κερδοφορίας ανά μετοχή.

Σημαντικό ρόλο παίζει και η μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα καθώς συνδέεται με αύξηση της μέσης αποδοτικότητας για όλους τους δείκτες ROA, ROE, EPS και ΑΠ1 & ΑΠ2. Η δραστηριοποίηση στην κοινότητα οδηγεί σε στατιστικά σημαντική μέση αύξηση της αποδοτικότητας και της κερδοφορίας ανά μετοχή για τις επιχειρήσεις που υιοθετούν την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά στο σύνολο των ετών 2006-2012.

Τέλος σημαντική είναι και η μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον για τους δείκτες ΑΠ1 & ΑΠ2. Καθώς αυξάνει τη μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που είναι στην κύρια αγορά και δραστηριοποιούνται στο περιβάλλον στατιστικά σημαντικά όσον αφορά τους δύο αυτούς δείκτες.

Η ανάλυση των δεικτών **ROA, ROE, EpS και ΑΠ1 & ΑΠ2** με έλεγχο **στατιστικής σημαντικότητας Mann Whitney** για τις περιόδους προ κρίσης **2006-2009** και μετά κρίσης **2010-2012** αναφορικά με τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά σε σχέση με τις ποιοτικές μεταβλητές :

Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον, και

Βιώσιμη Ανάπτυξη,

επιβεβαιώνει τις παραπάνω παρατηρήσεις.

Πραγματοποιήθηκε επίσης έλεγχος συνάφειας Pearson Chi Square για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην **κύρια αγορά** στο σύνολο των ετών **2006-2012** και αφορά στις ποιοτικές μεταβλητές:

Βιώσιμη Ανάπτυξη με Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση,

Βιώσιμη Ανάπτυξη με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος,

Βιώσιμη Ανάπτυξη με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς,

Βιώσιμη Ανάπτυξη με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,

Βιώσιμη Ανάπτυξη με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον και

Διασφάλιση της Ποιότητας με Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση,

Διασφάλιση της Ποιότητας με Δήλωση ΕΚΕ στο site,

Διασφάλιση της Ποιότητας με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος,

Διασφάλιση της Ποιότητας με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς,

Διασφάλιση της Ποιότητας με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα,

Διασφάλιση της Ποιότητας με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον.

Παρατηρείται ότι

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 80,5% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν και δήλωση ΕΚΕ στον ετήσιο Οικονομικό τους Απολογισμό, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 55,7% εκείνων που δεν ασκεί πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν περιλαμβάνει και δήλωση ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό τους Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης και Δήλωσης ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση .με: $p\text{-value} < 0,001$ (βλ. Πίνακα 138, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 56,6% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιούνται στον εργασιακό χώρο, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 100,0% των επιχειρήσεων δηλαδή όλες οι επιχειρήσεις που δεν ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν δραστηριοποιούνται στον εργασιακό χώρο Συνεπώς

υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 139, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 60,9% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 83,3% των επιχειρήσεων που δεν ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν δραστηριοποιούνται πεδίο της αγοράς. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης και Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 140, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 54,3% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιούνται στην κοινότητα, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 75,0% των επιχειρήσεων που δεν ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν δραστηριοποιούνται στην κοινότητα. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης και Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 141, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 61,4% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν περιβαλλοντικές δράσεις, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 100,0% των επιχειρήσεων δηλαδή όλες οι επιχειρήσεις που δεν ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δεν έχουν περιβαλλοντικές δράσεις. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Βιώσιμης Ανάπτυξης και Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 142, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 100,0% δηλαδή όλες αυτές οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν κάνει δήλωση ΕΚΕ στον ετήσιο Οικονομικό τους Απολογισμό, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 15,4% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχουν κάνει δήλωση ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό τους. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλισης της Ποιότητας και Δήλωσης ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση με $p\text{-value}=0,007$ (βλ. Πίνακα 143, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στο site δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 88,3% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν κάνει δήλωση ότι εφαρμόζουν την ΕΚΕ στο site τους, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 50,0% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχουν κάνει δήλωση ότι εφαρμόζουν την ΕΚΕ στο site τους. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλισης της Ποιότητας και Δήλωσης ΕΚΕ στο site με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 144, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Εργασιακός χώρος δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 92,3% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δραστηριοποιούνται στον εργασιακό χώρο, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 50,0% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δεν δραστηριοποιούνται στον εργασιακό χώρο. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλισης της Ποιότητας και Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Εργασιακός χώρος με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 145, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 93,9% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 33,3% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δεν δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλισης της Ποιότητας και Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 146, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 91,9% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δραστηριοποιούνται στην κοινότητα, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 37,5% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δεν δραστηριοποιούνται στην κοινότητα. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλισης της Ποιότητας και Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 147, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 91,6% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν περιβαλλοντικές δράσεις, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 33,3% που δεν εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δεν έχουν περιβαλλοντικές δράσεις. Συνεπώς υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ Διασφάλισης της Ποιότητας και Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 148, Παράρτημα 1).

Φαίνεται από την παραπάνω ανάλυση ότι για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά στο σύνολο των ετών 2006-2012 υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των παραπάνω μεταβλητών. Γεγονός που υπογραμμίζει τη σημασία της μεταβλητής κατάσταση επιχείρησης «κύρια αγορά» στη συνάφεια της ποιοτικής μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τις μεταβλητές Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση, Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος, Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς, Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα, Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον καθώς φαίνεται ότι έχουν πολύ μεγαλύτερα ποσοστά συνάφειας και μάλιστα στατιστικά σημαντικά σε σύγκριση με τα ποσοστά του συνόλου των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και για τις οποίες έχει πραγματοποιηθεί έλεγχος συνάφειας Pearson chi square της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τις ίδιες μεταβλητές.

Ειδικότερα για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά παρατηρείται στον έλεγχο συνάφειας ότι το 80,5% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δηλώνουν ότι εφαρμόζουν την ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό τους σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει ΕΚΕ για τις οποίες ισχύει ότι το 23,5% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης να δηλώνουν ότι υιοθετούν την ΕΚΕ στον ετήσιο Οικονομικό Απολογισμό τους. Επίσης, για τις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά το 56,6% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιούνται στον εργασιακό χώρο, ενώ για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 49,4% που εφαρμόζει πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιείται και στον εργασιακό χώρο. Επιπρόσθετα, για τις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά το 60,9% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς ενώ για τις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν την ΕΚΕ το 54% αυτών που ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιούνται και στο πεδίο της αγοράς. Ακόμα παρατηρείται ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 54,3% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης δραστηριοποιούνται στην κοινότητα, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν την ΕΚΕ, το 46,2% αυτών που ασκούν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν δράσεις στην κοινότητα παράλληλα. Τέλος παρατηρείται ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ και

βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 61,4% αυτών που εφαρμόζουν Πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης έχουν περιβαλλοντικές δράσεις, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, το 54,3% αυτών που ασκούν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης έχει περιβαλλοντικές δράσεις. Όσον αφορά στον έλεγχο συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά φαίνεται ότι τα ποσοστά συνάφειας είναι υψηλότερα με τις μεταβλητές που εξετάστηκαν σε σύγκριση με τα ποσοστά του έλεγχου συνάφειας της Βιώσιμης Ανάπτυξης με τις ίδιες μεταβλητές για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ σε επίπεδο πάντα στατιστικά σημαντικό.

Όσον αφορά τον έλεγχο συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τις μεταβλητές Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση, Δήλωση ΕΚΕ στο site, Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος, Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς, Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα, Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον δεν παρατηρούνται ουσιαστικές διαφορές και όχι τόσο μεγάλες σε όλα τα ποσοστά συνάφειας αυτών των μεταβλητών σε σύγκριση με τα ποσοστά συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τις ίδιες μεταβλητές για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ. Ειδικότερα, στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 100,0% δηλαδή όλες αυτές οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν κάνει δήλωση ΕΚΕ στον ετήσιο Οικονομικό τους Απολογισμό, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ το 100% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν κάνει δήλωση για την ΕΚΕ στον Ετήσιο Οικονομικό Απολογισμό τους.

Επίσης στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά το 88,3% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν κάνει δήλωση ότι εφαρμόζουν την ΕΚΕ στο site τους, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 97,9% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας δηλώνουν ότι έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ στο site τους. Επίσης στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 92,3% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δραστηριοποιούνται στον εργασιακό χώρο, ενώ για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 88,3% αυτών που έχουν

κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας έχουν δράσεις στον εργασιακό χώρο. Επιπρόσθετα, στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 93,9% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δραστηριοποιούνται στο πεδίο της αγοράς, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 87,2% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν δράσεις στο πεδίο της αγοράς. Ακόμα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 91,9% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας δραστηριοποιούνται στην κοινότητα, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 84,9% αυτών που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν δράσεις προς την κοινότητα. Ακόμα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, το 91,6% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα ή συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας έχουν περιβαλλοντικές δράσεις, ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 87,9% αυτών που εφαρμόζουν σύστημα ή συστήματα διασφάλισης της ποιότητας έχουν περιβαλλοντικές δράσεις.

Παρατηρείται ότι τόσο στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, όσο και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 100% αυτών που εφαρμόζουν σύστημα διασφάλισης της ποιότητας δηλώνουν ότι εφαρμόζουν την ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό τους. Υπάρχει δηλαδή πλήρη συμμετοχή των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν συστήματα διασφάλισης στην δήλωση της ΕΚΕ στον ετήσιο απολογισμό τους και στις δύο περιπτώσεις. Τα υπόλοιπα ποσοστά στους έλεγχοι συνάφειας των μεταβλητών της Διασφάλισης της Ποιότητας με τις άλλες μεταβλητές μεταξύ της υποομάδας των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με την ομάδα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, δεν παρουσιάζουν μεταξύ τους μεγάλες διακυμάνσεις. Εκτός από τον έλεγχο συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη Δήλωση ΕΚΕ στο site των επιχειρήσεων. Το ποσοστό του έλεγχου συνάφειας των παραπάνω μεταβλητών για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, είναι μεγαλύτερο από το ποσοστό του ελέγχου συνάφειας για τις ίδιες μεταβλητές των επιχειρήσεων που δεν την έχουν υιοθετήσει κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες.

Διαφαίνεται, πάντως μεγαλύτερο ποσοστό συνάφειας της Βιώσιμης Ανάπτυξης με τις μεταβλητές που εξετάστηκαν στην υποομάδα των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά από τα ποσοστά συνάφειας της Βιώσιμης Ανάπτυξης με τις ίδιες μεταβλητές για τις επιχειρήσεις της ομάδας αυτών που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ. Γεγονός που σημαίνει ότι πιθανά η σύνδεση της Βιώσιμης Ανάπτυξης με μεταβλητές Τομείς Δραστηριοποίησης της ΕΚΕ: Πεδίο αγοράς, εργασιακός χώρος, κοινότητα, περιβάλλον και με τη δήλωση της ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό παίζει σημαντικότερο ρόλο για τις επιχειρήσεις στην κύρια αγορά απ' ότι για τις επιχειρήσεις που απλά έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ. Κατά συνέπεια η Β.Α. συνδέεται με την ΕΚΕ μέσω της θεωρίας των ενδιαφερομένων μερών (Τομείς Δραστηριοποίησης) και με τη δήλωση της ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά σε υψηλά ποσοστά και στατιστικά σημαντικά. Αυτό ίσως παρέχει μια ένδειξη ότι οι επιχειρήσεις που είναι αποδοτικότερες δηλαδή βρίσκονται στην κύρια αγορά εφαρμόζουν τις δράσεις ΕΚΕ συνδέοντας τις με τη Β.Α. περισσότερο συνειδητά και επιπρόσθετα κατανοούν καλύτερα τη σημασία τους στη στρατηγική της επιχείρησης αφού κάνουν αναφορά της ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό της.

Αντίθετα δεν προκύπτουν ασφαλή συμπεράσματα από τα ποσοστά συνάφειας των μεταβλητών Διασφάλιση της Ποιότητας με τις υπόλοιπες μεταβλητές. Σε κάθε περίπτωση φαίνεται ότι η Διασφάλιση της Ποιότητας σε σχέση με τις υπόλοιπες μεταβλητές είναι εξίσου σημαντική τόσο για την υποομάδα των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, όσο και την ομάδα των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν την ΕΚΕ.

Παραταύτα είναι ανάγκη να τονιστεί ότι τα ποσοστά συνάφειας της Βιώσιμης Ανάπτυξης με τις υπόλοιπες μεταβλητές έχουν αυξητική τάση στις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά ακολουθούν την γενική κατεύθυνση των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ.

Είναι εμφανές ότι η ΕΚΕ και στην υποομάδα των επιχειρήσεων που βρίσκονται στην κύρια αγορά συνδέεται πολύ περισσότερο με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη μέσω της θεωρίας των ενδιαφερομένων μερών: Αγορά, Εργασιακός χώρος, Κοινότητα και Περιβάλλον. Επιπρόσθετα συνδέεται με τη δήλωση της ΕΚΕ στον ετήσιο Οικονομικό απολογισμό των επιχειρήσεων, τη νέα τάση που διατυπώθηκε πρόσφατα από τον Διεθνή Οργανισμό GRI και τονίζει τη σημασία και ίσως την

εξέλιξη της EKE όσον αφορά στην έκδοση κοινών απολογισμών οικονομικών περιβαλλοντικών κοινωνικών και εταιρικής διακυβέρνησης.

Επιπρόσθετα τα υψηλά ποσοστά συνάφειας της Διασφάλισης της Ποιότητας με τις υπόλοιπες μεταβλητές και για την υποομάδα των επιχειρήσεων που βρίσκονται στην κύρια αγορά και για την ομάδα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE δηλώνει τη συσχέτιση που υπάρχει μεταξύ των συστημάτων Διασφάλισης της Ποιότητας με την αντίληψη των επιχειρήσεων για σωστή εφαρμογή της EKE όπως δηλώνεται και από τη βιβλιογραφία κατά Skouloudis et.al., (2010) για την αποτελεσματική εφαρμογή των πρακτικών EKE.

Όσον αφορά στο δεύτερο ερώτημα που τέθηκε με την έρευνά μας δηλαδή αν οι επιχειρήσεις εφαρμόζουν την EKE ως μέρος της δημόσιας εικόνας τους ή για την ενίσχυση της αξίας τους, μπορεί να ειπωθεί ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE όσον αφορά στις εταιρείες που βρίσκονται σε κατάσταση επιχείρησης κύρια αγορά, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά συνάφειας της B.A. με τους τομείς εφαρμογής της EKE (σύμφωνα με τη θεωρία των ενδιαφερομένων μερών) σε σύγκριση με τα ποσοστά συνάφειας των ίδιων μεταβλητών της ομάδας των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE.

Επιπρόσθετα, οι επιχειρήσεις που ανήκουν στην υποομάδα δηλαδή οι επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την EKE και βρίσκονται στην κύρια αγορά υπερέχουν στις διάμεσες τιμές των δεικτών ROA, ROE και EPS από την υποομάδα των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την EKE και βρίσκονται στην κύρια αγορά στατιστικά σημαντικά στη μετά κρίση περίοδο 2010-2012.

Επίσης φαίνεται να ενισχύει την ηθική υπόσταση της επιχείρησης και να δημιουργεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα με αποτέλεσμα να είναι εφικτή και η αύξηση της χρηματοοικονομικής της απόδοσης ακόμα και σε περιόδους κρίσης καθώς σύμφωνα με τους Harjoto & Jo (2011) οι δραστηριότητες της EKE μπορεί να χρησιμοποιηθούν από τους διευθυντές για την επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ των διευθυντών και των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών (συγκρούσεις που ανακύπτουν ή έχουν ανακύψει κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης). Κατά αυτό τον τρόπο, η υιοθέτηση της EKE ενισχύει την αξία και τις επιδόσεις της εταιρείας. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν την EKE ως μέσο προβολής τους αλλά παράλληλα ενσωματώνουν πρακτικές EKE που θεωρητικά τις κάνουν πιο κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις.

Πραγματοποιήθηκε επίσης έλεγχος συνάφειας Pearson Chi Square για τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ για το σύνολο των ετών 2006-2012 και αφορά στην τρίτιμη ποιοτική μεταβλητή:

Ευρύτερος κλάδος οι τιμές της οποίας είναι:

1 = Πρωτογενής τομέας & βιομηχανία

2= Εμπόριο

3= Υπηρεσίες.

Προκειμένου να συνδέσουμε τον τομέα παραγωγής των επιχειρήσεων με τον τομέα δραστηριοποίησης ΕΚΕ. Αφού σύμφωνα και με τους Bichtha (2003) καθώς και τους Adams & Frost (2008) Η μελέτη και ταυτοποίηση των συγκεκριμένων τομεακών ή περιφερειακών μεταβλητών, ρίχνει περισσότερο φως στις σχέσεις μεταξύ των χαρακτηριστικών της βιομηχανίας και το επίπεδο των πρακτικών της ΕΚΕ. Αυτό διευκολύνει την αναγνώριση των συναφών παραμέτρων /χαρακτηριστικών (κοινωνικά, πολιτικά, γεωγραφικά, οικονομικά, πολιτιστικά) των πρακτικών της ΕΚΕ των τομέων ή των εν λόγω περιφερειών.

Από τη στατιστική ανάλυση παρατηρείται ότι:

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Ευρύτερος κλάδος με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 57,6% των επιχειρήσεων που ανήκουν στον πρωτογενή τομέα & στη βιομηχανία, εφαρμόζουν δράσεις στον εργασιακό χώρο, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 11,1% αυτών που ανήκουν στον τομέα του εμπορίου εφαρμόζουν δράσεις στον εργασιακό χώρο. Τέλος στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 31,3% αυτών που προσφέρουν υπηρεσίες εφαρμόζουν δράσεις στον εργασιακό χώρο. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της τιμής του Ευρύτερου κλάδου 1=Πρωτογενής Τομέας & Βιομηχανία και της μεταβλητής Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος καθώς και μεταξύ της τιμής 3= Υπηρεσίες και της μεταβλητής Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 149, Παράρτημα 1) .

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Ευρύτερος κλάδος με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 53,6% των επιχειρήσεων που ανήκουν στον πρωτογενή τομέα & στη βιομηχανία

εφαρμόζουν δράσεις στο πεδίο της αγοράς, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 9,3% αυτών που δραστηριοποιούνται στο εμπόριο, εφαρμόζουν δράσεις στο πεδίο της αγοράς. Επίσης στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 37,0% αυτών που προσφέρουν υπηρεσίες, εφαρμόζουν δράσεις στο πεδίο της Αγοράς. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της τιμής του Ευρύτερου κλάδου 1=Πρωτογενής Τομέας & βιομηχανία και της μεταβλητής Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς και μεταξύ της τιμής του Ευρύτερου κλάδου 3=Υπηρεσίες και της μεταβλητής Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 150, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Ευρύτερος κλάδος με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 56,2% των επιχειρήσεων που ανήκουν στον πρωτογενή τομέα & στη βιομηχανία δραστηριοποιούνται στην κοινότητα, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 12,1% αυτών που έχουν ως αντικείμενο οικονομικής δραστηριότητας το εμπόριο, δραστηριοποιούνται στην κοινότητα. Επιπρόσθετα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 31,7% αυτών που προσφέρουν υπηρεσίες, δραστηριοποιούνται στην κοινότητα. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της τιμής του Ευρύτερου κλάδου 1= Πρωτογενής Τομέας & βιομηχανία και της μεταβλητής Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα και μεταξύ της τιμής του Ευρύτερου κλάδου 3= Υπηρεσίες και της μεταβλητής Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 151, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Ευρύτερος κλάδος με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 60,7% των επιχειρήσεων που ανήκουν στον πρωτογενή τομέα & στη βιομηχανία έχουν περιβαλλοντικές δράσεις, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 11,8% αυτών που ασκούν εμπορικές δραστηριότητες, έχουν περιβαλλοντικές δράσεις. Ακόμα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 27,5% αυτών που προσφέρουν υπηρεσίες, έχουν περιβαλλοντικές δράσεις. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της τιμής του Ευρύτερου κλάδου 1= πρωτογενής τομέας & βιομηχανία και της

μεταβλητής Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον και μεταξύ της τιμής του Ευρύτερου κλάδου 3=Υπηρεσίες και της μεταβλητής Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 152, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της Ποιοτικής μεταβλητής Ευρύτερος κλάδος με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 66,5% των επιχειρήσεων που ανήκουν στον πρωτογενή τομέα & στη βιομηχανία εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 8,8% αυτών που έχουν εμπορικές δραστηριότητες, έχουν αναπτύξει πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης. Τέλος στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 24,7% αυτών που προσφέρουν υπηρεσίες, έχουν αναπτύξει πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της τιμής του Ευρύτερου κλάδου 1= πρωτογενής τομέας & βιομηχανία και της μεταβλητής Βιώσιμης Ανάπτυξης και μεταξύ της τιμής του Ευρύτερου κλάδου 3=Υπηρεσίες και της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με $p\text{-value}<0,001$ (βλ. Πίνακα 153, Παράρτημα 1).

Από τα αποτελέσματα του ελέγχου συνάφειας Pearson chi square της Ποιοτικής μεταβλητής Ευρύτερος κλάδος γίνεται αντιληπτό ότι οι επιχειρήσεις που ανήκουν στον πρωτογενή τομέα & στη βιομηχανία έχουν τη μεγαλύτερη συνάφεια με όλες τις μεταβλητές των Τομέων Δραστηριοποίησης της ΕΚΕ και μάλιστα σε στατιστικά σημαντικά υψηλά ποσοστά για όλους τους τομείς και ιδιαίτερα για τον Τομέα Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον με το 60,7% των επιχειρήσεων στον πρωτογενή τομέα & στη βιομηχανία να έχουν περιβαλλοντικές δράσεις καθώς και στη Βιώσιμη Ανάπτυξη με 66,5% των επιχειρήσεων του πρωτογενή τομέα & της βιομηχανίας να εφαρμόζουν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης. Η συσχέτιση αυτή μας επιτρέπει να συνδέσουμε τις περιβαλλοντικές δράσεις με επιχειρήσεις του πρωτογενή τομέα (κυρίως εξορυκτικές) και της βιομηχανίας στο μεγαλύτερο μέρος τους καθώς οι επιχειρήσεις αυτές σύμφωνα και με τη βιβλιογραφία κατά Bichtha (2003) και Da Silva Monteiro & Aibar-Guzman (2009) προσπαθούν να εξισορροπήσουν τις αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον με άλλες δράσεις περιβαλλοντικής προστασίας. Εξάλλου η ενασχόληση των επιχειρήσεων του πρωτογενή τομέα και της βιομηχανίας με πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης συνάδει στο ότι αυτές οι επιχειρήσεις θεωρούν και ταυτίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη με την ΕΚΕ καθώς και με τις περιβαλλοντικές δράσεις.

Οι επιχειρήσεις που ανήκουν πρωτογενή τομέα & στη βιομηχανία καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό εμπλοκής και με τους άλλους τομείς δραστηριοποίησης της ΕΚΕ (θεωρία των ενδιαφερομένων μερών) τόσο στον εργασιακό χώρο, όσο και στην αγορά αλλά και στην κοινότητα γεγονός που εξηγείται μέσω της βιβλιογραφίας καθόσον ο εργασιακός χώρος αποτελεί μια σημαντική προτεραιότητα τόσο λόγω της προσαρμογής στις νόμιμες επιταγές που υπάρχουν όσο και ως απόκριση στο ισχυρό συνδικαλιστικό κίνημα που αναπτύσσεται σε βιομηχανικές επιχειρήσεις του πρωτογενή τομέα. Βέβαια κατά Melo & Garrido-Morgado (2012) οι εργασιακές σχέσεις είναι σημαντικές μόνο σε γενικές βιομηχανίες αφού σύμφωνα με τους παραπάνω συγγραφείς σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με το συνδικαλιστικό κίνημα. Επιπρόσθετα οι μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις οι οποίες ανήκουν στον πρωτογενή τομέα κρίνουν πάντα απαραίτητη την αποδοχή τους από την τοπική κοινότητα και τους τοπικούς φορείς επομένως θεωρούν απαραίτητη τη δραστηριοποίησή τους προς την κοινότητα. Γεγονός που υποστηρίζεται και από τους Perrini, Russo & Tencati (2007), οι οποίοι αποκαλύπτουν ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν την περιβαλλοντική διαχείριση, την απασχόληση, τις τοπικές κοινότητες, καθώς και τον έλεγχο και την υποβολή εκθέσεων στρατηγικής.

Οι επιχειρήσεις που ανήκουν στον τριτογενή τομέα επίσης έχουν στατιστικά σημαντικά αρκετά υψηλά ποσοστά εμπλοκής τόσο στους τομείς δραστηριοποίησης της ΕΚΕ όσο και στη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Στατιστικά σημαντικά υψηλά ποσοστά δραστηριοποίησης έχουν οι επιχειρήσεις του τριτογενή τομέα στους Τομείς Δραστηριοποίησης ΕΚΕ: Πεδίο Αγοράς, Εργασιακός χώρος και κοινότητα γεγονός το οποίο είναι σύμφωνο και με τους Cooper et.al. (2001) υποστήριξαν ότι οι εταιρείες που ασχολούνται άμεσα με τους καταναλωτές έχουν το κίνητρο να εστιάσουν την προσοχή τους σε αυτή τη συγκεκριμένη ομάδα ενδιαφερομένων μερών.

Τέλος οι επιχειρήσεις που ανήκουν στο δευτερογενή τομέα δηλαδή απασχολούνται με το εμπόριο έχουν τα χαμηλότερα ποσοστά εμπλοκής σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο από τους άλλους δύο τομείς τόσο στους τομείς δράσεις της ΕΚΕ όσο και στην Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Μέσω της βιβλιογραφίας έγινε αντιληπτή η αυξητική τάση στην υιοθέτηση των κατευθυντήριων οδηγιών κατά GRI για τη δημοσιοποίηση Απολογισμών ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας. Επίσης είναι προφανές ότι οι Απολογισμοί με την προσφορά των προτύπων και του κοινού πλαισίου συντελούν στην αύξηση της λογοδοσίας των επιχειρήσεων που τις δημοσιοποιούν. Εναλλακτικά σε σχέση με την πρώτη μας υπόθεση στην οποία ελέγξαμε εάν υπάρχει διαφορά στην αποδοτικότητα μεταξύ αυτών που επενδύουν και αυτών που δεν επενδύουν σε ΕΚΕ, εξετάσαμε την ίδια υπόθεση έχοντας ως κριτήριο ταξινόμησης σε Κοινωνικά Υπεύθυνες επιχειρήσεις και μη, όχι την αξιολόγηση που κάναμε με βάση την συνολική πληροφόρηση που αναζητήσαμε στις επιχειρήσεις αλλά μόνο τη δημοσίευση απολογισμών ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας. Δηλαδή εάν η δημοσιοποίηση απολογισμών επηρεάζει στατιστικά σημαντικά την μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που την υιοθετούν. Κατόπιν διενεργήθηκε έλεγχος ισότητας διάμεσων τιμών Mann Whitney και διατυπώθηκαν δύο υποθέσεις:

- H_0 : Η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI δεν διαφέρει από τη μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας.
- H_a : Η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI υπερτερεί έναντι των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI.

Επίσης πραγματοποιήθηκε έλεγχος συνάφειας Pearson chi square των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας με τις μεταβλητές Τομείς δραστηριοποίησης ΕΚΕ: Εργασιακός χώρος, Πεδίο αγοράς, Περιβάλλον, Κοινότητα, Φιλανθρωπία και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ και Κατάσταση Αγοράς. Από τον έλεγχο αυτό προέκυψαν σημαντικά αποτελέσματα.

Ειδικότερα στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και είναι 408 σε αριθμό, το υποσύνολο των επιχειρήσεων που δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας είναι 102 για το σύνολο των ετών 2006-2012. Δηλαδή αφορά στο 25% των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ.

Έχουμε δηλαδή ένα πολύ σημαντικό ποσοστό επιχειρήσεων που δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI.

Όσον αφορά στον έλεγχο διάμεσων τιμών Mann Whitney των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE και δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας και εκείνων που έχουν υιοθετήσει την EKE αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς, για τους δείκτες **ROA, ROE, EPS, ΑΠ1 & ΑΠ2** στο σύνολο των ετών **2006-2012** παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Η διάμεση τιμή του δείκτη ROA, των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE και δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROA των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας με $p\text{-value}=0,001$ (βλ Πίνακα 154, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη ROE, των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE και δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη ROE των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας με $p\text{-value}=0,018$ (βλ Πίνακα 155, Παράρτημα 1).

Η διάμεση τιμή του δείκτη EPS, των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE και δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας είναι στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη από τη διάμεση τιμή του δείκτη EPS των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας με $p\text{-value}<0,001$ (βλ Πίνακα 156, Παράρτημα 1).

Επομένως η H_0 μηδενική υπόθεση δεν γίνεται δεκτή ενώ γίνεται δεκτή η H_a εναλλακτική πρόταση δηλαδή ότι η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE και δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI υπερέρχει στατιστικά σημαντικά έναντι των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας, τουλάχιστον όσον αφορά στους δείκτες ROA, ROE και EPS. Πρόκειται για ένα νέο εύρημα που δείχνει πως η δημοσιοποίηση απολογισμών EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI σχετίζεται ακόμα περισσότερο με την αποδοτικότητα σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την EKE αλλά δεν δημοσιοποιούν απολογισμούς.

Ο έλεγχος συνάφειας Pearson chi square των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE και δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI, στο σύνολο των ετών 2006-2012 αφορά στις μεταβλητές:

Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Τομέας Δραστηριοποίησης EKE/ Εργασιακός χώρος,

Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Τομέας Δραστηριοποίησης EKE/ Πεδίο αγοράς,

Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Τομέας Δραστηριοποίησης EKE/ Κοινότητα,

Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Τομέας Δραστηριοποίησης EKE/ Περιβάλλον,

Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Άλλο Φιλανθρωπία,

Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Τομέας Δραστηριοποίησης EKE/ Εργασιακός χώρος, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE, το 97,1% των επιχειρήσεων που δημοσιοποιούν Απολογισμούς έχουν δράσεις στον εργασιακό χώρο, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE, το 70,9% αυτών που δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας δραστηριοποιούνται στον εργασιακό χώρο. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Μεταβλητής Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI και Τομέας Δραστηριοποίησης EKE/ Εργασιακός χώρος με $p\text{-value}<0,001$ (βλ Πίνακα 157, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Τομέας Δραστηριοποίησης EKE/ Πεδίο αγοράς, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE, το 100,0% των επιχειρήσεων που δημοσιοποιούν Απολογισμούς έχουν δράσεις στον πεδίο της αγοράς, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE, το 60,9% αυτών που δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας δραστηριοποιούνται στον εργασιακό χώρο. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Μεταβλητής Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI και Τομέας Δραστηριοποίησης EKE/ Πεδίο Αγοράς με $p\text{-value}<0,001$ (βλ Πίνακα 158, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 100,0% των επιχειρήσεων που δημοσιοποιούν Απολογισμούς έχουν δράσεις στην κοινότητα, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 77,3% αυτών που δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας δραστηριοποιούνται στην κοινότητα. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Μεταβλητής Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα με $p\text{-value}<0,001$ (βλ Πίνακα 159, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 97,1% των επιχειρήσεων που δημοσιοποιούν Απολογισμούς έχουν περιβαλλοντικές δράσεις, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 69,7% αυτών που δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας δραστηριοποιούνται περιβάλλον. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Μεταβλητής Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον με $p\text{-value}<0,001$ (βλ Πίνακα 160, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI με Άλλο Φιλανθρωπία, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 85,3% των επιχειρήσεων που δημοσιοποιούν Απολογισμούς έχουν φιλανθρωπικές δράσεις, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 71,7% αυτών που δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας έχουν φιλανθρωπικές δράσεις. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Μεταβλητής Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI και Άλλο φιλανθρωπία με : $p\text{-value}=0,006$ (βλ Πίνακα 161, Παράρτημα 1).

Ο Pearson chi square έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, δείχνει ότι στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 95,1% των επιχειρήσεων που δημοσιοποιούν Απολογισμούς έχουν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης, και στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 23,7% αυτών που δεν

δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας έχουν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης. Συνεπώς διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Μεταβλητής Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI και Βιώσιμη Ανάπτυξη με $p\text{-value} < 0,001$ (βλ Πίνακα 162, Παράρτημα 1).

Διαπιστώνεται στατιστικά σημαντική συνάφεια των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE και δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI με τους Τομείς Δραστηριοποίησης της EKE: Εργασιακός χώρος, πεδίο αγοράς, κοινότητα και περιβάλλον, καθώς επίσης και με την Βιώσιμη Ανάπτυξη και σε μικρότερο ποσοστό με την φιλανθρωπία. Η στατιστικά σημαντική διαφορά των παραπάνω επιχειρήσεων με τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την EKE αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας υπογραμμίζει την αυξανόμενη σημασία που έχουν οι κατευθυντήριες οδηγίες κατά GRI για την επικοινωνία των επιχειρήσεων με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη του και την αύξηση της λογοδοσίας τους προς αυτά.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η επικοινωνία με τα ενδιαφερόμενα μέρη προϋποθέτει τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών και την ενημέρωσή τους με δείκτες αποδοτικότητας στα σημαντικά για τα ενδιαφερόμενα μέρη θέματα αφού κατά Marimon et.al. (2012) το GRI αποτελεί είναι ένα εργαλείο που επιτρέπει στις εταιρείες να επικοινωνούν με τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με τις ενέργειες και τις αποδόσεις τους πέραν των οικονομικών τους δεικτών και οι Brown & Jong (2008) θεωρούν ότι η συνεισφορά του GRI μπορεί να εξυπηρετεί από τη μια πλευρά τη λογική της «πολιτικής ρύθμισης» η οποία βλέπει τους κοινωνικούς απολογισμούς ως ένα μηχανισμό προς την ενδυνάμωση των ομάδων της κοινωνίας των πολιτών για να διαδραματίσουν έναν πιο ενεργό και διεκδικητικό ρόλο στην εταιρική διακυβέρνηση.

Επίσης η σχεδόν πλήρη εξάρτηση στην εφαρμογής πολιτικών Βιώσιμης Ανάπτυξης από τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την EKE και δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας τονίζει την ταύτιση ή και σύγκλιση των δύο εννοιών στο πλαίσιο των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν τις κατευθυντήριες οδηγίες του GRI για τη σύνταξη των Απολογισμών EKE/ Βιωσιμότητας

Σημαντικά επίσης είναι τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τον έλεγχο συνάφειας Pearson chi square της μεταβλητής Απολογισμοί EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI με την μεταβλητή Ευρύτερος κλάδος (1=πρωτογενής παραγωγή και βιομηχανία, 2=εμπόριο, 3=υπηρεσίες).

Ειδικότερα παρατηρείται ότι το 64,7% που έχει υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιεί Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας ασχολείται με την πρωτογενή παραγωγή ή/και τη βιομηχανία, το 4,9% που έχει υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιεί Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας ασχολείται με το εμπόριο και το 30,4% των επιχειρήσεων που έχει υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιεί Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας παρέχει υπηρεσίες. Παρατηρείται συνάφεια της τιμής της πρωτογενούς παραγωγής ή/και βιομηχανίας, με τις επιχειρήσεις που δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο. Επίσης παρατηρείται συνάφεια σε μικρότερο ποσοστό αλλά στατιστικά σημαντικό των επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες με τη δημοσιοποίηση Απολογισμών ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας. Αντίθετα το ποσοστό των επιχειρήσεων που ασχολούνται με το εμπόριο και δημοσιοποιούν Απολογισμούς είναι πολύ μικρό.

Τα αποτελέσματα αυτά δεν αποτελούν έκπληξη καθώς ακολουθούν την γενικότερη κατεύθυνση των ποσοστών των επιχειρήσεων που δείγματος μας αλλά και γιατί βιβλιογραφικά η συσχέτιση των επιχειρήσεων που δημοσιοποιούν Απολογισμούς συνδέεται με το βιομηχανικό τομέα και την εξόρυξη πρώτων υλών αφού σύμφωνα με τους Guthrie & Parker, 1989 οι εταιρείες που έχουν περιβαλλοντικές επιπτώσεις έχουν μακρά ιστορία στην υποβολή περιβαλλοντικών πληροφοριών και στη δημοσιοποίηση περιβαλλοντικών πληροφοριών και γενικότερα στον απολογισμό. Επίσης οι Da Silva Monteiro & Aibar-Guzman (2009), υποστηρίζουν ότι το επίπεδο της περιβαλλοντικής δημοσιοποίησης και γενικότερα της δημοσιοποίησης επηρεάζεται από το μέγεθος της επιχείρησης και τα χαρακτηριστικά της βιομηχανίας δεδομένου ότι η έκταση της περιβαλλοντικής δημοσιοποίησης πληροφοριών δεν είναι η ίδια σε όλες τις βιομηχανίες.

Υπό αυτή την έννοια, βρέθηκε ότι οι εταιρείες που ανήκουν στον κλάδο του χαρτοπολτού, του χαρτιού, του νερού, της ηλεκτρικής ενέργειας και της βιομηχανίας φυσικού αερίου / πετρελαίου δεν έχουν μόνο τις υψηλότερες τιμές του δείκτη περιβαλλοντικής δημοσιοποίησης, αλλά έχουν επίσης τη μεγαλύτερη αύξηση στο δείγμα της έρευνας μεταξύ 2002 και 2004. Σ' αυτό συμφωνούν και τα αποτελέσματα των μελετών των Brammer & Pavelin, 2008 καθώς και του Magness 2006 (βλ. Πίνακα 163, Παράρτημα 1).

Όσον αφορά στον έλεγχο συνάφειας Pearson chi square της μεταβλητής μας Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού

Δικτύου ΕΚΕ και Κατάσταση Επιχείρησης (Σε αναστολή, σε επιτήρηση στην κύρια αγορά) παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Στο σύνολο των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ το 73,5% αυτών που δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ. Ενώ στο σύνολο των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ, το 26,5% που δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI δεν είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ. Υπάρχει κατά συνέπεια στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της μεταβλητής Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου με $p\text{-value} < 0,001$. Γίνεται αντιληπτό πως οι επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους 73,5% μέλη του Ελληνικού Δικτύου (βλ. Πίνακα 164, Παράρτημα 1).

Επιπρόσθετα ο έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI με τη μεταβλητή Κατάσταση επιχείρησης μας δίνει την εξής εικόνα: Στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ, το 93,8% αυτών που δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας ανήκουν στην κύρια αγορά, και το 6,2% αυτών που δημοσιοποιούν Απολογισμούς βρίσκονται σε επιτήρηση. Δεν υπάρχει καμία επιχείρηση που να δημοσιοποιεί Απολογισμούς που να βρίσκεται σε αναστολή. Παρατηρείται και σ' αυτόν τον έλεγχο συνάφειας στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της μεταβλητής Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI με τη τιμή «κύρια αγορά» της μεταβλητής Κατάσταση επιχείρησης με $p\text{-value} = 0,001$ (βλ. Πίνακα 165, Παράρτημα 1).

Αυτές οι δύο τελευταίες παρατηρήσεις σε συνδυασμό με τους προηγούμενους ελέγχους Mann Whitney και Pearson chi square μας προσφέρουν τη δυνατότητα εξαγωγής ενός πολύ χρήσιμου συμπεράσματος που ενισχύει την αξιοπιστία της άποψής μας σχετικά με τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και δημοσιοποιούν απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI. Ειδικότερα, θεμελιώνεται μέσα από τα αποτελέσματα αυτής της στατιστικής ανάλυσης ότι η δημοσιοποίηση των Απολογισμών ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI συντελεί στην αύξηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς. Το σημαντικό όμως εύρημα είναι ότι οι επιχειρήσεις αυτές ανήκουν στις ήδη αποδοτικές καθώς στο μεγαλύτερο ποσοστό τους είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου και επίσης στην συντριπτική τους πλειοψηφία είναι σε κατάσταση κύριας αγοράς και οι δύο

παράγοντες αυτοί συνηγορούν ότι οι επιχειρήσεις που δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας ανήκουν στις ήδη αποδοτικές. Επιπρόσθετα όμως φαίνεται πως η δημοσιοποίηση των πρακτικών EKE σε όλους τους τομείς Δραστηριοποίησης τους και η σύνδεση τους με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και την Δήλωση της EKE στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό αντανakλά το γεγονός πως οι επιχειρήσεις αυτές ενσωματώνουν τις δράσεις EKE στη στρατηγική τους αφού κατά Adams & Frost (2008) η δημοσιοποίηση των στοιχείων της EKE, έχει οδηγήσει σε εξελίξεις των συστημάτων συλλογής δεδομένων και της ενσωμάτωσης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αποδόσεων των δεδομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, στον κίνδυνο διαχείρισης και μέτρησης της απόδοσης.

Τα αποτελέσματα αυτής της στατιστικής ανάλυσης με μη παραμετρικό έλεγχο Mann Whitney αλλά και έλεγχο συνάφειας Pearson chi square αντίστοιχα για τους δείκτες αποδοτικότητας ROA, ROE, EPS, ΑΠ1 & ΑΠ2 και τη στατιστικά ή όχι σημαντική σχέση μεταξύ των ποιοτικών μεταβλητών καταδεικνύουν πως η EKE συντελεί στην αύξηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθήνας και μάλιστα στατιστικά σημαντικά σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις που δεν υιοθετούν την EKE. Αποτελεί σημαντικό παράγοντα η κατάσταση της επιχείρησης αν δηλαδή βρίσκεται ή όχι στην κύρια αγορά και επίσης η δημοσιοποίηση Απολογισμών EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI γιατί προσδίδει όχι μόνο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αλλά συντελεί και στην καλύτερη ενσωμάτωση των πρακτικών EKE στη στρατηγική της επιχείρησης. Ισχύει κατά συνέπεια ότι η EKE συνδέεται με τη δημόσια εικόνα των ήδη αποδοτικών επιχειρήσεων αλλά παράλληλα τις κάνει και πιο κοινωνικά υπεύθυνες σε θεωρητικό τουλάχιστον επίπεδο.

Φαίνεται επίσης από τα ευρήματα της στατιστικής μας ανάλυσης ότι η Βιώσιμη Ανάπτυξη και η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στο πλαίσιο των επιχειρήσεων έχουν γίνει δύο έννοιες σχεδόν ταυτόσημες ή τουλάχιστον συγκλίνουσες εφόσον παρατηρείται στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των δύο αυτών εννοιών για όλες τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την EKE και ακόμα περισσότερο για εκείνες που την έχουν υιοθετήσει και βρίσκονται στην κύρια αγορά και επίσης περισσότερο ακόμα για εκείνες που την έχουν υιοθετήσει και δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI. Τέλος πρέπει να υπογραμμιστεί, η στατιστικά σημαντική σχέση που διαπιστώνεται μεταξύ της EKE και της Διασφάλισης της Ποιότητας καθόσον φαίνεται ότι η επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την EKE τη συνδυάζουν

και με συστήματα διασφάλισης της ποιότητας τα οποία χρησιμεύουν και για την καλύτερη εφαρμογή/ ενσωμάτωση των πρακτικών ΕΚΕ στη στρατηγική της επιχείρησης.

Κεφάλαιο 7^ο: Συμπεράσματα

Το αντικείμενο αυτής της έρευνας ήταν η διερεύνηση και απάντηση των ερωτημάτων:

Αν οι επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπερτερούν σε μέση αποδοτικότητα έναντι των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ;

Αν οι αποδοτικές επιχειρήσεις υιοθετούν την ΕΚΕ ως παράγοντα προβολής δηλαδή δημοσίων σχέσεων ή/και ενίσχυσης της αξίας/ονόματος της επιχείρησης.

Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ΕΚΕ και της Β.Α.;

Προκειμένου να απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα καταχωρήθηκαν δευτερογενή οικονομικά δεδομένα των επιχειρήσεων που ήταν εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών για το σύνολο των ετών 2006-2012. Δημιουργήθηκαν δύο αρχεία το ένα με επιχειρήσεις που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και το δεύτερο με επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ.

Στις επιχειρήσεις και των δύο ομάδων υπολογίστηκαν οι αριθμοδείκτες ROA, ROE, EPS, ΑΠ1 και ΑΠ2 που αποτελούν ποσοτικές μεταβλητές. Στις επιχειρήσεις της δεύτερης ομάδας προστέθηκαν ποιοτικές μεταβλητές που πρόέκυψαν από την ανάλυση περιεχομένου των site τους. Αυτές οι μεταβλητές αφορούσαν ένα πλήθος θεμάτων όπως μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση, Δήλωση ΕΚΕ στο site κ.λπ., οι οποίες περιγράφονται στην μεθοδολογία της έρευνας.

Διατυπώθηκαν δύο ερευνητικές υποθέσεις:

Η₀: Η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ δεν διαφέρει από αυτή των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ.

Η_α: Η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπερτερεί έναντι των επιχειρήσεων που δεν την έχουν υιοθετήσει.

Διενεργήθηκε μη παραμετρικός έλεγχος Mann Whitney για το αν προκύπτει στατιστικά σημαντική διαφορά στις διάμεσες τιμές των δεικτών ROA, ROE, EPS, ΑΠ1 και ΑΠ2 μεταξύ των εισηγμένων επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και των εισηγμένων επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ. Βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά στους δείκτες μεταξύ των δύο ομάδων επιχειρήσεων με τους δείκτες των επιχειρήσεων που υιοθετούν την ΕΚΕ να υπερτερούν στατιστικά σημαντικά από τους δείκτες των επιχειρήσεων που δεν την υιοθετούν στο σύνολο των ετών 2006-2012.

Κατά συνέπεια μπορεί να ειπωθεί ότι δεν γίνεται δεκτή η H_0 μηδενική υπόθεση και γίνεται αποδεκτή η H_a εναλλακτική υπόθεση με βάση την οποία:

Η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ υπερτερεί έναντι των επιχειρήσεων που δεν την έχουν υιοθετήσει.

Επίσης, σημαντικό εύρημα αποτελεί ότι και στις δύο χρονικές περιόδους που χωρίσαμε το δείγμα μας δηλαδή προ-κρίσης 2006-2009 και μετά κρίσης 2010-2012, οι δείκτες ROA, ROE, EPS, ΑΠ1 και ΑΠ2 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και δραστηριοποιούνται κυρίως στη Βιώσιμη Ανάπτυξη και σε δράσεις ΕΚΕ προς το περιβάλλον και την κοινότητα φαίνεται ότι υπερτερούν στατιστικά σημαντικά στη διάμεση τιμή τους από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις που εφαρμόζουν την ΕΚΕ αλλά δεν έχουν αναπτύξει τέτοιες δράσεις. Επίσης οι περισσότεροι δείκτες απόδοσης των επιχειρήσεων σχετίζονται στατιστικά σημαντικά με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR.

Στη συνέχεια διερευνήθηκε η συνάφεια της Βιώσιμης Ανάπτυξης με τους τομείς δραστηριοποίησης της ΕΚΕ για να αποδειχθεί κατά πόσο συνδέονται ή ταυτίζονται οι δύο αυτές έννοιες στο πλαίσιο των επιχειρήσεων και κατά συνέπεια να απαντηθεί το τρίτο ερευνητικό μας ερώτημα.

Ο Pearson chi square έλεγχος έδειξε ότι πράγματι το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης δραστηριοποιούνται και στους τέσσερις τομείς δράσεις της ΕΚΕ: εργασιακό χώρο, αγορά, κοινότητα και περιβάλλον. Αυτό αποτελεί επίσης πολύ σημαντικό εύρημα γιατί επιβεβαιώνει την ταύτιση της ΕΚΕ έστω και μη συνειδητοποιημένα με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στο πλαίσιο των επιχειρηματικών δράσεων γεγονός που υποδηλώνεται και από τους Keijzers (2002), Marewijk (2003), Montiel (2008) οι οποίοι συμφωνούν ότι οι έννοιες αυτές φαίνεται να συγκλίνουν έστω κι αν υπάρχουν σημεία διαφοράς.

Η σύνδεση-συνάφεια της μεταβλητής Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, με τις Αποδοτικές επιχειρήσεις, διερευνήθηκε στη συνέχεια. Προκειμένου να το κάνουμε αυτό, συσχετίσαμε τη Μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, με τη μεταβλητή Κατάσταση επιχείρησης κύρια αγορά προκειμένου να διαπιστωθεί ποιο είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων που βρίσκονται στην κύρια αγορά και είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ.

Ο έλεγχος αυτός έδειξε ότι, υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Μεταβλητής Κατάσταση της Επιχείρησης Κύρια αγορά & της Μεταβλητής Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ με $p\text{-value} < 0,001$. Ειδικότερα οι επιχειρήσεις που

βρίσκονται στην κύρια αγορά κατά 99% είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ, γεγονός που υπογραμμίζει τη στενή σχέση του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ με τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά. Αυτό ενισχύεται ακόμα περισσότερο από το αποτέλεσμα των επιχειρήσεων που είναι είτε σε αναστολή είτε σε επιτήρηση οι οποίες στην συντριπτική τους πλειοψηφία δεν είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου δηλαδή κατά 98,5%. Το τελευταίο υποδηλώνει είτε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική πιθανότητα το Ελληνικό Δίκτυο ΕΚΕ να απευθύνεται στις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά, είτε/και αυτές οι επιχειρήσεις να χρησιμοποιούν την ιδιότητα τους ως μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ για περαιτέρω ενίσχυση της αξίας τους. Επίσης για τις επιχειρήσεις που δεν βρίσκονται στην κύρια αγορά και είναι είτε σε επιτήρηση είτε σε αναστολή προκύπτει ότι δεν έχουν την επιλογή του να είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου γιατί είτε δεν ενδιαφέρονται είτε δεν είναι ενημερωμένες για τα πιθανά οφέλη. Ακόμα μπορεί να οφείλεται και στο ότι το Ελληνικό Δίκτυο δεν προσεγγίζει τις λιγότερο αποδοτικές ή μη αποδοτικές επιχειρήσεις.

Επιπρόσθετα, διερευνήθηκε η πιθανότητα σύνδεσης-συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τις Ποιοτικές μεταβλητές Τομείς Δραστηριοποίησης ΕΚΕ: Πεδίο Αγοράς, Κοινότητα, Εργασιακός χώρος, Περιβάλλον, Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση, Δήλωση ΕΚΕ στο site. Σύμφωνα με τον έλεγχο συνάφειας Pearson chi square υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των ποιοτικών μεταβλητών Τομείς Δραστηριοποίησης ΕΚΕ και της Μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας. Συνάγεται από το παραπάνω ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις με δράσεις ΕΚΕ είτε στον τομέα του περιβάλλοντος, είτε στην αγορά, είτε στον εργασιακό χώρο, είτε στην κοινότητα αντιμετωπίζουν τα συστήματα διασφάλισης της ποιότητας ως μέρος της επιτυχημένης εφαρμογής της ΕΚΕ. Γεγονός που υπογραμμίζεται κι από τη βιβλιογραφία αφού κατά Skouloudis et.al. (2010) η έγκαιρη προσαρμογή στα διεθνή πρότυπα όπως το Global Compact των Ηνωμένων Εθνών, οι κατευθυντήριες οδηγίες του GRI, το πρότυπο AA 1000 και το επερχόμενο 26000 ISO «Οδηγίες για την κοινωνική Ευθύνη» μπορούν να διαμορφώσουν την αποτελεσματική εφαρμογή πρακτικών ΕΚΕ και να ενισχύσουν την ευαισθητοποίηση για τις μη χρηματοπιστωτικές εκθέσεις στους εγχώριους οργανισμούς. Εξάλλου το 100% των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης της ποιότητας, δηλώνει στον ετήσιο οικονομικό τους απολογισμό ότι έχει υιοθετήσει την ΕΚΕ και το 97,9% των παραπάνω επιχειρήσεων έχουν δήλωση υιοθέτησης της ΕΚΕ

στο site τους. Η διασφάλιση της Ποιότητας κατά συνέπεια συνδέεται άμεσα με την αποτελεσματική εφαρμογή της ΕΚΕ αλλά και τις δράσεις της.

Επίσης απαντήθηκε το ερευνητικό μας ερώτημα αν οι επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά εφαρμόζουν πρακτικές ΕΚΕ ως μέσο για την προβολή τους ή ακόμα και για λόγους δημοσίων σχέσεων/ ενίσχυση της αξίας της επιχείρησης.

Προκειμένου να το κάνουμε αυτό διενεργήσαμε μη παραμετρικό έλεγχο διάμεσων τιμών Mann Whitney των Μεταβλητών Επιχειρήσεις που βρίσκονται στην Κύρια αγορά και έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά αλλά δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ.

Αυτό που παρατηρήθηκε από τις αναλύσεις είναι ότι τουλάχιστον οι διάμεσες τιμές δύο δεικτών των Επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά υπερέρχουν στατιστικά σημαντικά από τους αντίστοιχους δείκτες των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά για την περίοδο 2006-2012.

Κατά συνέπεια οι ενδείξεις δείχνουν ότι η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά υπερτερεί έναντι των επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά για το σύνολο των ετών 2006-2012 αναφορικά με τους δείκτες **EPS** και **ΑΠ2**.

Άλλο ένα σημαντικό εύρημα της έρευνας μας που ενισχύει την υπόθεση

Ha Η μέση αποδοτικότητα των κοινωνικά υπεύθυνων εταιριών διαφέρει από αυτή των μη κοινωνικά υπεύθυνων, υπογραμμίζοντας όμως στην παραπάνω περίπτωση το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις που έχουν αυτό το αποτέλεσμα βρίσκονται στην κύρια αγορά και αυτό πιθανότατα ενισχύεται και μέσω της ΕΚΕ.

Επιπρόσθετα από τις αναλύσεις προ κρίσης και μετά κρίσης για τις διαφορές των δεικτών σε επίπεδο στατιστικά σημαντικό μεταξύ των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά και εκείνων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, ενισχύεται η υπόθεση ότι η μέση αποδοτικότητα των Κοινωνικά Υπεύθυνων Επιχειρήσεων υπερτερεί έναντι των μη Κοινωνικά Υπεύθυνων σε επίπεδο στατιστικά σημαντικό, τόσο για την περίοδο προ κρίσης όσο και για την περίοδο μετά κρίσης. Επιπρόσθετα, η σημασία της ΕΚΕ για τις Κοινωνικά Υπεύθυνες επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά ενισχύεται από το γεγονός ότι μετά κρίσης οι δείκτες αποδοτικότητας που είναι ενισχυμένες σε σχέση με τις μη Κοινωνικά Υπεύθυνες Επιχειρήσεις υπερτερούν σε αριθμό είναι τρεις (ROA, ROE και EPS), έναντι ενός δείκτη (ΑΠ2) προ κρίσης.

Γεγονός που οδηγεί σε πιθανή ένδειξη ότι η ΕΚΕ ενισχύει τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά και την υιοθετούν σε σχέση με τις υπόλοιπες που δεν εφαρμόζουν την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά, εν μέσω οικονομικής κρίσης. Ενισχύοντας την φήμη και την αξία των επιχειρήσεων πιθανότατα αυτό οδηγεί σε μεγαλύτερες οικονομικές αποδόσεις για τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις αφού και κατά Melo & Garrido-Morgado (2012), η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη - ως μια πολυδιάστατη κατασκευή - είναι η πιο αποτελεσματική στην δημιουργία καλής φήμης για την επιχείρηση και κατά συνέπεια στην οικοδόμηση ενός βιώσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Επίσης φαίνεται να ενισχύει την ηθική υπόσταση της επιχείρησης και να δημιουργεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα με αποτέλεσμα να είναι εφικτή και η αύξηση της χρηματοοικονομικής της απόδοσης ακόμα και σε περιόδους κρίσης καθώς σύμφωνα με τους Harjoto & Jo (2011) οι δραστηριότητες της ΕΚΕ μπορεί να χρησιμοποιηθούν από τους διευθυντές για την επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ των διευθυντών και των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών (συγκρούσεις που ανακύπτουν ή έχουν ανακύψει κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης). Κατά αυτό τον τρόπο, η υιοθέτηση της ΕΚΕ ενισχύει την αξία και τις επιδόσεις της εταιρείας.

Κατά συνέπεια είναι πιθανό σύμφωνα με τις ενδείξεις αυτής της έρευνας οι επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κύρια αγορά να χρησιμοποιούν την ΕΚΕ ως μέσο προβολής τους αλλά παράλληλα να ενσωματώνουν πρακτικές ΕΚΕ που θεωρητικά τουλάχιστον, τις κάνουν πιο κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις.

Επιπρόσθετα διερευνήθηκε η σύνδεση του τομέα παραγωγής της επιχείρησης με τον τομέα δραστηριοποίησης ΕΚΕ. Κατά συνέπεια διενεργήθηκε έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής ευρύτερος κλάδος με τις μεταβλητές Τομείς Δραστηριοποίησης ΕΚΕ: Εργασιακός χώρος, Πεδίο αγοράς, Κοινότητα και Περιβάλλον καθώς και Βιώσιμη Ανάπτυξη. Ο έλεγχος έδειξε ότι οι επιχειρήσεις που ανήκουν στην βιομηχανία και στον πρωτογενή τομέα έχουν στατιστικά σημαντική σχέση με όλες τις μεταβλητές Δραστηριοποίησης της ΕΚΕ και τη μεταβλητή της Βιώσιμης Ανάπτυξης και μάλιστα σε πολύ μεγάλα ποσοστά. Επίσης στατιστικά σημαντική συνάφεια έχουν οι επιχειρήσεις που ανήκουν στον τομέα των υπηρεσιών με όλους τομείς δραστηριοποίησης της ΕΚΕ και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη σε μικρότερα όμως ποσοστά συγκριτικά με τις παραπάνω επιχειρήσεις που ανήκουν στον πρωτογενή τομέα και στη βιομηχανία. Γεγονός που συναντάται και βιβλιογραφικά αφού κατά Sweeney & Couhlan (2008), η επικοινωνία της ΕΚΕ είναι γενικά σε ένα

ακροατήριο ενδιαφερομένων μερών σε συμφωνία με τις προσδοκίες τους. Η γενική κατεύθυνση των αποτελεσμάτων δείχνει ότι οι επιχειρήσεις σε μια βιομηχανία είναι σύμφωνες με τους κανόνες που καθορίζονται από την εν λόγω βιομηχανία. Αυτό υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της βιομηχανίας ως μεταβλητή ελέγχου για τις έρευνες των δραστηριοτήτων EKE μιας ομάδας επιχειρήσεων.

Οι επιχειρήσεις τέλος που έχουν υιοθετήσει την EKE και δημοσιοποιούν απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI μετά από μη παραμετρικό έλεγχο Mann Whitney διαπιστώθηκε ότι εμφανίζουν στατιστικά σημαντική διαφορά από τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την EKE και δεν δημοσιοποιούν απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI αφού οι πρώτες υπερτερούν στους δείκτες ROA, ROE και EPS. Γεγονός που δείχνει ότι η δημοσιοποίηση των πρακτικών EKE ενισχύει την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που ακολουθούν τις κατευθυντήριες οδηγίες κατά GRI. Επίσης η συνάφεια των επιχειρήσεων που δημοσιοποιούν απολογισμούς κατά GRI με τους τομείς δραστηριοποίησης της EKE: πεδίο αγοράς, εργασιακός χώρος, κοινότητα, περιβάλλον αλλά και τη μεταβλητή βιώσιμη ανάπτυξη σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο και υψηλότερα ποσοστά από τις επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την EKE αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς οδηγεί στο συμπέρασμα ότι κατευθυντήριες οδηγίες κατά GRI συμβάλουν στην ενσωμάτωση από τις επιχειρήσεις πιο υπεύθυνων κοινωνικών πρακτικών ως στρατηγική καθώς σύμφωνα με τους Adams και Frost (2008) η δημοσιοποίηση των στοιχείων της EKE, έχει οδηγήσει σε εξελίξεις των συστημάτων συλλογής δεδομένων και της ενσωμάτωσης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αποδόσεων των δεδομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, στον κίνδυνο διαχείρισης και μέτρησης της απόδοσης.

Επίσης επεκτείνοντας την άποψη ότι η μέση αποδοτικότητα των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE και δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας κατά GRI υπερτερεί έναντι των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την EKE αλλά δεν δημοσιοποιούν Απολογισμούς EKE/ Βιωσιμότητας, συμπεραίνουμε ότι η δημοσιοποίηση των πρακτικών EKE προσδίδει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις δεδομένου ότι σύμφωνα με την υπόδειξη των Porter και Kramer (2006), όταν τα πρότυπα της κοινωνικής ευθύνης είναι ευθυγραμμισμένα, η στρατηγική της εταιρείας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον εντοπισμό ενός ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Μπορεί να ειπωθεί ότι τα συμπεράσματα αυτής της έρευνας συνεισφέρουν στο επιστημονικό πεδίο της EKE/ B.A. στο πλαίσιο των επιχειρήσεων, και στη

διερεύνηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, αποδεικνύεται για όσους μπορούν να το δουν, αν δεν εξισώνουν τη βιώσιμη ανάπτυξη με μια ουτοπική ανάπτυξη με μηδενική επιβάρυνση, ότι σχεδόν ταυτίζεται ή τουλάχιστον συγκλίνει με την ΕΚΕ και επιδιώκεται από κοινού στο πλαίσιο των επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα η ΕΚΕ συντελεί στην αύξηση της μέσης αποδοτικότητας των επιχειρήσεων που την έχουν υιοθετήσει έναντι των επιχειρήσεων που δεν την έχουν υιοθετήσει. Τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, οι επιχειρήσεις είτε αυτές ανήκουν στην κύρια αγορά, είτε δημοσιοποιούν Απολογισμούς ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI είτε και τα δύο μαζί έχουν αύξηση της αποδοτικότητας τους και αύξηση της προβολής τους μέσω της ΕΚΕ που παράλληλα αυτό συνεπάγεται και ενσωμάτωση πιο υπεύθυνων επιχειρηματικών πρακτικών τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο.

Με βάση τα παραπάνω η συνεισφορά αυτή της έρευνας στο επιστημονικό πεδίο, χρησιμοποιώντας ως δείγμα τις εισηγμένες επιχειρήσεις του Χρηματιστηρίου Αξιών της Αθήνας στην Ελλάδα, (η οποία βρίσκεται πίσω από άλλα κράτη στην υιοθέτηση της ΕΚΕ αλλά και στη δημοσιοποίηση Απολογισμών ΣΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI), έρχεται να αναδείξει τη σημασία της σύνδεσης της ΕΚΕ με την Χρηματοοικονομική Αποδοτικότητα και να φωτίσει το δρόμο προς τη δημιουργία ενός Χρηματιστηριακού δείκτη ΕΚΕ. Αυτό το εργαλείο αξιολόγησης των Υπεύθυνων Κοινωνικά Επιχειρήσεων θα προσδώσει σε αυτές ένα ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που θα τις κάνει Κοινωνικά Υπεύθυνες Επενδύσεις στο χώρο της αγοράς και των επενδυτών και θα τονίσει την αξία τους μέσω οικονομικής κρίσης σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο.

**Παράρτημα 1: Πίνακες Ελέγχου Στατιστικής
Σημαντικότητας (Mann Whitney) και Ελέγχου Συνάφειας
(Pearson chi square)**

Πίνακας 1: Ο δείκτης Roa με τον Τύπο της Επιχείρησης

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_EKE	408	0	-,976	,929	,017	,139	,017
	Εισηγμένη	1106	3	-3,976	3,463	-,020	,245	,003

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 2: Ο δείκτης Roe με τον Τύπο της Επιχείρησης

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_EKE	408	0	-16,548	2,764	-,073	1,304	,041
	Εισηγμένη	1106	9	-7,957	3,910	-,052	,754	,014

Mann-Whitney: p-value=0,005

Πίνακας 3: Ο δείκτης EPS με τον Τύπο της Επιχείρησης

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_EKE	408	5	-9,094	2,977	,007	,866	,051
	Εισηγμένη	1106	24	-4,001	3,470	-,032	,498	,000

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 4: Ο δείκτης ΑΠ1 με τον Τύπο της Επιχείρησης

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_EKE	408	2	,000	4,840	,624	,596	,494	408
	Εισηγμένη	1106	26	-,394	8,767	,659	,893	,456	1106

Mann-Whitney: p-value=0,085

Πίνακας 5: Ο δείκτης ΑΠ2 με τον Τύπο της Επιχείρησης

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_EKE	408	3	-8,827	13,600	1,591	1,779	1,157	408
	Εισηγμένη	1106	29	-8,149	74,049	2,205	5,359	1,010	1106

Mann-Whitney: p-value=0,055

Πίνακας 6: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	325	0	-,976	,929	,010	,150	,015	325
	Ναι	83	0	-,048	,502	,045	,080	,021	83

Mann-Whitney: p-value=0,003

Πίνακας 7: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	119	0	-,357	,929	-,006	,119	,006	119
	Ναι	289	0	-,976	,779	,027	,146	,019	289

Mann-Whitney: p-value=0,006

Πίνακας 8: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	238	0	-,976	,929	-,010	,128	,008	238
	Ναι	170	0	-,359	,779	,055	,146	,023	170

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 9: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	Όχι	95	0	-,346	,929	,000	,124	,011	95
	Ναι	313	0	-,976	,779	,022	,144	,018	313

Mann-Whitney: p-value=0,061

Πίνακας 10: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	70	0	-,594	,124	-,023	,113	,003	70
	Ναι	338	0	-,976	,929	,025	,143	,020	338

Mann-Whitney: p-value=0,008

Πίνακας 11: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	325	0	-16,548	2,764	-,117	1,454	,039	325
	Ναι	83	0	-,152	1,196	,101	,192	,045	83

Mann-Whitney: p-value=0,017

Πίνακας 12: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	70	0	-2,206	2,764	-,037	,545	,009	70
	Ναι	338	0	-16,548	2,596	-,080	1,411	,043	338

Mann-Whitney: p-value=0,027

Πίνακας 13: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	238	0	-16,548	2,764	-,202	1,678	,030	238
	Ναι	170	0	-,537	1,572	,108	,295	,047	170

Mann-Whitney: p-value=0,008

Πίνακας 14: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	325	4	-9,094	2,977	-,072	,920	,041	325
	Ναι	83	1	-,639	2,125	,317	,506	,184	83

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 15: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	119	0	-5,226	,345	-,164	,689	,020	119
	Ναι	289	5	-9,094	2,977	,079	,921	,083	289

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 16: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	70	0	-5,226	,270	-,274	,878	,005	70
	Ναι	338	5	-9,094	2,977	,066	,853	,075	338

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 17: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	Όχι	95	0	-3,827	,550	-,134	,682	,030	95
	Ναι	313	5	-9,094	2,977	,051	,912	,064	313

Mann-Whitney: p-value=0,032

Πίνακας 18: Συσχέτιση του δείκτη EPS με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	238	1	-9,094	,910	-,191	,954	,027	238
	Ναι	170	4	-1,342	2,977	,290	,623	,101	170

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 19: Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	325	0	,000	4,840	,600	,609	,471	325
	Ναι	83	2	,000	2,441	,721	,533	,589	83

Mann-Whitney: p-value=0,028

Πίνακας 20: Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	70	0	,002	2,352	,455	,420	,380	70
	Ναι	338	2	,000	4,840	,660	,621	,514	338

Mann-Whitney: p-value=0,001

Πίνακας 21: Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	Όχι	95	0	,024	2,352	,456	,366	,399	95
	Ναι	313	2	,000	4,840	,676	,642	,528	313

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 22: Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	238	0	,002	2,352	,537	,371	,470	238
	Ναι	170	2	,000	4,840	,748	,800	,532	170

Mann-Whitney: p-value=0,059

Πίνακας 23: Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	119	5	-,201	8,039	1,737	1,347	1,614	119
	Ναι	289	4	-,021	9,403	1,579	1,636	1,030	289

Πίνακας 24: Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

		Απόδοση πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	70	1	-,201	5,628	1,215	1,239	,846	70
	Ναι	338	8	-,021	9,403	1,710	1,606	1,196	338

Mann-Whitney: p-value=0,004

Πίνακας 25: Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον

		Απόδοση πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	Όχι	95	5	,098	9,213	1,318	1,462	1,000	95
	Ναι	313	4	-,201	9,403	1,713	1,577	1,212	313

Πίνακας 26: Ο δείκτης Roa των Επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει ΕΚΕ προ (2006-2009) και μετά κρίσης (2010-2012)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Πρό_Μετά Κρίση	Προ κρίση	243	0	-,594	,929	,043	,134	,026	243
	Μετά κρίση	165	0	-,976	,779	-,021	,138	-,007	165

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 27: Ο δείκτης Roe των Επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει ΕΚΕ προ (2006-2009) και μετά κρίσης (2010-2012)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Πρό_Μετά Κρίση	Προ κρίση	243	0	-11,580	2,596	,035	,827	,054	243
	Μετά κρίση	165	0	-16,548	2,764	-,231	1,779	,000	165

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 28: Ο δείκτης EPS των Επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει ΕΚΕ προ (2006-2009) και μετά κρίσης (2010-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Πρό_Μετά Κρίση	Προ κρίση	243	1	-2,978	2,977	,148	,567	,092	243
	Μετά κρίση	165	4	-9,094	2,356	-,204	1,151	-,017	165

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 29: Ο δείκτης ΑΠΙ των Επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει ΕΚΕ προ (2006-2009) και μετά κρίσης (2010-2012)

		Απόδοση πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Πρό_Μετά Κρίση	Προ κρίση	243	1	,000	4,840	,676	,635	,529	243
	Μετά κρίση	165	1	,000	4,309	,549	,526	,419	165

Mann-Whitney: p-value=0,002

Πίνακας 30: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση (προ-κρίσης 2006-2009)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	Όχι	219	0	-,594	,929	,041	,134	,024	219
	Ναι	24	0	-,359	,502	,061	,139	,049	24

Mann-Whitney: p-value=0,057

Πίνακας 31: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ (προ-κρίσης 2006-2009)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	198	0	-,594	,929	,036	,142	,022	198
	Ναι	45	0	-,038	,502	,074	,090	,050	45

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 32: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς (προ-κρίσης 2006-2009)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	68	0	-,270	,929	,025	,126	,017	68
	Ναι	175	0	-,594	,763	,050	,137	,029	175

Mann-Whitney: p-value=0,019

Πίνακας 33: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (προ-κρίσης 2006 – 2009)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	40	0	-,594	,124	-,002	,112	,008
	Ναι	203	0	-,359	,929	,052	,137	,028
		Total N						

Mann-Whitney: p-value=0,016

Πίνακας 34: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη (προ-κρίσης 2006 – 2009)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	142	0	-,594	,929	,023	,110	,020
	Ναι	101	0	-,359	,763	,071	,159	,033
		Total N						

Mann-Whitney: p-value=0,011

Πίνακας 35: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR (προ-κρίσης 2006-2009)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	198	0	-11,580	2,596	,005	,908	,049
	Ναι	45	0	-,112	1,196	,167	,213	,127
		Total N						

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 36: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς (προ-κρίσης 2006-2009)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	68	0	-11,580	2,596	-,139	1,474	,044	68
	Ναι	175	0	-1,840	1,572	,102	,313	,063	175

Mann-Whitney: p-value=0,038

Πίνακας 37: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (προ-κρίσης 2006 – 2009)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	40	0	-2,206	,175	-,038	,375	,020	40
	Ναι	203	0	-11,580	2,596	,049	,889	,059	203

Mann-Whitney: p-value=0,008

Πίνακας 38: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη (προ-κρίσης 2006 – 2009)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	142	0	-11,580	2,596	-,046	1,040	,046	142
	Ναι	101	0	-,537	1,572	,148	,326	,065	101

Mann-Whitney: p-value=0,036

Πίνακας 39: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση (προ-κρίσης 2006 – 2009)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	Όχι	219	1	-2,978	2,977	,128	,569	,083	219
	Ναι	24	0	-,987	1,410	,330	,519	,215	24

Mann-Whitney: p-value=0,027

Πίνακας 40: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR (προ-κρίσης 2006-2009)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	198	1	-2,978	2,977	,077	,562	,074	198
	Ναι	45	0	-,465	1,420	,459	,481	,301	45

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 41: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στο site (προ-κρίσης 2006-2009)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Δήλωση ΕΚΕ στο site	Όχι	8	0	,000	,081	,027	,032	,014	8
	Ναι	235	1	-2,978	2,977	,152	,576	,094	235

Mann-Whitney: p-value=0,043

Πίνακας 42: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς (προ-κρίσης 2006-2009)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	68	0	-2,710	,270	-,049	,407	,035	68
	Ναι	175	1	-2,978	2,977	,225	,602	,126	175

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 43: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (προ-κρίσης 2006 – 2009)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	40	0	-2,710	,270	-,097	,524	,020	40
	Ναι	203	1	-2,978	2,977	,197	,564	,109	203

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 44: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη (προ-κρίσης 2006 – 2009)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	142	1	-2,978	,910	,005	,462	,064	142
	Ναι	101	0	-1,342	2,977	,348	,637	,147	101

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 45: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Άλλο/ Φιλανθρωπία (προ-κρίσης 2006 – 2009)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Άλλο/ Φιλανθρωπία	Όχι	60	0	-2,710	1,130	,027	,451	,048	60
	Ναι	183	1	-2,978	2,977	,188	,596	,101	183

Mann-Whitney: p-value=0,021

Πίνακας 46: Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	68	0	,207	2,352	,677	,382	,590	68
	Ναι	175	1	,000	4,840	,675	,711	,514	175

Mann-Whitney: p-value=0,060

Πίνακας 47: Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	40	0	,002	2,352	,555	,476	,474	40
	Ναι	203	1	,000	4,840	,699	,660	,534	203

Mann-Whitney: p-value=0,080

Πίνακας 48: Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	Όχι	56	0	,071	2,352	,531	,424	,412	56
	Ναι	187	1	,000	4,840	,719	,681	,571	187

Mann-Whitney: p-value=0,005

Πίνακας 49: Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Διασφάλιση της Ποιότητας (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	47	0	,020	1,624	,498	,376	,400	47
	Ναι	196	1	,000	4,840	,718	,677	,537	196

Mann-Whitney: p-value=0,008

Πίνακας 50: Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Περιβαλλοντική Πολιτική (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Περιβαλλοντική Πολιτική	Όχι	61	0	,071	2,352	,543	,410	,430	61
	Ναι	182	1	,000	4,840	,720	,690	,559	182

Mann-Whitney: p-value=0,019

Πίνακας 51: Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	198	1	,000	9,403	1,587	1,548	1,144	198
	Ναι	45	1	,000	4,954	1,778	1,176	1,776	45

Mann-Whitney: p-value=0,084

Πίνακας 52: Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	Όχι	42	1	,285	4,410	1,238	,952	,997	42
	Ναι	201	1	,000	9,403	1,700	1,564	1,237	201

Mann-Whitney: p-value=0,050

Πίνακας 53: Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	68	1	,320	5,628	1,729	1,057	1,593	68
	Ναι	175	1	,000	9,403	1,580	1,622	1,052	175

Mann-Whitney: p-value=0,003

Πίνακας 54: Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	Όχι	56	1	,285	5,628	1,323	1,168	1,036	56
	Ναι	187	1	,000	9,403	1,710	1,560	1,237	187

Mann-Whitney: p-value=0,043

Πίνακας 55: Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Διασφάλιση της Ποιότητας (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	47	0	,070	6,450	1,361	1,370	,904	47
	Ναι	196	2	,000	9,403	1,685	1,510	1,295	196

Mann-Whitney: p-value=0,015

Πίνακας 56: Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Περιβαλλοντική Πολιτική (προ-κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Περιβαλλοντική Πολιτική	Όχι	61	1	,285	5,628	1,273	1,134	,999	61
	Ναι	182	1	,000	9,403	1,737	1,572	1,292	182

Mann-Whitney: p-value=0,009

Πίνακας 57: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR (μετά κρίσης 2010-2012)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	127	0	-,976	,779	-,031	,154	-,010
	Ναι	38	0	-,048	,199	,011	,048	,005

Mann-Whitney: p-value=0,037

Πίνακας 58: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς (μετά κρίσης 2010-2012)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	51	0	-,357	,104	-,048	,094	-,031
	Ναι	114	0	-,976	,779	-,009	,153	-,003

Mann-Whitney: p-value=0,040

Πίνακας 59: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (μετά κρίσης 2010-2012)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	Όχι	39	0	-,346	,067	-,054	,088	-,022
	Ναι	126	0	-,976	,779	-,011	,149	,000

Mann-Whitney: p-value=0,011

Πίνακας 60: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη (μετά κρίσης 2010-2012)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	96	0	-,976	,104	-,060	,136	-,023	96
	Ναι	69	0	-,083	,779	,032	,123	,012	69

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 61: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Διασφάλιση της Ποιότητας (μετά κρίσης 2010-2012)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	30	0	-,976	,094	-,097	,203	-,050	30
	Ναι	135	0	-,394	,779	-,004	,114	-,003	135

Mann-Whitney: p-value=0,031

Πίνακας 62: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (μετά κρίσης 2010-2012)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	Όχι	39	0	-16,548	2,501	-,583	2,872	-,032	39
	Ναι	126	0	-12,732	2,764	-,122	1,263	,005	126

Mann-Whitney: p-value=0,091

Πίνακας 63: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Άλλο/ Φιλανθρωπία (μετά κρίσης 2010-2012)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Άλλο/ Φιλανθρωπία	Όχι	42	0	-2,149	,169	-,165	,434	-,016	42
	Ναι	123	0	-16,548	2,764	-,253	2,047	,008	123

Mann-Whitney: p-value=0,037

Πίνακας 64: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη (μετά κρίσης 2010-2012)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	96	0	-16,548	2,764	-,433	2,308	-,019	96
	Ναι	69	0	-,306	1,392	,050	,232	,021	69

Mann-Whitney: p-value=0,013

Πίνακας 65: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR (μετά κρίσης 2010-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	127	3	-9,094	2,356	-,309	1,267	-,034	127
	Ναι	38	1	-,639	2,125	,145	,486	,028	38

Mann-Whitney: p-value=0,008

Πίνακας 66: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (μετά κρίσης 2010-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	30	0	-5,226	,136	-,508	1,168	-,096	30
	Ναι	135	4	-9,094	2,356	-,135	1,140	-,010	135

Mann-Whitney: p-value=0,034

Πίνακας 67: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (μετά κρίσης 2010-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	Όχι	39	0	-3,827	,345	-,359	,880	-,072	39
	Ναι	126	4	-9,094	2,356	-,155	1,224	-,010	126

Mann-Whitney: p-value=0,057

Πίνακας 68: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Άλλο/ Φιλανθρωπία (μετά κρίσης 2010-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Άλλο/ Φιλανθρωπία	Όχι	42	3	-2,724	,136	-,220	,487	-,095	42
	Ναι	123	1	-9,094	2,356	-,200	1,295	-,009	123

Mann-Whitney: p-value=0,040

Πίνακας 69 Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη (μετά κρίσης 2010-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	96	0	-9,094	,345	-,478	1,344	-,084	96
	Ναι	69	4	-,686	2,356	,199	,593	,039	69

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 70 Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Διασφάλιση της Ποιότητας (μετά κρίσης 2010-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	30	0	-9,094	,136	-1,159	2,195	-,195	30
	Ναι	135	4	-2,724	2,356	,014	,544	-,010	135

Mann-Whitney: p-value=0,002

Πίνακας 71 Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (μετά κρίσης 2010-2012)

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	30	0	,003	1,010	,321	,285	,236	30
	Ναι	135	1	,000	4,309	,600	,555	,446	135

Mann-Whitney: p-value=0,001

Πίνακας 72 Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (μετά κρίσης 2010-2012)

		Απόδοση πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	Όχι	39	0	,024	,839	,349	,224	,275	39
	Ναι	126	1	,000	4,309	,612	,577	,456	126

Mann-Whitney: p-value=0,003

Πίνακας 73 Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη (μετά κρίσης 2010-2012)

		Απόδοση πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	96	0	,003	1,645	,455	,333	,419	96
	Ναι	69	1	,000	4,309	,682	,697	,433	69

Mann-Whitney: p-value=0,090

Πίνακας 74 Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Διασφάλιση της Ποιότητας (μετά κρίσης 2010-2012)

		Απόδοση πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	30	0	,020	,964	,358	,318	,271	30
	Ναι	135	1	,000	4,309	,592	,555	,435	135

Mann-Whitney: p-value=0,009

Πίνακας 75 Ο δείκτης ΑΠ1 με τη μεταβλητή Περιβαλλοντική Πολιτική (μετά κρίσης 2010-2012)

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Περιβαλλοντική Πολιτική	Όχι	39	0	,024	,839	,351	,228	,275	39
	Ναι	126	1	,000	4,309	,611	,576	,454	126

Mann-Whitney: p-value=0,003

Πίνακας 76 Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (μετά κρίσης 2010-2012)

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	30	1	-,201	4,876	1,046	1,251	,423	30
	Ναι	135	6	-,021	9,213	1,759	1,725	1,207	135

Mann-Whitney: p-value=0,004

Πίνακας 77 Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (μετά κρίσης 2010-2012)

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	Όχι	39	4	,098	9,213	1,311	1,851	,598	39
	Ναι	126	3	-,201	8,039	1,719	1,608	1,207	126

Mann-Whitney: p-value=0,024

Πίνακας 78 Ο δείκτης ΑΠ2 με τη μεταβλητή Περιβαλλοντική Πολιτική (μετά κρίσης 2010-2012)

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Περιβαλλοντική Πολιτική	Όχι	39	3	,098	9,213	1,044	1,517	,553	39
	Ναι	126	4	-,201	8,039	1,801	1,677	1,257	126

Mann-Whitney: p-value=0,002

Πίνακας 79: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση

2006-2012			Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	229	9	238
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	96,2%	3,8%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	63,8%	18,4%	58,3%
		% of Total	56,1%	2,2%	58,3%
	Ναι	Count	130	40	170
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	76,5%	23,5%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	36,2%	81,6%	41,7%
		% of Total	31,9%	9,8%	41,7%
Total	Count	359	49	408	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	88,0%	12,0%	100,0%	
	% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	88,0%	12,0%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 80: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	65	173	238
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	27,3%	72,7%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	98,5%	50,6%	58,3%
		% of Total	15,9%	42,4%	58,3%
	Ναι	Count	1	169	170
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	,6%	99,4%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	1,5%	49,4%	41,7%
		% of Total	,2%	41,4%	41,7%
Total	Count	66	342	408	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	16,2%	83,8%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	16,2%	83,8%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 81: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	105	133	238
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	44,1%	55,9%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	88,2%	46,0%	58,3%
		% of Total	25,7%	32,6%	58,3%
	Ναι	Count	14	156	170
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	8,2%	91,8%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	11,8%	54,0%	41,7%
		% of Total	3,4%	38,2%	41,7%
Total	Count	119	289	408	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	29,2%	70,8%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	29,2%	70,8%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 82: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	56	182	238
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	23,5%	76,5%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	80,0%	53,8%	58,3%
		% of Total	13,7%	44,6%	58,3%
	Ναι	Count	14	156	170
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	8,2%	91,8%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	20,0%	46,2%	41,7%
		% of Total	3,4%	38,2%	41,7%
Total	Count	70	338	408	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	17,2%	82,8%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	17,2%	82,8%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 83: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	95	143	238
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	39,9%	60,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	100,0%	45,7%	58,3%
		% of Total	23,3%	35,0%	58,3%
	Ναι	Count	0	170	170
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	,0%	100,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	,0%	54,3%	41,7%
		% of Total	,0%	41,7%	41,7%
Total		Count	95	313	408
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	23,3%	76,7%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	23,3%	76,7%	100,0%
		% of Total	23,3%	76,7%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 84: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση

2006-2012			Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	77	0	77
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	100,0%	,0%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	21,4%	,0%	18,9%
		% of Total	18,9%	,0%	18,9%
	Ναι	Count	282	49	331
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	85,2%	14,8%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	78,6%	100,0%	81,1%
		% of Total	69,1%	12,0%	81,1%
Total		Count	359	49	408
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	88,0%	12,0%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	88,0%	12,0%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 85: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στο site

2006-2012			Δήλωση ΕΚΕ στο site		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	7	70	77
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	9,1%	90,9%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	50,0%	17,8%	18,9%
		% of Total	1,7%	17,2%	18,9%
	Ναι	Count	7	324	331
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	2,1%	97,9%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	50,0%	82,2%	81,1%
		% of Total	1,7%	79,4%	81,1%
Total	Count	14	394	408	
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας	3,4%	96,6%	100,0%	
	% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	3,4%	96,6%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,007$

Πίνακας 86: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	37	40	77
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	48,1%	51,9%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	56,1%	11,7%	18,9%
		% of Total	9,1%	9,8%	18,9%
	Ναι	Count	29	302	331
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	8,8%	91,2%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	43,9%	88,3%	81,1%
		% of Total	7,1%	74,0%	81,1%
Total		Count	66	342	408
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	16,2%	83,8%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	16,2%	83,8%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 87: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	40	37	77
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	51,9%	48,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	33,6%	12,8%	18,9%
		% of Total	9,8%	9,1%	18,9%
	Ναι	Count	79	252	331
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	23,9%	76,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	66,4%	87,2%	81,1%
		% of Total	19,4%	61,8%	81,1%
Total		Count	119	289	408
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	29,2%	70,8%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	29,2%	70,8%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 88: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	26	51	77
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	33,8%	66,2%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	37,1%	15,1%	18,9%
		% of Total	6,4%	12,5%	18,9%
	Ναι	Count	44	287	331
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	13,3%	86,7%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	62,9%	84,9%	81,1%
		% of Total	10,8%	70,3%	81,1%
Total		Count	70	338	408
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	17,2%	82,8%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	17,2%	82,8%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 89: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	39	38	77
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	50,6%	49,4%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	41,1%	12,1%	18,9%
		% of Total	9,6%	9,3%	18,9%
	Ναι	Count	56	275	331
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	16,9%	83,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	58,9%	87,9%	81,1%
		% of Total	13,7%	67,4%	81,1%
Total		Count	95	313	408
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	23,3%	76,7%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	23,3%	76,7%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 90: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Κατάσταση Επιχείρησης (με τρεις τιμές) με τη μεταβλητή Μέλος Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ

2006-2012			Μέλος CSR Hellenic Network		Total
			Όχι	Ναι	
Κατάσταση Επιχείρησης	Σε αναστολή/ Επιτήρηση	Count	69	1	70
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	98,5%	1,5%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	22,8%	1,2%	18,2
		% of Total	17,9%	,3%	18,2%
	Κύρια Αγορά	Count	234	80	314
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	74,5%	25,5%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	77,2%	98,8%	81,8%
		% of Total	60,9%	20,8%	81,8%
	Total	Count	303	81	384
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	78,9%	21,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	78,9%	21,1%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 91: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	138	4	142
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	97,2%	2,8%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	63,0%	16,7%	58,4%
		% of Total	56,8%	1,6%	58,4%
	Ναι	Count	81	20	101
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	80,2%	19,8%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	37,0%	83,3%	41,6%
		% of Total	33,3%	8,2%	41,6%
Total	Count	219	24	243	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	90,1%	9,9%	100,0%	
	% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	90,1%	9,9%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 92: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	41	101	142
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	28,9%	71,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	97,6%	50,2%	58,4%
		% of Total	16,9%	41,6%	58,4%
	Ναι	Count	1	100	101
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	1,0%	99,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	2,4%	49,8%	41,6%
		% of Total	,4%	41,2%	41,6%
Total	Count	42	201	243	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	17,3%	82,7%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	17,3%	82,7%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 93: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	60	82	142
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	42,3%	57,7%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	88,2%	46,9%	58,4%
		% of Total	24,7%	33,7%	58,4%
	Ναι	Count	8	93	101
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	7,9%	92,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	11,8%	53,1%	41,6%
		% of Total	3,3%	38,3%	41,6%
Total	Count	68	175	243	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	28,0%	72,0%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	28,0%	72,0%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 94: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	32	110	142
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	22,5%	77,5%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	80,0%	54,2%	58,4%
		% of Total	13,2%	45,3%	58,4%
	Ναι	Count	8	93	101
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	7,9%	92,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	20,0%	45,8%	41,6%
		% of Total	3,3%	38,3%	41,6%
Total	Count	40	203	243	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	16,5%	83,5%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	16,5%	83,5%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,002$

Πίνακας 95: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	56	86	142
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	39,4%	60,6%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	100,0%	46,0%	58,4%
		% of Total	23,0%	35,4%	58,4%
	Ναι	Count	0	101	101
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	,0%	100,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	,0%	54,0%	41,6%
		% of Total	,0%	41,6%	41,6%
Total	Count	56	187	243	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	23,0%	77,0%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	23,0%	77,0%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 96: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	47	0	47
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	100,0%	,0%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	21,5%	,0%	19,3%
		% of Total	19,3%	,0%	19,3%
	Ναι	Count	172	24	196
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	87,8%	12,2%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	78,5%	100,0%	80,7%
		% of Total	70,8%	9,9%	80,7%
Total	Count		219	24	243
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας		90,1%	9,9%	100,0%
	% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		90,1%	9,9%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,006$

Πίνακας 97: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στο site (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Δήλωση ΕΚΕ στο site		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	4	43	47
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	8,5%	91,5%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	50,0%	18,3%	19,3%
		% of Total	1,6%	17,7%	19,3%
	Ναι	Count	4	192	196
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	2,0%	98,0%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	50,0%	81,7%	80,7%
		% of Total	1,6%	79,0%	80,7%
Total	Count	8	235	243	
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας	3,3%	96,7%	100,0%	
	% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	3,3%	96,7%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,05$

Πίνακας 98: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	25	22	47
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	53,2%	46,8%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	59,5%	10,9%	19,3%
		% of Total	10,3%	9,1%	19,3%
	Ναι	Count	17	179	196
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	8,7%	91,3%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	40,5%	89,1%	80,7%
		% of Total	7,0%	73,7%	80,7%
Total	Count		42	201	243
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας		17,3%	82,7%	100,0%
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		17,3%	82,7%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 99: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	22	25	47
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	46,8%	53,2%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	32,4%	14,3%	19,3%
		% of Total	9,1%	10,3%	19,3%
	Ναι	Count	46	150	196
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	23,5%	76,5%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	67,6%	85,7%	80,7%
		% of Total	18,9%	61,7%	80,7%
Total	Count	68	175	243	
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας	28,0%	72,0%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	28,0%	72,0%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 100: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	14	33	47
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	29,8%	70,2%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	35,0%	16,3%	19,3%
		% of Total	5,8%	13,6%	19,3%
	Ναι	Count	26	170	196
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	13,3%	86,7%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	65,0%	83,7%	80,7%
		% of Total	10,7%	70,0%	80,7%
Total	Count		40	203	243
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας		16,5%	83,5%	100,0%
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		16,5%	83,5%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,006$

Πίνακας 101: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (προ κρίσης 2006-2009)

2006-2009			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	24	23	47
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	51,1%	48,9%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	42,9%	12,3%	19,3%
		% of Total	9,9%	9,5%	19,3%
	Ναι	Count	32	164	196
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	16,3%	83,7%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	57,1%	87,7%	80,7%
		% of Total	13,2%	67,5%	80,7%
Total	Count	56	187	243	
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας	23,0%	77,0%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	23,0%	77,0%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 102: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	91	5	96
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	94,8%	5,2%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	65,0%	20,0%	58,2%
		% of Total	55,2%	3,0%	58,2%
	Ναι	Count	49	20	69
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	71,0%	29,0%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	35,0%	80,0%	41,8%
		% of Total	29,7%	12,1%	41,8%
Total	Count	140	25	165	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	84,8%	15,2%	100,0%	
	% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	84,8%	15,2%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 103: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	24	72	96
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	25,0%	75,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	100,0%	51,1%	58,2%
		% of Total	14,5%	43,6%	58,2%
	Ναι	Count	0	69	69
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	,0%	100,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	,0%	48,9%	41,8%
		% of Total	,0%	41,8%	41,8%
Total	Count	24	141	165	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	14,5%	85,5%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	14,5%	85,5%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 104: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	45	51	96
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	46,9%	53,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	88,2%	44,7%	58,2%
		% of Total	27,3%	30,9%	58,2%
	Ναι	Count	6	63	69
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	8,7%	91,3%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	11,8%	55,3%	41,8%
		% of Total	3,6%	38,2%	41,8%
Total		Count	51	114	165
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	30,9%	69,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	30,9%	69,1%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 105: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	24	72	96
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	25,0%	75,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	80,0%	53,3%	58,2%
		% of Total	14,5%	43,6%	58,2%
	Ναι	Count	6	63	69
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	8,7%	91,3%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	20,0%	46,7%	41,8%
		% of Total	3,6%	38,2%	41,8%
Total	Count		30	135	165
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη		18,2%	81,8%	100,0%
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		18,2%	81,8%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,007$

Πίνακας 106: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	39	57	96
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	40,6%	59,4%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	100,0%	45,2%	58,2%
		% of Total	23,6%	34,5%	58,2%
	Ναι	Count	0	69	69
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	,0%	100,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	,0%	54,8%	41,8%
		% of Total	,0%	41,8%	41,8%
Total	Count	39	126	165	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	23,6%	76,4%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	23,6%	76,4%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 107: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	30	0	30
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	100,0%	,0%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	21,4%	,0%	18,2%
		% of Total	18,2%	,0%	18,2%
	Ναι	Count	110	25	135
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	81,5%	18,5%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	78,6%	100,0%	81,8%
		% of Total	66,7%	15,2%	81,8%
Total	Count		140	25	165
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας		84,8%	15,2%	100,0%
	% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		84,8%	15,2%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,006$

Πίνακας 108: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Δήλωση ΕΚΕ στο site (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Δήλωση ΕΚΕ στο site		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	3	27	30
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	10,0%	90,0%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	50,0%	17,0%	18,2%
		% of Total	1,8%	16,4%	18,2%
	Ναι	Count	3	132	135
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	2,2%	97,8%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	50,0%	83,0%	81,8%
		% of Total	1,8%	80,0%	81,8%
Total	Count	6	159	165	
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας	3,6%	96,4%	100,0%	
	% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	3,6%	96,4%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,048$

Πίνακας 109: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	12	18	30
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	40,0%	60,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	50,0%	12,8%	18,2%
		% of Total	7,3%	10,9%	18,2%
	Ναι	Count	12	123	135
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	8,9%	91,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	50,0%	87,2%	81,8%
		% of Total	7,3%	74,5%	81,8%
Total	Count		24	141	165
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας		14,5%	85,5%	100,0%
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		14,5%	85,5%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 110: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο αγοράς (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	18	12	30
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	60,0%	40,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	35,3%	10,5%	18,2%
		% of Total	10,9%	7,3%	18,2%
	Ναι	Count	33	102	135
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	24,4%	75,6%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	64,7%	89,5%	81,8%
		% of Total	20,0%	61,8%	81,8%
Total	Count		51	114	165
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας		30,9%	69,1%	100,0%
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		30,9%	69,1%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,001$

Πίνακας 111: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	12	18	30
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	40,0%	60,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	40,0%	13,3%	18,2%
		% of Total	7,3%	10,9%	18,2%
	Ναι	Count	18	117	135
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	13,3%	86,7%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	60,0%	86,7%	81,8%
		% of Total	10,9%	70,9%	81,8%
Total		Count	30	135	165
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	18,2%	81,8%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	18,2%	81,8%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,006$

Πίνακας 112: Έλεγχος συνάφειας της μεταβλητής Διασφάλιση της Ποιότητας με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (μετά κρίσης 2010-2012)

2010-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	15	15	30
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	38,5%	11,9%	18,2%
		% of Total	9,1%	9,1%	18,2%
	Ναι	Count	24	111	135
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	17,8%	82,2%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	61,5%	88,1%	81,8%
		% of Total	14,5%	67,3%	81,8%
Total	Count		39	126	165
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας		23,6%	76,4%	100,0%
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		23,6%	76,4%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,012$

Πίνακας 113: Ο δείκτης Roa των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά προ (2006-2009) και μετά (2010-2012) κρίσης

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Πρό_Μετά Κρίση	Προ κρίση	179	0	-,594	,929	,056	,147	0,027	179
	Μετά κρίση	135	0	-,394	,779	,006	,111	0,001	135

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 114: Ο δείκτης Roe των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά προ (2006-2009) και μετά (2010-2012) κρίσης

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Πρό_Μετά Κρίση	Προ κρίση	179	0	-1,840	2,596	,112	,353	0,056	179
	Μετά κρίση	135	0	-2,373	1,392	-,037	,390	0,002	135

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 115: Ο δείκτης EPS των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά προ (2006-2009) και μετά (2010-2012) κρίσης

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Πρό_Μετά Κρίση	Προ κρίση	179	1	-2,710	2,977	,210	,539	0,103	179
	Μετά κρίση	135	4	-2,724	2,356	,033	,538	0,000	135

Πίνακας 116: Ο δείκτης ΑΠ1 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά προ (2006-2009) και μετά (2010-2012) κρίσης

		Απόδοση_πωλήσεων1							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Πρό_Μετά Κρίση	Προ κρίση	179	1	,000	4,840	,740	,705	0,569	179
	Μετά κρίση	135	1	,000	4,309	,604	,559	0,446	135

Mann-Whitney: p-value=0,012

Πίνακας 117: Ο δείκτης ΑΠ1 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά προ (2006-2009) και μετά (2010-2012) κρίσης

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Πρό_Μετά Κρίση	Προ κρίση	179	1	,000	9,403	1,697	1,598	1,237	179
	Μετά κρίση	135	1	,000	8,039	1,477	1,425	1,053	135

Mann-Whitney: p-value=0,069

Πίνακας 118: Ο δείκτης EPS των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά στο σύνολο των ετών 2006-2012

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_ΕΚΕ	314	5	-2,724	2,977	,135	,544	,067
	Εισηγμένη	560	0	-1,348	1,927	,073	,314	,024
		Total N						

Mann-Whitney: p-value=0,005

Πίνακας 119: Ο δείκτης ΑΠ2 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά στο σύνολο των ετών 2006-2012

		Απόδοση πωλήσεων2						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_ΕΚΕ	314	2	,000	9,403	1,603	1,528	1,163
	Εισηγμένη	560	5	,005	45,712	2,181	4,464	1,039
		Total N						

Mann-Whitney: p-value=0,052

Πίνακας 120: Ο δείκτης ΑΠ2 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά (προ κρίσης 2006-2009)

		Απόδοση_πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_ΕΚΕ	179	1	,000	9,403	1,697	1,598	1,237	179
	Εισηγμένη	319	2	,007	28,884	2,110	3,784	1,078	319

Mann-Whitney: p-value=0,060

Πίνακας 121: Ο δείκτης Roa των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά (μετά κρίσης 2010-2012)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_ΕΚΕ	135	0	-,394	,779	,006	,111	0,001	135
	Εισηγμένη	241	0	-,300	,237	-,016	,069	-,010	241

Mann-Whitney: p-value=0,006

Πίνακας 122: Ο δείκτης Roe των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά (μετά κρίσης 2010-2012)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_ΕΚΕ	135	0	-2,373	1,392	-,037	,390	0,002	135
	Εισηγμένη	241	0	-1,097	,447	-,035	,162	-,021	241

Mann-Whitney: p-value=0,021

Πίνακας 123: Ο δείκτης EPS των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά (μετά κρίσης 2010-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τύπος_Επιχείρησης	Εισηγμένη_ΕΚΕ	135	4	-2,724	2,356	,033	,538	0,000	135
	Εισηγμένη	241	0	-1,180	1,927	-,022	,319	-,047	241

Mann-Whitney: p-value=0,015

Πίνακας 124: Ο δείκτης Roa των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (2006-2012)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	56	0	-,594	,124	-,010	,107	0,003	56
	Ναι	258	0	-,346	,929	,044	,138	0,021	258

Mann-Whitney: p-value=0,014

Πίνακας 125: Ο δείκτης Roa των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη (2006-2012)

		Roa/Αποδοτικότητα Ενεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	160	0	-,594	,929	,010	,115	0,015	160
	Ναι	154	0	-,102	,779	,059	,148	0,022	154

Mann-Whitney: p-value=0,042

Πίνακας 126: Ο δείκτης Roe των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (2006-2012)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	56	0	-2,149	,175	-,045	,317	0,007	56
	Ναι	258	0	-2,373	2,596	,068	,386	0,044	258

Mann-Whitney: p-value=0,008

Πίνακας 127: Ο δείκτης Roe των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη (2006-2012)

		Roe/ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	160	0	-2,373	2,596	-,014	,429	0,033	160
	Ναι	154	0	-,306	1,572	,112	,300	0,046	154

Mann-Whitney: p-value=0,048

Πίνακας 128: Ο δείκτης EPS των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Μέλος Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ (2006-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Μέλος CSR Hellenic Network	Όχι	234	4	-2,724	2,977	,078	,548	0,060	234
	Ναι	80	1	-,639	2,125	,299	,502	0,147	80

Πίνακας 129: Ο δείκτης EPS των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς (2006-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	84	0	-2,724	,270	-,060	,454	0,035	84
	Ναι	230	5	-1,342	2,977	,208	,558	0,092	230

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 130: Ο δείκτης EPS των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (2006-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Όχι	56	0	-2,724	,270	-,145	,564	0,007	56
	Ναι	258	5	-1,342	2,977	,197	,521	0,090	258

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 131: Ο δείκτης EPS των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Βιώσιμη Ανάπτυξη (2006-2012)

		Earning per share/Κέρδη - Ζημίες ανα μετοχή						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Total N
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	160	1	-2,724	,910	-,014	,412	0,041
	Ναι	154	4	-1,342	2,977	,293	,620	0,106

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 132: Ο δείκτης ΑΠ1 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς (2006-2012)

		Απόδοση_πωλήσεων1						
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Όχι	84	0	,024	2,352	,679	,381	0,641
	Ναι	230	2	,000	4,840	,682	,724	0,486

Mann-Whitney: p-value=0,011

Πίνακας 133: Ο δείκτης ΑΠ1 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (2006-2012)

	Απόδοση_πωλήσεων1							
	Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα Όχι	56	0	,002	2,352	,463	,454	0,337	56
Ναι	258	2	,000	4,840	,730	,676	0,556	258

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 134: Ο δείκτης ΑΠ1 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (2006-2012)

	Απόδοση_πωλήσεων1							
	Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον Όχι	63	0	,024	2,352	,526	,410	0,430	63
Ναι	251	2	,000	4,840	,721	,692	0,568	251

Mann-Whitney: p-value=0,011

Πίνακας 135: Ο δείκτης ΑΠ2 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς (2006-2012)

	Απόδοση_πωλήσεων2							
	Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς Όχι	84	0	,098	8,039	1,725	1,265	1,668	84
Ναι	230	2	,000	9,403	1,558	1,614	1,000	230

Mann-Whitney: p-value=0,003

Πίνακας 136: Ο δείκτης ΑΠ2 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα (2006-2012)

	Απόδοση_πωλήσεων2							
	Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα Όχι	56	0	,003	5,628	1,036	1,150	0,524	56
Ναι	258	2	,000	9,403	1,726	1,573	1,268	258

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 137: Ο δείκτης ΑΠ2 των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά & των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά με τη μεταβλητή Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον (2006-2012)

		Απόδοση πωλήσεων2							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	Όχι	63	0	,098	5,628	1,194	1,077	0,950	63
	Ναι	251	2	,000	9,403	1,706	1,607	1,199	251

Mann-Whitney: p-value=0,007

Πίνακας 138: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Βιώσιμη Ανάπτυξη και Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	152	8	160
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	95,0%	5,0%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	55,7%	19,5%	51,0%
		% of Total	48,4%	2,5%	51,0%
	Ναι	Count	121	33	154
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	78,6%	21,4%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	44,3%	80,5%	49,0%
		% of Total	38,5%	10,5%	49,0%
Total	Count	273	41	314	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	86,9%	13,1%	100,0%	
	% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	86,9%	13,1%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 139: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Βιώσιμη Ανάπτυξη και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός χώρος

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	42	118	160
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	26,3%	73,8%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	100,0%	43,4%	51,0%
		% of Total	13,4%	37,6%	51,0%
	Ναι	Count	0	154	154
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	0,0%	100,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	0,0%	56,6%	49,0%
		% of Total	0,0%	49,0%	49,0%
Total		Count	42	272	314
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	13,4%	86,6%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	13,4%	86,6%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 140: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Βιώσιμη Ανάπτυξη και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	70	90	160
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	43,8%	56,3%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	83,3%	39,1%	51,0%
		% of Total	22,3%	28,7%	51,0%
	Ναι	Count	14	140	154
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	9,1%	90,9%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	16,7%	60,9%	49,0%
		% of Total	4,5%	44,6%	49,0%
Total		Count	84	230	314
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	26,8%	73,2%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	26,8%	73,2%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 141: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Βιώσιμη Ανάπτυξη και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	42	118	160
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	26,3%	73,8%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	75,0%	45,7%	51,0%
		% of Total	13,4%	37,6%	51,0%
	Ναι	Count	14	140	154
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	9,1%	90,9%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	25,0%	54,3%	49,0%
		% of Total	4,5%	44,6%	49,0%
Total		Count	56	258	314
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	17,8%	82,2%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	17,8%	82,2%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 142: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Βιώσιμη Ανάπτυξη και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον		Total
			Όχι	Ναι	
Βιώσιμη Ανάπτυξη	Όχι	Count	63	97	160
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	39,4%	60,6%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	100,0%	38,6%	51,0%
		% of Total	20,1%	30,9%	51,0%
	Ναι	Count	0	154	154
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	0,0%	100,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	0,0%	61,4%	49,0%
		% of Total	0,0%	49,0%	49,0%
Total		Count	63	251	314
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	20,1%	79,9%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	20,1%	79,9%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 143: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Διασφάλιση της Ποιότητας και Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	42	0	42
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	100,0%	0,0%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	15,4%	0,0%	13,4%
		% of Total	13,4%	0,0%	13,4%
	Ναι	Count	231	41	272
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	84,9%	15,1%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	84,6%	100,0%	86,6%
		% of Total	73,6%	13,1%	86,6%
Total	Count		273	41	314
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας		86,9%	13,1%	100,0%
	% within Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		86,9%	13,1%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,007$

Πίνακας 144: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Διασφάλιση της Ποιότητας και Δήλωση ΕΚΕ στο site

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Δήλωση ΕΚΕ στο site		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	7	35	42
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	16,7%	83,3%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	50,0%	11,7%	13,4%
		% of Total	2,2%	11,1%	13,4%
	Ναι	Count	7	265	272
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	2,6%	97,4%	100,0%
		% within Δήλωση ΕΚΕ στο site	50,0%	88,3%	86,6%
		% of Total	2,2%	84,4%	86,6%
Total	Count		14	300	314
	% within Διασφάλιση της Ποιότητας		4,5%	95,5%	100,0%
	% within Δήλωση ΕΚΕ στο site		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		4,5%	95,5%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 145: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Διασφάλιση της Ποιότητας και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	21	21	42
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	50,0%	7,7%	13,4%
		% of Total	6,7%	6,7%	13,4%
	Ναι	Count	21	251	272
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	7,7%	92,3%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	50,0%	92,3%	86,6%
		% of Total	6,7%	79,9%	86,6%
Total		Count	42	272	314
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	13,4%	86,6%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	13,4%	86,6%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 146: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Διασφάλιση της Ποιότητας και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	28	14	42
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	66,7%	33,3%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	33,3%	6,1%	13,4%
		% of Total	8,9%	4,5%	13,4%
	Ναι	Count	56	216	272
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	20,6%	79,4%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	66,7%	93,9%	86,6%
		% of Total	17,8%	68,8%	86,6%
	Total	Count	84	230	314
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	26,8%	73,2%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	26,8%	73,2%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 147: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Διασφάλιση της Ποιότητας και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	21	21	42
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	37,5%	8,1%	13,4%
		% of Total	6,7%	6,7%	13,4%
	Ναι	Count	35	237	272
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	12,9%	87,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	62,5%	91,9%	86,6%
		% of Total	11,1%	75,5%	86,6%
Total		Count	56	258	314
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	17,8%	82,2%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	17,8%	82,2%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 148: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ και βρίσκονται στην κύρια αγορά μεταξύ των μεταβλητών Διασφάλιση της Ποιότητας και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον

ΚΥΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΚΕ 2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον		Total
			Όχι	Ναι	
Διασφάλιση της Ποιότητας	Όχι	Count	21	21	42
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	33,3%	8,4%	13,4%
		% of Total	6,7%	6,7%	13,4%
	Ναι	Count	42	230	272
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	15,4%	84,6%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	66,7%	91,6%	86,6%
		% of Total	13,4%	73,2%	86,6%
Total		Count	63	251	314
		% within Διασφάλιση της Ποιότητας	20,1%	79,9%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	20,1%	79,9%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 149: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ μεταξύ των μεταβλητών Ευρύτερος Κλάδος και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός		Total
			Χώρος		
			Όχι	Ναι	
Ευρύτερος Κλάδος	Πρωτογενής παραγωγή (βιομηχανία, γεωργία, εξόρυξη)	Count	21	197	218
		% within Ευρύτερος Κλάδος	9,6%	90,4%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	31,8%	57,6%	53,4%
		% of Total	5,1%	48,3%	53,4%
	Εμπόριο	Count	17	38	55
		% within Ευρύτερος Κλάδος	30,9%	69,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	25,8%	11,1%	13,5%
		% of Total	4,2%	9,3%	13,5%
	Υπηρεσίες	Count	28	107	135
		% within Ευρύτερος Κλάδος	20,7%	79,3%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	42,4%	31,3%	33,1%
		% of Total	6,9%	26,2%	33,1%
Total	Count	66	342	408	
Pearson Chi-Square: <i>p-value</i> <0,001	% within Ευρύτερος Κλάδος	16,2%	83,8%	100,0%	
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 150: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ μεταξύ των μεταβλητών Ευρύτερος Κλάδος και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο		Total
			Αγοράς		
			Όχι	Ναι	
Ευρύτερος Κλάδος	Πρωτογενής παραγωγή (βιομηχανία, γεωργία, εξόρυξη)	Count	63	155	218
		% within Ευρύτερος Κλάδος	28,9%	71,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	52,9%	53,6%	53,4%
		% of Total	15,4%	38,0%	53,4%
	Εμπόριο	Count	28	27	55
		% within Ευρύτερος Κλάδος	50,9%	49,1%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	23,5%	9,3%	13,5%
		% of Total	6,9%	6,6%	13,5%
	Υπηρεσίες	Count	28	107	135
		% within Ευρύτερος Κλάδος	20,7%	79,3%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	23,5%	37,0%	33,1%
		% of Total	6,9%	26,2%	33,1%
Total	Count	119	289	408	
	% within Ευρύτερος Κλάδος	29,2%	70,8%	100,0%	
	% of Total	29,2%	70,8%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 151: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ μεταξύ των μεταβλητών Ευρύτερος Κλάδος και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

2006-2012			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα		Total
			Όχι	Ναι	
Ευρύτερος Κλάδος	Πρωτογενής παραγωγή (βιομηχανία, γεωργία, εξόρυξη)	Count	28	190	218
		% within Ευρύτερος Κλάδος	12,8%	87,2%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	40,0%	56,2%	53,4%
		% of Total	6,9%	46,6%	53,4%
	Εμπόριο	Count	14	41	55
		% within Ευρύτερος Κλάδος	25,5%	74,5%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	20,0%	12,1%	13,5%
		% of Total	3,4%	10,0%	13,5%
	Υπηρεσίες	Count	28	107	135
		% within Ευρύτερος Κλάδος	20,7%	79,3%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	40,0%	31,7%	33,1%
		% of Total	6,9%	26,2%	33,1%
Total		Count	70	338	408
		% within Ευρύτερος Κλάδος	17,2%	82,8%	100,0%
		% of Total	17,2%	82,8%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,034$

Πίνακας 152: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ μεταξύ των μεταβλητών Ευρύτερος Κλάδος και Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον

		Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον		Total
		Όχι	Ναι	
Ευρύτερος Κλάδος Πρωτογενής παραγωγή (βιομηχανία, γεωργία, εξόρυξη)	Count	28	190	218
	% within Ευρύτερος Κλάδος	12,8%	87,2%	100,0%
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	29,5%	60,7%	53,4%
	% of Total	6,9%	46,6%	53,4%
Εμπόριο	Count	18	37	55
	% within Ευρύτερος Κλάδος	32,7%	67,3%	100,0%
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	18,9%	11,8%	13,5%
	% of Total	4,4%	9,1%	13,5%
Υπηρεσίες	Count	49	86	135
	% within Ευρύτερος Κλάδος	36,3%	63,7%	100,0%
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβαλλον	51,6%	27,5%	33,1%
	% of Total	12,0%	21,1%	33,1%
Total	Count	95	313	408
	% within Ευρύτερος Κλάδος	23,3%	76,7%	100,0%
	% of Total	23,3%	76,7%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 153: Έλεγχος συνάφειας στο σύνολο των επιχειρήσεων που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ μεταξύ των μεταβλητών Ευρύτερος Κλάδος και Βιώσιμη Ανάπτυξη

		Βιώσιμη Ανάπτυξη		Total	
		Όχι	Ναι		
Ευρύτερος Κλάδος	Πρωτογενής παραγωγή (βιομηχανία, γεωργία, εξόρυξη)	Count	105	113	218
		% within Ευρύτερος Κλάδος	48,2%	51,8%	100,0%
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	44,1%	66,5%	53,4%
		% of Total	25,7%	27,7%	53,4%
	Εμπόριο	Count	40	15	55
		% within Ευρύτερος Κλάδος	72,7%	27,3%	100,0%
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	16,8%	8,8%	13,5%
		% of Total	9,8%	3,7%	13,5%
	Υπηρεσίες	Count	93	42	135
		% within Ευρύτερος Κλάδος	68,9%	31,1%	100,0%
		% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	39,1%	24,7%	33,1%
		% of Total	22,8%	10,3%	33,1%
Total	Count	238	170	408	
	% within Ευρύτερος Κλάδος	58,3%	41,7%	100,0%	
	% within Βιώσιμη Ανάπτυξη	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	58,3%	41,7%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 154: Ο δείκτης Roa με τη μεταβλητή Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI

2006-2012		RoaΑποδοτικότηταΕνεργητικού							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	304	0	-,976	,929	,000	,110	,014	304
	Ναι	102	0	-,346	,779	,075	,184	,025	102

Mann-Whitney: p-value=0,001

Πίνακας 155: Ο δείκτης Roe με τη μεταβλητή Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI

2006-2012		RoeΑποδοτικότηταΙδίωνΚεφαλαίων							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	304	0	-16,548	2,764	-,142	1,485	,039	304
	Ναι	102	0	-1,629	1,572	,140	,406	,047	102

Mann-Whitney: p-value=0,018

Πίνακας 156: Ο δείκτης EPS με τη μεταβλητή Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI

2006-2012		EarningpershareΚέρδηΖημίεςαναμετοχή							
		Count	Missing	Minimum	Maximum	Mean	Standard Deviation	Median	Total N
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	304	4	-9,094	2,977	-,120	,885	,041	304
	Ναι	102	1	-1,004	2,356	,396	,675	,152	102

Mann-Whitney: p-value<0,001

Πίνακας 157: Έλεγχος συνάφειας των μεταβλητών Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI & Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος

Crosstab

			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος		Total
			Όχι	Ναι	
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	Count	63	241	304
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	20,7%	79,3%	100,0%
		% within ΤομέαςΔραστηριοποίησηςΕΚΕΕργασιακόςΧώρος	95,5%	70,9%	74,9%
		% of Total	15,5%	59,4%	74,9%
	Ναι	Count	3	99	102
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	2,9%	97,1%	100,0%
		% within ΤομέαςΔραστηριοποίησηςΕΚΕΕργασιακόςΧώρος	4,5%	29,1%	25,1%
		% of Total	,7%	24,4%	25,1%
Total	Count		66	340	406
	% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI		16,3%	83,7%	100,0%
	% within ΤομέαςΔραστηριοποίησηςΕΚΕΕργασιακόςΧώρος		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		16,3%	83,7%	100,0%

Pearson Chi-Square: *p-value*<0,001

Πίνακας 158: Έλεγχος συνάφειας των μεταβλητών Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI & Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Πεδίο Αγοράς

Crosstab			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ Πεδίο Αγοράς		Total
			Όχι	Ναι	
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	Count	119	185	304
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	39,1%	60,9%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ Πεδίο Αγοράς	100,0%	64,5%	74,9%
		% of Total	29,3%	45,6%	74,9%
	Ναι	Count	0	102	102
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	,0%	100,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ Πεδίο Αγοράς	,0%	35,5%	25,1%
		% of Total	,0%	25,1%	25,1%
Total	Count		119	287	406
	% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI		29,3%	70,7%	100,0%
	% of Total		29,3%	70,7%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 159: Έλεγχος συνάφειας των μεταβλητών Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI & Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα

Crosstab			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ Κοινότητα		Total
			Όχι	Ναι	
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	Count	69	235	304
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	22,7%	77,3%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ Κοινότητα	100,0%	69,7%	74,9%
		% of Total	17,0%	57,9%	74,9%
	Ναι	Count	0	102	102
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	,0%	100,0%	100,0%
		% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ Κοινότητα	,0%	30,3%	25,1%
		% of Total	,0%	25,1%	25,1%
Total	Count		69	337	406
	% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI		17,0%	83,0%	100,0%
	% within Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ Κοινότητα		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		17,0%	83,0%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 160: Έλεγχος συνάφειας των μεταβλητών Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI & Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Περιβάλλον

Crosstab					
			Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ Περιβάλλον		Total
			Όχι	Ναι	
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	Count	92	212	304
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	30,3%	69,7%	100,0%
		% within ΤομέαςΔραστηριοποίησηςΕΚΕΠεριβαλλον	96,8%	68,2%	74,9%
		% of Total	22,7%	52,2%	74,9%
	Ναι	Count	3	99	102
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	2,9%	97,1%	100,0%
		% within ΤομέαςΔραστηριοποίησηςΕΚΕΠεριβαλλον	3,2%	31,8%	25,1%
		% of Total	,7%	24,4%	25,1%
Total	Count	95	311	406	
	% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	23,4%	76,6%	100,0%	
	% of Total	23,4%	76,6%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 161: Έλεγχος συνάφειας των μεταβλητών Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI & Άλλο/ Φιλανθρωπία

Crosstab					
			ΆλλοΦιλανθρωπία		Total
			Όχι	Ναι	
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	Count	86	218	304
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	28,3%	71,7%	100,0%
		% within ΆλλοΦιλανθρωπία	85,1%	71,5%	74,9%
		% of Total	21,2%	53,7%	74,9%
	Ναι	Count	15	87	102
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	14,7%	85,3%	100,0%
		% within ΆλλοΦιλανθρωπία	14,9%	28,5%	25,1%
		% of Total	3,7%	21,4%	25,1%
Total	Count		101	305	406
	% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI		24,9%	75,1%	100,0%
	% within ΆλλοΦιλανθρωπία		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		24,9%	75,1%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,006$

Πίνακας 162: Έλεγχος συνάφειας των μεταβλητών Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI & Βιώσιμη Ανάπτυξη

Crosstab					
			ΒιώσιμηΑνάπτυξη		Total
			Όχι	Ναι	
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	Count	232	72	304
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	76,3%	23,7%	100,0%
		% within ΒιώσιμηΑνάπτυξη	97,9%	42,6%	74,9%
		% of Total	57,1%	17,7%	74,9%
	Ναι	Count	5	97	102
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	4,9%	95,1%	100,0%
		% within ΒιώσιμηΑνάπτυξη	2,1%	57,4%	25,1%
		% of Total	1,2%	23,9%	25,1%
Total	Count	237	169	406	
	% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	58,4%	41,6%	100,0%	
	% of Total	58,4%	41,6%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 163: Έλεγχος συνάφειας των μεταβλητών Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI & Ευρύτερος Κλάδος

			ΕυρύτεροςΚλάδος			Total
			Πρωτογενής παραγωγή (βιομηχανία, γεωργία, εξόρυξη)	Εμπόριο	Υπηρε σίες	
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	Count	151	50	103	304
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	49,7%	16,4%	33,9%	100,0%
		% within ΕυρύτεροςΚλάδος	69,6%	90,9%	76,9%	74,9%
		% of Total	37,2%	12,3%	25,4%	74,9%
	Ναι	Count	66	5	31	102
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	64,7%	4,9%	30,4%	100,0%
		% within ΕυρύτεροςΚλάδος	30,4%	9,1%	23,1%	25,1%
		% of Total	16,3%	1,2%	7,6%	25,1%
Total	Count	217	55	134	406	
	% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	53,4%	13,5%	33,0%	100,0%	
	% within ΕυρύτεροςΚλάδος	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	53,4%	13,5%	33,0%	100,0%	

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,004$

Πίνακας 164: Έλεγχος συνάφειας των μεταβλητών Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI & Μέλος του Ελληνικού Δικτύου CSR

			ΜέλοςCSRHellenicNetwork		Total
			Όχι	Ναι	
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	Count	282	22	304
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	92,8%	7,2%	100,0%
		% within ΜέλοςCSRHellenicNetwork	87,3%	26,5%	74,9%
		% of Total	69,5%	5,4%	74,9%
	Ναι	Count	41	61	102
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	40,2%	59,8%	100,0%
		% within ΜέλοςCSRHellenicNetwork	12,7%	73,5%	25,1%
		% of Total	10,1%	15,0%	25,1%
Total	Count		323	83	406
	% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI		79,6%	20,4%	100,0%
	% within ΜέλοςCSRHellenicNetwork		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		79,6%	20,4%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value} < 0,001$

Πίνακας 165: Έλεγχος συνάφειας των μεταβλητών Απολογισμοί ΕΚΕ/ Βιωσιμότητας κατά GRI & Κατάσταση Επιχείρησης

			Κατάσταση Επιχείρησης			Total
			Σε αναστολή	Επιτήρηση	Κύρια Αγορά	
Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	Όχι	Count	21	43	221	285
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	7,4%	15,1%	77,5%	100,0%
		% within Κατάσταση Επιχείρησης	100,0%	87,8%	70,8%	74,6%
		% of Total	5,5%	11,3%	57,9%	74,6%
	Ναι	Count	0	6	91	97
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	,0%	6,2%	93,8%	100,0%
		% within Κατάσταση Επιχείρησης	,0%	12,2%	29,2%	25,4%
		% of Total	,0%	1,6%	23,8%	25,4%
Total		Count	21	49	312	382
		% within Απολογισμοί ΕΚΕ_Βιωσιμότητας κατά GRI	5,5%	12,8%	81,7%	100,0%
		% within Κατάσταση Επιχείρησης	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	5,5%	12,8%	81,7%	100,0%

Pearson Chi-Square: $p\text{-value}=0,001$

Παράρτημα 2: Πίνακες Περιγραφικών Μέτρων

Πίνακας 1: Ποσοστά κατά τύπο-ομάδα Επιχείρησης για το σύνολο των επιχειρήσεων

Τύπος_Επιχείρησης	Συχνότητα	Ποσοστό
Εισηγμένη_ΕΚΕ	408	26,9
Εισηγμένη	1106	73,1
Σύνολο	1514	100,0

Πίνακας 2: Ποσοστά ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας για το σύνολο των επιχειρήσεων

Ευρύτερος Κλάδος	Συχνότητα	Ποσοστό
Πρωτογενής παραγωγή (βιομηχανία, γεωργία, εξόρυξη)	687	45,4
Εμπόριο	368	24,3
Υπηρεσίες	459	30,3
Σύνολο	1514	100,0

Πίνακας 3: Ποσοστά ανα κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για τις Επιχειρήσεις που έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ

Ευρύτερος Κλάδος	Συχνότητα	Ποσοστό
Πρωτογενής παραγωγή (βιομηχανία, γεωργία, εξόρυξη)	218	53,4
Εμπόριο	55	13,5
Υπηρεσίες	135	33,1
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 4: Ποσοστό δήλωσης υιοθέτησης της ΕΚΕ στον ετήσιο οικονομικό απολογισμό

Δήλωση ΕΚΕ στην Οικονομική Κατάσταση	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	359	88,0
Ναι	49	12,0
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 5: Ποσοστό Επιχειρήσεων που είναι μέλη του Ελληνικού Δικτύου ΕΚΕ

Μέλος CSR Hellenic Network	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	325	79,7
Ναι	83	20,3
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 6: Ποσοστό Επιχειρήσεων που έχουν δήλωση υιοθέτησης της ΕΚΕ στο site τους

Δήλωση ΕΚΕ στο site	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	14	3,4
Ναι	394	96,6
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 7: Ποσοστό των Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον Τομέα ΕΚΕ: Εργασιακός Χώρος

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Εργασιακός Χώρος	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	66	16,2
Ναι	342	83,8
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 8: Ποσοστό των Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον Τομέα ΕΚΕ: Πεδίο Αγοράς

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Πεδίο Αγοράς	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	119	29,2
Ναι	289	70,8
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 9: Ποσοστό των Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον Τομέα ΕΚΕ: Κοινότητα

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/ Κοινότητα	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	70	17,2
Ναι	338	82,8
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 10: Ποσοστό των Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον Τομέα ΕΚΕ: Περιβάλλον

Τομέας Δραστηριοποίησης ΕΚΕ/Περιβάλλον	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	95	23,3
Ναι	313	76,7
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 11: Ποσοστό Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην φιλανθρωπία

Άλλο/ Φιλανθρωπία	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	102	25,0
Ναι	306	75,0
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 12: Ποσοστό Επιχειρήσεων που εφαρμόζουν πολιτικές Βιώσιμης Ανάπτυξης

Βιώσιμη Ανάπτυξη	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	238	58,3
Ναι	170	41,7
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 13: Ποσοστό Επιχειρήσεων που εφαρμόζουν συστήματα Διασφάλισης της Ποιότητας

Διασφάλιση της Ποιότητας	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	77	18,9
Ναι	331	81,1
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 14: Ποσοστό Επιχειρήσεων που εφαρμόζουν Περιβαλλοντικές Πολιτικές

Περιβαλλοντική Πολιτική	Συχνότητα	Ποσοστό
Όχι	100	24,5
Ναι	308	75,5
Σύνολο	408	100,0

Πίνακας 15: Ποσοστά Επιχειρήσεων που δεν έχουν υιοθετήσει την ΕΚΕ ανα κλάδος Οικονομικής Δραστηριότητας

Ευρύτερος Κλάδος	Συχνότητα	Ποσοστό
Πρωτογενής παραγωγή (βιομηχανία, γεωργία, εξόρυξη)	469	42,4
Εμπόριο	313	28,3
Υπηρεσίες	324	29,3
Σύνολο	1106	100,0